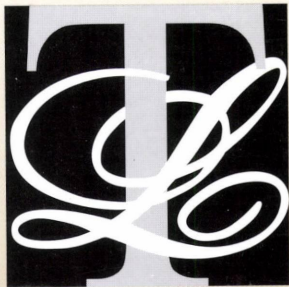
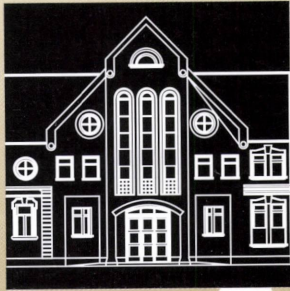


BÁCS-KISKUN  
M E G Y E I  
ÖNKORMÁNYZAT



LEVÉLTÁRA



Péterné Fehér Mária  
Tánczos Tiborné

A  
Bács-Kiskun Megyei  
Önkormányzat  
Levéltárában őrzött  
gazdasági szervek  
iratai  
1814-1953

SABOLCS

6.

*W. H. V. E. S. Z.*  
*P. A. E. M. V. A. R. M. E. G. Y. E.*  
*Egyházi, Világi Fő és Né-*  
*mes Rendeknek Közönsege a gyűjtemény emlékeztetőül éje,*  
*lenvaló Levéltárunknak rendezésben, mindenekelőtt, a' kiknek*  
*illik. Hogy minckintárna Felsőjei Koronás Szegedelműnd*  
*rolgálatosság, a' kör Jót, és ezen Vármegyey' egyéb dolga*



Segédletek  
VI.

Sorozatszerkesztő:  
*Tóth Ágnes*

Borítóterv:  
*Zalatnai Pál*

Tipográfia-tördelés:  
*Varga Judit*

ISBN 963 7236 44 9  
ISSN 1416-4957



Megjelent a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával  
Kiadja a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára  
Felelős kiadó: dr. Tóth Ágnes

Nyomdai munkálatok:  
NOVAPRESS Kft.  
Kecskemét



Péterné Fehér Mária – Tánczos Tiborné

**A BÁCS-KISKUN MEGYEI LEVÉLTÁRBAN  
ŐRZÖTT  
GAZDASÁGI SZERVEK IRATAI  
1814-1953**

**A XI. fondfőcsoport fondjainak repertórium**

Kecskemét, 2000



## Bevezető

Napjainkban a levéltárak egyre-másra ismerik fel azt a tényt, hogy mekkora szükség van az ország, egy-egy régió történetének alapvető forrásait őrző levéltárak anyagának minél részletesebb formában való bemutatására. A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára néhány évvel ezelőtt tervszerűen kezdte meg az őrizetében lévő iratok egy-egy nagyobb egységeiről (fondfőcsoportjairól) ún. középszintű segédleteknek (repertóriumoknak) megjelentetését, hogy ezzel is hozzásegítse a kutatókat a levéltári iratokban való könnyebb, teljesebb tájékozódáshoz. Ezt a programot kívánjuk folytatni a XI. fondfőcsoportba tartozó fondok, a gazdasági szervek fondjait ismertető repertórium megjelentetésével.

Az önkormányzati levéltárakban, így a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltárában is, a gazdasági szervek iratai két nagy levéltári iratrendszerbe, ún. fondfőcsoportba tartoznak. A XI. fondfőcsoportba kerültek az 1950 előtt keletkezett, s általában az államosításig működött ipari vállalatok, szövetkezetek, bankok, mezőgazdasági üzemek stb. iratai, a XXIX. fondfőcsoportba pedig az állami tulajdonba került és a szocialista társadalmi rendszerben keletkezett vállalatok, pénz- és biztosító intézetek, üzemek iratai. Az 1950 előtti gazdasági szervek irataiból – a Magyar Országos Levéltáron kívül – kevés levéltár jelentetett meg repertóriumot (kiadási célból készült raktárjegyzéket). Ennek egyik oka, hogy a megyei és városi levéltárakban kevés ilyen jellegű irat található. A jelentős ipari, kereskedelmi, pénzügyi cégek ugyanis a fővárosban alakultak, itt koncentráltak, így irataik az Országos Levéltárba, vagy a Fővárosi Levéltárba kerültek. Másrészt a II. világháború előtt működött, nagyrészt magánkézben, vagy részvényesek, üzletrésztulajdonosok kezén volt üzemek, pénzintézetek irattárai a háború folyamán, vagy az államosítás idején elpusztultak.

Ebből következik, hogy a levéltárunkban őrzött és a repertóriumba került 1950 előtti gazdasági jellegű iratok sem fedik le az egész mai megye (Bács-Kiskun) területén működött cégek szervezetét és az iratok nem tükrözik a terület 19. századi, 20. század eleji gazdasági struktúráját, mégis jelentős forrásai a kor gazdaságtörténetének.

A repertórium elkészítését több éves rendezőmunka előzte meg. Az 1950-es évektől kezdve az 1970-es évekig kerültek be az állami tulajdonba vett gazdasági szervek iratai levéltárunkba. Az iratok rendezése az 1980-as évek végén megkezdődött, de nagyobb rendszerességgel 1993-ban indult meg és 2000-ben fejeződött be. Az iratok rendezése közép szinten történt, melynek során igyekeztünk felhasználni a Magyar Országos Levéltárban készült „*Útmutató a tanácsi levéltárakban őrzött gazdasági iratanyag rendezéséhez*” c. módszertani ajánlást. Ezt azonban több esetben nem lehetett a megmaradt iratanyagra alkalmazni éppen a gazdasági szervek iratainak hiányos volta miatt. Csak néhány fondon belül sikerült felállítani az iratok egykori irattári rendszerét. A kis terjedelem legtöbb esetben nem is indokolta az eredeti struktúra (osztályrendszer) helyreállítását. Néhány fondot selejtezés alá vontunk. A selejtezés során figyelembe vettük az említett módszertani ajánlás mellékletét képező, az „ipari vállalatok fondjaiból kisselejtehető iratok jegyzékét.”

A repertórium elkészítésénél segítséget jelentett a Heves Megyei Levéltár által 1998-ban, szintén a XI. fondfőcsoport iratairól megjelentetett segédlet. („*A Heves Megyei Levéltárban őrzött gazdasági szervek iratai 1846-1953*” segédlet. Készítette Csiffáry Gergely.) Idézett munka fondbemutatói rendszerét jó példának tartottuk.

A repertórium a jelenlegi megye területén működött 102 gazdasági szerv iratainak leírását tartalmazza. A XI. fondőcsoportban lévő fondokat a gazdasági szervek működési területe szerinti fondcsoportokba osztottuk. Öt fondcsoportot alakítottunk ki:

- ipari üzemek
- kereskedelmi és közlekedési vállalatok
- termelő, értékesítő és fogyasztási szövetkezetek
- pénz- és biztosítóintézetek
- mezőgazdasági üzemek.

Ez a rendszerezés kissé eltér a levéltár legutolsó, nyomtatásban (1991-ben) megjelent fondjegyzékében közölt besorolástól. A fondjegyzékben 4 fondcsoport tartozott a XI. fondőcsoportba, itt az ipari üzemek között szerepelt a termelő, értékesítő és fogyasztási szövetkezetek fondja. Mi célszerűbbnek tartottuk utóbbiak leválasztását és külön fondcsoportba rendszerezését, természetesen megtartva az eredeti törzsszámokat.

A fondcsoportokon belül a fondok törzsszámuk emelkedő sorrendjében követik egymást. A fondok leírása a gazdasági szerv történeti bemutatásával kezdődik, amelyben a cég alakulásától a megszűnéséig (másik gazdasági érdekeltségbe való beolvadásig, államosításig) igyekeztünk bemutatni az illető vállalatot, üzemet, pénzintézetet stb. Sőt ha volt, a jogutódot is megneveztük. A cég rövid történetét egyrészt a megmaradt iratok alapján, másrészt egyéb levéltári fondokban őrzött (pl. cégbírószági, közigazgatási stb.) iratok és megjelent szakirodalom alapján igyekeztünk feltárni. Ezt a rövid feltáró munkát csak azoknál a fondoknál nem tartottuk szükségesnek elvégezni, amelyeknél egy, vagy két kötetnyi pénzügyi iratanyag maradt meg.

Az iratok fondon belüli rendszerének bemutatásával az iratanyagban való elmélyültebb tájékozódást igyekeztünk elősegíteni. Sok esetben nem sikerült megismernünk az iratok eredeti irattári rendszerét. Ebben az esetben nem hoztunk létre ún. „kvázi” osztályokat, hanem egy logikus rendszert igyekeztünk kialakítani a fondokon belül. A fondok töredékes jellege miatt a történeti hiányosságok sok esetben pótolhatók más fondőcsoportokban, vagy más levéltárak gazdasági fondjaiban őrzött iratokból. Egy-egy ipari üzem, pénzintézet stb. érdekeltségi, szervezeti viszonyainak feltárásával igyekeztünk a kutatók figyelmét felhívni, hogy mely országos intézet, főhatóság, vagy felügyeleti szerv anyagában található még egy adott cégre vonatkozó iratok, megadtuk azok levéltári jelzetét.

Az ipari, mezőgazdasági üzemekre, pénzintézetekre, szövetkezetekre vonatkozóan sok értékes információ található a cégbírószágok anyagában. A megye területén működött cégbírószágok közül azonban jórészt csak a Kalocsai Cégbírószág iratanyaga használható, viszonylag teljes. A Kecskeméti és Bajai Cégbírószágnak alig maradt meg iratanyaga.

A raktári jegyzék, a fond iratait a kialakított rendszerben raktári egységenként (doboz, kötet, csomó) ismerteti. Ha egy fizikai őrzési egységen, dobozon belül eltérő tárgyú iratok vannak, azokat tárgyi tétel szintig lemenően közöltük. A raktárjegyzék az iratok évkörét őrzési egységenként, sőt tételeként tartalmazza. A fond terjedelmét ifm-ben mindig a fond címe és évköre után adtuk meg.

**A XI. fondfőcsoportban lévő gazdasági szervezetek  
Iratanyagának jellege és terjedelme**

	Szervek	terjedelme			
		száma	%	ifm	%
A	Ipari üzemek	25	24,6	7,52	15,1
B	Kereskedelmi és közlekedési vállalatok	8	7,8	3,28	6,5
C	Termelő, értékesítő és Fogyasztási szövetkezetek	10	9,8	1,73	3,4
D	Pénz-és biztosítóintézetek	54	52,9	31,22	62,2
E	Mezőgazdasági üzemek	5	4,9	6,45	12,8
		102	100	50,20	100

A repertóriumban való gyors tájékozódást segíti a földrajzi névmutató, valamint a vállalat-, intézménynév mutató.

A tartalomjegyzék a fondok sorrendjében közli a gazdasági szervezeteket.

Bár a Bács-Kiskun Megyei Levéltárban a XI. fondfőcsoportban őrzött vállalati, pénzügyi stb. iratok nagy része hiányos, sok esetben nem követhető belőlük folyamatosan a cég, intézmény működése és a kutatáshoz nélkülözhetetlen a levéltárban őrzött más gazdasági, ipari, pénzügyi adatokat tartalmazó iratok átnézése, mégis állítható, hogy az ebben a fondfőcsoportban őrzött gazdasági szervezetek iratai nélkül nem lehet megismerni az adott gazdasági szerv történetét.



**İpari üzemek**





# XI. 1

## SZIJJÁRTÓ GYULA RÉZMŰVES, SZESZ- ÉS KONZERVGYÁR BERENDEZŐ ÜZEMÉNEK (KISKUNFÉLEGYHÁZA) IRATAI (1934) 1941-1949 (1952)

7 doboz + 2 kötet = 0,61 ifm

Az üzemet Szijjártó Gyula édesapja (id. Szijjártó Gyula) rézművesként alapította 1906-ban Kiskunfélegyházán, majd halála után, 1930-tól fia vette át az üzem vezetését. Kezdetben főleg réz üstöket, egyéb házi és ipari réztárgyakat készítettek, majd konzervgyári és szeszgyári berendezéseket gyártó vállalatá fejlesztették az üzemet. Az 1940-es években 200-250 munkással dolgoztattak. 1944-ben az Alföld legnagyobb ilyen profilú üzeme volt, s az egész ország területére kiterjedt gyártóköre. Permetező gépeket, szeszfőzdei és konzervipari berendezéseket gyártott. Az itt dolgozó rézművesek termékei külföldre is eljutottak. A 2. világháború alatt hadiüzem lett a gyár és kb. 450 főre emelkedett dolgozóinak létszáma. A háborús események során az üzem gépparkja és épületei kb. 50 %-os kárt szenvedtek, a szerszámkészlet pedig teljes egészében eltűnt.

Szijjártó Gyula 1945 májusában kényszer hatására Kiskunfélegyháza városnak „ajándékozta” üzemét. (Bérleti és ajándékozási szerződést kötött a várossal.) Ekkor a város saját kezelésébe vette az üzemet és Kiskunfélegyházi Városi Közüzemek Vegyipari- és Konzervipari Gépgyár néven működtette. Az üzem ekkor a cégnél már korábban is alkalmazásban állt Havas Gyula főmérnök irányításával működött. Szijjártó Gyula 1946. november 2-án pert indított a város ellen, hogy üzemét visszakaphassa. Az üzem végül 1947. május 1-jén került vissza tulajdonába. Ugyanakkor telephelyet létesített Kecskeméten. Kecskemét város törvényhatósági bizottságának közgyűlése (43. kgy. 16092/1946. sz. határozatával) a város tulajdonát képező Izsáki és Korhánközi út között 5 kat.hold 208 négyszögöl területű ingatlant adott bérbe Szijjártó Gyulának 1947. március 1-től 25 évi időtartamra. évi 10 Ft bér ellenében, hogy Kecskeméten üzemet létesítsen. 1947. decemberében a Kiskunfélegyházi üzemnél 12 fő értelmiségi, 92 fő fizikai munkás, a Kecskeméti üzemnél 2 fő értelmiségi, 15 fő fizikai munkás dolgozott. Az üzem ekkor vegyi- és konzervipari gépeket gyártott. A cég bekapcsolódott a magyar jóvátételi szerződések végrehajtásába. Jóvátételre többek között vegyipari lepárló készülékeket, konzervipari segédgépeket ú.n. duplikátorokat, vákumüstöket, autókavoktat, blangírozó (fehérítő) kazánokat, gyümölcs- és főzelékhámozó, -pároló, -paszírozó, -szárító, -szeletelő és gyümölcsmosógépeket gyártottak.

A gyár 1948. áprilisától Szijjártó Gyula Rézműves, Szesz- és Konzervgyár Berendező Államosított Üzem néven működött. Az államosított üzem kormányhatóságilag kinevezett vállalatvezetője Németh Gyula lett. (1948. június 22.) A magyar iparügyi miniszter 7153/1949. sz. értesítése szerint a Magyar Köztársaság Kormánya 1949. május 27-én hozott minisztertanácsi határozatával Bíró Lászlót a gyár (új elnevezéssel Kiskunfélegyházi Gépgyár Nemzeti Vállalat) igazgatójává nevezte ki. Ettől kezdve mint KGM vállalat az Általános Gépipari Központ irányításával dolgozott. Az előző évek profiljából lassan kihalt a permetezőgépek gyártása, ugyanakkor egyéb mezőgazdasági gépekkel

bővült a termékkészlet. Dolgozói létszáma ekkor 250 fő volt átlagosan, melyből 190 fő volt a munkás. A Kiskunfélegyházi Gépgyárat 1963. január 1-jén egyesítették a kiskunfélegyházi Bányászati Berendezések Gyárával és létrejött a Kiskunfélegyházi Vegyipari Gépgyár.<sup>1</sup>

A levéltár XXIX. 2 számú fondjában őrzi a Kiskunfélegyházi Vegyipari Gépgyár iratait, amelyben azonban nagyobb részt az egyik jogelődnek, a Bányászati Berendezések Gyárának iratai maradtak meg.

A fond az üzemnek döntően az 1945 utáni működésére vonatkozóan tartalmaz iratokat. A megmaradt iratokból nem lehetett rekonstruálni a cég szervezeti felépítését ezért tematikus sorozatokat alakítottunk ki a fondon belül. (Egyedül a jelentősebb levelezési partnerek számára rendszeresített dossziérendszert tartottuk meg eredeti abc-rendjében.) A rendezés során az iratokból 4 sorozatot alakítottunk ki. Az 1. sorozatban helyeztük el Szijjártó Gyula magánjellegű iratait. Az 1. sorozat 10. tételében a vegyes levelezések címszó alatt a kisebb jelentőségű levelezőpartnerek levelei időrendbe kerültek. A leveleket ugyan iktatták és az iktatószámot az iratokra rávezették, mégis az időrend mellett döntöttünk, mert csak egyetlen iktatókönyv maradt meg, ennek lapjait is kitépkedték a kötet gerincéből (így ezeken az iktatószámok sem látszanak). Az iktatókönyv megtartását mégis célszerűnek tartottuk, mert teljesebb körét mutatja a cég kapcsolatrendszerének, mint az ugyanezen évekből megmaradt iratok. A jugoszláv jóvátétellel kapcsolatos iratok külön sorozatot alkotnak tematikus rendszerben, azon belül időrendben rendezettek. A pénzügyi iratok 1. tétele egy könyvelési főkönyv, melynek lapjai a 83-103 oldalig hiányoznak. Az iratokhoz készült irattári segédlet – az egy iktatókönyvön kívül – nem maradt meg, ezért a fond csak átlapozással kutatható.

## I. sorozat

### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Gyárértekezletek és bizottsági ülések jegyzőkönyve	(1945),1948-1949
	2. Az üzemből elhurcolt dolgokról készült feljegyzések	1944-1947
	3. Kiskunfélegyháza város Közüzemének alapszabálya és ügyrendje	é.n.
	4. Az üzem visszaszerzésével kapcsolatos iratok	1946-1947
	5. Az államosítással kapcsolatos iratok	1949
	6. Magániratok:	
	a) Szijjártó Gyula politikai ügye	1945-1946
	b) Magánjellegű levelek, iratok	1941-1947
	c) Szijjártó Gyula ingatlan adásvételi ügye	1942, 1947
	d) Szijjártó Gyula és Deutsch József vas- és fémöntőde tulajdonosának peres ügye	1945-1947
	7. Körlevelek, tájékoztatók	1942, 1945-1949
	8. Vegyes levelezés	1934-1947
	9. Ua.	1948-1950

<sup>1</sup> Bács-Kiskun megye gazdasági és kommunális fejlődésének 25 éve. (Szerk.: dr. Körös Gáspár) Kecskemét, 1975. 197-198.



	10. Üzleti partnerek levezési dossziéi:	
	a) Földművelődésügyi Minisztérium	1948-1949
	b) Országos Földhitelezés	1945-1947
2. doboz	c) Országos Munkabér-megállapító Bizottság	1948
	d) O – vegyes levelezések	1948-1949
	e) Öry cég	1948
	f) R – vegyes levelezések	1948
	g) T – vegyes levelezések	1947-1949
	h) U – vegyes levelezések, Ulrich cég	1948
	j) V és vegyes levelezések	1948
	k) Zsengellér Károly vas- és gépkereskedő	1948
	l) Iktatókönyv	1947-1948
3. doboz	1. A kecskeméti fiókküzemmel kapcsolatos iratok és a vele folytatott levelezés	1947-1948
	2. Személyzeti ügyek iratai	1945, 1947-1948
	3. Kollektív szerződések	1946
	4. Szakszervezeti ügyek iratai	1947, 1949

## 2. sorozat

### Működéssel kapcsolatos iratok

4. doboz	1. Tájékoztatók a gyár működésével kapcsolatban	1947-1948
	2. Tervjelentések	1947-1948
	3. Megrendelések	1947-1949
	4. Ua.	1949-1950
	5. A vállalat üzleti partnereinek számlái	1947
	6. Szanálási tervvel kapcsolatos iratok	1948
	7. Az ipartelep vázrajza	é.n.
	8. Különböző berendezések tervrajzai	é.n.
	9. Gyártási prospektusok	é.n.

## 3. sorozat

### A jugoszláv jóvátétellel kapcsolatos iratok

5. doboz	1. Levelezés	1946-1949
	2. Jóvátételi megrendelések (IKART Budapest)	1947-1948
	3. Kimutatás jóvátételi rendelkezésekről	1947
	4. Jóvátételi szállítások jegyzéke	1947-1948
	5. Vámhivatali igazolások	1947-1948
	6. A jóvátételi szállításról szóló kötelező nyilatkozatok	1947
	7. Az áru minőségi átvételére vonatkozó jegyzőkönyvek	1947-1948
	8. Átadási jegyzőkönyvek és nyilatkozatok	1947-1948

9. Átadási jegyzékek	1947-1948
10. Csomagjegyzékek	1947-1948
11. A jóvátételi szállításokról a Jóvátételi Hivatalnak megküldött értesítések	1947-1948
12. Előleg bekérések	1947-1948

**4. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

6. doboz	1. Könyvelési főkönyv (köt.)	1947-1950
	2. Pénztárkönyv (köt.)	1948
	3. Pénztár-és inkasszó könyv (köt.)	1947-1952
	4. Pénzforgalmi jelentések	1948-1949
	5. Pénztárkönyv kimutatás (kecskeméti üzem)	1948
	6. Pénzügyi előirányzatok	1948
	7. Főkönyvi kivonat	1948
	8. Folyószámla kivonatok	1946-1948
7. doboz	1. Leltárak	1945-1949
	2. Zárókimutatások	1947
	3. Zárási mellékletek	1945, 1947-1949
	4. Mérleg	1945-1948
8. kötet	Üzemi könyvelés	1945-1946
9. kötet	Ua.	1946-1947

1906



## XI. 2

# A MAGYAR ÁLTALÁNOS GYUFAIPARI RT. KECSKEMÉTI GYÁRTELEPÉNEK IRATAI (1924) 1927 – 1948

12 doboz + 1 kötet = 1,18 ifm

Az üzem Első Kecskeméti Gyufagyár Rt. néven 1909-ben alakult. A gyár elhelyezésére Kecskemét város a Halasi út bal oldalán 2 hold 1.226 négyszögöl területet engedte át. Az építkezést 1910. május 1-jén kellett megkezdeni. Arra is kötelezték az Rt.-t, hogy működését 53 férfi és 144 női munkással kezdje meg. A város és az üzem tulajdonosai 77.455 korona kártalanítási összeget kötöttek ki arra az esetre, ha a gyártelep 30 éven belül akár önkéntes, akár kényszereladás, vagy kisajátítás folytán valamely más magán, vagy jogi személy tulajdonába kerülne. Az építkezést a gyártelepen 1910. októberében fejezték be. A nagy gyárépületen kívül ugyanitt kialakítottak egy igazgatói elhelyezést, egy másik épületben a kocsisok nyertek lakást, ezeken kívül istállót, raktárakat építettek és külön helyiséget hoztak létre a robbanóanyagoknak. 1910-ben az üzemben 250 munkás dolgozott, többségük nő volt. A napi termelési képesség 100.000 hüvely kénes, 30.000 hüvely pattogó és 200.000 doboz különféle svéd gyufa volt. A gyár a következő fajta gyufákat gyártotta: kénes, úgymint Rózsa, Szalon, Mikádó, svéd: Amazon, Horgany, Merkur, Uj Idők, Délbáb, Szent-Gellért, Kurucz, Hírös város, Kosuth-szobor és Magyar gyufát. Piaca volt az egész ország területén.<sup>2</sup>

1913-ban a gyár igazgatóságának tagjai a következők voltak: Fehér Dávid kereskedő, Fehér Miksa bankigazgató Bp., dr. Fodor Sándor ügyvéd, Francsek József kereskedő, dr. Hegedüs Lóránt elnök Bp., Héjjas Mihály igazgató, Iványi Sándor konzervgyári igazgató, Kecskeméti Adolf bankigazgató, Neubauer Izidor vezérigazgató Bp., Zaboretzky Ferenc építész.<sup>3</sup>

Az 1928. október 24-i közgyűlésen fúzió jött létre az Első Kecskeméti Gyufagyár Rt., a Tiszavidéki Gyufagyár Rt., és a Pesterzsébeti Gyufagyár Rt. cégekkel, amelyek beolvadtak a Szikra Magyar Gyujtógyárak Rt.-be. Így a Szikra volt 1929-ben az egyetlen magyar gyufagyári vállalat, amely 1929 második felében felvette a Magyar Általános Gyufaipari Rt. nevet. Gyártelepei voltak: Budafokon, Szegeden, Gyulán, Kecskeméten, Pesterzsébeten, Tokajban, Szombathelyen.<sup>4</sup>

A fond iratanyaga nagyon hiányos. Önálló üzemként való működése időszakából jóformán semmilyen irat nem maradt meg, a fúzió utáni korszakból pedig főleg bére-zéssel kapcsolatos iratok, raktárkönyvek állnak rendelkezésre. A megmaradt iratokból a gyártelep szervezeti felépítését nem lehetett rekonstruálni, még ú.n. „kvázi” osztályokat sem tudtunk kialakítani, ezért tematikus sorozatokra tagoltuk a fond anyagát. Az első sorozatban található levelezéseket az anyag kis terjedelme miatt nem levelező partnerek

<sup>2</sup> Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye monográfiája (Szerk.:Borovszky Samu) Bp., 1909. 152.

<sup>3</sup> Kecskeméti Nagy Képes Naptár (a továbbiakban K.N.K.N.) 1913. (Szerk.: Eötvös Nagy Imre) 84.

<sup>4</sup> Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei compass 1928-1929. III-IV. köt. (Szerk.:Kallós János) Bp., 1928. 1307.

szerint, hanem időrendbe rendeztük. A 3. sorozatban levő bérjegyzékek heti bontásban abc rendben tartalmazzák a dolgozóknak fizetett járandóságot. Irattári segédlet nem maradt meg, az anyag csak átlapozással kutatható. A kecskeméti gyárépület műszaki véleménye és az építkezéssel kapcsolatos egyéb iratok Kecskemét város Tanácsának közigazgatási iratai között a IV.1908/b 28247/1910. alapszámú ügyiratban található. (Innen 5 db tervrajzot kiemeltünk a XV. 15 számú fondba a levéltár tervrajzgyűjteményébe!)

A Magyar Országos Levéltár őrzi a Magyar Általános Gyufaipari Rt. 1912-1952 közötti iratai (Z 569 Közgyűlés, Z 1288 Igazgatóság, Z 1289 Ügyvezetőség, Z 1290 Személyzeti osztály, Z 1291 Könyvelőség, Z 1292 Üzemi Bizottság fondszámok és címek alatt).

### 1. sorozat

#### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Cégbírósági hatósági bizonyítvány	1928
	2. Munkaidőrend, munkarend	1932, 1942
	3. Vegyes levelezés	(1924) 1928-1947
	4. Solo Zühdwaren und Chemische Fabriken AG. iratai	1931
	5. Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége körlevelei	1947-1948
	6. Adózással kapcsolatos iratok	1927, 1929

### 2. sorozat

#### Pénzügyi iratok

2. doboz	1. Költségvetési terv (német nyelvű)	1942
	2. Pénztári bevételi ívek	1946
	3. Pénztári kiadási ívek	1946

### 3. sorozat

#### Bérezéssel kapcsolatos nyilvántartások

3. doboz	Bérjegyzékek	1928-1933
4. doboz	Ua.	1941-1942
5. doboz	Ua.	1942
6. doboz	Ua.	1942-1944
7. doboz	Ua.	1945
8. doboz	Ua.	1946
9. doboz	Ua.	1946

10. doboz	1. Bérjegyzék (köt.)	1940-1941
	2. Nyilvántartások alkalmazottak és munkások bérezésével kapcsolatban	1944-1945
	3. Hadiüzemi igazolvánnyal ellátottak névjegyzéke	1944

#### 4. sorozat

#### Termeléssel kapcsolatos iratok

11. kötet	Raktárkönyv	1939-1943
12. doboz	Szállítási napló	1933-1947
13. doboz	Ua.	1947-1948



*Kecskemét* 1928. június 4.



## XI. 3

# A BAJAI POSZTÓ ÉS TAKARÓGYÁR RT. IRATAI

### 1921 – 1939

*1 csomó = 0,01 ifm*

A Bajai Posztó és Takarógyár Rt. 1921-ben jött létre. Alapítója a Magyar Országos Központi Takarékpénztár (MOKTÁR) budapesti cég. Az üzem 1923-ban 36 szövőszéssel működött, 1925-re a szövőszékek száma 102-re növekedett. 1926-ban a Bácskai Gyapjuárugyár Rt. és a Bajai Posztó és Takarógyár Rt. egyesült. A fúzió után azonban nem sokáig üzemelt. 1929-ben leállt a termelés, pedig ekkor a munkás létszám 400 fő volt. A gyár kb. 4 évig nem működött, majd 1934 nyarán a Mayer testvérek (Mayer Simon, Miklós, Ignác és Dávid), a Budapesti Mechanikai Szövőgyár tulajdonosai átvették, és újra üzembe helyezték a gyárat. A tényleges üzembehelyezés 1934. augusztus 21-én történt meg. A gyárnak 1936-ban 630 fős állandó létszáma volt. 1939. június 26-án a következőket választották meg az igazgatóság tagjaivá: dr. Metzler Jenő, dr. Bessenyei Ferenc, dr. Hódossy Sándor, Hollay Péter, Ivándy Kálmán, Mayer Ignác, Mayer Miksa, Schürtz Sándor.

Az üzemet 1948-ban államosították, majd a Mechanikai Szövőgyár Bajai Leányvállalataként működött, 1950. január 1-jén Bajai Gyapjűszövetgyár néven önálló lett. 1963-ban a Bajai Gyapjűszövetgyárat az Újpesti gyapjűszövetgyárral összevonták és ettől kezdve Finomposztó Vállalat néven Baja központtal működött tovább. (Ebben az évben már 3000 főt foglalkoztatott.) 1988-90 között neve Bajatex Vállalat volt.<sup>5</sup>

A levéltár őrizetében nagyon kevés, mindössze 0,01 ifm irat maradt meg. Ezek elsősorban pénzügyintézetekkel, helyi vezetőkkel, cégekkel váltott levelek, végzések, szerződések és néhány újságcikk, melyeket két tételbe sorolva időrendbe rendeztünk.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár – mint alapító – iratait 1872-1948 a Magyar Országos Levéltár őrzi. A pénzügyintézet közgyűlési (Z 85) és igazgatósági (Z 880) iratai között lehet adatokat találni a Bajai Posztó és Takarógyárra vonatkozóan. A kutatás során Baja város közigazgatási iratai is nyújthatnak segítséget.

1. csomó	1. Levelezés	1921-1939
	2. Újságcikkek	1934-1937

---

<sup>5</sup> Bács-Kiskun megye gazdasági és kommunális fejlődésének 25 éve. 230., Bács-Kiskun megye kézikönyve (CEBA Kiadó, 1997.) 247.

## XI. 4

# A KISKUNHALASI CSIPKEMŰHELY (CSIPKEHÁZ) IRATAI 1935 – 1944

2 doboz = 0,17 ifm

A halasi csipke első darabjait 1902-ben a Magyar Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán mutatták be, kiállítói a Kiskunhalasi Nőegylet tagjai voltak. Az új magyar varrott csipke megszületése Dékányi Árpád (1861-1931) halasi gimnáziumi rajztanárnak köszönhető, az eredeti új technika megvalósítása azonban a halasi születésű Markovits Mária nevéhez fűződik. 1902-1906-ig minden csipkét Dékányi Árpád tervezett. 1903-ban műhelyt létesített Halason, melynek berendezései saját tervei alapján készültek. Már kezdetben szép sikereket értek el nemzetközi kiállításokon. Dékányi Árpádot azonban 1906-ban Budapestre helyezték. 1909-ben a halasi műhelyt a Magyar Kézicsipke és Iparművészeti Rt. vette át. 1911-ben az Országos Magyar Iparművészeti Iskola igazgatója és a Háziipari Szövetség vezetője megállapodást kötött a csipkeműhellyel, hogy a művészeti vezetést az Iparművészeti Iskola látja el, a csipkék terjesztéséről pedig a Háziipari Szövetség gondoskodik. A halasi csipkét közel egy évtizeden át a magyar és európai iparművészet kitüntetett figyelmé és elismerésére kísérte. Az 1920-30-as évek legkiválóbb tervezője Stepanek Ernő (1881-1934) volt. A 20-as évek végére azonban a halasi csipke, mint az iparművészet kevésbé nyereséges ága, végveszélybe került. Állami támogatás és propaganda híján a megrendelések elmaradtak és felvetődött a csipkeműhely feloszlásának gondolata.

A halasi csipke második felvirágoztatása dr. Fekete Imre kiskunhalasi polgármester nevéhez fűződik. 1931-ben állami segínyt kért a csipkevarrás fellendítésére. 1934-ben a halasi csipke népszerűsítésére vendégház építését határozták el a Kereskedelmi Minisztérium és az Iparművészeti Társulat képviselőivel folytatott megbeszélésen. 1935. június 23-án megvalósult a polgármester álma: felavatták a halasi Csipkeházat (Kossuth u. 37/a). Itt került elhelyezésre a régi halasi Csipkeszövetkezet csipkegyűjteménye és itt kezdte meg munkáját az 1935. január 1-től városi üzemé alakult csipkeműhely is. A ház magyaros stílusú berendezését halasi kisiparosok készítették (többek között Ráckevei Gyula asztalosmester). A Kereskedelmi és Iparügyi Kamara 1934. tavaszán vette fel a halasi csipkét áruvédjegy lajstromába. 1935. novemberében az Iparügyi Minisztérium a termék külföldre jutásának megkönnyítése érdekében hozott 11.534/IX.1935. sz. rendeletében háziipari terméké nyilvánította a halasi csipkét. Fekete Imre polgármester munkája eredményeképpen 1936-ra világmárka lett a halasi csipke. Ebben az évben a Csipkeházba látogatók száma elérte az 5800 főt.

1935. elején még 8 munkás dolgozott a műhelyben, év végére már 45-re emelkedett számuk. Egy munkásnap 1 pengő 20 - 1 pengő 40-et keresett. A csipke népszerűsége oly mértékben megnőtt, hogy a csipkeház féléves forgalma megnégyszereződött. Megrendelések érkeztek Párizsból, Rómából, Németországból, Amerikából és Indiából. (A Csipkeház csak az Iparművészeti Társulaton keresztül exportálhatott.) A külföldi érdeklődés mellett egymást követték a nagyobb állami megrendelések. 1938. tavaszán Halas város képviselőtestülete határozatot hozott a Csipkeház bővítéséről. 1939-re be-

fejeződött az építkezés és június 6-án átadták az új épületszárnyat. A Csipkeházban állandó kiállítás, és múzeum nyílt, valamint újabb termeket kapott az időközben megnövekedett közel 100 fő állandó alkalmazottat foglalkoztató csipkeműhely is. 1939. június 30-tól a Halasi Csipkeműhely a Magyar Háziiipari Egyesülés tagja lett. A háborús események következtében a Csipkeház működését szüneteltetni kényszerült. Markovits Mária otthon varrt tovább, és igyekezett a Csipkeház anyagát megmenteni a kifosztástól. Ennek ellenére a háborút követően a terveknek és a csipkéeknek csak töredéke maradt meg.<sup>6</sup>

1946-ban a Kiskunhalason megnyílt mezőgazdasági kiállításon már ismét bemutatkozhatott a halasi csipke. Bár a város 1947-ben támogatást biztosított a csipkeműhely részére a csipkevarrás egy ideig nem tudott fellendülni. A Kiskunhalasi Közjóléti Szövetkezet 1947 októberében szövötanfolyamot indított a Csipkeházban. 1952. július 16-án állami támogatással megalakult a Kiskunhalasi Háziiipari Szövetkezet, mely a Csipkeházat megkapva, itt rendezte be székhelyét. A Csipkeházban történt elhelyezéssel a szövetkezethez került a halasi csipkekészítés is. A szövetkezetnek a csipkevarró részlegén kívül azonban többféle terméket előállító (gyermekruha-, kesztyű-, kötélárukészítő, szőnyegszövő) részlege is működött itt, így a csipkeműhely önállósága megszűnt.<sup>7</sup>

A csipkeműhely irataiból csak nagyon kevés került levéltárunkba. Az iratanyag csekély terjedelme miatt a csak tételekre tagolt fond nagy része iktatott iratokból áll, melyek főleg a különböző megrendelések lebonyolításával, kiállítások szervezésével kapcsolatosak. Az iktatott iratokhoz megmaradt az iktatókönyv is. A csipkeműhelyre (Csipkeházra) vonatkozóan a levéltárunkban őrzött Kiskunhalas város közigazgatási irataiban is érdemes kutatást folytatni (V. 273/a és V.274/b ). A Kiskunhalasi Háziiipari Szövetkezet irataiból is őriz egy keveset intézményünk a XXX. 2 fondtörzsszám alatt az 1958-1964 közötti időkből.

1. doboz	1. Iktatott iratok	1935-1944
	2. Iktatókönyv	1935-1944
2. doboz	1. Anyagnyilvántartás (köt.)	1935-1944
	2. Pénztári főkönyv (köt.)	1935-1944
	3. Bérjegyzékek	1935-1944



<sup>6</sup> László Emőke-Pásztor Emese-Szakál Aurél: Halasi csipke. Kiskunhalas, 1996. 9-28.

<sup>7</sup> Bács-Kiskun megye gazdasági és kommunális fejlődésének 25 éve. 308.

## XI. 5

# A SCHIFFER CIPŐGYÁR (KECSKEMÉT) IRATAI

### 1914 – 1948

*1 kötet = 0,07 ifm*

A cipőgyárat Schiffer Adolf bérkereskedő alapította 1911-ben. Alapításkor 40-50 munkást foglalkoztatott. Az új üzemben cipőfelsőrészeket készítettek. Az első világháború az üzem fejlődését meggyorsította. A gyárban, 1915-ben már állami megrendelésre készültek katonai bakancsok. 1926-tól kezdve folyamatosan bővülő, luxusigényeket is kielégítő termelés indult meg. A Schiffer Cipőgyár termékei keresettek lettek belföldön és elismerést arattak külföldön (elsősorban Angliában). A harmincas években szeszidő alatt a dolgozói létszám 200-250 fő volt, a termelés pedig 30.000-40.000 pár cipő éves viszonylatban.

A második világháború után a nehezen meginduló termelést a szovjet hadsereg részére való megrendelés lendítette fel. 1948-ban államosították a gyárat és Kecskeméti Cipőgyár néven működött tovább. Eleinte csak varrott gyermekcipőket gyártottak. 1963-ban a cipőgyár a Budapesti Börtex Cipőgyár Kecskeméti Gyáregysége lett. 1965-ben a Börtex gyár kivált és megalakult az Alföldi Cipőgyár, melynek központja Kecskemét lett. Két gyáregységet csatoltak hozzá: a Tatai Cipőgyárat (alakult 1938-ban) és a Kiskunfélegyházi Cipőüzemet.<sup>8</sup>

A levéltár őrizetében az államosítást megelőző időszakból csak egyetlen főkönyv került. Ez azonban lehetőséget ad a gyár nagyobb megrendeléseinek, pénzügyi tevékenységének nyomkövetésére 1914 és 1948 között. A gyárra vonatkozóan érdemes kutatást folytatni Kecskemét város közigazgatási irataiban (IV. 1908/b és 1910/b), valamint a Kecskemét és Vidéke Ipartestület (IX. 216) fondjában.

I. kötet

Pénztári főkönyv

1914-1948



<sup>8</sup> Bács-Kiskun megye gazdasági és kommunális fejlődésének 25 éve. 231.

## XI. 7

# AZ ELSŐ KECSKEMÉTI HÍRLAPKIADÓ ÉS NYOMDA RT. IRATAI

### (1904) 1922 – 1949

*1 doboz + 6 kötet = 0,39 ifm*

Az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt. 1899-ben alakult. Megvette a 10 évvel korábban alapított Ottinger-féle nyomdát, s kihasználva azt, hogy a nagy múltú és nagy tekintélyű, még 1841-ben alapított Szilády-nyomda a hírlapkiadás iránt nem érdeklődött, az 1869-től működő Tóth László-féle nyomda meg épp ebben az évben gazdát cserélt, nagyarányú hírlapkiadói tevékenységbe fogott.

Először Kecskeméti Napló (1899. október 29.), majd Színházi Lapok (1899. november 1.) címen indított hetilapot, 1900. január 1-jén pedig átvette a volt Tóth László-féle nyomdától Kecskemét legrégebbi hetilapját, a Kecskeméti Lapokat. 1900. július 2-án ennek mellékleteként Kecskeméti Friss Újság címen krajcáros napilapot indított. (Ez utóbbi 1904-ben beolvadt a napilappá vált Kecskeméti Lapokba.) Gyors fejlődését valószínűleg az tette lehetővé, hogy részvénytársasági szervezete révén tőkeerősebb volt, mint versenytársai, a magánnyomdák. A kecskemétiiek egyszerűen Részvény-nyomdának nevezték. A nyomdát tőkéses vezették.

Az igazgatóság tagjai 1906-ban: Adler Imre kereskedő, Bódogh Ferenc gyógyszerész, Fispán Mór szállító, dr. Fodor Sándor ügyvéd, Koczó Sándor mérnök, Král Rezső sörkereskedő, Löwy Gyula kereskedő, dr. Nagy Mihály ügyvéd, Zaboreczky Ferenc építőmester, Zsitvay Béla nyugalmazott honvéd huszárezredes.<sup>9</sup> Üzletvezető és pénztáros: Hollósy János volt. A nyomda a Budai Nagy utca 151. sz. alatti ú.n. Juhász-féle házban működött, később az Arany János u. 8. sz. alatt lévő házban, majd 1925-ben költözött a Kéttemplom közbe. Az első világháború után teljesen átalakult a nyomda, háború előtti igazgatóságát új váltotta fel. Ennek tagjai szinte kizárólag a helybeli református egyház vezetői voltak. A 20-as években jelentkezett ugyan a pusztán egyházi igények kielégítésére való korlátozódás veszélye, de az igazgatóság és a részvényesek közgyűlése, melyben jelentős szerepet játszott a kecskeméti értelmiség, vállalta az egyházi célokra való túllépést. A Kecskeméti Lapok – helyi hírlap - megjelentetésén kívül felvállalták a magyar szellemi élet reprezentánsai munkáinak megjelentetését, sokszor kockázat és anyagi áldozat árán is. Itt nyomták Németh László korszakos jelentőségű folyóiratát a *Tanút*, itt készült első könyve, az *Ember és szerep* (1934), később a *Kisebbségben* (1939) és a *Téli hadjárat* (1940). Itt készült Gelléri Andor Endre első novelláskötete a *Szomjas inasok* (1933) és több élvonalbeli költő gyűjteményes kötete, mint pl. Áprily Lajos *Az aranymosó balladája* (1934), Kassák Lajos *Földem, virágom* (1935), Erdélyi József *Fehér torony* (1938). Itt látott napvilágot Illyés Gyula *Szálló egek alatt* (1935) és Szabó Lőrinc *Harc az ünnepért* (1938) című kötete. A Tanú mellett itt jelent meg a népi írók reprezentatív folyóirata a *Válasz* is. Rövid ideig itt készült a Gondolat és az Esztétikai Szemle is. Ezeknek a munkáknak megjelentetése jórészt a nyomda akkori igazgatójának, Tóth Lászlónak volt köszönhető, aki Hollósy János, Vargha Gyula és Sebők István

<sup>9</sup> K.N.K.N. 1906. 75.



után 1935-ben vette át a nyomda igazgatását. A nyomdaigazgató más téren is kockázatot vállalt, itt nyomták a 30-as évek derekán Marx Tökéjének I. kötetét német nyelven. 1922-től 1950-ig itt jelent meg Tóth László szerkesztésében és kiadásában a Magyar sakkvilág c. folyóirat. Mindezek mutatják, hogy az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt. tevékenysége messze túlnőtt a város keretein. Ugyanakkor a helyi közönség igényeit is igyekezett kielégíteni. Csak néhány, a kiadott lapok közül: Kecskeméti Lapok, Reformátusok Lapja, Kecskeméti Közlöny, Magyar-Róna, Duna-Tisza közti Gyakorló Orvosok Közlönye, Hajnalodik, Protestáns Szemle.

A nyomda alaptőkéje az 1926. évi alapszabály szerint 11.200 pengő volt, amely 800 db, egyenként 14 pengő névértékű részvényből állt. 1930-ig az alaptőke 56.000 pengőre, a részvények száma pedig 4000-re emelkedett. A nagyarányú részvénykibocsátás segítségével a nyomda felszerelését jelentős mértékben sikerült modernizálni. Az átlagos munkáslétszám a 30-as évek elején 16-18 fő volt. Az előállított termékek értéke 60-70.000 pengő. Az 1930-as évek végén, 40-es évek elején a nyomda termelése növekedett, bevételai évről-évre nőttek. Mindez azonban nem jelentette jövedelmezőségének növekedését, mivel a pénz értéke egyre csökkent. A prosperitás nem anyagiakban, hanem szellemiekben következett be a két világháború között. A második világháborúban Kecskemét és az ország hadszíntérré változásával a nyomda is nagy károkat szenvedett, papírkészletének jelentős része elpusztult. 1944. december 6-ától azonban ismét működött a „Részvény-nyomda”. 1945. február 25-től itt jelent meg a Nemzeti Függetlenségi Front, előbb a Független Kisgazdapárt, majd 1949. november 1-től a Magyar Függetlenségi Népfront lapjaként. A nyomda tekintélyét növelte, hogy a nyomda igazgatója, Tóth László 1944. dec. 17-től 1948. május 1.-jéig Kecskemét polgármestere volt. Az üzemet 1949 decemberében államosították.<sup>10</sup> 1952. március 27-én pedig a Kecskeméten működött Petőfi Nyomda, Hungária Nyomda, Részvény Nyomda, valamint a bajai, kalocsai és kiskunfélegyházi nyomdák összevonásával megalakították a Bács-Kiskun Megyei Nyomdavállalatot. (A vállalat 1952-től 1961-ig 4 telephellyel rendelkezett.)<sup>11</sup>

Az Első Hírlapkiadó és Nyomda Rt.-nek kevés iratanyaga került be a levéltárba. Az iratok jellegéből adódóan, az alapszabály figyelembevételével, három sorozatot alakítottunk ki. A közgyűlési jegyzőkönyvek és iratok időrendben rendezettek csakúgy, mint az igazgatósági ülések jegyzőkönyvei és a levelezés is. Mivel az igazgatóság hatásköre kiterjedt a társaság ügyeinek egységes és közvetlen vezetésére, külön ú.n. „kvázi” titkársági osztályt nem alakítottunk ki. Az igazgatóság iratai között helyeztük el a mukás-jegyzékeket és a munkakönyveket, mivel az igazgatóság gyakorolt felügyeletet a tisztviselők és alkalmazottak felett. A harmadik sorozatba a pénzügyi iratok kerültek. A kutatást semmiféle segédlet nem könnyíti meg, az iratok átlapozással kutathatók.

<sup>10</sup> Orosz László: A Részvény-nyomda története. In: Kecskemét – Tanulmányok a város múltjáról, jelenéről. (A város fennállásának 600 éves évfordulójára kiadta Kecskemét város Tanácsa.) Kecskemét, 1968. 280-296.

Heltai Nándor: A nyomtatott betű útja Kecskeméten. Kecskemét, 1958. 32-39.

<sup>11</sup> Bács-Kiskun megye gazdasági és kommunális fejlődésének 25 éve. 247.

**1. sorozat**  
**Közgyűlési iratok**

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1926-1944
	2. Közgyűlési iratok	1926-1944
	3. Alapszabályok	1926, 1931
	4. Ügyrend	1931
	5. Címpéldány	1944
	6. Cégbírószági végzések	1931-1944

**2. sorozat**  
**Igazgatósági iratok**

	7. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1931-1941
	8. Igazgatóság és felügyelőbizottság együttes üléseinek jegyzőkönyvei	1927-1944
	9. Igazgatósági ülések iratai	1927-1942
	10. Igazgatósági tagok névsora	1932, 1937-1940
	11. Levelezés	1930-1948
	12. Nyomdai kimutatások a köteles példányokról	1945-1948
	13. Kérdőívek Rt.-k számára	1930-1940
	14. Kérdőívek gyáripari termelésről	1928-1941
	15. Adóbevallási iratok	1923-1946
	16. Munkakönyvek	1904, 1926-1945
	17. Munkásjegyzékek	1922-1937

**3. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

	18. Mérleg és eredményszámlák	1925-1947
	19. Leltárak	1929-1943
	20. Zárókimutatások	1929-1942
2. kötet	Főkönyv	1934-1949
3. kötet	Pénztárkönyv (Kecskeméti Lapok)	1934-1946
4. kötet	Pénztárkönyv	1944-1947
5. kötet	Pénztárnapló	1933-1937
6. kötet	Ua.	1941-1948
7. kötet	Nyomdai adósok folyószámla könyve	1937-1941

**XI. 8**  
**A HUNGÁRIA NYOMDA ÉS LAPKIADÓ RT.**  
**(KECSKEMÉT) IRATAI**  
**1930 – 1940**

*1 kötet = 0,02 ifm*

A nyomdát 1919-ben alapították. Működését Kecskeméten az Arany János u. 6. sz. alatti házban kezdte meg. A Részvény-nyomda (Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt.) után ez volt a legélelképesebb kecskeméti üzem. Gépeinek egy részét a Katona József-nyomdától vették át. A katolikus egyház érdekeltségéhez tartozó nyomdát később bérbe adták. Üzemvezetői voltak: először Hegedűs Imre, majd 1929. december 4-től Blank Artur, 1931 nyarától Lestár Béla, 1934-től Dobos János, Szabó György és Lestár Béla. 1930-ban már 5 szedő, 1 gépmester, 1 szedőtanonc, 1 berakónő és néhány segédmunkás dolgozott az 5 nyomógéppel felszerelt üzemben.

Az államosítás után gépeinek egy része Szegedre, másik része pedig a Bács-Kiskun megyei Nyomda Vállalathoz került.<sup>12</sup>

A levéltár őrizetében egy folyószámlakönyv maradt meg a nyomda irataiból, így a működésére vonatkozó adatokat a szakirodalomból merítettük.

1. kötet	Folyószámlakönyv	1930-1940
----------	------------------	-----------

---

<sup>12</sup> Heltai Nándor: A nyomtatott betű útja Kecskeméten. I. rész. Kecskemét, 1958. 43.

## XI. 9

# A SZILÁDY-NYOMDA (KECSKEMÉT) IRATAI

### 1837 – 1913

5 doboz + 7 kötet = 0,76 ifm

Az első könyvnyomdát a szalkszentmártoni születésű Szilády Károly (1795-1871) alapította Kecskeméten. Nyomdaalapítási kérelmét 1833-ban nyújtotta be az udvari kancelláriához Bécsbe, de csak sokára, 1840. decemberében kapta kézhez a díszes kiállítású privilégiumot. Budai és pesti mesterek készítette berendezésekkel, Bécsből hozott gépekkel 1841. június közepén kezdte meg működését a nyomda Kecskeméten a 2. tized 502. számú házban (Plébánia utca). Az első könyv, amit a nyomda előállított Tatai András (a kecskeméti református főiskola tanárának) *Görög nyelvtana*. Másik nevezetes kiadvány az első munkák között Bátky Károly Ábécéje, amely 1841-től 1852-ig 9 kiadást ért meg és összesen 41.500 példányban került forgalomba. Warga János nagykovácsi gimnáziumi igazgatónak nem egy tankönyve készült itt. Pestről Eggenberger, Kilián és az Akadémia dolgoztatott Sziládyval. A fővárosból tömegesen érkezett megbízások arra az elhatározásra juttatták Sziládyt, hogy nyomdáját Pestre helyezze. Az Akadémia tagjai is pártoló levelet adtak ki az áthelyezési kérelem támogatására. Mindez hiábavalónak bizonyult a pesti nagy nyomdák hatalmával szemben. 1845. februárjában az udvari kancellária elutasította az üzem Pestre helyezésének kérelmét. Közben idősebb fiát, Józsefet nyomdásznak taníttatta, őt szemelte ki utódjául. Az 1843-ban Kecskeméten színészként fellépő Petőfi Sándor is kapcsolatban állt Szilády Károssal. A forradalom és szabadságharc alatt sokféle nyomtatvány, röplap, buzdító vers, nemzetőri névsor stb, került ki a város egyetlen nyomdájából. (A magyar hatóságok rendeletére 31 nyomtatvány készült Sziládynál.) A szabadságharc leverése után Szilády a szépirodalom támogatójaként tűnt ki. A nyomda életében ez az időszak igen jelentős. Kecskeméti személyek fordításában jelent meg Cervantes: *Don Quichotte*-ja, Victor Hugo: *Notre Dame-i toronyőre*. Horváth Döme megindította az Alföldi Színházát, amelynek sorozatában itt jelentek meg többek között Victor Hugo: *Borgia Lucretia*, *Tudor Mária*, Racine: *Phaedra*, Shakespeare: *Velencei kalmár*, Voltaire: *Zaire* című darabjai. Katona József *Bánk bánja* két kiadást ért meg Szilády nyomdájában (1856, 1860). Az 1860-as évek után a tudományos munkák korszaka következett. Itt nyomtatták Hornyik János: *Kecskemét város története oklevéltárral* című 4 kötetes és *Pusztaszer története* című munkáit. Szabó-Szilágyi: *Nagykovácsi krónikája*. Szilágyi: *Halas város krónikája*. Gyárfás: *A jászkunok története* I. és II. kötete. Haberern: *Aristoteles három könyve a lélekről* című munkák is az itteni nyomdában láttak napvilágot. A kecskeméti nyomdából kikerülő munkák ízléses kiállítására Szilády mindig nagy gondot fordított. A mester legnagyobb fájdalma azonban az volt, hogy nyomdásznak nevelt fia nem folytatta tanult mesterségét, hanem hivatalnok lett.

1870 után még kikerült egy-egy nagyobb szabású mű a kecskeméti nyomdából, mint Abonyi: *A fonó krónikája*, de ezután mind nehezebb lett a verseny a pesti nyomdákkal. Az alapító Szilády Károlytól a nyomdát másik fia Lajos vette át, aki kataszteri mérnök volt, s csak a nyomda irányítását látta el, a szakmunkát alkalmazottakkal végeztette. A vállalkozás az ő idejében alakult át kisipari üzemből tőkés szervezetté. A könyv helyett

már időszaki sajtótermékeket nyomtatványokat készítettek. Itt jelent meg Kecskemét első sajtóorgánuma a Kecskeméti Lapok 1868. október 3-án. Az első két szám 500 példányban jelent meg, az utána következők 400-ban. (Később a Kecskeméti Lapokat átvette az 1868-ban indult Tóth László-féle nyomda.) A másik hetilap, a Kecskemét is a Szilády-nyomdából indult útjára 1872. december 12-én. A nyomda élete ekkor már nem fűződött olyan szoroson a tulajdonos személyéhez, mint az alapító idejében. Az örökös politikusi ambíciói miatt keveset avatkozott be a nyomda életébe. (Három alkalommal választották meg Kecskemét országgyűlési képviselőjévé függetlenségi 48-as programmal.) Halála után a nyomdát fia Szilády László vette át tőle. A századfordulón már alig jelent meg könyv a nyomdában, fő profilja ettől kezdve különböző nyomtatványok előállítására lett. 1916-tól azonban a vegetálás korszaka köszöntött be a nyomda életében. Nem tudtak korszerűbb gépeket beszerezni. Helyi megrendeléseken kívül alig volt más munkája a Szilády-nyomdának. Színlapok, mozi hirdetések, iskolai értesítők készítését rendelték meg itt. A hivatali nyomtatványok készítésének monopóliumát közben – egységesítés címén – fővárosi állami nyomdák kapták meg, a tankönyveket is budapesti kiadók vették kézbe. Az I. világháborúban a munkásokat katonának hívták be, a megmaradtakat nagyvállalatok csábították el. A tulajdonos magára maradt néhány segédmunkással. Már a helybeli versenytársakkal, a két részvénytársasági alapon szervezett nyomdával sem tudott lépést tartani. 1918-ban Németh László siketnémaintézeti igazgató 180.000 koronaért vette meg a nyomdát. 1925-ig pereskedtek vitás szerződési pontok teljesítése és nem teljesítése miatt az új tulajdonossal. 1926-ban a nyomda egészen megszűnt. Gépeit, felszerelését a többi nyomda vette át.<sup>13</sup>

A fond anyagát két sorozatra bontottuk. Az első sorozatba a nyomda működésével kapcsolatos iratok kerültek. Itt nyertek elhelyezést Szilády Károly levélfogalmazványai, amelyek a nyomda működésével kapcsolatban folytatott levelezésén túl személyes, magán levelek fogalmazványait is tartalmazzák. (Izgalmas kordokumentumok!) Az összesen 39 füzetből álló levélfogalmazvány-gyűjtemény azonban csak átlapozással kutatható. Ugyanakkor a Szilády család fondjában (XIII. 14 fondtörzsszám alatt) több olyan irat-együttes található, amely kapcsolatos a kecskeméti nyomdával is pl. levelezés, vagyoni helyzettel kapcsolatos iratok, számlák. E sorozat 6. tételénél – Könyvnyomdai bevételek és kiadások naplója 1858-1870 – egy kötetben találjuk Szilády házi- és nyomdai bevételeit, kiadásait. A nyomdai főkönyvekben a megrendelt és kiadott művek címét, megrendelőjét, példányszámát, a papír méretét stb. vezették be. Az első kötetben többször találkozhatunk Petőfi Sándor nevével.

A második sorozatba a nyomdai kéziratok kerültek elhelyezésre. A nyomda ezeknél évente többet jelentetett meg. Az iratok között azonban csak ezek maradtak meg. A megjelent kiadványokról részletes tájékoztatást ad a jegyzetben megjelölt bibliográfia.

---

<sup>13</sup> Joós Ferenc-Fenyvesiné Góhér Anna: Az első kecskeméti könyvnyomda története és kiadványainak bibliográfiája. Kecskemét, 1959. 7-36.

Heltai Nándor: A nyomtatott betű útja Kecskeméten. 7-31.

## 1. sorozat

### A nyomda működésével kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Nyomdai privilégium	1840-1841
	2. Nyomdákmal kapcsolatos felsőbb rendelkezések	1837-1845
	3. Nyomdásztanulókkal kapcsolatos feljegyzések	1854-1875
	4. Nyomda leltár	1841-1875
	5. Verlag-könyv (bizományi könyvküldések)	1851-1871
	6. Könyvnyomdai bevételek és kiadások naplója	1858-1870
	7. Egyes nyomdai kiadványokkal kapcsolatos elszámolások	é.n.
	8. Egyéb nyomdával kapcsolatos iratok	1858+é.n.
2. doboz	Szilády Károly levélfogalmazványai (konceptjei): 1-14. füzet	1840-1847
3. doboz	Ua. 15-27. füzet	1847-1857
4. doboz	Ua. 28-39. füzet	1857-1867
5. kötet	Nyomdai főkönyv	1841-1857
6. kötet	Ua.	1858-1867
7. kötet	Ua.	1868-1871
8. kötet	Ua.	1871-1881
9. kötet	Ua.	1882-1884
10. kötet	Ua.	1882-1884
11. kötet	Ua.	1885-1896

## 2. sorozat

### Nyomdai kéziratok

12. doboz	1. Schakespeare: A velencei kalmár Ford.: Ács Zsigmond	
	2. Voltaire: Brutus Ford.: Molnár András	
	3. Gottfried: Betekintés a természetbe Ford.: M.A. (Valószínűleg Molnár András)	
	4. Metasztazio: Caesar és Cato Ford.: Molnár András	
	5. Metasztazio: Demofon Ford.: Molnár András	
	6. Kleist: Seneca Ford.: Molnár András	
	7. Szilády László: Hit, remény, szeretet	
	8. László Károly: Triesttől Bombayig	
	9. A halott kéz c. krimi, szerző nélkül Szilády kézírásával	
	10. Gyászlapok gyűjteménye	1871-1913

**EGYHÁZI BESZÉD,**  
MELLYET  
**A' KECSKEMÉTI NEMZETI ŐRSEREG**  
**HADI-ZÁSZLÓINAK**  
**FELSZENTELÉSE ALKALMAKOR**

MONDOTT,  
ÉS KÖZ-OHAJTÁSRA KINYOMATOTT

**HOFFMANN JÁNOS,**

DORNAUI B. SZ. MÁRIA PRÉPOSTJA, A' KECSKEMÉTI EGYHÁZKERÜLET AL-ESPERESE, KECSKEMÉTI PLEBÁNOS, A' VÁCZI SZ. SZÉK ÜLNÖKE, A' NEMZETI ELEMI TANODÁK FELÜGYELŐJE, ÉS A' HELYBELI FŐ ELEMI TANODA IGAZGATÓJA.

*Kecskeméten, Julushó 16-dikán 1848.*



---

KECSKEMÉTEN,  
NYOMATOTT SZILÁDI KÁROLYNÁL  
1848.

**XI. 10**  
**SPITZER (SOMOGYI) KÁROLY ÉS FIAINAK**  
**SZESZGYÁRA (A SOMOGYI-FÉLE SZESZGYÁR,**  
**BAJA) IRATAI**  
**1885 – 1948**

*3 doboz + 15 kötet = 1,12 tfm*

A szeszgyár anyagában az iratokon a gyár többféle elnevezésével találkozhatunk. Egyik a Spitzer Károly és Fiainak Szeszgyára, a másik Somogyi Elemérné Bajai Szeszgyár és Finomító. A felhasznált irodalom alapján egyértelműen kitűnik, hogy a Spitzer Károly és Fiai Szeszgyár jogelőde volt a Somogyi Elemérné-félenek. A Spitzer Károly és Fiainak Szeszgyára elnevezésű cég, melyet Spitzer Károly alapított, 1864-ben kezdte meg működését. Különlegessége volt a filtrált ecetszesz készítése. A gyár 11.000 négy-szögölnyi területen helyezkedett el és 14 épületből állt. A hajtóerőt 24 lóerejű gőzgép szolgáltatta. A munkások száma a kezdeti időszakban 30 volt. Évi termelési képessége 3.000 hl szesz, 2.400 hl ecetszesz és 2.000 mázsa élesztő. Hazai piaca volt az egész ország.<sup>14</sup>

1937-ben még Spitzer Károly és Fiai Bajai Szeszgyár néven szerepel a cég az iratokon, 1939-ben már Somogyi és Társa Bajai Szeszgyárként. (Valószínűleg a két időpont között történt a névmagyarosítás.) 1945-ben Baja, Kölcsey F. u. 25. sz. alatt működött a gyár. A meglévő iratanyag szerint 1947-ben már Bajai Szeszgyár és Finomítóként szerepel. Ez év februárjában a gyárban a termelést beszüntették.

Az iratanyagban három sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatba a működéssel kapcsolatos iratok, a másodikba a pénzügyi iratok és a harmadikba a termeléssel és forgalommal kapcsolatos iratok kerültek. (A levéltár őrizetében maradt kötetanyag nagy része igen rossz állapotú. A kötetükből kiszakadtak a lapok.) A kötetek tartalmuk szerint pénzügyi jellegűek.

**1. sorozat**

**Működéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Levelezés	1913, 1939-1948
	2. Alkalmazottak munkabér-kimutatásai	1945-1947
	3. A Magyar Gyáripárosok Orsz.Szöv. Szeszipari Szakosztályának „Válasz- irata” a bor- és szeszkérdés tárgyában	1936

<sup>14</sup> Magyarország vármegyéi és városai. Bács-Bodrog vármegye. (Szerk.: Borovszky Samu) Bp., 1909. II. köt. 25.



**2. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

	4. Betétkönyvek, csekkfüzetek	1937-1946
2. kötet	Főkönyv	1912-1927
3. kötet	Pénztárkönyv	1918-1921
4. kötet	Ua.	1924-1927
5. kötet	Ua.	1927-1930
6. kötet	Ua.	1930-1933
7. kötet	Pénztárkönyv	1933-1937
8. kötet	Ua.	1924-1926
9. doboz	1. Ua. (köt.)	1926
	2. Ua. (köt.)	1927-1928
	3. Ua. (köt.)	1929-1930
	4. Ua. (köt.)	1930-1931
	5. Ua. (köt.)	1940-1941
	6. Ua. (köt.)	1941-1942
	7. Ua. (köt.)	1942-1943
10. kötet	Folyószámlakönyv	1913-1926
11. kötet	Ua.	1917-1926
12. kötet	Ua.	1927-1929

**3. sorozat**  
**Termeléssel és forgalommal kapcsolatos iratok**

13. kötet	Árunapló	1914-1918
14. kötet	Ua.	1918-1925
15. kötet	Ua.	1925-1926
16. kötet	Ua.	1927-1928
17. kötet	Ua.	1929-1930
18. doboz	1. Gabona bevásárló könyv (köt.)	1885-1898
	2. Kiadási árjegyzék (köt.)	1908-1917
	3. Ua. (köt.)	1914-1917
	4. Termelési naplók	1925-1939
	5. Szabadraktár-forgalmi naplók	1927-1939
	6. Megrendelő napló (köt.)	1932-1934
	7. Szeszkiállítások könyve (köt.)	1934-1938
	8. Ua. (köt.)	1939-1941
	9. Ua. (köt.)	1941-1943
	10. Betárolási könyv (köt.)	1940-1942

# XI. 15

## A FÜLÖPSZÁLLÁSI HENGERMALOM RT. IRATAI

### 1927 – 1933

2 kötet = 0,06 ífm

A malmot 1889-ben alapították. 1927-ben 5 helybeli gazda vette meg, akik a kor színvonalán modernizálták az üzemet. 1930-ban 4 tulajdonosa volt a cégnek: Téglás Dénes, Téglás Béla, Molnár István és ifj. Várkonyi Gyula. A malmot 1920 óta Sipos Gábor vezette. A 30-as évektől egy 110 HP Schlick Nicholson gőzgép működött a malomban és napi teljesítőképessége 200 q volt. Az államosításra vonatkozóan nincs adatunk.

A fond anyaga nagyon hiányosan maradt meg, mindössze két pénztárkönyv került a levéltár őrizetébe.

1. kötet	Pénztárnapló	1927-1930
2. kötet	Ua.	1931-1933

# XI. 16

## A FELSŐBÁCSKAI MŰMALOM RT. JÁNOSHALMI TELEPÉNEK IRATAI

### 1923 – 1950

2 doboz + 1 csomó = 0,26 ifm

A Felsőbácskai Múmalom Rt. 1920-ban alakult Budapest székhellyel. Korábban Felsőbácskai Múmalom, Milkó Pál és Károly Rt. volt. Alapszabály szerinti tevékenységi köre: örlmények gyártása. Gabona örlésével, termények darálásával foglalkozott. Alakuláskor 5.000 db törzsrészcénnel rendelkezett. Egy részvény névleges ára 50 pengő volt. 1936-ban az igazgatóság tagjai voltak: Milkó Pálné, dr. Milkó Lajos, Milkó Pál. A felügyelő bizottság tagjai: Milkó Henrik, Milkó Márton. Jánoshalmán volt a Múmalom Rt.-nek telepe gabonaörlési, terménydarálási üzletkörrel. 1942-ben a malom alkalmazottai voltak: 1 cégjegyző, 3 tisztviselő, 2 segédszemélyzet, 2 altiszt, 6 szakmunkás 10 betanított munkás. A telepnek az Rt. volt az egyedüli tulajdonosa. Az Rt. vezérigazgatója 1943-ban dr. Erődi-Harach Tihamér, ügyvezető igazgatója Weltze Károly, a malomvezető Hangya Pál volt. 1945 novemberében 1 művezető, 1 mester, 4 szakmunkás, 7 betanított munkás, 2 napszámos és 1 tanonc dolgozott a malomban.

1949-ben állami ellenőrzés alá került, majd a szegedi központú Délmagyarországi Malmok Nemzeti Vállalat telepe lett.

Az iratanyag rendkívül hiányosan került a levéltár őrzetébe, ezért a fondon belül tételeket alakítottunk ki. Az egyes tételeken belül az időrend dominál. A levelezések tételében nem választottuk külön fizikailag a levelezőpertnerek levelezéseit, azok nem kerültek külön dossziékba, mert alig maradt meg évente pár darab levél. Ezeket inkább időrendbe rendeztük, csak átlapozással kutathatók. A pénzügyi jellegű iratok ugyanúgy töredékesen maradtak fenn, mint a termelésre, örlésre vonatkozó nyilvántartások, kimutatások. Utóbbiak főleg az 1945 utáni időből szolgálnak szórványos adatokkal.

1. doboz	1. Vegyes malomvizsgálati jegyzőkönyvek	1943-1950
	2. Rendeletek	1946-1949
	3. Rendeletek mutatója	1948-1950
	4. Körlevelek különböző malomipari központoktól	1943-1950
	5. Levelezések	1943-1950
2. doboz	1. Statisztikai kérdőív	1941-1942
	2. Adatszolgáltatás munkaversenyről	1949
	3. Leltárak, eredményszámlák	1941-1942, 1950
	4. Üzemi tervek	1950
	5. Üzleti kiadások	1940-1942
	6. Kimutatás az alkalmazottakról	1934 + é.n.
	7. Örlési jelentések	1943-1950
	8. Örlési nyilvántartások (havi bontásban)	1945-1949
	9. Örlési jelentések	1947-1949

10. Forgalmi kimutatások	1935-1948
11. Kimutatás liszt beszállításokról	1947-1948
12. Pénztárnapló (töredék)	1923-1948
3. csomó 1. Pénztárnapló (köt.)	1925-1926
2. Vezénylési és működési könyv (köt.)	1937-1939



# XI. 18

## A KECSKEMÉTI GAZDASÁGI GŐZMALOM ÉS GŐZFÜRDŐ RT. IRATAI

### 1870 – 1949

*1 doboz. + 50 kötet = 1,32 ifm*

1864-ben kezdték meg a malom szervezését részvénytársasági formában. Kecskemét város th.-i bizottságának közgyűlése 1869. május 11-én tárgyalta a Kecskeméti Gazdasági Gőzmalom Rt. alapításának jóváhagyását. A M. Kir. Földművelési és Kereskedelmi Minisztérium 19.684. sz. alatt 1870. szeptember 23-án hagyta jóvá alapszabályát. Az őrlés már 1870 márciusában megindult. Az 1857-ben alakult József gőzmalom után ez volt a város második gőzmalma. A részvénytársaság első elnöke Lestár Péter volt, aki 1880-tól a város polgármestere lett. 1891 januárjára készült el a malomhoz tartozó gőz- és kádfürdő. A fürdő megépítése után a részvénytársaság neve Kecskeméti Gazdasági Gőzmalom és Gőzfürdő Részvénytársaság lett. A város malmai között a 20. század elején. 1914. augusztus 15-én tűz pusztította el a malom egész berendezését és súlyos károkat okozott a malomépületben és a gabonakészletben is. 1915. novemberére építették újjá. A malom újjáépítésének fontos létesítménye volt a víztorony felállítása. A háborús években gabonahiány volt, az üzem szakmunkásai katonai szolgálatot teljesítettek, ezért heti két nap, őrlési szünetet tartottak. 1922-ben építette meg az Rt. a malom 152 vagon befogadóképességű vasbetonszilóját. A 20-as évek közepétől a városi gabona átvételét és tárolását a Gazdasági Gőzmalom intézte.

Az általános gazdaságiválság üzletéveit rendre veszteséggel zárta a gőzmalom. A fürdőt 1939-ben eladták a városnak, amely bérbe adta az intézményt. Ezt követően 1941-ben a malom Kecskeméti Gazdasági Gőzmalom és Kereskedelmi Rt.-ra változtatta nevét. A 2. világháború alatt 1944 novemberétől 1945 március végéig a malom gabonakészletét a szovjet katonaság ellátására kellett fordítani. A gazdasági gőzmalmot az 1948: 25. tc. rendelkezései értelmében államosították. Részvényei a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület, majd a Népbank tulajdonába kerültek.<sup>15</sup>

Az iratok rendszere mesterséges rendszer. Eredeti rendjét a nagyfokú hiányok miatt nem lehetett visszaállítani. Három sorozatot alakítottunk ki a fondon belül. Az elsőbe a működéssel kapcsolatos iratok kerültek. A malom irányítására vonatkozóan bőséges adatokkal szolgálnak az igazgatósági jegyzőkönyvek. Ezek átlapozással kutathatók. Az iratokat annak idején iktatták, de alig pár szál irat maradt meg a levelezésből. Megmaradt viszont három iktatókönyv, melyeket azért tartottunk célszerűnek megtartani, mert ebből – a kötetek időtartamát illetően – kitűnik, milyen cégekkel, intézményekkel, szervezetekkel, magánszemélyekkel stb. állt kapcsolatban a kecskeméti malom. Ezeket az iratokat az első sorozatban helyeztük el. A második sorozatban nyertek elhelyezést a részvénykönyvek, pénztári főkönyvek, naplók. A gazdasági tevékenységre adatokkal

<sup>15</sup> Kuczka Antal: A kecskeméti malmok története 1857-1985-ig. Kecskemét, 1992.

szolgáló örlési könyvek alkotják a harmadik sorozatot. A fürdővel kapcsolatosan csak 1 kötet fürdőkönyv maradt meg, amit azonban nem tartottunk szükségesnek új sorozatban elhelyezni, hanem a pénzügyi iratok végén helyeztük el, mivel fürdőjegyek vételével kapcsolatos bejegyzéseket tartalmaz.

### 1. sorozat

#### A malom irányításával kapcsolatos iratok

1. kötet	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1910-1918
2. kötet	Ua.	1923-1926
3. kötet	Ua.	1926-1928
4. kötet	Ua.	1928-1930
5. kötet	Ua.	1930-1933
6. kötet	Ua.	1943-1946
7. doboz	1. Műszaki rajzok	1894, 1925-1929
	2. Alapszabályok	1873, 1876
	3. Levelezés	1938-1949
	4. Kimutatás alkalmazottakról	1945
	5. Gépkocsi ügy iratai	1942-1947
	6. Örlésekkel kapcsolatos kalkulációk	1938
	7. Az üzemi bizottság jegyzőkönyvei	1946
8. kötet	Iktatókönyv	1927-1931
9. kötet	Ua.	1932-1938
10. kötet	Ua.	1938-1943

### 2. sorozat

#### Pénzügyi iratok

11. kötet	Személyzet fizetési könyve	1911-1921
12. kötet	Részvénykönyv	1870-1913
13. kötet	Ua.	1870-1922
14. kötet	Ua.	1 - 1500
15. kötet	Ua.	1501 - 3000
16. kötet	Ua.	3001 - 4500
17. kötet	Ua.	4501 - 6000
18. kötet	Ua.	6001 - 7000
19. kötet	Főkönyv	1870-1912
20. kötet	Ua.	1912-1941
21. kötet	Számlakönyv (gyűjtőnapló)	1898-1904
22. kötet	Ua.	1904-1910
23. kötet	Ua.	1910-1927
24. kötet	Ua.	1927-1937
25. kötet	Ua.	1937-1943
26. kötet	Pénztárkönyv	1943-1944
27. kötet	Ua.	1944

28. kötet	Ua.	1944
29. kötet	Ua.	1945-1946
30. kötet	Pénztárkönyv	1946-1948
31. kötet	Leltárkönyv	1918-1922
32. kötet	Ua.	1927
33. kötet	Fürdőkönyv	1901-1911

### 3. sorozat

#### Gabonaforgalmi iratok

34. kötet	Havi mérlegek gabonaforgalomról	1890-1909
35. kötet	Készletjelentések	1944
36. kötet	Örlemények összesítése	1934-1936
37. kötet	Örlési könyv (vegyes)	1904-1926
38. kötet	Ua. (búza)	1931-1935
39. kötet	Ua. (búza)	1945-1947
40. kötet	Ua. (rozsa)	1943-1945
41. kötet	Ua. (rozsa)	1945-1947
42. kötet	Darálási könyv (vegyes)	1942
43. kötet	Ua.	1946
44. kötet	Ua.	1946
45. kötet	Ua.	1946
46. kötet	Ua.	1946-1947
47. kötet	Ua.	1947-1948
48. kötet	Vám örlési könyv	1932-1933
49. kötet	Ua.	1932-1933
50. kötet	Vám csere könyv	1933-1934
51. kötet	Ua.	1934

# XI. 19

## AZ ELSŐ KECSKEMÉTI KONZERVGYÁR RT. IRATAI

### 1933 – 1951

1 doboz = 0,15 ifm

Az első Kecskeméti Konzervgyár 1900-ban létesült osztrák kezdeményezésre, osztrák tőkével. A város 15 kh területet és 15 évig helyi adómentességet biztosított az üzem számára. Részvénytársaságként kezdett működni, mint a Bozeni Gyümölcs- és Főzelék-konzervipari Rt. kecskeméti telepe. Az építkezés Zaboretzky Ferenc kecskeméti építész tervei szerint indult meg. A gyár 1901 májusában kezdte meg a termelést. Az üzem hivatalos címe: Gyümölcs- és Főzelék-konzerv Készítő Rt. Első Kecskeméti Konzervgyár lett. A vezetőség tagjai nagyrészt a bozeni gyár igazgatósági tagjai közül kerültek ki, többek között: Christanell Pál (Bozen), Oettl Pius (Bozen), Perathoner Viktor. A vezérigazgató Diffenbach József királyi tanácsos, az ügyvezető igazgató Oettl Vilmos, az igazgató: Femengel Sámuel (Kecskemét) lett. Az üzem a főzelék- és gyümölcskonzerveken kívül cukrozott gyümölcs, valamint aszalt főzelék- és gyümölcsfélleket is gyártott. Főbb értékesítési területei 1908-1909-ben a következők voltak:

- főzelék-konzerv: Ausztria, Szerbia, Németország, Románia, EgyesültÁllamok
- cukrozott gyümölcs: Németország
- aszalt főzelék: Szerbia, Olaszország, Németország.

A biztató kezdet után a vállalkozás az 1910-es évek végére válságba került. 1913-ban a gyár gazdát cserélt. Az új tulajdonosok az Angol-Osztrák Bank Budapesti Fiókja, valamint Wetzler Bernát bécsi lakos lettek.

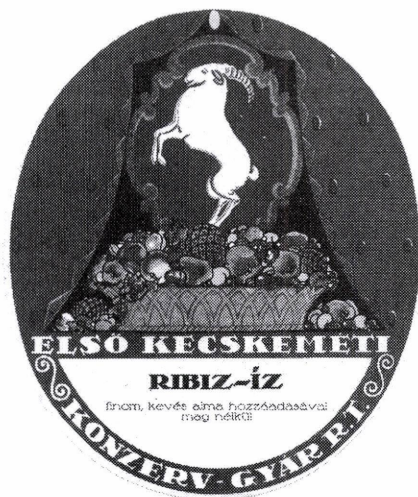
Az igazgatóság tagjai ekkor: gróf Teleki Géza elnök, Wetzler Bernát alelnök, Batár Lajos, Engel Pál, Günther Alfréd, Kada Elek kecskeméti polgármester stb. Gyors ütemben kezdődtek meg az újabb építkezések, s ekkor vezették be az iparvágányt is a gyár területére. A látványos fejlődés az első világháború alatt kezdődött meg, amikor a katonaság részére különféle, főleg hús- és kávékonzerveket gyártottak, de jelentős mennyiségű szárított főzelékfélleket is előállítottak. A gyárban dolgozók száma ekkor 200-300 fő között volt. 1919-ben a Tanácsköztársaság alatt a gyárat államosították. Az első világháború utána a gyár egy időre leállt. A termelés igen lassan indult meg. A profil azonban változatlan maradt. A gyár történetében igen fontos esemény 1927. szeptember 8. Ezen a napon vette meg az eddigi tulajdonostól a részvények döntő többségét a Labor Bizalmi Rt., a Weiss család pénzügyi vállalata. 1932-ben a gyár Weiss Manfred érdekeltsége lett. A 30-as években kezdtek meg a paradicsom-feldolgozást. 1934-ben komoly építkezések kezdődtek, a paradicsom-feldolgozáshoz modern gépeket vásároltak, melyek egy részét Budapestről, más részét pedig az olasz Manzini cégtől szereztek be. A különböző gyümölcs- és zöldségfeldolgozások mellett mustsűrítéssel is foglalkoztak, melyet bér munkában végeztek. 1940-ben kezdte meg működését az Első Kecskeméti Konzervgyár Rt. fióktelepe Szegeden. 1942-ben az addigi 150.000 pengős alaptőkét 500.000 pengőre emelték új részvények kibocsájtásával. Ekkor állóeszközeinek értéke 4,7 millió pengő volt. A második világháborúban a gyár tovább fejlődött. A különböző félkész termékek (pulpok) tartósításával ekkor kezdtek el foglalkozni. Ebben az időben a szezonmunkában foglalkoztatott dolgozók száma 1800-2000 fő volt.



1947-ben került sor az Első Kecskeméti Konzervgyár, valamint az 1921-ben alakult Platter János-féle konzervgyár államosítására. 1948-ban a Platter gyár Kinizsi Konzervgyár néven szovjet érdekeltség lett, az Első Kecskeméti Konzervgyár Rt. pedig Alföldi Kecskeméti Konzervgyár néven üzemelt tovább az Élelmiszeripari Minisztérium irányítása alatt. 1952-ben a Kinizsi Konzervgyár visszakerült a magyar állam igazgatása alá. 1957-ben a két gyárat Kecskeméti Konzervgyár néven egyesítették, s ettől kezdve a Konzervipari Tröszt irányítása mellett dolgozott.<sup>16</sup>

Az üzem iratai annyira hiányosan kerültek be a levéltárba, hogy szervezeti felépítését ezek alapján nem lehetett rekonstruálni, ezért tematikus tételekbe rendeztük az iratokat. Az anyagban talált tervrajzok (4 db) átkerültek a levéltár tervrajzgyűjteményébe (XV. 15 fond). A konzervgyár 1945 utáni történetére vonatkozóan levéltárunk XXIX. 8 törzsszám alatti „A Kecskeméti Konzervgyár iratai” című fondban lehet kutatást folytatni.

1. doboz	1. Illetményjegyzék (köt.)	1935-1937
	2. Tisztviselői fizetések könyve (köt.)	1942-1944
	3. Pénztárnapló (köt.)	1946
	4. Ua. (köt.)	1946
	5. Pénztári napi jelentések (köt.)	1933
	6. Ua.	1944-1946
	7. Ua. (köt.)	1947
	8. Ua. (köt.)	1947
	9. A gyár teke-egyesületének pénztárkönyve	1947-1951



<sup>16</sup> Bóka József: Az első kecskeméti konzervgyár. In: Kecskemét – Tanulmányok a város múltjáról, jelenéről. (Szerk.: Heltai Nándor) Kecskemét, [1968.] 257-279.  
Bács-Kiskun megye élelmiszergazdaságának 25 éve. (Szerk.: Dr. Glied Károly), Kecskemét, 1970. 326-327.

# XI. 20

## A KECSKEMÉTI KÖZHŰTŐHÁZ HASZNOSÍTÓ KFT. IRATAI

### 1936 – 1948

*1 kötet = 0,03 ifm*

A hűtőház létrehozására 1936. november 28-án társasági szerződést kötött a Kecskeméti Leszámló és Pénzváltó Bank valamint a Kecskeméti Gazdasági Egyesület. A Kecskeméti Gazdasági Egyesület 20.000 pengő tőkével, a Kecskeméti Leszámló és Pénzváltó Bank 25.0000 pengő tőkével lett tagja a Közhűtőház Kft.-nek. Az 1936. december 31-i taggyűlésen Dr. Szabó Ivánt, a Gazdasági Egyesület elnökét igazgatónak, Daróczy Dezsőt, a Kecskeméti Leszámló és Pénzváltó Bank Rt. ügyvezető igazgatóját üzletvezetőnek választották.

A cég Kecskemét th. város területén jég- és növényvédelmi szerek gyártásával, hűtőházi iparral, ezzel kapcsolatosan gyümölcs, zöldség, főzelék, baromfi, tojás, tej és tejtermékek, sertés és egyéb húsok, vadak hűtésével, továbbá bor, must és szesz raktározásával foglalkozott.

Az első üzleti év csonka év volt és 1937. június 30-ig tartott, az azt követő üzleti évek minden év július 1-jétől a következő év június 30-ig tartottak. 1937-38-ban készült el az 1.300 négyzetméter összterületű hűtőház, mintegy 70 vagon 0 C fokos, valamint 30 vagon 8-12 C fokos hűtőtér kapacitással. Ugyanakkor jéggyár is létesült, napi 2-2,5 vagon kapacitással. A hűtőház dolgozóinak létszáma kezdetben 16 fő volt. később 40 főre emelkedett. 1940-ben napi 30 vagon árut mozgattak meg, a dolgozók 12 órás munkaidőben dolgoztak. Daróczy Dezső üzletvezetői beosztása az 1540/1944. M. E. sz. rendelet értelmében 1944. május 31-vel megszűnt. (Az egykori üzletvezetőt deportálták, ahonnan nem tért vissza.) Helyette Sárközy Istvánt, a Leszámló Bank igazgatóját bízták meg a Kft. üzletvezetői teendőinek ellátásával. A háború éveiben a cég üzleti tevékenysége lecsökkent. 1944. októberében a front közeledtével az üzem működését beszüntette. A hűtőház 1946-ban kezdte meg újra a tevékenységét.

1947-ben a Gazdasági Egyesület, mely egyik alapítója volt a Közhűtőház Hasznosító Kft.-nek, feloszlott, annak minden ingó és ingatlan vagyonát a Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt vette át. Így tagként a Gazdasági Egyesület helyébe a Független Kisgazda Párt lépett.

1947. szeptember 20-án a Közhűtőház Hasznosító Kft. és az 1936-ban alakult Városi Közhűtőház Kft. együttes ülésén az első cég ügyvezetője bejelentette, hogy az augusztus 31-i mérlegük veszteséges volt, így a rendelkezések értelmében a felszámolásra intézkedéseket kellene tenniük. Ennek elkerülése érdekében a Közhűtőház Hasznosító Kft. arra kérte a Városi Közhűtőházat, hogy az üzemtartással kapcsolatos költségeket vállalja magára. A Városi Közhűtőház átvállalta a költségek fizetését. 1948-ban a Kft. beolvadt a Kecskeméti Városi Közhűtőház cégbe. 1948-49-ben befejezték a korábban megkezdett toldaléképület építését és elkezdték egy 100 vagon -20 C fokos tárolóhelyiség építését. Ennek üzembehelyezésére 1951-ben került sor. 1950-től a cég neve Kecskeméti Hűtőipari Vállalat lett. Profilja: bérhűtés, műjéggyártás volt. Mint önálló

vállalat 1963-ig működött, majd a Hűtőipari Országos Vállalat Kecskeméti Hűtőházává szervezték át.<sup>17</sup>

A levéltárba 3 kötet hűtőházi jegyzőkönyv került, a rendezés során kiderült, hogy ez két különböző hűtőház iratanyaga: a Kecskeméti Közhűtőház Hasznosító Kft. és a Városi Közhűtőház Kft.-jé. Így az első fond anyagából leválasztottuk a Városi Közhűtőház Kft. iratanyagát, mely utóbbi külön XI. 31 fondtörzsszámot kapott. A Közhűtőház Hasznosító Kft.-nek egyetlen egy kötete maradt meg, mely a taggyűlésekről készült jegyzőkönyveket tartalmazza. A kötet átlapozással kutatható.

1. kötet Jegyzőkönyv

1936-1948

---

<sup>17</sup> Bács-Kiskun megye élelmiszergazdaságának 25 éve. 332-333.

# XI. 21

## KULIK MIHÁLY ÉS FIA HENGERMALMÁNAK (ÓKÉCSKE) IRATAI

### 1931 – 1949 (1953)

2 doboz + 1 kötet = 0,23 ifm

A vállalatot 1889-ben Ókéskei Gözmalom Rt. néven alapították. A telep 1931. június 15-étől lett Kulik Mihály és fia tulajdona. Kulik Mihály 2/3, fia József 1/3 részben volt tulajdonos. Telephelye 1931-ben Ókéske, Fő utcán volt. A vállalatba befektetett tőke 1931 végén 5000 pengő. Az 1930-as években a malom teljesítménye évente 15.600 q búza, 10.400 q rozs, 6.500 q kukorica, 6.500 q árpa őrlése. A munkáslétszám 6 fő volt. A telep címe 1938-ban utcarendezés során Kossuth Lajos u. 41. sz.-ra változott. A cég tagja volt az Országos Magyar Malomipari Szövetségnek. A vállalat 1943. február 10-én közkereseti társasággá alakult át. Az 1949:20. törvényerejű rendelet alapján – „Egyes ipari és közlekedési vállalatok állami tulajdonba vételéről” - állami tulajdonba került. Az államosított vállalat első vezetője Domokos Imre abonyi lakos lett. A cég 1953-ban megszűnt.

A malom iratainak viszonylag kis mennyisége került be a levéltárba. Az államosítástól a megszűnésig olyan kevés idő telt el, és ebből az időből olyan kevés iratanyag maradt meg, hogy nem tartottuk célszerűnek az államosítás utáni időszak iratait külön fondba sorolni. Az iratok jellegéből adódóan 3 sorozatot alakítottunk ki. A működésre vonatkozóan sok adattal szolgálnak a Központi Statisztikai Hivatal részére évenként kiállított kérdőívek. Ezekben a tulajdonosokra, a munkásokra, az üzemi időre, a berendezésekre, az anyagfelhasználásra, a teljesítőképességre és a termelésre vonatkozóan található információk. Az őrlési naplókba az őrlésre került gabona súlyát, a feldolgozás megkezdésének és befejezésének idejét, valamint az őrlési eredményt vezették be. A fond egész iratanyaga csak átlapozással kutatható, levéltári segédletek nem készültek. A céggel kapcsolatos kutatás során értékes forrás a Kecskeméti Törvényszék Cégbíróságának (XXV. 30 fondtörzssz.) 20.021. számú irata.

#### 1. sorozat

##### A malom vezetésével kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Kérdőívek a gyáripari termelésről	1931-1945
	2. Malomvizsgálati jegyzőkönyvek	1933-1939, 1947
	3. Heti jelentések a foglalkoztatott munkavállalókról	1943-1944
	4. Körlevelek	1943-1953
	5. Bevallási ív a malmok által fizetendő forgalmiadóhoz	1933-1939
	6. Kereseti és jövedelemadó nyilvántartás, adóív	1943, 1946-1947
	7. Eredménykimutatás	1942-1948
	8. Operatív termelési és pénzügyi terv	1950

## 2. sorozat

### Termeléssel kapcsolatos iratok

2. doboz	1. Őrlési (malter) könyv (füz.)	1932
	2. Ua. (füz.)	1942-1944
	3. Ua. (füz.)	1946-1947
	4. Ua. (füz.)	1950-1951
	5. Ua. (füz.)	1951-1952
	6. Gabonarakttár könyv (köt.)	1942-1948
	7. Vámcsere könyv (füz.)	1933
	8. Jelentés a malom vámgabona helyzetéről	1945-1946
	9. Jelentés a malom havi vámkeresményéről	1942-1944
	10. Terménybeszedési napló (füz.)	1947-1948

## 3. sorozat

### Pénzügyi iratok

	11. Leltár és mérleg	1931-1944
	12. Utalványelszámolási tömb (füz.)	1946-1948
	13. Számlakönyv	1939-1940
3. kötet	Pénztárkönyv	1941-1942



## XI. 22

# AZ ÚJKÉCSKEI GŐZMALOM, IPARTELEP ÉS KERESKEDELMI RT. IRATAI

### (1907) 1918 – 1950

*2 doboz = 0,21 ifm*

A Nagy Magyar Compass adatai szerint az Rt.-t 1900-ban alapították Újkécskei Gőzmalom és Gőzfürdő Rt. néven 60.000 korona alaptőkével. Vám és kereskedelmi őrléssel foglalkozott. 1914-ben 90.0000 koronára, 1924-ben 144 millió koronára emelték az alaptőkét. 1907-ben a cég ügyvezető igazgatója Balla Albert volt. Az iratokból és a meglévő szakirodalomból nem lehetett kideríteni pontosan mikor változott meg a cég elnevezése. Azt tudjuk, hogy 1918-ban még Újkécskei Gőzmalom és Gőzfürdő Rt. néven szerepelt, 1923-ban pedig már Újkécskei Gőzmalom, Ipartelep és Kereskedelmi Rt. néven. Az 1934-ben módosított alapszabály szerint a vállalkozás tárgya: „Gőzmalom, gőzfűrés és villanyvilágítási üzem folytatása, mindennemű gazdasági, ipari és kereskedelmi vállalat létesítése, a már meglévő ilyen vállalatokban való részesedés, valamint mindennemű kereskedelmi ügyletek folytatása” lett. Az 1935. év gazdasági szempontból nehéz év volt. Az országos tavaszi fagy, majd a nagy kecskeméti jégverés súlyos helyzetet idézett elő. Az eddig gabonatermelő vidék gabonaimportra kényszerült. A pesti nagy malmok kezükbe kerítették a lisztüzletet, a távolabb fekvő malomtelepek kiszorultak a pesti piacról. Az újkécskei cég is más területeken kárpótolta magát a pesti piac elvesztése miatt. Ugyanakkor a tiszántúli kismalmok konkurenciája a vámok mérséklésére kényszerítették a kecskeieket. Ennek ellenére a részvénytársaság 1935-ben 1.848 pengő nyereséget tudott elkönyvelni. A 30-as években a cég ügyvezető igazgatója Menning Antal volt, az igazgatósági elnök Hainiss Dezső. alelnök vezérigazgató pedig Jermann Béla volt. 1940-re a részvények döntő többségét Jermann Béla szerezte meg. Az ő, és felesége tulajdonában volt a 11.637 db részvényből 11.527 db. Így nem volt meglepő az a javaslat, mely az 1940. október 20-i rendkívüli közgyűlésen hangzott el, hogy a társaság eddigi cégszövegét Jermann Béla Gőzmalma és Gőzfürdőtelepe Rt. cégszövegre módosítsák. A közgyűlés a javaslatot elfogadta.

Az államosítás körülményeiről nem maradtak fenn iratok. A meglévőekből az derül ki, hogy 1950-ben a cég a Bács-Kiskun megyei Malomipari Egyesülés alá tartozott.

A fond anyaga nagyon hiányosan került be a levéltárba. Az alakulás időszakából egyáltalán nincsenek iratok. A század elejéről – 1907-ből – egy zárszámadás maradt meg. Az iratok döntően a 30-as, 40-es évekből valók, tárgyukat illetően azonban rendkívül változatosak. A megmaradt iratanyagot 3 tárgyi sorozatra bontottuk, azon belül tételeket alakítottunk ki. A tételeken belül pedig időrendi sorrendben követik egymást az iratok.

A cég történetére vonatkozóan kutatást lehet még folytatni a Kecskeméti Törvényszék cégbírószági irataiban (XXV. 30).

1937-1942 közötti években az OTI-vel szembeni 100 ezer forint értékű kötvények a Magyar Államkassza felé fordították a törlesztésüket. A kötvények a Magyar Államkassza felé fordították a törlesztésüket.

REZIDÉNY-ÉRTÉK 1053



**1. sorozat**

**A cég vezetésével kapcsolatos iratok**

- |          |   |                 |
|----------|---|-----------------|
| 1. doboz | 1. Közgyűlési iratok                          | 1934-1942       |
|          | 2. Igazgatósági jelentések                    | 1937-1942       |
|          | 3. Körlevelek, rendeletek                     | 1944, 1949-1950 |
|          | 4. Nyomtatványok (árfolyamlap, részvények)    | 1918-1944       |
|          | 5. Illetményjegyzék                           | 1945-1948       |
|          | 6. Nyilvántartás alkalmazottak járandóságáról | 1948-1952       |
|          | 7. OTI-val folytatott levelezés               | 1945-1947       |
|          | 8. OTI havi jelentései                        | 1946-1947       |

**2. sorozat**

**Termeléssel, gabonaforgalommal kapcsolatos iratok**

- |   |            |
|---|------------|
| 9. Forgalmi kimutatás (készlet, érték)      | 1938, 1940 |
| 10. Örleményforgalom                        | 1941       |
| 11. Örlési könyv                            | 1947-1950  |
| 12. Darálási napló                          | 1943-1944  |
| 13. Ua.                                     | 1947-1948  |
| 14. Lisztforgalmi napi gyűjtő               | 1931-1932  |
| 15. Vámsere örlési könyv                    | 1950       |
| 16. Kimutatások kiutalt gabona mennyiségről | 1943-1944  |
| 17. Zsáknilyvántartó                        | 1931       |

**3. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

2. doboz	1. Zárszámadás	1907, 1934-1942
	2. Leltárak	1934-1941
	3. Pénztárkönyv	1926-1928
	4. Vegyes kiadások naplója	1941-1943
	5. Pénztári nyilvántartás	1942-1943
	6. Bizományi vételjelentés	1942-1949
	7. Bizományi vételigazolás	1943
	8. Vámfeljegyzési könyv	1944
	9. Ua.	1945
	10. Ua.	1945
	11. Ua.	1945
	12. Ua.	1946



# XI. 24

## KISKUNFÉLEGYHÁZA MEGYEI VÁROS KÖZPONTI SZESZFŐZDÉJÉNEK IRATAI

### 1930 – 1936

4 kötet = 0,16 ifm

A szeszfőzde létrehozásával kapcsolatosan a város képviselőtestülete az 1916. december 29-i ülésén a következő határozatot hozta: „A képviselőtestület elrendeli Kiskunfélegyházán egy, a gyümölcscefre, szőlőtörköly, borseprő és ezek melléktermékeinek kifőzésére szolgáló, s közüzemként működő központi szeszfőzde felállítását. Annak költségére 120.000 koronát engedélyez. A végrehajtás teendőivel a városi tanácsot felhatalmazza.” A városi tanács javasolta a képviselőtestületnek, hogy cefre és törköly megvételére 3 tagú bizottságot, ezen túl egy könyvelőt, egy raktárnokot, 2 főzömestert alkalmazzon. A felügyelettel Mócár Andor városi képviselőt bízta meg. A szeszfőzdet a Mű út mellett, dr. Szolnok János kertje közelében lévő ingatlanon akarták létrehozni. A városi tanács Majláth József építész bízta meg a szeszfőzde építésével. A szeszfőzde az említett területen épült fel (ma Majsai út). Az üzem működését ténylegesen 1918-ban kezdte meg. Vezetője Szántó János lett, aki ezt a feladatot tiszteletdíjért látta el. A bizottság tagjai napi 10 korona, a raktárnok havi 120 korona, a könyvelő havi 200 korona díjazásban részesült.

A vállalat megalakulása utáni időszakból, ill. a megszűnése idejéből nem maradtak meg iratok, a levéltárba bekerültek is nagyon hiányosak, jórészt csak pénztári iratok. Mivel a konkrét felügyeletet a Városi Tanács, 1930-tól pedig a Polgármesteri Hivatal látta el, mind a Kiskunfélegyháza Város Tanácsának iratai (V. 174), mind a Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatala iratai (V. 175) című fondok anyagában kutatást érdemes folytatni a cégre vonatkozóan. Az államosítás körülményeiről, idejéről pedig valószínűleg vannak iratok a Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatal 1945-1950 (XXII. 103) című fondban.

A levéltár őrizetében ebben a fondban csak néhány kötet pénztárnapló és főkönyv maradt meg, melyek évköre 1930-tól 1936-ig folyamatos.

1. kötet	Pénztárnapló és főkönyv	1930
2. kötet	Ua.	1931
3. kötet	Ua.	1932-1934
4. kötet	Ua.	1934-1936

**XI. 25**  
**A BENEDEK JÓZSEF ÉS FIA HŰTŐHÁZ ÉS JÉGGYÁR**  
**(KECSKEMÉT) IRATAI**  
**1937 – 1948**

*1 doboz + 2 kötet = 0,07 ifm*

A cégszerű elnevezés: Benedek József és Fia Élelmiszerkiviteli Vállalat, Hűtőház és Jéggyár Kecskemét-Nagykörös volt. A cég bélyegzőjén az alapítás dátumaként 1870 szerepel. 1935-től kezdve a cég 80 vagonos hűtőházát nyilvános jellegűvé változtatta át, vagyis a termelők és a kereskedők részére bérhűtés céljából rendelkezésre bocsájtotta.<sup>18</sup> Feltehetően 1937-ben, raktárat és ládagyárat alapítottak Nagykörösön. 1938-ban a cég neve már Benedek József és Fia Kecskemét-Nagykörös Élelmiszerkiviteli Vállalat, Hűtőház és Jéggyár volt. A tulajdonosok ekkor: Benedek Sándor, Benedek László és Benedek György voltak. A vállalkozás megszűnésével, államosításával kapcsolatosan semmi adatunk nincs.

Rendkívül hiányosan került be a cég anyaga levéltárunkba, ebből az eredeti szerkezeti struktúrát nem lehetett rekonstruálni, így tematikusan csoportosítottuk az iratokat. Két külön sorozatra tagoltuk a fond anyagát: a Kecskeméti Hűtőház és a Nagykörösi Ládagyár iratai kerültek egy-egy sorozatba. A fondban csak kötetanyag található, melyek elsősorban pénzügyi iratok.

**1. sorozat**

**A hűtőház iratai**

1. kötet	Leltár és mérleg	1947
2. kötet	Mérleg	1948
3. doboz	1. Gépészeti előbecslés (köt.)	1937

**2. sorozat**

**A Nagykörösi Ládagyár és Raktár iratai**

2.	A nagykörösi ládagyár és raktárak építészeti előbecslése (köt.)	1937
3.	Nagykörösi raktárak revíziós építészeti becslése (füz.)	1940
4.	Ua.	1940
5.	Építési becslés	1947
6.	Ládagyár -Nagykörös gépészeti előbecslése (köt.)	1937

---

<sup>18</sup> BKMÖL. XXXII. 8 Különböző kéziratok gyűjteménye. Juhász István:Kecskemét kronológiája (kézirat).

**XI. 29**  
**KISKUNFÉLEGYHÁZA RT. VÁROS**  
**ELEKTROMOSMŰVÉNEK (KISKUNFÉLEGYHÁZA**  
**MEGYEI VÁROS VILLAMOSMŰVÉNEK)**  
**IRATAI**  
**1912 – 1947**

*1 doboz = 0,08 ifm*

A város közgyűlése 1907-ben határozta el egy villamosmű létesítését. Az addigi acetilén világítást villamos áramra akarták változtatni. A villamosmű megépítésére pályázatot írtak ki, melyet a budapesti Bárdos és Brachfeld cég nyert meg, így ők építették fel a villamosművet.

Kiskunfélegyházán 1912-ben indult meg a villamosenergia szolgáltatás, melyet a kis kapacitású helyi villamosmű szolgáltatott. Kb. a 20-as évek végétől 1945. január 15-ig az Elektromos Áramszolgáltató Rt. (Kiskunfélegyháza) bérelte a villamosművet a várostól. Ekkor a város visszavette tőlük a bérleti jogot.

1945. május 15-én létrejött a Városi Közüzemek Kiskunfélegyházán. Ekkortól ide tartozott a Városi Villamosmű is.<sup>19</sup>

1948-ban államosították. Államosítás után az Állami Villamosenergia Szolgáltató Nemzeti Vállalat Kecskeméti Üzletigazgatóságához tartozott. (Üzemvezetőségük volt Cegléden, Nagykörösi és Kiskunfélegyházán.)

Az országos hálózatba csak 1950-ben kapcsolták be Kiskunfélegyházát.

A villamosmű iratai nagyon hiányosan kerültek levéltárunkba. Az üzem keletkezését, működését illetően a fondban levő iratok nem nyújtanak átfogó képet, csak néhány hálózati terv, leltár és gépházi jelentés alkotja a fond anyagát. Ezért megkerülhetetlen Kiskunfélegyháza város közigazgatási iratainak átnézése a kutatás szempontjából.

1. doboz	1. Kiskunfélegyháza R.T. Város Elektromos Művének Hálózati Terve	1912
	2. Transzformátor és hálózati leltár	1912
	3. Kiskunfélegyháza-Kiskunmajsa 22000 V. távvezeték hálózati leltára	é.n.
	4. Villamos berendezések bejelentésének iratai	1931-1941
	5. Gépházi jelentések	1947.VII.
	6. Ua.	1947.VIII.

<sup>19</sup> BKMÖL. XXII.103/a Polgármesteri Hivatal ir. 16019/45.

**XI. 31**  
**A KECSKEMÉTI VÁROSI KÖZHŰTŐHÁZ KFT.**  
**IRATAI**  
**1936 – 1947**

2 kötet = 0,03 ifm

A Városi Közhűtőház Kft. 1936. május 24-én alakult. Törzstőkéje ekkor 155.000 pengő volt, amihez Kecskemét th. város 120.000 pengővel, a Kecskeméti Leszámloló és Pénzváltó Bank Rt. 35.000 pengővel (behozott 2.000 négyzögöl telket) járult hozzá. 1936-ban dr. Vujovich Ferenc és dr. Kenéz Zoltán voltak az ügyvezetők. 1936. december 18-án a Városi Közhűtőház Kft. és a Kecskeméti Közhűtőház Hasznosító Kft. megállapodást kötött, mely szerint a közösen megépített hűtőházat elkészülte után a Közhűtőház Hasznosító Kft. veszi át használatra. (A megállapodás teljes szövege megtalálható a Városi Közhűtőház Kft. „Határozatok könyve” c. tétele alatt.) 1937. június 5-től a Közhűtőház Hasznosító Kft. átvette az elkészült hűtőházat. 1942. szeptember 1-jén megtartott ülésen a Kecskeméti Leszámloló és Pénzváltó Bank Rt. átengedett a saját törzsbetéteiből dr. Nóta Istvánnak 2.000 P és Sárközy Istvánnak 1.000 P. betétet.

Az 1943. évi mérleg adatai szerint a vállalat törzstőkéje már 300.000 P. volt. Ebből 297.000 P. a Kecskeméti Leszámloló és Pénzváltó Bank Rt., 2.000 P. Dr. Nóta István és 1.000 P. Sárközy István törzsbetétjét képezte. Üzletvezetők voltak ekkor: Dr. Nóta István és Sárközy István. A cégvezető volt ekkor dr. Bogyó István volt.

1947. szeptember 20-án a Közhűtőház Hasznosító Kft. és a Városi Közhűtőház Kft. közös taggyűlést tartott. Dr. Bogyó István a Közhűtőház Hasznosító Kft. ügyvezetője bejelentette, hogy a vállalatuk augusztus 31-i mérlege veszteséget mutat. A Kft. rendelkezései szerint így a felszámolás iránt intézkedni kellene. Ennek elkerülése érdekében arra kérte a Városi Közhűtőházat, hogy az üzembentartással kapcsolatos költségeket vállalja át. A Városi Közhűtőház Kft. év végéig átvállalta az üzembentartási költségek fizetését, majd a Közhűtőház Hasznosítási Kft. beolvadt a Városi Közhűtőház Kft.-be. 1950-től a cég neve Kecskeméti Hűtőipari Vállalat lett. Mint önálló vállalat 1963-ig működött, majd a Hűtőipari Országos Vállalat Kecskeméti Hűtőházává szervezték át.

A hűtőház megmaradt iratanyaga két kötetből áll. Egyik a „Határozatok könyve”, mely a taggyűléseken készült jegyzőkönyveket tartalmazza, a másik pedig ügyvezetői jegyzőkönyv. Ennek bejegyzései csak az 1943-44-es évekre vonatkoznak. Mindkettő átlapozással kutatható.

1. kötet	Határozatok könyve (jegyzőkönyv)	1936-1947
2. kötet	Ügyvezetői jegyzőkönyv	1943-1944

**XI. 110**  
**BÓKA PAP PÉTER KECSKEMÉTI LAKATOS MESTER**  
**IRATAI**  
**1835 – 1889**

*1 kötet = 0,03 ifm*

Bóka Pap Péter kecskeméti lakatos mester volt. Egész életében a városban dolgozott, 1896. január 12-én 85 éves korában halt meg. A mester élete végéig lakatos munkát végzett. (Arra vonatkozóan nem folytattunk kutatást kinél, hol tanult, merre töltötte vándoréveit.)

Bóka Pap Péter lakatos mesternek csak egy üzleti könyve került a levéltár őrizetébe. Mivel ebben a kötetben Bóka Pap Péternek főleg a lakatos munkákból származó bevételei szerepelnek, tehát kitűnik belőle, hogy a 19. században milyen lakatos munkákat végzett egy iparos, a gazdasági szervek fondfőcsoportba soroltuk az iratanyagot. A kötet fordított kezdésű, melyet 1835-ben kezdett vezetni. A kötet első felében személyes kiadásai, költségei, pl. segédek, szolgálók, szőlőmunkások bére, temetési költségek, gyermekek taníttatása szerepelnek. A kötet második felében szereplő bejegyzésekből, konkrétan a bevételekből derül ki, hogy Bóka Pap Péter milyen jellegű munkákat végzett, pl. csizmapatkolás, ajtópánt szerelés, kulcskészítés, ablakvasalás, ajtó-pléhek javítása, lakatjavítás stb. Igen szorgalmas, pontos, precíz ember lehetett. Sok személyes jellegű bejegyzés is található könyvben. Feljegyzéseinek utolsó dátuma 1889.

A fond eredeti elnevezése XI. Szabó János lakatos iratai volt. A rendezés során kiderült, hogy a kötet nem Szabó Jánosé, ahogy a borítón szerepelt, hanem Bóka Pap Péteré. A tévedést a könyvben található 1 db szálas irat okozhatta, amely Szabó János hagyatékával kapcsolatos irat. Ez a Szabó János gazdálkodó volt, nem kapcsolható Bóka Pap Péterhez. Ennek megfelelően a fond elnevezését XI. 110 Bóka Pap Péter lakatos mester iratai címre változtattuk. A kötet átlapozással kutatható.

1. kötet    Üzleti könyv

1835-1889

**XI. 119**  
**KECSKEMÉT VÁROS FA- ÉS SZÉNÜZEMÉNEK**  
**IRATAI**  
**1920 – 1930**

8 kötet = 0,21 ifm

Az üzem 1920. április 9-én alakult, működését azonban május 1-jén kezdte meg. A vállalat létesítésének célját a következőkben fogalmazták meg a th. bizottság közgyűlésén:

„1. A városnak tartósan fahasználatot biztosító városi erdőgazdaság megteremtése. Nagy befektetéssel járó költségek viselése alól való mentesítése.

2. A város intézményeinek valamint lakosságának hatósági ellenőrzés alatt álló üzem útján jutányos áron tüzelőszerral, esetleg épületfával való ellátása.”

Városi üzem lévén a vállalat ügy- és üzemvezetése feletti legfőbb felügyeleti, ellenőrző és engedélyezési jog a városi tanácsot illette. A városi tanács illetékességébe tartozott ezen kívül az anyagbeszerzés és a beszerzéshez szükséges költségek engedélyezése. A vállalat üzleti éve minden év július hó 1-jén kezdődött és a következő év június 30-án végződött. Az intézőbizottság 12 tagból állt. Elnöke a vállalat ügyvezető igazgatója, jegyzője pedig a vállalat könyvelője volt. A bizottság havonta ülésezett. Az igazgatóság 4 tagból állt. A megalakuláskor elnöke Dr. Szabó Iván volt. (A tagok pedig: Mariányi János, Szőke Gyula, Bakkay József.) Mariányi János az igazgatóság budapesti exponense lett, aki a favételeket intézte. Szőke Gyula a szén-és kokszt beszerzését végezte és a raktárat kezelte, Bakkay József pedig a fátelap igazgatását látta el. Az üzem alaptőkéje induláskor 1.200.000 korona volt. Kikötés volt, hogy a vállalat által forgalomba hozott tüzelőszerek és épületfa eladási árának a budapesti áraknál legalább 10 % kal alacsonyabbnak kellett lenniük.

Az üzem megszűnésére vonatkozó adatokat nem sikerült kikutatnunk.

A fond anyagát csak pénzügyi vonatkozású iratok, kötetek alkotják. Mivel a vállalat városi önkormányzati fenntartású volt, a működésére vonatkozóan számos adat található Kecskemét Város Tanácsának iratai (IV. 1908), Kecskemét Város Polgármesteri Hivatalának iratai (IV. 1910, XXI. 605) c. fondokban. Ezen fondok közigazgatási iktatott iratainak mutatói megkönnyítik a kutatást az üzem működését illetően. Ebben a fondban elsősorban a pénzügyi elszámolás iratai nyertek elhelyezést, mint pénztári főkönyv, pénztárkönyv, pénztárnapló.

1. kötet	Pénztári főkönyv	1920-1921
2. kötet	Ua.	1921-1922
3. kötet	Pénztárkönyv	1920-1921
4. kötet	Ua.	1921-1930
5. kötet	Pénztárnapló	1920-1921
6. kötet	Ua.	1921-1923
7. kötet	Folyószámlakönyv	1920-1921
8. kötet	Ua.	1921-1926

**XI. 120**  
**KECSKEMÉT VÁROS SZŐNYEGSZÖVŐ**  
**INTÉZETÉNEK IRATAI**  
**1910 – 1913**

8 kötet = 0,23 ifm

1909 tavaszán Kecskemét város közgyűlése szőnyegszövő műhely alakítását határozta el és már októberben megnyílt az intézet. Tanulónak jelentkezettek a 12. évüket betöltött lányok. Kötelező volt a tagdíjfizetés. A szőnyegszövő szoros kapcsolatban állt a kecskeméti művészteleppel. Az intézmény vezetője Medveczky Ilona volt. 1910. július végén az intézmény vezetését Falus Elek - a művésztelep egyik alapítója - vette át. Ő látta el a szőnyegszövőt szőnyegtervekkel, terveit Fischer Ármin rajzolta át kockás papírra, a kivitelezést az alkalmazottak végezték Medveczky Ilona irányításával. A fonalakat részben helyi kereskedőktől, nagyrészt azonban Temesvárról szerezték be. Csomózott szőnyeget, párnákat, terítőket készítettek. A kecskeméti szőnyegszövő 1911. március 11-én mutatkozott be munkáival a Művészház nyitó tárlatán, Budapesten. Később Falus Elek tervezői tevékenysége egyre inkább rapszódikussá vált más budapesti munkái miatt. Igazi felvevői-fogyasztói kört, megrendelői-keresletli piacot nem sikerült kialakítaniuk, így 1912. szeptember 30-án megszűnt az intézet.<sup>20</sup>

Az intézet irataiból sajnos csak néhány termeléssel és értékesítéssel kapcsolatos kötet maradt meg. A bennük található feljegyzésekből kiderül, hogy a vásárlók többnyire művészek és olyan értelmiségiek voltak, akiknek fontos volt az igényes, választékos enteriőr. A készletnyilvántartási és pénzügyi iratok csak átlapozással kutathatók. A Szőnyegszövő Intézet működésére vonatkozóan kutatást lehet folytatni Kecskemét Város Tanácsának iratai (IV. 1908) és a Kecskeméti Jótékony Nőegylet iratai (X. 245) c. fondokban.

1. kötet	Bevételek	1910
2. kötet	Csomózási napló I.	1911-1913
3. kötet	Ua. II.	1911-1913
4. kötet	Fonal kiadási könyv I.	1911-1913
5. kötet	Ua. II.	1911-1913
6. kötet	Ua. III.	1911-1913
7. kötet	Készáru főkönyv	1911-1913
8. kötet	Raktárkönyv	1911-1913

<sup>20</sup> Sümei György: A kecskeméti művésztelep és alkotóház. Bp., 1996.

**XI. 121**  
**A KECSKEMÉTI EGYESÜLT GŐZTÉGLAGYÁR RT.**  
**IRATAI**  
**1940 – 1948**

*1 kötet + 1 dosszié = 0,02 ifm*

A „részvény” téglagyár 1894. augusztus 1-én alakult 60.000 forint alaptőkével, mely 600 db 100 forintos részvényből állt össze. Működését azonban csak 1895. május 11-én kezdte meg, mert sokan a vállalat sikertelenségétől és a már meglévő városi téglagyár konkurenciájától féltek. A századfordulón a körkémence 14 égetőkamrából állt és heti termelése 60.000 téglá volt. A gyár fődéleserép-égetéssel is foglalkozott. 1896-ban az igazgatóság tagjai a következők voltak: Engel Ferenc, Fejér István, Fispán Mór, Hacker Antal, Muraközy Sándor, dr. Szeless József. A vezérigazgató Zimay Károly, az ügyvezető igazgató pedig Stoy Antal építőmester volt.<sup>21</sup> (1910-ben elnök: Pacsu Mihály, ügyvezető igazgató: Bleyer Ferenc.) Telephelyei Kecskeméten a „Mária hegyen” és Városföldön voltak.<sup>22</sup>

A 20. század elején 2 téglagyár üzemelt Kecskeméten. Az egyik a Kecskeméti Egyesült Gőztéglagyár Rt., a másik a Városi Téglagyár volt. 1940-ben - a Kecskeméti címtár adatai szerint - már csak egy téglagyár, a Kecskeméti Egyesült Gőztéglagyár Rt. működött a városban.<sup>23</sup> 1948-ban a gyár a következő alkalmazottakkal dolgozott: 5 szakmunkás, 2 betanított munkás, 2 műszaki értelmiségi, 1 adminisztratív értelmiségi. A meglévő iratok szerint 1948-ban a gyár veszteségesen működött.

A fond anyaga az 1940-es évekből való. Rendezés során kiderült, hogy a fond nem a Kecskeméti Városi Téglagyár iratait tartalmazza, mint ahogy a korábbi fondjegyzékben szerepelt, hanem a Kecskeméti Egyesült Gőztéglagyár Rt. iratait. Így a fond elnevezése is ennek megfelelően megváltozott. A fondnak egyetlen kötete maradt meg a levéltár őrzésében és 5 db szálas irat (levelezés).

1. kötet	Nyerstégla termelési nyilvántartás	1940-1944
2. dosszié	Levelezés	1948

<sup>21</sup> Pataky Imre: Iparvállalatok, iparegyesületek. (Kézirat) BKMÖL. XV. 7 Kecskemét városra vonatkozó történeti adatok gyűjteménye.

<sup>22</sup> K.N.K.N. 1910, 1922.

<sup>23</sup> Kecskemét th. jogú város teljes polgári név és címtára 1940-41. Kecskemét.



## XI. 122

# KECSKEMÉT VÁROS VILLAMOSMŰVÉNEK IRATAI (1896) 1901 – 1949

1 doboz = 0,10 ifm

A városi villanytelep 1897. február 14-én kezdte meg működését egy 200 lóerős, Schlick-Nicholson gyártmányú dugattyús gőzgéppel. A villamoserőműben termelt villamosenergia elosztására a város belső területén kétszer egyfázisú, 2000 V-os földkábeltek fektettek. A városközpontban földalatti kábeleken került a fogyasztóhoz a 110 V-os váltóáram. Kecskemét th. város villamosműve biztosította a közutak, utcák, terek és összekötő utak, a város bel- és külterületének villanyárammal való ellátását. A villamosmű kezelésére és ügycinek clintézésére hivatott hatóságok és szervek a következők voltak:

- Kecskemét th. város törvényhatósági bizottságának közgyűlése
- Kecskemét th. város kisgyűlése
- Igazgatóság
- Felügyelőbizottság
- a villamosmű igazgatója.

A villamosmű személyzetét alkották: 1 műszaki felügyelő (igazgatóhelyettes), 1 könyvelő, 1 segédkönyvelő, 1 levelezési tisztviselő, 1 pénztárnok, 1 ellenőr, 4 kezelő, 2 díjnok, 6 leolvasó pénzbeszedő, 2 hátralékbehajtó, 1 főgépész, 2 gépész, 4 gépápoló, 4 fűtő, 3 kapcsolótábla kezelő, 1 főszerelő, 1 raktárkezelő, 3 szerelő, 1 irodaszolga.

A századfordulón mind nagyobb tért hódított az üzemek villanymotorokkal való ellátása. A kisiparosok, kisebb, nagyobb üzemek Kecskeméten is mind több és több villamosenergiát igényeltek. A megnövekedett szükséglet kielégítésére 1904-ben egy újabb 400 LE-s gőzgépet helyeztek üzembe. A gép üzembehelyezésével egyidőben a meglévő kábelhálózatot bővítették. 1908-ban már egy újabb, 600 LE-s dugattyús gőzgépet állítottak be.

Az ipari üzemek, különösen az élelmiszereket feldolgozó és tartósító vállalatok mind nagyobb mértékben igényelték a gépeiket meghajtó villamosenergiát. Így 1928-ra szükségessé vált a villamoserőmű bővítése. A gép- és kazánház bővítése után 1 db Zoellit-rendszerű gőzturbinát helyeztek üzembe. 1930-ban tervet dolgoztak ki a dugattyús gőzgépek szívógáz motorokra való cserélésére. A gépek által felhasznált tüzelőanyag égéstermékéből ipari széndioxidot akartak előállítani, melyet a konzervgyárak használtak volna fel élelmiszerek hűtésére. A terv azonban nem valósult meg. A város vezetősége úgy határozott, hogy inkább korszerűsíti az erőművet. 1931-32-ben építették a kazántelepet és a kedvező fajlagos gőzfogyasztású gőzturbinát. A villamosmű igazgatója 1940-ben Ghyczy Pál volt. A második világháború alatt és után sok nehézséggel küszködött a városi villamosmű. 1945. szeptember 26-án Dán Kamill okleveles gépészmérnököt nevezték ki igazgatónak.

Az államosításra 1949-ben került sor. A városi villamosmű előbb az ÁVESZ, majd jogutódja a Délmagyarországi Áramszolgáltató Vállalat Nagykőrösi Üzletigazgatóságához tartozott. 1951-ben az egy országos központból történő irányítást decentralizálták, így alakult ki 5 vidéki áramszolgáltató vállalat. Ezek egyikébe, a Délmagyarországi

Áramszolgáltató Vállalatba – Szeged székhellyel – tagozódott be a Nagykőrösi Üzletigazgatóság. A vállalat később a Magyar Villamos Művek Tröszt egyik vállalata lett.

A villamosmű iratai igen hiányosan kerültek be a levéltárba, a csekély terjedelem miatt a rendezés során mindössze két sorozatot alakítottunk ki: az első sorozatba a működéssel kapcsolatos iratok, a második sorozatba pedig a pénzügyi, számviteli tartalmú iratok kerültek. A sorozatokon belül tárgyi tételekbe soroltuk az iratokat. A megmaradt iratokból sajnos nem lehet nyomon követni a villamosmű egész történetét. Kutatást érdemes folytatni még Kecskemét Város Törvényhatósági Bizottságának iratai (BKMÖL. IV. 1903), Kecskemét Város Tanácsának iratai (IV. 1908) és Kecskemét város Polgármesteri Hivatalának iratai (IV. 1910) című fondokban is.

### **1. sorozat**

#### **Működéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Szabályrendeletek	1939-1940
	2. Kivonatok városi közgyűlési jegyzőkönyvekből	1941-1949
	3. Építészmérnöki szakvélemény a villanytelep központi telepének objektumairól	1947
	4. Levelezés	1896, 1901-1948
	5. Alkalmazottakkal kapcsolatos iratok	1945

### **2. sorozat**

#### **Pénzügyi, számviteli iratok**

	6. Mérleg számlák	1927-1948
	7. Eredmény számlák	1927-1947
	8. Zárókimutatások	1931-1947
	9. Előirányzat és zárszámadás összehasonlítása	1931-1947
	10. Leltárak	1946-1947
	11. Kimutatások	1946-1947
	12. Költségvetések	1946-1949
	13. Költség-jövedelem előirányzatok	1947-1949
	14. Üzleti eredmény (havi kimutatások)	1943-1948
	15. Adósok-hitelezők	1946-1948
	16. Folyószámla-könyvi kivonatok	1926-1943

## **Kereskedelmi és közlekedési vállalatok**



**XI. 103**  
**ERDŐDI SÁMUEL KECSKEMÉTI KERESKEDŐ**  
**IRATAI**  
**1774 – 1778**

*1 csomó = 0,03 ifm*

Erdődi Sámuelnek rőfös üzlete volt Kecskeméten, ezen túl 2 házzal és szőlővel is rendelkezett. (Édesapja id. Erdődi Sámuel, édesanyja Szél Sára, felesége Pál Lídia volt). Egyéb személyi adataira nem derült fény. Üzlete valószínűleg nehezen ment, mert már az 1760-as évektől kezdve kölcsönt vett fel. 1774-ben több hitelezőtől mintegy 1.260 rénes forint tartozása gyűlt össze. (Többek között 400 forinttal tartozott a piarista atyáknak.) Adósságát nem tudta megfizetni, ezért vagyonát, árukészletét a városi tanácstörvényszék lefoglalta, leltározta és eladatni rendelte. Magát a kereskedőt 3 és fél hónapra bebörtönözték. Mivel a kereskedő adóssága nagyobb volt vagyonánál, az érte kezességet vállalt szülők ingóságait is elárverezték.<sup>24</sup> Hogy mi lett további sorsa Erdődi Sámuelnek, iratok hiányában nem derült ki.

A fondot az üzletvitellel kapcsolatos feljegyzéseket tartalmazó egyetlen kötet és egy, az üzlet készletét feltüntető leltár alkotja. Feljegyzéseit 1774-től vezette a kereskedő, amelyek elsősorban arról tanuskodnak, hogy kinek mit adott el és mennyiért. A feljegyzések azonban rendszertelenek, nagy hiányokat mutatnak, főleg 1776-ra vonatkozóak. A kötet végén bejegyzések találhatók arról, hogy bizonyos években kit. és milyen díjjazással fogadott fel szolgálonak. A leltár kulturtörténeti szempontból jelentős forrásértékkel bír, mert a kor öltözködési szokásaira, a használt ruhaanyagokra, díszítőkre szolgált adatokat. Átlapozással kutathatók.

1. csomó	1. Makulata (fogalmazvány) lajstrom (köt.)	1774-1778
	2. Leltár (füz.)	1776

**XI. 104**  
**FARAGÓ JÁNOS KECSKEMÉTI FÜSZERKERESKEDŐ**  
**IRATAI**  
**1911 – 1928 (1946)**

*1 comó = 0,01 ifm*

A fond eredeti címe „Faragó József kecskeméti fűszerkereskedő iratai” volt. Az anyagban található szálas iratokból egyértelműen kiténik, hogy a kereskedő neve Faragó János. Így a fond címét ennek megfelelően megváltoztattuk.

Faragó János kecskeméti kereskedő 1884. november 30-án született. Üzlete Kecskeméten a Szegeci u. 6. sz. alatt volt. Szatócs iparendélyt kapott 1911. október 19-én. 1922. augusztus 19-én pedig kocsmárosi iparendélyt nyert. Fűszerüzlete és az italmé-

<sup>24</sup> BKMÖL. IV. 1504/c Kecskemét Város Tanácsának iratai Közigazgatási iratok 1787. 2. 9. jelzetű irat.

rés egy épületben volt, a saját tulajdonát képező 1/2 portás házban. 1948-ban a Tisztiországi Hivataltól „Fűszer- és italmérési engedély folytatására alkalmas” engedélyt kapott. A budapesti ítélet tábla 1946-ban felvette az uzsorabírósági ülnökök sorába.<sup>25</sup>

A fondot mindössze egy leltárkönyvecske és néhány számla alkotja. Faragó Jánossal és üzletével kapcsolatos kutatást lehet folytatni a levéltár IV. 1916 Kecskemét Város I. fokú Iparhatósága című fondjában is.

1. csomó	1. Leltárkönyv	1911
	2. Számlák	1912-1928
	3. Uzsorabírósági ülnökök soraiba felvétel	1946

## XI. 106

### AZ ÁRUFORGALMI ÉS SERTÉSHIZLALÓ RT. (KECSKEMÉT) IRATAI

#### 1924 – 1948

5 kötet = 0,20 ifm

1925. december 26-án Áruforgalmi és Sertéshizlaló Rt. címen 4 régi vállalat egyesült. Az egyik a „Futura” Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi Rt, a második a Duna-Tiszaközi Áruforgalmi Rt, a harmadik a „Vino” Szikrai Szőlősgazdák Rt. kecskeméti cég a negyedik pedig az Áruforgalmi és Sertéshizlaló Rt. A „Futura” 1919-ben alakult és több helyen volt kirendeltsége, kiterjedt bizományos hálózattal rendelkezett. Az iratokból egyértelműen nem derül ki, de valószínű, hogy Kecskeméten is egy kirendeltsége működött. A három másik vállalat alakulásáról, 1925 előtti működéséről sajnos nem találtunk adatokat. 1927-ben az Áruforgalmi és Sertéshizlaló Rt. igazgatósági tagjai voltak: Rosenauer Lajos, Kiss Gyula, Ipolyi Keller Gyula, Leskó Lajos, Horarik Gyula, Héjjas Mihály, Gaál József, Ocskai Sándor, dr. Rosenauer Miklós, Rosenauer György. Az ügyvezető igazgató: Rosenauer Lajos, az igazgató pedig Kiss Gyula volt.

A felügyelő bizottság tagjai ekkor: Sárkány Béla, Baktai Albert, Kiss Béla és Héjjas Aurél voltak.<sup>26</sup> A cég megszűnésére vonatkozóan sem találtunk adatokat.

Hogy az Áruforgalmi és Sertéshizlaló Rt. valóban a fent megnevezett vállalatok egyesülésével jött létre, bizonyítja a kompasz adatain túl, hogy a cégek megmaradt pénztárkönyveit vezették tovább az egyesült cég pénztárkönyveként. A levéltárban korábban a „Futura” Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi Rt. XI. 105 fondtörzsszám alatt, a „Vino” Szikrai Szőlősgazdák Rt. a XI. 611 fondtörzsszám alatt szerepelt. Mivel önálló működésük időszakából csak egy-két kötet maradt meg, s az egyesülés után a pénztárkönyvüket az egyesített cég pénztárkönyveként vezették tovább, célszerűnek tartottuk külön fondjukat megszüntetni és irataikat az egyesült vállalat anyagában meg-

<sup>25</sup> BKMÖL. XXI. 609 Kecskemét Város I. fokú Iparhatósága iratai

<sup>26</sup> Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompasz 1928-1929 III-IV. kötet, Bp., 1928. és Kecskemét th. város teljes polgári cím- és névtára 1927.

örizni. Így megszűnt a korábbi XI. 105 A „Futura” Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi Rt. Kecskeméti Kirendeltségének iratai és a XI. 611 A „Vino” Szikrai Szőlősgazdák Rt. iratai című fond.

A „Futura” Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi Rt.-re vonatkozóan a MOL Z 818, Z 1220 lehet kutatást folytatni.

1. kötet	Segédkönyv (Áruforgalmi és Sertéshízlaló Rt. Kecskemét)	1946-1948
2. kötet	Pénztári főkönyv („Futura”)	1924-1926
3. kötet	Pénztári főkönyv („Vino” Szikra)	1924-1927
4. kötet	Pénztárkönyv („Futura”)	1924-1925
5. kötet	Pénztárnapló (Duna-Tiszaközi Áruforgalmi Rt.)	1925-1928

## XI. 111

### WIST ANTAL KECSKEMÉTI KERESKEDŐ IRATAI 1850 – 1864

*1 doboz + 6 kötet = 0,26 ifm*

Wist Antal fűszer- és vaskereskedő 1826. június 27-én született Kecskeméten. Tehetőss szülőktől származott, apja: Wist János vasárukereskedő volt, édesanyja Lenkovits Borbála. Testvérei: József (1848/49-ben honvédszázados), Alojzia (báró Bilott Czirilné), Borbála (Babnik Gyuláné), Mária (Höffner Jakabné) és Károly.

Üzlete a piactéren volt, melynek fő cikkei közé tartozott a dohányáru és a kávé. Több segéddel dolgozott és boltja szép jövedelmet biztosított számára. Német, osztrák, és főleg pesti cégekkel tartott fenn kapcsolatot. A helyi társasági életbe is bekapcsolódott, tagja volt a kaszinónak és a kereskedő egyletnek. Nagyon fiatalon, 37 éves korában halt meg 1863. május 4-én tüdőgyulladásban. Halálakor igen szép vagyont hagyott hátra. Végrendeletében vagyonát Szebenyi Teréz szakácsnőjére, József testvérére, az egyházra, a szegény tanulóokra és általában a szegényekre hagyta.<sup>27</sup> Fűszerkereskedését Gyenes Mihály, a vaskereskedést pedig Adler Károly vette meg.

A fondot a rendezés során kis terjedelme miatt nem bontottuk állagokra, sorozatokra, hanem tárgyi tételeket alakítottunk ki. Wist Antal levelezését jórészt németül folytatta. A *levelezések könyvében* az üzletfeleknek írt levelek fogalmazványai találhatók. Elvértve találunk benne egy-két magyar nyelven megfogalmazott levelet. A *levelezések* tétel az üzletfelek hozzáírt leveleit tartalmazza. A levelek kevés kivételtől eltekintve német nyelven íródtak, mivel jórészt német és osztrák cégekkel állt kapcsolatban, többek között a bécsi Scheibl és Neumann, a német Schürger és Schmotze céggel, a bécsi Chocoladen und Canditen-Fabrikkal. A halála után keltezett leveleket az üzletfelek testvéréhez, Józsefhez címezték, aki az üzlet eladását intézte. A leveleket szoros időrendbe rendeztük. A *számlák* pedig az egyes üzletfelek szerint csoportosítva, azon belül időrendben találhatóak. Wist Antal üzleti könyveit is németül vezette. Mindegyik tiszta írással pontosan, olvashatóan íródott. A *penztári főkönyv* az üzleti bevételeit, kiadásait tartalmazza. A

<sup>27</sup> BKMÖL. IV. 1609/t Kecskemét Város Tanácsának iratai. Végrendeletek 1864. I. 44. sz. irat

*naplókönyv* pedig a saját céljaira tett kiadásait tükrözi, év, hó, nap szerint pontosan felüntetve. Ebbe a könyvbe vezette be a segédeinek és szolgálóinak – névszerint említve őket – adott bérek összegét is. A *számlakönyv*ben évente tartotta nyilván az üzletfeleket és a velük lebonyolított adás-vételek értékét. Az *előjegyzések könyvében* tüntette fel vevőit névszerint, feljegyezve megrendeléseiket, a teljesítés dátumát és a számla keltét, összegét. A *kintlévőségek* füzetben az adósok szerepelnek. A fond anyagához nem készült segédlet, átlapozással kutatható.

1. doboz	1. Levelezések könyve (Correspondens Büchl) füz.	1860-1863
	2. Levelezés	1862-1864
	3. Számlák	1862-1863
2. kötet	Főkönyv (Haupt Buch)	1851-1862
3. kötet	Naplókönyv	1850-1863
4. kötet	Pénztárkönyv (Cassa Busch)	1850-1863
5. kötet	Számlakönyv (Factura)	1855-1863
6. kötet	Előjegyzések könyve (Strazza Buch)	1850-1863
7. kötet	Kintlévőségek (Schuld Büchl)	1862-1863

## XI. 112

### A BAJA-BEZDÁN-ZOMBOR-APATIN HELYIÉRDEKŰ VASÚT RT. IRATAI

1912 – 1917

*Idoboz = 0,01 íjm*

A magyar kereskedelemügyi miniszter 1905-ben adott engedélyt (87.164/905. sz. rendeletével) a Baja-Bezsdán-Zombor-Apatin helyiérdekű vasútvonal előmunkálatainak megkezdésére. A tervezett megállók: Baja, Bátmonostor, Baracska, Csátalja, Dávod, Hercegszántó, Béreg, Küllöd, Bezsdán, innen Zombor kiágazással: Monostorszeg, Bácskertes, Apatin, Szilágyi, Bácsszentiván, Doroszló, Militics, Bácsordas, Dernye, Bács-továros, Dunatökény és Palánka voltak. A helyiérdekű vonalat rendes nyomtávúra tervezték. Létesítésének egyik feltétele az volt, hogy az építési tőkének legalább 35 %-a törzsrészvényekkel vagy egyéb hozzájárulásokkal készpénzben biztosítva legyen.

A vasútvonal megépítésére a Gfrerer, Schock és Grossmann Rt. budapesti építési vállalkozó cég kapott engedélyt (19.981/912.III.17.sz. KM.). A cég kötelezettséget vállalt arra, hogy a MÁV Baja állomástól kiindulva Baja-Szállásváros megállóhelyig a *baja-zombor-újvidéki* helyiérdekű vasút vonalának együttes használatával, s folytatólag Bátmonostor, Nagybaracska, Csátalja, Dávod, Hercegszántó, Béreg, Küllöd, Bezsdán és Monostorszeg községek érintésével a MÁV Szond állomásáig vezetendő helyiérdekű *gőzvonatású* vasutat, valamint az Apatin állomástól kiágazva a Duna-partig vezetendő átrakóvágányt megépíti. A vasútvonal megépítésének költségeit 9.598.800 koronában határozták meg. 1912. július 15-én nyílt meg a Baja-Bezsdán-Zombor vonal, 1912. augusztus 14-én a zombor-apatin-szondi szakasz és 1914. november 12-én a szond-hódsági



vonal. Az épített pályahossz 1914-ben 108.746 km volt. 1917-ben a vasútvonalon 623.133 személyt és 4.731 vagon árut szállítottak.<sup>28</sup>

A levéltár őrizetében lévő Baja-Bezdán-Zombor-Apatin helyiérdekű vasút Rt. iratanyaga összesen 0,03 ifm volt. Ebből csak 0,01 ifm irat tartozik szorosan a vasúti részvénytársaság anyagába. A többi 0,02 ifm Heccegszántó község irataiból lett egy korábbi időpontban kigyűjtve. Ezek községi iktatóbélyegzővel ellátott iratok, így ezeket az iratokat visszahelyeztük a község fondjába (V.337), ahol külön tételként, – mint a Baja-Bezdán-Zombor vasútvonal építésével kapcsolatos iratokat – tartjuk nyilván. Ennek értelmében javasoljuk a kutatók részére Heccegszántó község iratainak átnézését is.

A vasúti fond anyagában a vasúti részvénytársaság 1912-1917. évi üzleti jelentései maradtak meg. Ezeket időrendben rendeztük, csak átlapozással kutathatók.

1. doboz Üzleti jelentések

1912-1917

## XI. 115

### A KECSKEMÉTI GAZDASÁGI VASÚT IRATAI

1928 – 1949

3 kötet + 25 doboz = 2,65 ifm

A Kecskeméti Gazdasági Vasút a Kecskeméthez tartozott Bugac puszta és környékének mezőgazdasági művelésbe való intenzívebb bekapcsolása érdekében létesült. A 2 és fél millió pengő költséggel épült keskeny nyomtávú vasútvonalat 1928. szeptember 17-én adták át a forgalomnak. A vasút Kecskemét város tulajdonát képezte. A vasútvonal Kecskemétet részben lakatlan területeken keresztül kötötte össze Kiskunmajsával. A vasút megnyitása után a város úgy igyekezett hasznosítani a megépített vonalat, hogy a vonal mellett kb. 3000 kat. hold addig legelőnek használt területet parcellázott. A vevőknek a vételár 20 %-át kellett kifizetni azonnal, a fennmaradt 80 %-ot 25 év alatt – féléves részletekben – kellett törleszteni. Parcellákhoz földnélküliek is hozzájuthattak. Az addig szinte lakatlan vidék gyorsan betelepült, a földek termővé váltak. Főleg gyümölcs-, zöldség-, szőlőtermesztéssel foglalkozott az itt élő lakosság. Mintegy 100.000 kat.hold területet vont érdekkörébe a vasút, közte a 30.000 holdnyi Bugac pusztát, amelyet az 1930-as évektől kezdve a város igyekezett minél inkább az idegenforgalom szempontjából is hasznosítani. A Kecskeméti Gazdasági Vasút a Szegedi Gazdasági Vasúttal jellegében megegyezett, mert a városon kívül más érdekeltsége nem volt.

A vasút ügyeit a városi törvényhatósági bizottság közgyűlése, a vasútigazgatóság, az üzemvezetőség intézte. Vezető tisztviselői voltak: az üzemigazgató, üzemvezető, könyvelő, pénztáros, forgalmi főnök. (A vasút szervezeti és szolgálati szabályzata részletesen tárgyalja a testületek és vezető személyek hatáskörét, feladatait. Lásd I. doboz!)

A vasút 1933-ban – a gazdasági válság következtében – mélypontra került, ekkor összes bevétele 77.000 pengőt tett ki. Személy- és áruszállítással egyaránt foglalkozott. 1939-ben már annyira sikerült talpra állnia, hogy az üzembentartás költségeit teljes egészében maga fedezte (csak az amortizáció terhe maradt a városi pénztárra.)

A közlekedési miniszter 37.362/VII.-1943.sz. alatt hagyta jóvá a Fehértó-Kiskörös vonalrész építését. Ezzel a város célja az volt, hogy Kecskemét tanyaközpontjait – ame-

<sup>28</sup> Magyar vasúttörténet. (főszerk.: Kovács László) Bp. Közdok. 1996.; 1997. IV.-V. köt.

lyek sem vasúttal, sem járható úttal nem rendelkeztek – a közforgalomba bekapcsolja. (A vonalrész állomásai: Kecskemét-Rávagyfő-Kiskunmajsza vonalon Fehértő állomástól: Helvecia, Könesög pusztá, Orgovány, Páhi, Kaskantyú, Kiskőrös.) A háború során megszakadt építkezés, csak 1946-ban folytatódhatott. 1946-ban az építés aktualitását így indokolták: *a földreform során földhöz juttatottakat segíti meg, kiknek igényük nincsen.*

A második világháború alatt, 1944. október 23-tól a vasutat hadi célokra vették igénybe. A hadi események során a pálya több helyen is megrongálódott, amit 1944. november 15-ig rendbehoztak. A polgári személy- és teherszállítás 1944. december 19-én indult meg. 1944 végén, 1945 elején orosz katonai alakulatok részére szállított a vasút. A rendes polgári forgalom 1945. május 31-én állt vissza. 1945. júliusában már 67 főt foglalkoztatott a vasút, a vonal hossza ekkor 59,1 km volt.

A két világháború közötti időszakban két egyesületnek volt tagja a Kecskeméti Gazdasági Vasút: a Magyar Magánvasutak Együttes Értekezletének (ügyvezető: a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút Igazgatósága) és a Keskenyvágyányú Közforgalmú Gazdasági Vasutak Szervezetének (intéző: az Alföldi Első Gazdasági Vasút Igazgatósága).

1945-től a vasút szervezetén belül is megalakultak a néphatalmi, érdekképviselői szervek: üzembizottság, szakszervezet, majd külön pártalapszervezet. 1945. június 28-ától a vasút alkalmazottai a Magyar Vasutasok és Hajósok Szabad Szakszervezetének lettek tagjai, majd 1948. június 27-től a Szakszervezeti Tanács határozatára a Közlekedési Alkalmazottak Szabad Szakszervezetéhez tartoztak. 1948-ban a MDP pártalapszervezete is megalakult a vasútnál.

A Magyar Köztársaság kormánya 13.300/1948 Korm.sz. rendeletével a keskenyvágyányú gazdasági vasutakat 1949. január 5-ével állami tulajdonba vette és a Közlekedésügyi Miniszter 5.620/1949.sz. rendeletével a MÁV üzemkezelésébe adta. A MÁV vezérigazgatósága az államosított Kecskeméti Gazdasági Vasutat 1949. június 21-vel vette kezelésébe.<sup>29</sup>

Az alapleltár szerint a vasút iratanyaga 1952-ben került be a levéltárba, már akkor hiányos, töredékes jellegű volt. A középszintű rendezése során a fondot szervezeti felépítésének megfelelően három állagra tagoltuk: vasútigazgatóság iratai, üzemvezetőség iratai, a vasút érdekképviselői szervezeteinek iratai.

Külön fel kell hívni a figyelmet arra, hogy kutatás esetén mind Kecskemét város törvényhatósági bizottsága közgyűlési jegyzőkönyveinek, mind a Polgármesteri Hivatal iktatott iratainak átnézése elengedhetetlen, mivel a törvényhatósági bizottság közgyűlése az üzem szervezetének kialakításában, módosításában és a hitelműveletekben döntő szerepet játszott, a polgármester pedig a vasútigazgatóság elnökkeként az egész ügymenetet felügyelte. Az állagokon belül csak az üzemvezetőség iratait bontottuk sorozatokra.

## **a/ Az Igazgatóság iratai 1928 – 1949**

*3 doboz + 1 kötet = 0,34 ífm*

A vasútigazgatóság iratai állagba soroltuk az igazgatóság ülésjegyzőkönyveit (sajnos 1946-1948 között csak kivonatok maradtak meg) és az igazgatósági jelentéseket. Az

<sup>29</sup> BKMÖL. XXI. 602/a Kecskemét Város Törvényhatósági Bizottságának iratai. Közgyűlési jegyzőkönyv 125/1949.

igazgatóság iratait iktatták, ezt bizonyítja az iratokon lévő iktatóbélyegző és az egyetlen megmaradt iktatókönyv 1948-ból. Nem tartottuk célszerűnek az iktatószámos rendszer fenntartását, egyrészt az anyag töredékes jellege miatt, másrészt az iratok tartalmát figyelembe véve. Az iratok nagy része szabadjegyek, díjkedvezmények kérését tartalmazza. Így ezeket kisebb tárgyi tételekbe soroltuk. Az igazgatóság állagába kerültek ezen kívül időrendben a mérlegek, zárszámadások, költségvetések, különböző leltárak, menetrendek és díjszabások. Az iratok átlapozással kutathatók.

1. doboz	1. Igazgatósági ülésjegyzőkönyvek	1928-1944
	2. Igazgatósági jegyzőkönyvi kivonatok	1946-1948
	3. Igazgatósági havi jelentések	1942-1944
	4. Az igazgatóság iratai	1932-1948
	5. Szabályrendeletek	
	6. Szabadjegyekről készült kimutatások	1928-1940
	7. Politikai pártok, egyesületek díjkedvezményei	1945-1948
	8. A közkórház alkalmazottainak kedvezményei	1941-1947
	9. Budapest Nemzetközi Vásárra díjkedvezmények	1939-1941
	10. Katonák, határőrök utazási díjszabása	1947-1948
2. kötet	Igazgatósági iktató	1948-1949
3. doboz	1. Mérlegek	1928-1948
	2. Zárszámadások	1929-1942
	3. Költségvetések	1934-1949
4. doboz	1. Vagyonleltárak	1944-1949
	2. Anyagleltárak	1939-1949
	3. Menetrendek	1931-1949
	4. Díjszabások	1929-1948

### **b/ Az Üzemvezetőség iratai 1928 – 1949**

*22 doboz + 2 kötet = 2,26 ifm*

Az üzemvezetőség iratait tartalmazó állagon belül 6 sorozatot alakítottunk ki. A vasút az iratait évente újrakezdődő folyószámmal iktatta, de tárgyi dossziékban irattározta. Az üzletfelek, szállítók neve vagy külön tárgykörök szerint helyezték el az iratokat dossziékban. A tárgyi dossziék rendszerét igyekeztünk megtartani, néhány esetben a kutatást jobban segítő egységeket alakítottunk ki ott, ahol az eredeti rendszer nem volt rekonstruálható.

Az 1. sorozathoz kerültek az üzletfelekkel folytatott levelezések iratai, az üzletfelek neveinek abc rendjében (dossziékban). Egy ügyfél dossziéjában tehát a vele folytatott levelezés található, a dosszién belül időrendben. Egy dossziéba került egy cégnek az irata akkor is, ha azt a céget államosították. Mindössze egy dossziét alakítottunk ki – a csekély terjedeleme miatt – a községekkel folytatott levelezésekre, mert külön kezelésük rendkívül elaprózta volna az iratanyagot. A községi előljáróságok megnevezésű dosszién belül tehát az előljáróságok abc rendjében elkülönítve, azon belül időrendben található irataik. A levelezések végén megtartottuk az üzemvezetőségi iktatókönyvet (1948-1949) és

a tárgymutatót (1948-1949), bár az iratok nem iktatószámrendszerben vannak az említettek szerint.

A 2. sorozat az üzemvezető iratait – rendeleteit, jelentéseit – tartalmazza.

A 3. sorozatban nyertek elhelyezést a vonalépfíttessel, felvételi épületek építésével kapcsolatos iratok, költségajánlatok, tervrajzok.

A 4. sorozatba kerültek az alkalmazottakkal kapcsolatos összeírások, kimutatók. Itt kaptak helyet a munkakönyvek, bérjegyzékek is, tárgyi egységen belül időrendbe rendezve.

Az 5. sorozatot a pénztári, könyvelési iratok alkotják.

A 6. sorozat kicsit mesterkéltn elnevezése azonban a lényegét fedi, mivel a vasút szervezetén belül külön tartották a műhely, a gépkocsiüzem iratait. Az idegenforgalommal kapcsolatos tárgyösszeírt sem öncélúan mi hoztuk létre. A forgalmi főnököknek, vonalfőnököknek viszont olyan töredék iratanyaga maradt meg, hogy külön állagba nem lett volna célszerű sorolni.

### 1. sorozat

#### Levelezések az ügyfelek betűrendjében

1. doboz	A-G GY-K K-M M	
5. doboz	M-R	
6. doboz	S-Z	
7. kötet	Üzemvezetőségi iktató	1948-1949
8. kötet	Üzemvezetőségi tárgymutató	1948-1949

### 2. sorozat

#### Az üzemvezető iratai

9. doboz	1. Az üzemvezető rendeletei	1928-1949
	2. Az üzemvezető jelentései	1935-1948
	3. A KGV részére létesítendő felvételi épületekre tett építési költségajánlatok	1928
10. doboz	1. Fehértó-Kiskőrösi vonalépfíttési iratok (Számadások)	1947-1949
	2. Ua. (Építési napló)	1947-1951
11. doboz	Tervrajzok	1928-1940

### 3. sorozat

#### Alkalmazottakkal kapcsolatos kimutatók

12. doboz	1. A KGV alkalmazottairól kimutató	1939-1949
	2. Alkalmazottak személyi lapjai : A-V	
	3. Alkalmazottak kataszteri kimutatója	1948
13. doboz	1. Katonai szolgálat alól felmentettek	1942-1946
	2. Összeírás a KGV alkalmazottairól	1943-1944
	3. Kimutató az alkalmazottak élelmiszerrel való ellátásairól	1941-1949
	4. A KGV alkalmazottainak vizsgái	1929-1940

	5. Kimutatás ruhaszükségletről	1936-1940
	6. Betegbiztosítási egyéni lapok	1947-1949
	7. Baleseti jegyzőkönyvek	1929-1949
	8. Nyugbérpénztár és nyugdíj intézet	1946
	9. Alkalmazottak segélyalapját kezelő ötös bizottság iratai	1947-1948
	10. Légtalmi ügyek	1941-1946
	11. Háborús károkról jelentés	1945-1946
	12. Orosz katonai parancsnokságok részére tett szállítások	1945
	13. Igazolási eljárások	1945-1946
14. doboz	Pályafelvigyázók munkakönyvei	1928-1949
15. doboz	Pályamesterek munkakönyvei	1948-1949
16. doboz	Bérjegyzékek	1945-1947
17. doboz	Bérjegyzékek	1947-1948
18. doboz	Bérjegyzékek (fizetési lajstromok)	1948-1949

#### 4. sorozat

##### Pénztári és könyvelési iratok

19. doboz	Pénztárnaplók	1935-1949
20. doboz	Hítelnaplók	1929-1948
21. doboz	Könyvelési utalványok, számadási főkönyvek	1929-1949
22. doboz	Kereskedelmi statisztikák	1928-1949

#### 5. sorozat

##### Önálló egységek a vasút szervezetében

23. doboz	Nyomtatványok	1928-1949
24. doboz	1. Az idegenforgalom iratai	1947-1949
	2. A Gépkocsi üzem iratai	1947-1948
	3. A forgalmi főnök iratai	1929-1948
	4. Vonalfőnökségi iktatókönyv	1949
	5. Pályafelvigyázók iratai	1932-1946

### c/ A vasút érdekképviseleti szervezeteinek iratai 1945 – 1949

1 doboz = 0,05 ifm

1945-től megalakultak a érdekképviseleti szervezetek a vasút alkalmazottai körében. 1945-től bizalmi testület jött létre, 1946. januárjától a bizalmi testület átalakult üzemi bizottsággá. Bár a bevezetőben említett rendezési munkautasítás azt írta elő, hogy az üzemi bizottságok külön fondot alkotnak, az igen kis mennyiségű iratra való tekintettel ezt nem valósítottuk meg. Az üzemi bizottság iratait külön állagként szerepeltetjük együtt a szakszervezet és a pártalapszervezet irataival. A szakszervezet sejtjei is létrejöttek

1945-ben, előbb a Magyar Vasutasok és Hajósok Szabad Szakszervezetéhez tartoztak a KGV alkalmazottai, majd 1948-tól a Közlekedési alkalmazottak Szabad Szakszervezetéhez. Mivel az üzemi szakszervezet egységes, iratai folyamatosságot tükröznek, így egy dossziében hagytuk az iratokat. 1945-től a vasút alkalmazottai több párt munkájában vettek részt, ebből az időből nem maradt iratanyag. 1948 után, a Magyar Dolgozók Pártja megalakulása után a KGV-nál megalakult a párt alapszervezete is. Iratai igen töredékesek és csak 1949-ből maradtak meg. Az egyes tételeken belül az iratok időrendben vannak. Csak átlapozással kutathatók.

1. doboz	1. A KGV Üzemi Bizottságának iratai	1945-1949
	2. A KGV Szakszervezeti csoportjainak iratai	1945-1949
	3. A KGV pártalapszervezetének iratai	1949

## XI. 117

### KERÉK FERENC FAKERESKEDŐ IRATAI

1818 – 1820

1 kötet = 0,04 ifm

Ókéske község irataiból, azok rendezésekor került ki Kerék Ferenc fakereskedő, ókéskei lakos pénztárnaplója. Ókéske községnek ebből az időszakból nem maradtak fenn igazgatási iratai, így a kereskedőre vonatkozóan adatokat nem sikerült kiderítenünk.

1. kötet	Pénztárnapló	1818-1820
----------	--------------	-----------

## XI. 118

### SALAMON SÁNDOR BAJAI MEZŐGAZDASÁGI GÉPRAKTÁRÁNAK IRATAI

1936 – 1949

2 kötet = 0,08 ifm

Salamon Sámuel Sándor mezőgazdasági gépek, műszaki cikkek és gazdasági eszközök árusításával foglalkozó kereskedő volt Baján. Személyére és kereskedésére vonatkozó adatokat nem sikerült találnunk.

1. kötet	Főkönyv	1936-1949
2. kötet	Kereskedelmi segédkönyv	1936-1949

## **Termelő-, értékesítő és fogyasztási szövetkezetek**





## Általános történeti bevezető

A szövetkezetek története világviszonylatban a 18. sz. végéig nyúlik vissza. Magyarországon az első szövetkezet 1852-ben alakult (Besztercei Takaré- és Előleg-Egylet). Nagyobb fejlődésnek az 1875:XXXVII. tc., a kereskedelmi törvény megjelenése után indult. Ennek a törvénynek 223. §-a szerint szövetkezetnek a meg nem határozott számú tagból álló olyan társaságot tekintették, amely tagjai hitelének, keresetének, vagy gazdálkodásának, közös üzletkezelés mellett, illetve a kölcsönösség alapján való előmozdítására alakult. A szövetkezet keletkezése és célja szerint inkább személyi, mint tőketársulás jellegű volt.

A szövetkezetek elsődleges célja volt megszervezni azokat az erőket, amelyek egyedileg nem, de összefogva hatalmat jelentettek.

A szövetkezetek azonos vagy hasonló körülmények között lévő egyének társulása volt, ennél fogva súlyt helyeztek arra, hogy céljaik elérését ne zavarják meg ellenkező érdekeik. Igyekeztek személyegyesületi jellegüket megőrizni. Ez viszont a tagok számának állandó hullámzását eredményezte. Így viszont tőkéje és hitele – tagjai ki- és belépése miatt – állandóan változott.

Amíg más társasági formákban a tagok a meglévő tőkéket akarták gyümölcösíteni, a szövetkezeteknél a társulás alapja az önfenntartás volt, illetve az, hogy minél nagyobb mértékben részesítsék a tagokat azon előnyökben, amelyekre szüksége volt. A szövetkezet alaptőkéje az ún. üzletrész befizetéséből alakult, alaptőkeképzésre azonban törvény nem kötelezte őket. A szövetkezeteknek több fajtája alakult ki:

- termelőszövetkezet
- fogyasztási szövetkezet
- hitelszövetkezet

A szövetkezeteknek általában két ügyintéző szerve volt: a közgyűlés és az igazgató-ság, ellenőrző szerve pedig a felügyelőbizottság. Ezekre a joghasonlatosságokra való tekintettel a kereskedelmi törvény igen gyakran a Rt.-okra vonatkozó szabályokat alkalmazta a szövetkezetekre.

A 19. sz. végétől egyes szövetkezeti fajtáknak országos központjai alakultak (Országos Központi Hitelszövetkezet 1898., Hangya Termelő-, Értékesítő- és Fogyasztási Szövetkezet 1898., Iparosok Országos Központi Szövetkezete stb.), amelyek alakulását szabályozó törvények a tagszövetkezetekről is intézkedtek. (1898:XXIII. tc.)

A szövetkezetek jogviszonyait a következő törvények szabályozták: 1875:XXXVII. tc., 1898:XXIII. tc., 1920:XXXVII. tc., 1923:VIII., XL., XXVI., XXXIII., 1925:VIII. tc.

A szövetkezetek között jogilag különbség lehetett aszerint, hogy valamely szövetkezeti központ kötelékébe tartoztak-e, vagy önállóak voltak. (Az 1920:XXX. tc. pl. hitel-szövetkezetek alakítását már csak az OKH tagjaként engedélyezte.) Különbség lehetett köztük a célokat, a tagok felelősségének mértékét (korlátolt vagy korlátlan), a támogatás mértékét és az ellenőrzés módját illetően.

A szövetkezetek részben a cégbíróság (a mérlegük és közgyűlési jegyzőkönyvük felülvizsgálatával), részben a társaság saját szerve (felügyelőbizottság), a központilag szervezett szövetkezeteknél pedig az illető központ kiküldöttei, illetve a kormányhatóság ellenőrizte. A szövetkezetek igazgatósága köteles volt minden évben – ha a tagok száma 10.000-nél több volt 5 évente – a tagok betürendes névjegyzékét (az üzletrészek feltün-

tetésével), és a szövetkezet működésében, vezetésében beállt változást tartalmazó közgyűlési jegyzőkönyvet beterjeszteni a cégbíróságnak.

A szövetkezetet akkor tekintették feloszlottnak, ha:

- letelt az az idő, amelyre alakult,
- a közgyűlés így határozott
- fúzió történt más szervezettel
- csődöt nyitottak
- a bírósági határozat kimondta.

A szövetkezeti mozgalom Magyarországon a 19. sz. második felében sajátos gazdasági és társadalmi körülmények között jött létre. Alakításukban a falusi és városi kis- és középbirtokos réteg vett részt a nehéz pénzügyi, gazdasági helyzetükön való javítás reményében. Központjaik azonban már nagy állami támogatással alakultak (többnyire az arisztokrácia révén), ennek fejében az állam a vezetésben és az ellenőrzésben aktívan részt vett.

Az I. világháború előtt a két szövetkezeti központ (OKH, Hangya) tagszövetkezetei behálózták az országot. A falvak jó részében létesült hitelszövetkezet, vagy Hangya szövetkezet, melyek politikai tekintetben villámhárító szerepet tölthettek be az élénkülő agrárszocialista mozgalmakkal szemben.

Az 1904-ben alakult Általános Fogyasztási Szövetkezet viszont a szociáldemokrata munkásság szövetkezete volt. A szövetkezet vezetői lettek a Tanácsköztársaság alatt a proletárdiktatúra szövetkezeti politikájának végrehajtói.

A Tanácsköztársaság leverését követően a két nagy szövetkezeti központ (OKH, Hangya) az ellenforradalmi kormányok oldalára állt, ezért jelentős állami hiteleket, kölcsönöket kaptak, amelyek segítségével az inflációs veszteségeket is ki tudták heverni. Az új szövetkezeti központok pedig már egyenesen „keresztény-nemzeti” szellemben alakultak (Futura a Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi Rt.-a 1919., Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ 1922.). A Tanácsköztársaság alatt politikai szerepet vállaló vezetői miatt az Általános Fogyasztási Szövetkezetet viszont gondnokság alá vonták, majd 1939-ben feloszlatták.

A II. világháborút követően a kommunista hatalom kiépülésével a korábbi – Horthy-korszakban működött – szövetkezeteket feloszlatták.

A 2330/1946. ME. sz. rendelet intézkedett a fogyasztási szövetkezeti szervezet átalakításáról. A Hangya Szövetkezeti Központot megszüntette. Vagyona a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ és a Fogyasztási Szövetkezetek Országos Központja (1947:XI. tc.) között oszlott meg.

A tejszövetkezetek országos központi szerve 1942-ben átalakult Tejtermelők és Tejszövetkezetek Országos Szövetségévé (7240/1942. ME. sz. rendelet), amelyet a 11.490/1948. Korm. sz. rendelettel megszüntettek. Feladatait a Magyar Országos Szövetkezeti Központ vette át.

A megszünt szervezetek iratai levéltárba kerültek.

A mai Bács-Kiskun megye 1950-ben alakult Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye déli részéből és Bács-Bodrog vármegye 3 járásából. A fondfőcsoportban a mai megye területén működött szövetkezetek iratai kerültek megőrzésre. Az egyes szövetkezetek iratai azonban elég hiányosan kerültek átvételre.

## **XI. 6**

# **A KALOCSAI MÉHÉSZ SZÖVETKEZET IRATAI**

### **1919 – 1925**

*1 kötet = 0,02 ifm*

A szövetkezet működésére vonatkozóan nem sikerült semmiféle adatot kikutatni. A levéltár fondjegyzékében ugyan a Kalocsai Szervezett Szakmunkások Mezőgazdasági Gépgyára elnevezés szerepel és csak zárójelben a fenti fondcím. A bejegyzések azonban egyértelműen arról tanuskodnak, hogy a Méhész Szövetkezet irata, mert ilyen jellegű termékek eladására vonatkozó bejegyzéseket tartalmaz.

1. kötet Pénztári főkönyv

1919-1925

## **XI. 12**

# **A DUNAPATAJ-ORDAS-HARTAI KÖZPONTI**

# **SZESZFŐZŐ SZÖVETKEZET IRATAI**

### **1917 – 1924**

*1 doboz = 0,03 ifm*

A magyar királyi pénzügyminiszter 1917. május 11-én 58736. sz. alatt kelt rendeletével az 1916. évi XXIV. t.c. 2. paragrafusa alapján engedélyt adott arra, hogy a Dunapataj-Harta-Ordasi Központi Szeszfőző Szövetkezet Dunapatajon szeszfőzdet állíthasson fel. A központi szeszfőzde kerületéhez akkor a következő községek tartoztak: Dunapataj, Dunaegyháza, Solt, Harta, Ordas, Géderlak, Dunaszentbenedek, Uszód, Foktó és Kalocsa.

A szövetkezet gyümölcscefrének, szőlőtörkölynek, borseprőnek és azok melléktermékeinek feldolgozására, valamint gyümölcsök nyers, vagy feldolgozott állapotban való értékesítésére alakult.

A szövetkezet célja a körzetéhez tartozó községek szőlő- és gyümölcstermelésének előmozdítása és ez által a szövetkezeti tagok anyagi helyzetének javítása volt. A szövetkezet székhelye: Dunapataj, működése kiterjedt Dunapataj, Ordas és Harta községekre.

A szövetkezetnek csak az lehetett a tagja, aki a szövetkezet kerületében szőlő-, vagy gyümölcsterület tulajdonosa volt. Természetes személyeken kívül tagja lehetett a szövetkezetnek jogi személy is. Alakulás után a szövetkezetet kötelezték a „Fructus”-ba, a gyümölcs-értékesítő és szeszfőző szövetkezetek központjába való belépésre. 1918-ban tagjainak száma 106 fő volt, az üzletrészek pedig 8200 korona értéket képviseltek. Elnöke: Váradi Gábor volt.

A szövetkezet felszámolására azonban már 1924-ben sor került.

A megmaradt iratanyag mennyisége összesen 0,03 ifm. Az anyagban található 1 kötet tagsági törzskönyv. A szálas iratok között a szövetkezet működésével kapcsolatban igen lényeges iratok - alapszabály, működési engedély, stb. - maradtak meg az ú.n. lelet-jegyzőkönyvben lefűzve. A szerv történetére vonatkozóan kutatást lehet még folytatni a levéltár őrizetében lévő VII. 2/c A Kalocsai Törvényszék cégbírói iratai című állagban ( Ct. 190/1924.).

1. doboz	1. Alapszabály	1917
	2. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1918-1920
	3. Tagsági törzskönyv (köt.)	1917-1924
	4. Lelet-jegyzőkönyv	1918
	5. Levelezés	1917-1920
	6. Illetménykimutatás	1920
	7. A felszámoló bizottság elszámolása	1924

## XI. 14

### A DUNAVECSEI SZESZFŐZŐ SZÖVETKEZET (1923-TÓL GYÜMÖLCSÉRTÉKESÍTŐ ÉS KÖZPONTI SZESZFŐZŐ SZÖVETKEZET) IRATAI 1918 – 1938

*3 kötet + 1 dosszié = 0,05 ifm*

A szeszfőző szövetkezet megalakulásának valószínűsíthető időpontja 1918. Erre utal, hogy a Szeszfőző Szövetkezetnek 1918-tól van egy kötet jegyzőkönyve, valamint az 1918. augusztus 15-én tartott községi képviselőtestületi közgyűlésen határozatilag kimondták, hogy a „Világosi kocsmá” helyiségeit 5 évre bérbe adják a helybeli központi szeszfőző szövetkezetnek 1918. szeptember 29-től. Az 1923. szeptember 8-i községi rendkívüli közgyűlésen a helyi szeszfőzde azt az ajánlatot tette, hogy a község 500 db üzletrésszel lépjen be a helybeli szeszfőző szövetkezetbe, s szüntesse meg a községi szeszfőzdét. Ezt az ajánlatot a képviselőtestület el is fogadta. 1923-ban a községi szeszfőzde beolvadt a központi szeszfőző szövetkezetbe. Ekkortól a cég elnevezése „Dunavecsei Gyümölcsértékesítő és Központi Szeszfőző Szövetkezet”.

A központi szeszfőző szövetkezet 1931-ben kimondta a felszámolását. Az 1933. augusztusi községi közgyűlésig a felszámolás nem valósult meg, mivel a szeszfőző szövetkezet leltári tárgyait árverésen csak 3-400 P-ért lehetett volna értékesíteni, ami jóval értékük alatt volt. Ennek a nagy anyagi kárnak az elkerülésére a szeszfőző szövetkezet felszámoló bizottságának javaslatára a szövetkezeti közgyűlés kimondta az újraelakulást.

A cég megszűnésének időpontjára vonatkozóan nincsenek adataink.

A megmaradt iratanyag csak kötetekből áll. A jegyzőkönyv kötetében vegyesen vannak bekötve a közgyűlési, igazgatósági, valamint felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyvei. Mutató nem készült a jegyzőkönyvi kötethez, így csak átlapozással kutatható.

1. kötet	Jegyzőkönyvek	1918-1926
2. kötet	Pénztárkönyv	1925-1938
3. kötet	Bevételi- és kiadási napló	1925-1931
4. dossz.	Váratlan szemlék feljegyzései	1928-1929

# XI. 17

## A KALOCSAVIDÉKI PAPRIKA-TERMELŐ, KIKÉSZÍTŐ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE

### 1936 – 1949

4 doboz + 26 kötet = 0,59 t/m

A paprika gazdaságtörténete több fejlődési szakaszon ment keresztül Magyarországon. Hőskora, a családi termelés és feldolgozás időszaka kb. a 19. sz. utolsó negyedéig tartott. Ezután következett a liberális szabadverseny, a kapitalista vállalkozás korszaka, ami kb. a 2. világháború végéig húzódott, majd az állami, központosított, szocialista nagyüzemi gazdálkodás időszaka következett.

A gépek – a vasút megjelenésén túl – 1859 után leptek közvetlenül a paprika életébe, mikoris megkezdődött a gozmalmi őrlés. A 20. századra megváltozott a termelési, feldolgozási technika, bizonyos szempontból üzemszerűvé vált. Ennek oka a kereslet fellendülése volt. A kereslet elsősorban a termelést alakította át, a paprikát fő terményként kezdték ültetni. Az első paprikakörzet – a szegedi – egy idő után már nem tudta a szükségleteket kielégíteni, új paprikakörzetek alakultak a Duna-Tisza közén: Sárköz, Kalocsa, Fajsz stb. A körzetek között verseny alakult ki, mely az I. világháborút megelőzően válsághoz vezetett, ezt erősítette az import paprika beáramlása. Szükségszerűen merült fel a magyar paprika védelme (1919). Az I. világháború megakasztotta a válságot, sőt a paprikának konjunktúrája támadt. Felbomlott a termelés és értékesítés rendje. 1917-ben megjelentek az első háborús paprikarendeletek (1505/1917. M. E. sz., ill. 10470/1917. kereskedelmi min. sz. r.), melyek a hadsereg és a polgári lakosság egyenletes fűszerellátását voltak hivatva biztosítani.

A háború utáni idők paprika-politikájának az volt a legnehezebb feladata, hogyan lehet a paprika egyetemes érdekeit az államhatalomnak és a paprikások kiterjedt társadalmának érdekeivel kelő összhangba hozni. Az 1920-as években kötelezővé tették a minősítést (105.100/1920. F. M. sz., 83.000/1922. F. M. sz. és 84.500/1922. F. M. sz. rendeletek). A gazdasági válság a paprika válságát is jelentette. A termelők és kikészítők nem tudták érdekeiket megvédeni az egységesen fellépő kereskedőkkel szemben. Az 1932. évi páratlanul jó termést követően az árak katasztrófálisan estek. A kormány elérkezettnek látta az időt a kötött gazdálkodás életbeléptetésére, ami először a paprikatermelés területi korlátozásában és engedélyhez kötésében jutott kifejezésre. Zárt paprika-területté nyilvánították Kalocsát és Szegedet. Ez azt jelentette, hogy más magyar tájakon a minimális háztáji szükségleteken túl nem volt szabad termelni.

Az 1934-es rendeletekkel (1890/1934. M. E. sz., 1900/1934. M. E. sz. rendelet és a végrehajtást tartalmazó 52.000/1934. F. M. sz. r.) a paprikatermesztés területeinek korlátozásán és a termeléshez szükséges engedély megszerzésén túl kimondták, hogy a termelők érdekeik védelmében kötelesek szövetségbe toborúlni, amelyek működését a földművelésügyi miniszter ellenőrizte. A magánjogi szempontból erősen kifogásolható rendeletek gazdaságpolitika szempontból ésszerűnek tunktek, a termelési anarchiába iparkodtak rendet vinni.

A termelés szabályozása azonban nem férhetett meg sokáig a feldolgozás, az értékesítés liberális gyakorlatával. 1936-ban sor került az értékesítés rendeleti szabályozására is. (4650/1936. M.E.sz. r. és a 26.500/1936. F.M.sz. rendelet). Ezek szerint a termelőktől és kikészítőktől a paprikát csak a földművelésügyi miniszter által kijelölt szövetkezeti központ vásárolhatta meg, amely viszont köteles volt az egész évi termést átvenni. Létrejött a paprikaközpont két helyi szövetkezete: a Fűszerpaprika Termelők, Kikészítők és Értékesítők Szegedi (és Kalocsai) Szövetkezete. A paprikát ezen túl a „Hangya Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet” érdekeltségi körébe utalták. A Hangya kötelezte magát, hogy gyöngye termés esetén a beváltási árat emeli, a fogyasztói árat azonban változatlanul hagyja, s a paprikát külföldön versenyképpé teszi. A szövetkezeti központ, ahová a két területi szövetkezet tartozott, a kikészítőktől átvett készleteket csak a kijelölt paprikakereskedők útján hozhatta forgalomba.

A második világháború a magyar paprika számára újabb konjunktúrát jelentett. A háborús intézkedések (220.500/1943. F. M. rend.) a termelés, a feldolgozás színvonalának romlását eredményezték. A háború után a fő feladat a termelés rendjének helyreállítása volt és a nemzetközi kapcsolatok újjászervezése. 1949-től vette kezdetét a teljes központosítás, az állami tulajdonba vétel. Megalakult a Paprikafeldolgozó és Beváltó Nemzeti Vállalat, amely a malmok államosításával arra volt hivatva, hogy a tervgazdálkodást a fűszerpaprika területén is érvényre juttassa.<sup>40</sup>

A kalocsai paprikatermelő körzet területén több érdekvédelmi szervezet alakult az idők során. A paprikafeldolgozás szinte minden fázisát felölelték ezek a szervezetek, a termelésben, a kikészítésben, az őrlésben, a forgalmazásban résztvevők önálló szövetkezeteket hoztak létre, de olyan is alakult, mely az egész folyamatban résztvevő dolgozók érdekképviseletét vállalta fel.

A Bács-Kiskun Megyei Levéltárba 1970-be kerültek be (Gy.n.sz.: 10/1970) a Kalocsavidéki Fűszerpaprika és Konzervipari Vállalat irattárából paprikával kapcsolatos iratok. Az átvételi jegyzék sajnos nagyon formális, nem részletezi, hogy milyen korábbi cégek, szövetkezetek iratairól volt szó az átadáskor. A rendezés során derült ki, hogy mintegy 27 szervezet iratait tartalmazza az átadott iratanyag.

Első feladat volt ezek szétválasztása. Ezután az egyes paprikaszövetkezetek, szervezetek iratainak önálló, belső rendszerét kellett kialakítani. Az iratok között számos olyan irat volt, amely országos szinten foglalkozott a paprikatermelés, kikészítés, forgalmazás kérdésével. (pl. „Hangya” Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet, „Pantodrog” Magyar Fűszertermékeket Értékesítő Szövetkezet, „Paprikaközpont” Magyar Fűszerpaprikát Értékesítő Központi Szövetkezet, Pantodrog Gyógynövény Rt. Szövetkezeti Paprikamalmok Központi Üzemvezetősége, Paprikabeváltó és Értékesítő Szövetkezet, Paprikabeváltó és Bizományos Szövetkezet, Fűszerpaprika Termelőtől és Feldolgozó Nemzeti Vállalat, Paprikaiipari Egyesülés). Ezeket leválasztottuk a Kalocsa vidéki szövetkezetek gyűjteményes fond iratairól és külön rendeztük. Tájékozódva a MOL őrizetében lévő „Hangya” Szövetkezet anyagában azt állapítottuk meg, hogy a kecskeméti levéltárban lévő iratok a Hangya Igazgatósági ügyek és Érdekeltségek Osztálya c. fond p/ állagában, az egyes Hangya érdekeltségekre vonatkozó tételekbe tartoznak. Ezeket mintegy 1.86 ífm (1.18 ífm irat, 0.68 ífm kötet) terjedelemben átadtuk az Országos Levéltárnak. (A szegedi paprikatermelő körzetben működött különféle szövetkezetek idekeveredett iratait – 0.09 ífm – pedig a Csongrád Megyei Levéltárnak adtuk át.)

<sup>40</sup> Bács-Kiskun megye élelmiszergazdaságának 25 éve. 328-329

A megmaradt paprikával kapcsolatos iratokat 3 fondba soroltuk. Ezek közül kettő gyűjteményes fond lett. A XI. 17 fondba soroltuk a paprika-termelő, kikészítő és értékesítő szövetkezetek iratait. Az egyes szövetkezetek iratai rendkívül hiányosak, ezért nem önálló állagként jelentkeznek a fondon belül, hanem sorozatot alkotnak. A fondon belül a 6 különböző paprikaszövetkezet 6 sorozatot alkot, a raktári egységek folyamatos sorozámozásával. A szövetkezetek történetének kutatásakor azonban arra ügyelni kell, hogy az OL-ban lévő paprikairatok (Hangya) mellett az alapszabályok, tagnévsor, ülésjegyzőkönyvek az egyes cégbíróságok iratai között is megtalálhatók.

### 1. sorozat

#### Fűszerpaprika Termelők, Kikészítők és Értékesítők Kalocsai Szövetkezetének iratai

1. doboz	1. Leltárak	1936-1940
	2. Főkönyv (köt.)	1936-1945

### 2. sorozat

#### Kalocsa- és Kalocsavidéki Fűszerpaprikatermelők Szövetkezetének iratai

	3. Iktatott iratok	1938
2. kötet	Főljástrom	1937

### 3. sorozat

#### Kalocsavidéki Paprikabeváltó Szövetkezet iratai

3. doboz	1. Nyitó mérlegek	1947-1949
	2. Vagyonkimutatások	1948
	3. Leltár	1948
	4. Pénztári jelentések	1948-1949
4. kötet	Folyószámlakönyv	1948-1949
5. kötet	Gyűjtőnapló	1945-1949
6. kötet	Ua.	1949
7. kötet	Pénztári főkönyv	1946-1947
8. kötet	Ua.	1947
9. kötet	Ua.	1948-1949
10. kötet	Pénztárkönyv	1946-1947
11. kötet	Ua.	1948-1949
12. kötet	Iktatókönyv	1945-1949



#### 4. sorozat

##### Dunamenti Paprikaértékesítő Szövetkezet iratai

13. doboz	1. Levelezés	1947-1948
	2. Tagnévsor	1947-1948
	3. Belépési nyilatkozatok	1947
	4. Leltár	1949
	5. Bérjegyzékkönyv I. (köt.)	1947
	6. Ua. II. (köt.)	1947-1948
14. kötet	Forgalmi adókönyv	1947
15. kötet	Ua.	1948
16. kötet	Ua.	1948-1949
17. kötet	Pénztárnapló I.	1947-1948
18. kötet	Ua. II.	1948
19. kötet	Ua. III.	1948
20. kötet	Ua. IV.	1949
21. kötet	Pénztárkönyv I.	1947-1948
22. kötet	Ua. II.	1948
23. kötet	Ua. III.	1948
24. kötet	Vegyesnapló I.	1947-1948
25. kötet	Kivonati könyv	1947-1948
26. kötet	Kiment árunapló I.	1947-1948
27. kötet	Ua. II.	1948

#### 5. sorozat

##### Ógyalla és Vidéke Fűszerpaprika Termelők és Kikészítők Szövetkezetének iratai

28. doboz	1. Alapszabály	1940
	2. Tagnévsor	1940
	3. Főkönyv (köt.)	1940-1944
	4. Főkönyvi gyűjtőnapló (köt.)	1941-1944
29. kötet	Üzletrészt jegyzők tagnévsora	1941-1944

#### 6. sorozat

##### Fűszerpaprika Termelők, Kikészítők és Értékesítők Érsekújvári Szövetkezetének iratai

30. kötet	Főkönyv	1940-1944
-----------	---------	-----------

## XI. 27

# KÖZSÉGI TEJSZÖVETKEZETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE

### 1927 – 1939

3 kötet = 0,08 ifm

A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszter még 1883-ban rendeletet adott ki (5831/1883.sz. alatt), melyben valamennyi gazdasági egyesületet és törvényhatósági közigazgatási előadót felhívott arra, hogy segítsék elő tejszövetkezetek alakítását: "...a szarvasmarhát tartó gazdák az erre alkalmas vidékeken a tej értékesítését biztosító szövetkezetekké alakuljanak." A cél elérése érdekében a minisztérium egy szakértőt is alkalmazott, akinek az volt a feladata, hogy a gazdáknak a tejgazdaságok és tejszövetkezetek megalakulásához szükséges útmutatásokat megadja. Ezzel a feladattal Égon Edét bízták meg. Az ország alkalmas vidékein, elsősorban a határmezőkben, különösképpen pedig a felső vidékeken és az erdélyi részeken tejszövetkezeteket kellett alakítani.

Az első község, amely tejszövetkezetet alakított, 1899-ben Harta volt. Ezt követte 1902-ben Szeremle és Nagykáta, 1903-ban Dömsöd, Tass és Szalkszentmárton, 1908-ban Cegléd. 1908 végén hét tejszövetkezet működött 848 taggal és 1246 üzletrésszel.

A Császártöltési Tejszövetkezet, mint az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ tagja, 1937. május 17-én alakult 26 taggal és 38 üzletrésszel. A szövetkezet székhelye Császártöltés lett. Megalakuláskor az alapszabályban célként tűzték ki a következőket: tej- és egyéb gazdasági termékek feldolgozása és legelőnyösebb értékesítése, az ezek előállításához szükséges anyagok, gépek és eszközök beszerzése, a tejtermelés előmozdítása és ez által tagjai anyagi helyzetének javítása. A szövetkezet tagja lehetett Császártöltés községben és környékén gazdálkodással foglalkozó minden önálló, feddhetetlen egyén, gazdaság, egyesület és testület. A tag a belépéssel egyidejűleg köteles volt a birtokában lévő minden egyes tehén után legalább egy 10 pengős üzletrészt jegyezni. A tag a szövetkezet kötelezettségeiért saját üzletrésze névértékéig volt felelős.

A szövetkezet szervei voltak:

- közgyűlés
- igazgatóság
- felügyelő bizottság

Alakuláskor az igazgatóság tagjai voltak: Leutner István, vitéz Gábor Antal, Bergmann Márton földművesek. A felügyelő bizottsági tagok: Petz István, Pittenauer Menyhért, Berger József, vitéz Bihari Menyhért, Schulz János.

A szövetkezet az első üzletévben összesen 82.854 l tejet forgalmazott. 1942-ben a taglétszám 128 fő volt, 150 üzletrésszel. Az 1942. május 3-i közgyűlésen elhatározták, hogy az elmúlt év vesztesége miatt ill. a tej hiánya miatt 1943. májusáig a tejszövetkezet szünetelteti működését. A szövetkezet végleges megszűnéséről nincs konkrét iratunk.

A Dunavecsei Tejszövetkezet 1927. február 28-án 63 taggal alakult meg, akik összesen 80 db 10 pengős üzletrészt jegyeztek. Az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ tagja lett a szövetkezet. Székhelye: Dunavecse. Megalakulásakor kitűzött célja: a tagok által termelt tej- és egyéb gazdasági termékek közösen való feldolgozása és legelőnyösebb értékesítése, az ezek előállításához szükséges anyagok, gépek beszerzése.

Alakuláskor az igazgatóság tagjai: Szalai Károly, Faragó Antal, Zimányi Lajos, Kurdi Károly, Szöllösi Pál földművesek, dr.Haklik József körállatorvos voltak. A felügyelőbizottság tagjai: Kocsis Béla, Tatár József, Somogyi Lajos, Tarr János, Bartha István, Gömör Sándor.

1927. december 31-én a tagok száma már 140 fő, 161 üzletrésszel. A szövetkezet az első évben 59.021 liter tejet gyűjtött be, melyet Budapesten értékesítettek. Alapszabály módosításra került sor: 1932-ben, 1933-ban, 1936-ban. A szövetkezet tagja köteles volt belépéskor a birtokában lévő minden egyes tehén után legalább 1 db 10 pengős üzletrészt jegyezni. A tag a belépéssel egyidejűleg beíratási díj fejében üzletrészenként 200 fillért tartozott fizetni. A szövetkezet kb. 1939-től nem működött. Végelszámoló közgyűlését 1942. november 15-én tartotta. Valamennyi iratát a Dunavecsei Hitelszövetkezetnek adta át 10 éves megőrzésre.

A levéltár őrzetében a Császártöltési Tejszövetkezetnek egyetlen kötete maradt meg, egy tagsági törzskönyv, amelyben az üzletrészek jegyzésének időrendjében található a tagok nevei. Csak átlapozással kutatható. A szövetkezetre vonatkozóan adatokat tartalmaz a levéltár őrzetében levő Kalocsai Törvényszék Cégbírósági iratanyagának (VII. 2/c) Ct. 367. számú ügyirata.

A Dunavecsei Tejszövetkezetnek csupán két kötetnyi iratanyaga maradt meg. A *Napló és főkönyv* kötetből nagyon sok lap hiányzik, kitépték, ill. kettészakították a lapokat. Az iratok hiányos voltára való tekintettel, javasoljuk a kutatóknak a levéltár őrzetében levő Kalocsai Törvényszék Cégbírósága (VII. 2/c) iratai között a Ct. 312 számú ügyirat átnézését, mely a szövetkezetre vonatkozóan sok értékes adatot tartalmaz.

### 1. sorozat

#### A Császártöltési Tejszövetkezet iratai

1. kötet	Tagsági törzskönyv	1937-1939
----------	--------------------	-----------

### 2. sorozat

#### A Dunavecsei Tejszövetkezet iratai

2. kötet	Tagsági törzskönyv	1927-1934
3. kötet	Napló és főkönyv	1927-1938

# XI. 30

## PAPRIKAMALOM SZÖVETKEZETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE

### 1937 – 1949

7 doboz + 18 kötet = 0,75 ifm

A paprika-termesztéssel, értékesítéssel kapcsolatos történeti ismertetőt lásd a XI. 17 fondnál.

A kalocsai paprika körzetben a paprikamalmok 1936 után alakultak. A Bányai Mezőgazdasági Ipari Szövetkezet 1943-ban alakult, de a háború miatt csak 1944 végén kezdte meg működését. A Bogviszlóvidéki Paprikamalom Szövetkezet 1937. szeptember 19-én tartotta alakuló ülését. A Dunapataji Mezőgazdasági Ipari Szövetkezet 1942 májusában 12 taggal alakult. A Miskei Paprikamalom Szövetkezet 1938 februárjában, a Sükösdői Paprikamalom Szövetkezet pontosan 1938. február 27-én tartotta alakuló közgyűlését.

A paprikamalmoknak két főhatósága is volt a Hangya Paprika Osztálya (Paprikaközpont) és a Szövetkezeti Paprikamalmok Központi ügyvezetősége. Mindkettő Budapesten székelt. A malomüzemek könyvelését a Paprikaközpont végezte, a malmok csak a helyi kereskedelmi és üzemi adminisztrációt végezték, és ennek lebonyolításáról napi jelentést küldtek a Paprikaközpontnak. A malomtelep ügyvezetőjét a malomszövetkezetek igazgatósága bízta meg a Paprikaközpont hozzájárulásával.

A paprika-szövetkezetek és paprikamalmok 1949-ben kerültek állami kezelésbe.

A gyűjteményes fondot 8 paprikamalom megmaradt, levéltárba került iratai alkotják. A fondon belül egy-egy paprikamalom egy-egy sorozatot alkot. A különböző községekben működött paprikamalmoknak eltérő tárgyú iratai maradtak meg, ezért ezeket bizonyos logikai rendszerbe próbáltuk rendezni. Mivel az egyes malmok iratai hiányosak, történetükre, működésükre vonatkozóan mindenképpen ajánlatos kutatást folytatni a Magyar Országos Levéltár Z 791 Hangya Igazgatósági ügyek és érdekeltségek osztálya című fondban, a Z 795 Hangya Jogügyi Osztály iratai című fondban. Levéltárunkban pedig még a Kalocsai Törvényszék cégbírósági iratait (VII. 2/c) ajánljuk átnézésre.

#### 1. sorozat

#### A Bányai Mezőgazdasági Ipari Szövetkezet iratai

1. doboz	1. Üzletrészjegyzők névsora	1944-1948
	2. Zárókimutatás	1944
2. kötet	Üzletrész könyv	A-H
3. kötet	Ua.	H-P
4. kötet	Ua.	R-Z
5. kötet	Ua.	1947-1948
6. kötet	Főkönyvi napló	1944

## 2. sorozat

### A Bogyiszlóvidéki Paprikamalom Szövetkezet iratai

7. doboz	1. Alapszabály		é.n.
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv		1948
	3. Igazgatósági és felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyvei		1937-1948
	4. Paprika-értékesítési ügyek		1948
	5. Mérleg		1947
	6. Paprikaörlések		1948-1949
	7. Műszárító		é.n.
	8. Tervmegbízott jelentése		1949
	9. Zárókimutatások		1944-1948
8. kötet	Bérjegyzék könyv		1947-1948
9. kötet	Üzletrész könyv	A-K	1938-1948
10. kötet	Ua.	L-Z	1938-1948
11. kötet	Gyűjtőnapló		1941-1948

## 3. sorozat

### A Dunapataji Mezőgazdasági Ipari Szövetkezet iratai

12. doboz	1. Alapszabály		é.n.
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv		1948
	3. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei		1945-1948
	4. Levelezés		1945-1948
	5. Vagyonmérleg		1948
	6. Leltár		1948
	7. Zárókimutatás		1948
	8. Irodaépület tervrajzai		é.n.
	9. Telep alaprajz		1948
	10. Gyűjtőnapló (köt.)		1946-1948
13. kötet	Főkönyv		1945-1948

## 4. sorozat

### Az Érsekújvárvidéki Paprikamalom Szövetkezet iratai

14. doboz	1. Mérleg		1944
	2. Alapszabály		1939
	3. Munkarend		1942
	4. Főkönyv (köt.) I.		1939-1945
15. kötet	Főkönyv II.		1939-1945

## 5. sorozat

### A Fajszi Paprikamalom Szövetkezet iratai

16. doboz 1. Alapszabály	1944
2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1945
3. Leltárak	1944-1947
4. Zárókimutatás	1944
5. Paprikaőrlési jelentések	1947

## 6. sorozat

### A Kalocsavidéki Paprikamalom Szövetkezet iratai

6. Alapszabály	1944
7. Cégiratok	1943-1947
8. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1945-1948
9. Felügyelőbizottsági iratok	1948
10. Üzemi bérfizetési jegyzékek	1945-1947
11. Zárókimutatás	1944-1948
12. Leltárak	1944-1948
17. kötet Főkönyv	1944-1948
18. kötet Gyűjtőnapló	1947-1948

## 7. sorozat

### A Miskei Paprikamalom Szövetkezet iratai

19. doboz 1. Alapszabály	1948
2. Cégiratok	1946
3. Közgyűlési jegyzőkönyv	1947
4. Igazgatósági és felügyelőbiz. jkv. (köt.)	1938-1948
5. Levelezés	1939-1946
6. Ügyrend	1939-1946
7. Zárókimutatás	1942-1948
8. Leltár	1944-1948
9. Főkönyv (köt.)	1939-1946
20. kötet Üzletrészkönyv	1938-1948
21. kötet Főkönyvi gyűjtőnapló	1941-1948

## 8. sorozat

### Sükösdí Paprikamalom Szövetkezet iratai

22. doboz	1. Cégjegyzés	1938
	2. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1940-1947
	3. Ügyrend	1947
	4. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1938-1944
	5. Ua.	1944-1948
	6. Felügyelőbizottsági iratok	1948
	7. Mérlegek	1939-1947
	8. Leltárak	1939-1940
	9. Tagnévsor	1944
	10. Bérfizetési jegyzékek	1946-1947
	11. Főkönyv	1939-1946
23. kötet	Üzletrészkönyv	1938-1948
24. kötet	Ua.	1942-1948
25. kötet	Főkönyvi gyűjtőnapló	1941-1948



**XI. 102**  
**A BAJA ÉS KÖRNYÉKE „HANGYA” TERMELŐ,**  
**ÉRTÉKESÍTŐ ÉS FOGYASZTÁSI SZÖVETKEZET**  
**IRATAI**  
**1919 – 1920**

*1 kötet = 0,01 ifm*

A szövetkezet 1918. május 22-én alakult. Elnöke dr. Tantos Gyula, alelnöke: Gebhardt Dezső lett. Igazgatósági tagok: dr. Kiss Péter, Gergely Béla, Kovács Andor, Alföldy Géza, Sámán Jakab, Tomanovits György, dr. Boróczy Kálmán. Ügyvezető igazgató: Hollósy Jenő volt. 1920. március 24-én elnöknek választották dr. Boróczy Kálmánt, alelnök lett Alföldy Géza. Igazgatósági tagok: Gebhardt Dezső, Sámán Jakab, Kovács Andor, Ézsi János.

A szövetkezet megszűnési körülményeiről nincsenek adataink.

A levéltár őrizetében egyetlen kötete maradt meg a szövetkezetnek, mely az igazgatósági ülések jegyzőkönyveit tartalmazza. (Ennek fedőlapja igen rossz állapotú, szakadt, foltos.) A kötet csak átlapozással kutatható.

1. kötet	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1919-1920
----------	-----------------------------------	-----------



## XI. 107

# A KISKUNHALASI „HANGYA” FOGYASZTÁSI ÉS ÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZET IRATAI

1928 – 1941 (1951)

1 doboz = 0,16 ifm

A „Hangya” szövetkezeteket a kévékötő jelképezte. A jelkép tartalma szerint amint kévébe kötötték az egyes kalászeket, úgy fűzte össze a Hangya-központ az egyes szövetkezeteket, úgy tömörítette a tagokat egy közös táborba, egy gazdasági szervezetbe. A kévékötő jelképezte a szövetkezeti tagok összetartozását. A „Hangya” tagja volt a Magyar Gazdaszövetség Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezetének.

A Kiskunhalasi „Hangya” Szövetkezet alakuló közgyűlését 1918. május 26-án tartotta. Alapszabály szerinti célja volt, hogy tagjait és hozzátartozóit olcsó és jó minőségű háztartási és gazdasági cikkekkel lássa el, és termékeik eladását elősegítse. Alakuláskor 16 igazgatósági és 11 felügyelőbizottsági tagot választottak. Az igazgatóság tagjai között volt földbirtokos, jegyző, tanár, ref. lelkész, nyomdász, ügyvéd, helyettes polgármester. Ekkor a tagok száma 1987 volt, akik összesen 5184 üzletrészt jegyeztek. A szövetkezet üzleti tőkéje a tagok által fizetendő 50 koronás üzletrészekből állt. Egy üzletrész értéke 2 P volt. A szövetkezet határozatlan időre alakult. 1923-ban cégvezetője Zelenák Pál volt.

Szervei: a közgyűlés, igazgatóság, felügyelőbizottság. 1938-ban egy főüzlete, 6 fiókuüzlete és egy majorban lévő boltja volt a szövetkezetnek. 1939-ben elnöke már Halász D. Károly volt. 1941-ben 4000 család volt tagja a kiskunhalasi „Hangyának”.

A Kalocsai Törvényszék cégbírósi iratai szerint 1947-ben a szövetkezet még működött.

A levéltár őrizetében csak levelező könyvek, egy jegyzőkönyv és egy iktatókönyv került. Sajnos az iktatókönyvhöz nincsenek iratok. A levelező könyvekben a szövetkezet által írt levelek másodpéldányai találhatóak. A fond iratain túl a kutatásban segítséget nyújthatnak a Kalocsai Törvényszék (BKMÖL. VII.2/c) Ct.208 sz. cégbírósi iratai.

1. doboz	1. Jegyzőkönyv (köt.)	1935-1937
	2. Iktatókönyv (köt.)	1928-1937
	3. Levelezőkönyv: 1-19. füzet	1936-1941
	20. füzet	1950-1951



# XI. 124

## AZ ÓKÉCSKEI „HANGYA” SZÖVETKEZET IRATAI

### 1922 – 1944

1 doboz = 0,03 ifm

A szövetséget 1918-ban alakult. Ókéske község területén fűszer, élelmiszercikkek, vegyészeti, kézműáru, rövidáru, magvak, gépek és fa kereskedésével foglalkozott. Megszűnésére vonatkozóan nincsenek konkrét adataink.

A megmaradt irat mennyisége összesen 0,03 ifm. Ebből a működésre vonatkozóan a közgyűlési jegyzőkönyvek szolgálnak adatokkal. Sajnos csak egy-két ülés jegyzőkönyve maradt meg. A felügyelőbizottsági tagoknak és igazgatósági tagoknak megmaradtak az erkölcsi bizonyítványai, valamint születési anyakönyvi kivonataik. Pár szál irat maradt meg a levelezésből, ezek időrendben rendezettek, csak úgy, mint a zárszámadások.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1939, 1944
	2. Igazgatósági és felügyelő biz.-i ülésekre meghívók	1940-1944
	3. Levelezés	1929-1944
	4. Iparigazolvány	1922
	5. Tagsági törzskönyv	é.n.
	6. Kimutatás vásárlási visszatérítésekről	1943
	7. Zárszámadások	1939-1943
	8. Különféle nyilvántartások (köt.)	
	9. Igazgatósági tagok erkölcsi bizonyítványa és anyakönyvi kivonatai	1937, 1940
	10. Felügyelő bizottsági tagok erkölcsi bizonyítványai és anyakönyvi kivonatai	1939-1940

# XI. 613

## A SZABADSZÁLLÁSI PARASZTSZÖVETKEZET IRATAI

### 1946 – 1947

1 csomó = 0,01 ifm

A Szabadszállási Parasztszövetkezet alakuló közgyűlését 1946. augusztus 14-én tartotta. A szövetkezet céljaként a következőket fogalmazták meg: közös ügykezelés mellett a kölcsönösség alapján gazdasági közösséget létrehozni, a tagok gazdálkodásának, eredményességének fokozására. Beszerzéssel, termeléssel, feldolgozással, értékesítéssel kívántak foglalkozni és hitelszövetkezet fenntartását is elhatározták. Mivel az alapítók közép- és kisbirtokosok, szőlőtermelők voltak, elsősorban mezőgazdasági termények (gabonafélék, gyümölcs, főzelék, bor, olajos magvak) vásárlása, raktározása, értékesítése, feldolgozása lett a fő tevékenységi körük. A tagok számára pedig vasárukat, tüzelőanyagot, építkezési anyagokat, gazdasági eszközöket, oltó- és védőanyagokat szerzett be a szövetkezet. Üzletrészeinek névértéke: 10 forint volt.

Az igazgatóság tagjai voltak a megalakulás időpontjában: dr. Écsy László, dr. Kunsági Mihály, Kulcsár Sámuel, ifj. Szűcs László, Hunyadi László, Füredi Kálmán, Csösz Imre. 1946-ban a szövetkezet igazgatója: Schönhofer Károly volt. 1947-ben a taglétszáma 380 fő, akik összesen 902 üzletrészt jegyeztek, 9.020 Ft értékben. Ebben az évben a Kisgazdapárt feloszlatta a parasztszövetkezeteket, így a Szabadszállási Parasztszövetkezet is megszűnt.

A fond anyaga nagyon hiányos, mindössze pár szál irat maradt meg, melyeket a rendezés során tételekbe soroltuk. A szövetkezetre vonatkozóan kutatást lehet folytatni a Kecskeméti Törvényszék cégbírószági iratai között (VII. 3/c). Bejegyzések találhatóak a szövetkezetre vonatkozóan a Társas cégek jegyzékében Ct. 94. szám alatt.

1. csomó	1. Jegyzőkönyvek ellenőrzésekről	1946
	2. Jelentés revízióról	1946
	3. Levelezés	1946
	4. Tagnévsor	1947



## **Pénz- és biztosítóintézetek**

## Általános történeti bevezető

Magyarországon az első pénzüzet 1828-ban alakult, az Első Osztrák Takarékpénztár nyitott Pesten fiókot. 1839-ben Fáy András kezdeményezésére 1839-ben alakult meg az első magyar pénzüzet a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület (1845-ben részvénytársasággá szerveződött át). Első bankunk, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank pedig 1841-ben kezdte meg működését. (Ez utóbbit pesti kereskedők hívták életre, akik az ország gazdasági gócpontjában elsősorban a kereskedők hitelígyeinek kielégítése végett állították fel a pénzüzetet.) 1848-ban már 37 pénzüzet működött az akkori Magyarországon. Az abszolutizmus hatására azonban meggyengült az alapító lendület. A kiegyezés évében jött létre a Magyar Általános Hitelbank, s a kiegyezés gazdasági, politikai hatására egymás után jöttek létre bankok és takarékpénztárak. Az 1873-as válság ugyan apasztólag hatott, ezt követően azonban a bankok és takarékpénztárak fejlődése zökkenőmentes volt. 1915-ben a Magyar Királyság területén 2034 bank és takarékpénztár működött. (Trianon után számuk 607-re csökkent.)

Bankjaink és takarékpénztáraink csaknem kivétel nélkül részvénytársasági alapon működtek. Általánosan jellemző volt rájuk:

- a budapesti bankok vezető szerepe
- a hitelintézetek nagy száma
- az átlagban gyenge tőkeerő
- a jelentős tartalékképzés.

Hazánkban a tőkeszegénység miatt a pénzüzetek kivételes vezető szerepet kaptak a gazdasági életben. Magyarországon a mezőgazdaságnak, iparnak, kereskedelemnek, közlekedésnek, a gazdasági élet különféle ágainak a pénzüzetekre való utaltsága nagyobb volt, mint a tőkeerős gazdaságokkal rendelkező országokban.

Kezdetben a bankok fő üzletköre idegen tőkék megszerzésével, felhasználásával kapcsolatos hitelnyújtás. A takarékpénztárak eleinte humanisztikus jellegű társulatok voltak, de hamarosan osztalékfizetésre törekvő üzleti vállalkozásokká váltak. A tiszta takarékpénztári és tiszta bankszerű jelleg az idők folyamán egybemosódott, több valamennyi vegyes takarékpénztár és bankintézeté vált. Az I. világháború kezdetétől a pénzüzetek áruüzleteket is bonyolítottak.

A pénzüzetek jelentős szerepet vállaltak gyárak, leányvállalatok alapításában, ezzel a hazai kereskedelmi, mezőgazdasági, ipari, közlekedési, biztosító cégeknek, vállalatoknak nem csak tőkebeszerző forrásai lettek, hanem társtulajdonosként fejlődésük befolyásolóivá is váltak. De nem csak gazdasági cégek alapításában vállaltak részt a pénzüzetek, hanem igyekeztek minél több településen fiókinézetet létrehozni. Ugyanakkor nagyobb pénzüzetek kisebbek beolvasztásával, vagy üzletükben való részt vállalással igyekeztek minél nagyobb tőkeerőre szert tenni, minél szélesebb gazdasági rétegeket magukhoz vonni. A bankkoncentráció a benne tömörülő intézetek között megszüntette a versenyt, a fúzió pedig az üzemi költségek csökkentését is eredményezte.

1916-ban létrejött a pénzüzetek autonóm ellenőrzésének szerve a Pénzüzeti Központ. 1919-ben Hegedűs Lóránt kezdeményezésére alakult meg a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete (TÉBE), melynek célja a magyar pénzüzetek és bankárok együttes érdekeinek védelme lett. (Rendes tagjai kérhették az egyesület támogatását és tanácsát szakmai és érdekvédelmi ügyekben.)

A jegybank szerepét eleinte az 1816-ban létrejött Osztrák Nemzeti Bank, majd a kiegyezés után Osztrák Magyar Bankká bővült pénzüzet látta el. A trianoni szerződés

értelmében az Osztrák Magyar Bank felszámolt, helyébe csak később az 1924: V. tc.-kel szervezett Magyar Nemzeti Bank lépett.

A hitelszövetkezetek célja a tagok hitelszükségleteinek kielégítése volt, ez lehetett személyi, üzemi, de földhitel is. A hitelszövetkezet alapja a tagok üzletrész fizetéseiből képződött tőke, másrészt a tagok egyetemleges vagyoni felelőssége volt. (Ez Magyarországon korlátolt volt, a tagok legfeljebb az üzletrész ötszöröséig voltak felelősek.) 1898-ban megalakult az Országos Központi Hitelszövetkezet, melynek feladatai közé tartozott:

- újabb hitelszövetkezetek szervezése,
- az egész hitelszövetkezeti mozgalom egységbe fogása,
- a költsékre tartozó szövetkezetek részére hitel folyósítása,
- működésük ellenőrzése.

1920-tól (1920:XXX. sz.) hitelszövetkezet alakítását csak az OKH engedélyezhette, csak ennek szervezetében működhetett. Trianon előtt 2425 hitelszövetkezet volt Magyarországon, utána 1087 összesen 2677 községben.

A biztosítás terén Magyarországon a 19. sz. 30-as éveitől a Triesztben alakult két nagy biztosítótársaság: a Trieszti Általános Biztosító-Társulat és az Adriai Biztosító Társulat jutott kizárólagos szerephez egészen 1857-ig. 1857-ben Lévay Henrik megalapította az Első Magyar Általános Biztosító-Társulatot. 1879 végén pedig létrejött a Fonciére Általános Biztosító Rt. Az 1857. évi kereskedelmi törvény szabályozta a biztosító jogot (biztosítási ügylet keretében a kárbiztosítást, életbiztosítást és viszontbiztosítást szabályozva), megkönnyítette a biztosító intézetek alakítását. Az egyre-másra alakult intézetek közül azonban a századfordulóra sok megszűnt, majd újak alakultak. Sok biztosító társulat az I. világháború alatt és azt követően is szilárdan tartotta magát. 1919-ben létrejött a Biztosító Intézetek Országos Szövetsége. Az 1921-27 közötti időben felerősödött a verseny közöttük, amelyet a kereskedelmi törvény 485. §-a tett lehetővé azáltal, hogy a biztosítási ügy a biztosított fél részéről a díj egyszerű nem fizetésével bármikor megszüntethető volt. A tagok átcsábításának versenyét az 1927:X. tc. életbelépése szüntette meg, mely a díjak perelhetését lehetővé tette. 1923-ban megtörtént a biztosítási közigazgatási jog kodifikálása és felállították az állami felügyeleti szervet a Biztosító Magánvállalatok M. Kir. Állami Felügyelő-Hatóságát (1923:VIII. tc.). Trianon után a biztosító társaságok működési területe csökkent, a kisebb működési területhez mérten túlságosan nagynek bizonyult központi apparátusok csökkentésére volt szükség. A biztosítási vállalatok nagy külső és belső szervezettel működtek. Az egyes községekben működő helyi ügynököket a kerületi főügynökségek fogták össze, több főügynökség felett állt a nagyobb gócpontokban működött vezérügynökség, ez utóbbiak közvetlenül a központi igazgatóságnak voltak alárendelve.

A bankok államosítása 1947-ben történt meg az 1947:XXX. tc. alapján. Az OKH működését a 8600/1947. Korm. sz. rendelet szüntette meg. Jogutódja a Hitelszövetkezet és az Országos Földhitelintézet összevonásával létrejött Országos Szövetkezeti Hitelintézet lett.

# XI. 201

## AZ ANGOL-MAGYAR BANK RT. KISKUNFÉLEGYHÁZI FIÓKJÁNAK IRATAI

### 1917 – 1950

6 doboz + 9 kötet = 0,78 ifm

Az Angol-Magyar Bank Rt.-t 1890-ben alapították Magyar Kereskedelmi Rt. néven. 1910-től, mint Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. működött. 1920-ban angol érdekeltség lett, az Angol-Magyar Bank Rt. nevet ekkor vette fel. 1940-től ismét Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. néven működött. 1945 után azonban ismét Angol-Magyar Bankra változtatta nevét. 1947-ben államosították.

Az Angol-Magyar Bank Kiskunfélegyházi fiókja a Kiskunfélegyházi Népbank Rt.-ből alakult, a Nagy Magyar Compass adatai szerint. A megalakulásra vonatkozó iratok egyáltalán nem maradtak meg, sőt a működésre vonatkozóan is alig-alig. A fond iratanyagát leginkább az 1948-1949-es időszakra vonatkozó iratok alkotják.

Az Állami Bankok központi utasítása szerint az 5490/1948. Korm.sz. rendelet alapján az Angol-Magyar Bank Rt. Kiskunfélegyházi Fiókja és a Félegyházi Takarékpénztár önálló működése 1948. augusztus 31-vel megszűnt. A két pénzügyintézet beolvadt a Kecskeméti Takarékpénztár és Népbankba és annak kiskunfélegyházi fiókjaként folytatta tevékenységét. (A Kecskeméti Takarékpénztár és Népbank előző elnevezése Kecskeméti Kereskedelmi Iparhitelintézet és Népbank. Ezt a cégszövegét az 1948. augusztus 30-án tartott, rendkívüli közgyűlésen hozott, alapszabályt módosító határozatával az 1948. október 28-án kelt Cg. 1097/48. sz. végzés alapján Kecskeméti Takarékpénztár és Népbank cégszövegre változtatta át.)

A Kecskeméti Takarékpénztár és Népbank 1948. december 30-án tartott rendkívüli közgyűlésén újabb alapszabályt módosító határozatot hozott, s az 1949. január 19-én Cg. 42/1949. végzés szerint a cég elnevezése Duna-Tiszaközi Takarékpénztár lett.

Valószínűleg 1949-ben államosították a bankot, mert 1949 után az iratokon már OTP Nemzeti Vállalat fiókja elnevezés szerepel. (Sajnos a rendelkezésre álló iratokból nem sikerült pontosan megállapítani, hogy mikortól.) A fent leírtak alapján a pénzügyintézet elnevezése többször változott, ezért látható az egy fondba tartozó iratokon különböző cégelnevezés.

Az iratokat jellegük alapján 3 sorozatba rendeztük. Az 1. sorozatba a működéssel kapcsolatos iratok, a 2. sorozatba a hitelügyek iratai, a 3. sorozatba a pénzügyi iratok kerültek.

A működésre vonatkozó iratok között a cégváltással kapcsolatos iratok szerepelnek. Sajnos sem közgyűlési, sem egyéb vezetéssel kapcsolatos irat nem maradt meg. A visszamaradt iratanyag zömét a hitelügyek képezik, melyeket az egyes hitelkérelmek szerint időrendben csoportosítottunk. A pénzügyi iratok is nagyon hiányosak, sem főkönyv, sem pénztári főnapló nem maradt fenn.



## 1. sorozat

### Működéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Cégváltozással, cégbejegyzéssel kapcsolatos iratok	1940, 1948-1949
	2. Levelezés	1933-1950
	3. Körlevelek, tájékoztatók	1929-1949
	4. Illetményjegyzék	1945
	5. Alkalmazottak személyi lapjai	é.n.
	6. Nyugdíj- és személyzeti ügyek	1948-1949
	7. Kimutatás akvizíciós jutalékokról	1948
	8. Fehér Béla nyugdíj ügye	1933, 1948-1949
	9. Áron Imre felmondás és végkicélgítési ügye	1948-1949
	10. Lőrincz István könyvelő ügye	1948-1949
	11. Dr. Pallaghy István és dr.Fekete Sándor ügyvédek iratai	1948-1949
2. doboz	Zsidó értékekkel kapcsolatos iratok:	1944-1945
	1. Levelek	
	2. Zsidók ügyében kiadott körözüvények	
	3. Nyilatkozatok zsidó tulajdonjogra	
	4. Nyilatkozatok letétbe helyezett értékpapírokról	
	5. Zsidó követelések bejelentő lapjai	
	6. Kimutatás zsidó tulajdonban lévő értékpapírokról	
	7. Zárolt, letétbe helyezett arany és egyéb értékekkel kapcsolatos iratok	

## 2. sorozat

### Hitelügyek

3. doboz	1. Kimutatás a folyósított új hitelekről	1947
	2. Közszállítási óvadékügy iratai	1929-1950
	3. Hiteligénylések	1946
	4. Egyéni hitelügyek	1930-1948
4. doboz	Egyéni hitelügyek	1928-1949
5. doboz	Ua.	1943-1949

## 3. sorozat

### Pénzügyi iratok

6. doboz	1. Mérleg- és eredmény számla	1947-1948
	2. Főkönyvi kivonat (füz.)	1945-1946
	3. Ua. (füz.)	1947-1948
	4. Folyószámla kivonat (füz.)	1945-1946
	5. Folyószámla csoportosítás (füz.)	1945-1946
	6. Ua.	1947
	7. Könyvelési napló	1947-1948

	8. Pénztárnapló (füz.)	1946-1948
	9. Kimutatás a havi nyersmérlegről és forgalom adatairól	1947-1948
	10. 5 éves terv kölcsön-jegyzésről kimutatás	1949
	11. Havi bejelentési jegyzék	1948-1949
	12. Előjegyzék	1949
7. kötet	Pénztárnapló	1917-1948
8. kötet	Ua.	1939-1950
9. kötet	Letétek folyószámla könyve	1928-1950
10. kötet	Névmutató	é.n.
11. kötet	Tőkekönyv (a tak.betétesek pénzeiről)	1936-1949
12. kötet	Ua.	1938-1945
13. kötet	Ua.	1940-1945
14. kötet	Folyószámla kivonat	1948-1950
15. kötet	Beszédési értékek könyve	1940-1949

## XI. 202

# A BAJAI KERESKEDELMI ÉS IPARBANK IRATAI

### 1927 – 1947

8 kötet + 1 dosszié = 0,25 ifm

A bank 1868-ban alakult. Alapító okiratában az alapító Angol-Magyar Bank mellett 28 tagot is találunk. Köztük volt 12 kereskedő, 6 gyáriparos, 4 földbirtokos, s a tagok között volt Türr István tábornok is.

Üzletágai voltak:

- betétek fogadása
- váltóleszámitolás
- előlegek adása értékpapírokra és terményekre.

Erdetileg az alaptőke 200.000 Ft-ban lett megállapítva, melyre 1869 végéig 80.000 Ft, 1870 végéig 100.000 Ft, 1875-ben 120.000 Ft lett befizetve. 1903-ban a közgyűlés a végleges részvénytőkét 300.000 K-ban határozta meg.

Ekkor a vezérigazgató Schön Antal volt. Az igazgatóság tagjai: Weidinger Salamon, dr. Hegedűs Aladár, dr. Bérczi Albert, dr. Bernhart János, dr. Bruck Samu, Lerner Antal, Müller József, Reich Vilmos, Spitzer Károly voltak.

Alapszabály módosításra 1891. február 22-én és 1941. január 26-án került sor. A bank tagja volt a Pénzügyi Központnak és a TÉBE-nek. 1925-től a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Banknak érdekeltségi körébe tartozott. Ennek érdekeltségéért került az 1586/1948. Mt.sz. határozat alapján állami kezelésbe.

A fond anyaga szinte csak kötetekből áll, melyek elsősorban a mérleg-munkálatok adatait tartalmazzák, valamint a hitelügyek lebonyolítását segítették. A megmaradt 0,01 ifm-nyi szálas irat a hitelügyekhez szükséges nyomtatvány.

1. kötet	Nyersmérleg könyv	1927-1936
2. kötet	Ua.	1936-1943
3. kötet	Ua.	1944-1947
4. kötet	Zárszámadási mellékletek	1942
5. kötet	Üzleti költségek, jutalékok rovatkönyve	1940-1942
6. kötet	Ua.	1943-1945
7. kötet	Ua.	1946-1947
8. kötet	Kölsönbírálati könyv	1940-1947
9. dossz.	Hitelkérelmek iratai	1942

**XI. 203**  
**A BAJAI MAGYAR BANK RT. IRATAI**  
**(1905) 1935 – 1948**

*1 doboz + 7 kötet = 0,33 ifm*

A bank 1927-ben alakult 250.000 P alaptőkével, amely 25.000 db egyenként 10 P névértékű részvényből állt. A Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. Budapest leányintézete volt, az Angol-Magyar Bank érdekeltsége. A Pénzügyi Központ és a TÉBE tagja.

Az igazgatóság tagjai voltak 1940-41-ben: dr.Petri Pál – elnök, dr.Szabó Szaboljevics Dusán – társelnök, Heltai Béla – alelnök, dr.Flórián Géza, Gebhardt Jenő, dr.Grünhut Aladár, vitéz Gyurkovics Béla, Radó Pál, Lemberger Imre – ügyvezető igazgató, Jurisits István – cégvezető. A felügyelőbizottság tagjai: Baller Ferenc, Dr.Hirling Dezső, Somogyi Elemér, Schreiner József, Tallósy Vilmos, Vadász Emil.<sup>31</sup>

A rendelkezésre álló iratokból és a szakirodalomból sem tudunk a bank működésére vonatkozóan több adatot kikutatni.

A banknak a levéltár őrzetében csak pénzügyi iratai maradtak meg. Elsősorban a mérleghez kapcsolódó iratok. Így sorozatok kialakítására nem került sor. Az iratokat tételekbe rendeztük, átlapozással kutathatók.

1. doboz	1. Mérleg és eredmény számlák	1943-1948
	2. Mérleggel kapcsolatos iratok	1947-1948
	3. Kézizálog felülvizsgálatáról igazolások	1947-1948
	4. Értékpapir tulajdonosok kartonjai	1946-1948
	5. Ügyvédi jelentések	1947-1948
	6. Vegyes iratok	1905, 1947
2. kötet	Főkönyv	1936-1938
3. kötet	Ua.	1938-1939
4. kötet	Ua.	1939-1941
5. kötet	Ua.	1941-1947
6. kötet	Ua.	1943-1947
7. kötet	Ua.	1946-1948
8. kötet	Mérleg	1935

<sup>31</sup> Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompass 1940-41. Budapest., (Szerk:Kallós János).

## XI. 204

# A BAJAI TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI

### 1848 – 1950

*8 doboz + 62 kötet + 1 téka = 3,51 ifm*

A takarékpénztár 1847. március 2-án alakult. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület érdekeltsége lett. Később a Pénzügyi Központ és a TÉBE tagja. A 19. század végén alaptőkéje: 200.000 korona (400 db 500 koronás részvény) volt. 1944-ben alaptőkéje 1.000.000 P névre szóló 5.000 db 200 P-s részvényben.

Üzletágai voltak:

- betétek fogadása
- váltó leszámítolás
- jelzálogkölcsonök
- előlegek folyósítása

1881-ben elnöke: Gál Péter, vezérigazgatója: dr.Saly Imre, főkönyvelő: Gyöngyösi János, pénztárnok: Radány Kálmán.

1928. március 4-én magába olvasztotta a Katymári Takarékpénztár Rt-t. 1930. márciusában érdekközösségébe vonta a Bajavidéki Közgazdasági Bank Rt-t, 1938. júniusában pedig a Kalocsai Takarékpénztárat. Az 1939. november 21-i közgyűlés határozatával magába olvasztotta a Bajavidéki Közgazdasági Bank Rt. és a Kalocsai Takarékpénztár pénzügyintézeteket.

1943-ban fiókja volt: Bácsalmáson (megszűnt 1948-ban), Jánoshalmán, Kalocsán /1939-től/, Kiskörösön és Zomborban.

Fiókkirendeltségei voltak: Katymáron (1928.b március 4-étől), Kunbaján, Duna-patajon, Fajszon, Mélykúton, Órszálláson (1943. júliusában nyílt) és Hajóson.

1943-ban kölcsönállományuk 25 millió pengő, betétállományuk 22.021.052 P volt. A pénzügyintézetet 1948-ban államosították.

A fondon belül öt állagot alakítottunk ki.

### a/ A bajai központ iratai

#### 1848 – 1950

*2 doboz + 32 kötet + 1 téka = 1,56 ifm*

Az a) állagon belül 3 sorozatot alakítottunk ki. Az 1. sorozatba kerültek a vezetőség iratai, a 2. sorozatba a pénzügyi iratok és a 3. sorozatba a Bajai Takarékpénztár Nyugdíjpénztárának iratai. A nyugdíjpénztár tulajdona volt a Somogy megyei Gige községhez tartozó Tücsökpusztai Gazdaság. Ennek megmaradt iratai is itt kaptak helyet. A választmányi ülések jegyzőkönyvében a kötet végén a kiadott kölcsönökkel kapcsolatos feljegyzések találhatók.

**1. sorozat**  
**A vezetőség iratai**

1. doboz	1. Választmányi ülések jegyzőkönyve (k.)	1848-1859
	2. Felügyelő bizottsági ülések jegyzőkv. (k)	1894-1926
	3. Levelezés	1922-1948
	4. Egyéni kölcsönügylek A-V	1947-1948
	5. Zárszámadás	1943
	6. Részvények nyilvántartása	(1858), 1904-1905, 1907

**2. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

2. kötet	A Bajai Takarékpénztár Első Részvény Főkönyve	1848-1859
3. kötet	A Bajai Takarékpénztár Első Pénztárkönyve	1848-1851
4. kötet	Betétekre és kölcsönökre vonatkozó kiadási főkönyv	1848-1865
5. kötet	Részvénykönyv	1907
6. kötet	Ua. (1917-ben kibocsájtott részvényekről)	1919-1944
7. kötet	Ua.	1924-1929
8. kötet	Ua.	1924-1944
9. kötet	Részvénykönyv	1924-1928
10. kötet	Részvények nyilvántartása	1904-1905, 1907
11. kötet	Saját tulajdonú értékpapírok nyilvántartása	1922-1936
12. kötet	Saját tulajdonú ingatlanok törzskönyve	1895-1940
13. kötet	Saját tulajdonú ingatlanok számlakönyve	1912-1948
14. kötet	Zárszámadás mellékletekkel	1941
15. kötet	Ua.	1942
	Zárszámadás (lásd I. sz.dobozban, szálas irat)	1943
16. kötet	Főkönyvi napló	1931-1939
17. kötet	„Primanota és cassa”	1943
18. kötet	Fiókok gyűjtőnaplója: Bácsalmás, Kiskörös. Katymár, Jánoshalma	1930-1939
19. kötet	Ua. Dunapataj, Hajós	1940-1944
20. kötet	Ua. Fajsz, Őrszállás	1940-1944
21. kötet	Ua. Kalocsa	1940-1950
22. kötet	Ua. Zombor, Kiskunhalas	1941-1950
23. kötet	Ua. Kunbaja	1924-1944
24. kötet	Ua. Mélykút	1938-1948
25. kötet	Ua. Katymár	1928-1946
26. kötet	Ua. Jánoshalma	1937-1950
27. kötet	Pénztárkönyv	1945-1948
28. kötet	Ua.	1948-1949
29. kötet	Ua.	1949
30. téka	1. Váltókönyv (köt.)	1929-1941
	2. Nyilvántartás az adósok biztosítékáról (köt.)	1925-1928

**3. sorozat**  
**A vállalati nyugdíjpénztár iratai**

31. doboz	Gige községhez tartozó Tücsökpusztai Gazdaság iratai	1940-1945
32. kötet	Főkönyv	1929-1946
33. kötet	Ua.	1941-1948
34. kötet	Zárlati napló	1929-1941
35. kötet	Ua.	1941-1943

**b/ A Bácsalmási Fiók iratai**  
**1921 – 1948**

*6 doboz + 10 kötet = 1,07 ífm*

Az állag irataiból három sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatba az ügyviteli iratok, a második sorozatba a hitelügylek, a harmadikba pedig a pénzügyi iratok kerültek. Az 1-5. dobozban lévő „levélmásolatok könyvé”-ben a leveleket rossz minőségű, vékony papírra, lila indigóval írták. Időközben a szöveg sok helyen kifakult, teljesen elmosódott. Emiatt nagyon nehezen olvasható.

**1. sorozat**  
**Ügyviteli iratok**

1. doboz	Levélmásolatok könyve (az anyaintézetnek)	1927-1932
2. doboz	Ua. (köt.)	1932-1936
3. doboz	Ua. (köt.)	1934-1937
4. doboz	Ua. (köt.)	1937-1940
5. doboz	Ua. más levelező partnernek (köt.)	1932-1939
6. doboz	1. Ügyrend	é.n
	2. Bizalmas iratok	1946-1947
	3. Levelezés	1946-1948
	4. Körlevelek	1946-1948
	5. Utasítások, körözüvények	1946-1947
	6. Alkalmazottak iratai	1946-1948
	7. Az intézet tulajdonát képező ingatlanok adatai	é.n.
	8. Havi helyzetjelentések	1948
	9. Takarékbetét állomány jelentése	1946
	10. Őszi szántás iratai	1946-1947
	11. Könyvvizsgálati költségekkel kapcsolatos iratok	1946-1948
	12. Betétkönyvek	1946-1947
	13. A fiók megszüntetésével kapcsolatos iratok	1948
	14. Gazdasági jelentések	1948
	15. Kimutatások	1946-1948

**2. sorozat**  
**Hitelügyek**

6. doboz	16. Kimutatás folyósított hitelekről	1948
	17. Összesítő jelentések engedélyezett és visszafizetett hitelekről	1947-1948
	18. Hitelezőterjesztések	1948
	19. Leltár mezőgazdasági hitelekről	1948

**3. sorozat**  
**Pénzügyekkel kapcsolatos iratok**

7. kötet	Főkönyv	1921-1928
8. kötet	Pénztárkönyv	1937-1939
9. kötet	Ua.	1942-1948
10. kötet	Vegyesnapló	1930-1934
11. kötet	Ua.	1934-1936
12. kötet	Ua.	1936-1940
13. kötet	Ua.	1940-1944
14. kötet	Ua.	1944-1948
15. kötet	Kölesönbírálati könyv	1931-1938
16. kötet	Ua.	1939-1948

**c/ A Katymári Kirendeltség iratai**  
**1892 – 1946**

*16 kötet = 0,75 ifm*

A Bajai Takarékpénztár 1928. március 4-én magába olvasztotta a Katymári Takarékpénztár Rt.-t és a pénzügyintézet, mint a Bajai Takarékpénztár Katymári Kirendeltsége működött tovább. A megmaradt iratanyagban két sorozatot alakítottunk ki az iratok jellegének megfelelően. Az 1. sorozatba az ügyviteli iratok, a 2. sorozatba a pénzügyi iratok kerültek. Az ügyviteli iratai jórészt levelezési másolókönyvek, melyek az előző állag irataihoz hasonlóan szintén nagyon rossz minőségű, vékony papírra, lila indigóval fródtak. Sok helyen kifakult, összemosódott az írás.

**1. sorozat**  
**Ügyviteli iratok**

1. kötet	Levelezési másolókönyv	1922-1929
2. kötet	Ua.	1929-1934
3. kötet	Ua.	1934-1936
4. kötet	Ua.	1938-1942



**2. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

5. kötet	Részvénykönyv 1-1200	1892-1926
6. kötet	Ua. 1201-2200	1923
7. kötet	Főkönyv	1909-1914
8. kötet	Pénztárkönyv	1912-1913
9. kötet	Ua.	1915-1916
10. kötet	Ua.	1924-1930
11. kötet	Ua.	1932-1934
12. kötet	Ua.	1934-1937
13. kötet	Forgalmi napló	1928-1946
14. kötet	Számlakönyv	1942-1946
15. kötet	Különfélék számlakönyve	1914-1938
16. kötet	Különfélék naplókönyve	1928-1942

**d/ A Kunbajai Kirendeltség iratai**  
**1936 – 1944**

*2 kötet = 0,08 ifm*

1. kötet	Vegyes napló (betét, váltó, kamat)	1936-1944
2. kötet	Gyűjtő könyv	1939-1944

**e/ A Mélykúti Kirendeltség iratai**  
**1938 – 1948**

*2 kötet = 0,05 ifm*

1. kötet	Pénztárkönyv	1938-1948
2. kötet	Számlakönyv	1938-1948

**XI. 205**  
**A BAJAVIDÉKI KÖZGAZDASÁGI BANK RT. IRATAI**  
**1933**

*1 kötet = 0,01 ifm*

A bank 1905-ben alakult. A Pénzügyi Központ tagja lett. 1929-ben az igazgatóság tagjai: Gyarmati Emil elnök, Csányi Ármin vezérigazgató, dr. Fischer Jákó, dr. Fratvicsevits István, Ingusz József, Katanics Antal, dr. Oláh Béla, Pollák József, Salamon Sándor, Szilágyi György, dr. Lukács Izsó. 1930. márciusától a Bajai Takarékpénztár érdekközösségébe tartozott. 1934-ben megbízott igazgatója volt a pénzügyintézetnek, Horváth Kálmán. A bank 1939. november 20-án beolvadt a Bajai Takarékpénztárba.

Sajnos a pénzügyintézet működésére, valamint a megszűnés körülményeire vonatkozóan több adatot nem sikerült kikutatnunk.

A fond egyetlen kötetből áll, melyben az 1933 év zárókimutatásai találhatók.

I. kötet Zárókimutatások

1933

## XI. 208

# A JÁNOSHALMI ÁLTALÁNOS TAKARÉKPÉNZTÁR RT. (1934-TŐL ÁLTALÁNOS TAKARÉKPÉNZTÁR RT. JÁNOSHALMA)

## IRATAI

1906-1950

*1 doboz + 9 kötet = 0,43 ifm*

A takarékpénztár alakuló közgyűlését 1906. május 12-én tartotta. Ekkor alaptőkéje 100.000 korona volt, mely 1.000 db 100 korona névértékű részvényekből állt. Alapító elnöke Nagy Pál volt. Az igazgatóság tagjaivá választották: dr. Bányai Miksát, Löwy Ferencet, Ruczter Bélát, Madzinyi Gézá, Molnár Józsefet, ifj. Kazinczy Ferencet, ifj. Nagy Pált. A pénzügyintézet üzletköre a következő volt:

- pénzüsszegeknek, takaréketétkönyveknek folyószámlára átvétele,
- váltók, bel- és külföldi követelések, utalványok, kötelezvények és bármiféle hitelpapírok visszszámítása és beszedése,
- gazdasági, ipari és kereskedelmi vállalatok létesítése, kereskedelmi társaságok alapítása,
- hitelegyletek és hitelszövetkezetek alapítása,
- értékpapírok, külföldre szóló váltók, ingatlanok vétele és eladása,
- jelzálogos kölcsönök engedélyezése, stb.

A takarékpénztár ügyeit intézték: a közgyűlés, az igazgatóság, a felügyelőbizottság és a választmány.

Alapszabály módosításra sűrűn került sor (1909, 1912, 1914, 1923, 1925, 1926, 1927, 1931, 1934, 1935). 1924-ben a pénzügyintézet alaptőkéje 100.000.000 korona volt. Weitzenfeld Arnold 16 évig (1925-től 1941-ig) volt vezérigazgatója a takarékpénztárnak. 1934. február 18-án tartott közgyűlésen kimondták az Rt.-nek a Jánoshalmi Takarékpénztár Rt.-vel való egyesülését. Ettől kezdve neve „Általános Takarékpénztár Rt. Jánoshalma” lett. Ekkor az alaptőkét 81.000 P-ről 111.000 P-re emelték. A Bajai Takarékpénztár is működtetett fiókot Jánoshalmán (1943-ból van adat erre vonatkozóan), amit „piacrendezés” miatt 1948. augusztus 15-én megszüntetett és annak állományát az Általános Takarékpénztár (Jánoshalma)-nak adta át. További piacrendezés miatt az MNB utasítása szerint a Takarékpénztár megszűnt és beolvadt a Bajai Takarékpénztárba. A beolvadást kimondó közgyűlést 1948. november 27-ére hívták össze.

A fond anyaga nagyon hiányos, ennek ellenére igen értékes iratokat találhatunk benne. (alapszabályok, igazgatósági ülések jegyzőkönyvei, cégbíróági végzések). A fond anyagával együtt került levéltárba a Jánoshalmi Takarékpénztár Rt. iratanyaga, amit leválasztottunk és külön fondban helyeztünk el. Az Általános Takarékpénztár iratanyagát két sorozatra bontottuk. Az első sorozatba a takarékpénztár vezetésével kapcsolatos iratok, a másodikba pénzügyi iratok kerültek.

## 1. sorozat

### A takarékpénztár vezetésével kapcsolatos iratok

1. kötet	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1926-1936
2. kötet	Ua.	1936-1948
3. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1926-1946
	2. Alapszabályok	1914, 1925-1935
	3. Címpéldányok	1917, 1929-1948
	4. Cégbírósi bejegyzések másolatai	1906-1941
	5. Cégbírósi végzések	1918-1948
	6. Levelezés	1930, 1946-1948
	7. Körlevelek	1945, 1946-1949
	8. Részvények	1926, 1928
	9. Részvény-bejelentések	1948
10. kötet	Kötvények	1941, 1944

## 2. sorozat

### Pénzügyi iratok

4. kötet	Főkönyv	1918-1930
5. kötet	Ua.	1931-1948
6. kötet	Főkönyvi napló	1923-1936
7. kötet	Ua.	1937-1949
8. kötet	Részvénykönyv	1914-1926
9. kötet	Mérlegkönyv	1927-1930
10. kötet	Ua.	1931-1950



## XI. 209

# A SÁRKÖZI TAKARÉKPÉNZTÁR (KALOCSA) IRATAI 1873 – 1941 (1951)

11 kötet + 3 doboz = 0,70 ifm

A pénzüintézet „Sárközi Takarékpénztár Kalocsán” néven, mint részvénytársaság alakult. Alakuló közgyűlését 1873. június 23-án tartotta. A pénzüintézet létrehozását Horváth Ignác, Modor Péter és Barna Károly kezdeményezte.

Céljuk az volt, hogy a takarékossgot elősegítsék a lakosság körében, a betett összegeket előnyösen és biztosan gyümölcsöztessék, kölcsönöket nyújtsanak a rászorulóknak.

Tartamát megalakuláskor 30 évre állapították meg, de működését azon túl is folytathatta. Elnöknek Bagó Gergelyt, igazgatónak Horváth Ignácot választották. A 19. század végén a takarékpénztár alaptőkéje: 120,000 korona, 600 db 200 koronás részvény volt.

A takarékpénztár üzletköréhez tartozott:

- betétek kamatozásra való elfogadása
- kölcsönök és előlegek adása
- kölcsönügyletek átvállalása és közvetítése
- váltók, utalványok, zálogjegyek leszámítolása
- csekk és hitellevelek kibocsátása, leszámítolása
- értékpapírok vétele és eladása
- építkezési hitelek engedélyezése
- szövetkezetekben, mezőgazdasági- és hitelegyletekben való részvétel
- értékeknek őrizetre való átvétele

A takarékpénztár ügyeit a közgyűlés, a választmány, és az igazgatóság irányította.

Dr. Haynald Lajos kalocsai bíboros érsek, a kalocsai főkapitány tagjai és a központi papság a legteljesebb támogatásban részesítette az intézetet. A bíboros érsek 20.000 Ft-os betéttel segítette a pénzüintézetet, és példáját követte az egész központi papság. Innen ered, hogy még 50 év után is „papi takaréknak” hívta a lakosságot.

Alapszabályban rögzítették, hogy a „részvénytársaság Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye területén fiókokat állíthat.” Így 1905-ben Kecel nagyközségben fiókinézetet alapítottak. Az 1940. október 10-én tartott rendkívüli közgyűlésen kimondták, hogy a Sárközi Takarékpénztár beolvad a Sárközi Hitelszövetkezetbe, amely átveszi az üzletét. Végelszámoló közgyűlésüket 1941. május 21-én tartották.

Az iratok jellegének megfelelően 3 sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatba kerültek az igazgatóság, a felügyelőbizottság jegyzőkönyvei. Sajnos csak egyetlen igazgatósági jegyzőkönyvnek maradt meg a tartalomjegyzéke. Így a többi átlapozással kutatható, akárcsak a sorozatba tartozó többi irat. A második sorozatban az egyéni kölcsönügyleken túl megtalálható a Pirtói gazdaság iratanyaga (birtoklapja is) 1940-ig. A gazdaság 1940 utáni iratai a Sárközi Hitelszövetkezet iratai között szerepelnek (XI. 244). A harmadik sorozatba a pénzügyi iratokon túl a takarékpénztár építésével kapcsolatos elszámolások és tervrajzok kaptak helyet. Valamennyi sorozat iratanyaga rendkívül hiányos. Erre való tekintettel javasoljuk a kutatóknak a Kalocsai Törvényszék cégbírósági irataiban (VII. 2/c) való kutatást is (Ct. 6/1941/63. sz.).

**1. sorozat**  
**Vezetéssel kapcsolatos iratok**

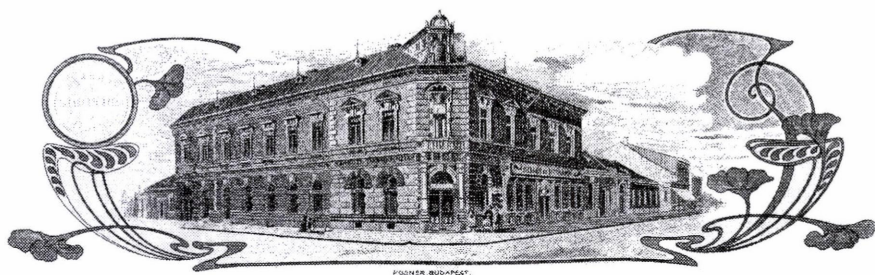
1. kötet	Igazgatósági és választmányi ülések jegyzőkönyve	1873-1885
2. kötet	Igazgatósági és felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyve	1885-1896
3. kötet	Ua.	1897-1903
4. kötet	Ua.	1903-1908
5. kötet	Ua.	1908-1914
6. kötet	Ua.	1914-1922
7. kötet	Ua.	1931-1941
8. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvének tartalomjegyzéke	1930-1939
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1938
	3. Alapszabály	1878, 1931
	4. Kezelési szabályzat	1902
	5. Igazgatósági, felügyelőbiz.-i tagok és alkalmazottak személyi adatai	1939-1943
	6. Levelezés	1925-1941
	7. Nyugdíjszabályzat	1908
	8. Védett iratok jegyzéke 1-34.	1934-1938
	9. Kimutatás védett birtokosokról	1935
	10. Kamathozzájárulási ügyek	1935-1939
	11. A Gyógynövény és Paprika Kirendeltség iratai	1938-1939
	12. Creditanstalt Bank Verein magyarországi fióktelepének iratai	1938-1939
	13. A Takarékpénztár felszámolásának iratai	1940-1941
	14. Részvények	1922

**2. sorozat**  
**Kölcsönügylek**

15. Adásvételi szerződések	1920-1925
16. Pirtói gazdaság iratai	1925, 1933-1940
17. Egyéni kölcsönügylek iratai: B-SZ	
18. Politzer, Rosenberg és társa csődügyének iratai	é.n.
19. Váltó, folyószámla adósok kimutatása	1939

**3. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

9. doboz	1. Zárszámadás	1875-1939
	2. Leltárak	1940-1941
10. kötet	Főkönyv	1900-1911
11. kötet	Ua.	1911-1922
12. kötet	Ua.	1923-1940
13. kötet	Ua.	1934-1941 (1951)
14. doboz	1. A Foktői fiók jegyzőkönyve (köt.)	1911-1912
	2. Sárközi Takarékpénztár bérházának tervei	1911
	3. Ua.	1911
	4. Sárközi Takarékpénztár épületének bővítési tervei	1911
	5. A Gyógynövény és Paprikakirendeltség kalocsai telepe letétpénzek elszámolási könyve (köt.)	1919-1921
	6. Számlakönyv (más intézményeknél elhelyezett tőkék) (köt.)	1927-1934



# XI. 210

## A KALOCSAI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI

### 1898 – 1939

4 kötet = 0,12 ifm

A pénzüintézetet 1863-ban alapították, de működését csak 1866-ban kezdte meg. Alapításának célja az volt, hogy „a kevésbé vagyonos néposztály megtakarított pénzének elhelyezésére, kamatozására és szaporítására alkalmat nyújtson, s ezáltal a takarékossgát szellemét felélessze”. A takarékpénztár 300 db 200 Ft-os részvénnyel alakult. Alaptőkéje 60.000 Ft volt. Üzleti tevékenységi körébe tartozott:

- értékpapírok, ércpénzek vétele, eladása,
- váltók, utalványok, zálogjegyek vagy más követelések leszámlolása,
- csekk és hitellevelek kibocsátása és beváltása,
- kölcsönök és előlegek adása ingatlanokra, értékpapírokra stb.,
- építkezési hitelek engedélyezése,
- pénzek átvétele folyószámlára, vagy betétkönyvre,
- ingatlanok megszerzése, bérbevétele,
- mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi vállalatokban való részvétel,
- szövetkezetek, mezőgazdasági és hitelegyletek alapításában való közreműködés.

Hírdetményei a Kalocsai Néplapban és Az Újság c. fővárosi lapban jelentek meg. A takarékpénztár működésének tartamát 1866-tól számított 30 évben határozták meg. Az intézet pecsétje: "Kalocsai Takarékpénztár 1863." körirat, közepén méhkassal. 1872-től 1886-ig dr. Hopf János püspök, kalocsai főkáptalani nagyprépost és kanonok volt az intézet vezető elnöke. Krausz Péter aligazgató 28 évig működött az intézetnél. (1894-ben 53 pályázó közül választották az intézet főkönyvelőjéül.) Dr. Tarajossy Sándor, mint jegyző, később jogtanácsos, végül, mint vezérigazgató, 32 éven keresztül állt az intézet szolgálatában. (1915-ben ment nyugdíjba.)

A takarékpénztár 1911-ben fiókot létesített Soltvadkerten (amely működését 1925-ben beszüntette), Fajszon (amelyet aztán 1938. december 31-én az anyaintézetbe olvasztottak).

A Takarékpénztár 1924. december 31-én a Kalocsai Közgazdasági Bank Rt.-t magába olvasztotta. Az egyesülés után új alapszabályt adtak ki, új igazgatóságot és felügyelőbizottságot választottak. Az elnök Kolecsányi Endre lett (30 évig volt elnök). Az elnökhelyettes: dr. Steiner József, alelnökök: Gergely Antal és Greguss Gyula, igazgatósági tagok: Antalfy Sándor, dr. Gajáry Kálmán, Sztára József, dr. Sziklay Zoltán, dr. Vámos Antal voltak.

A vezérigazgató: dr. Vámos Gyula, az ügyvezető igazgató pedig: dr. Szekeres Gyula. A felügyelőbizottság tagjai voltak: Bucsányi Kálmán (elnök), Deák Imre, Friedrich Antal, Neller József, Stielly Walter és Révay Lóránt.

A takarékpénztár érdekkörébe tartozott a Kalocsai Paprikatermelő-, Örlő-, és Kereskedelmi Rt, valamint a Margit Gőzmalom Rt. kalocsai és szabadkai telepei.

1939-ben fiókot nyitottak Dunapatajon. A pénzüintézet 1938. júniusában a Bajai Takarékpénztár érdekközösségébe került, amely 1939. novemberében magába olvasztotta.



A fond anyaga nagyon hiányos, mindössze 4 kötetből áll, ezért még sorozatokat sem alakítottunk ki a fondon belül. A jegyzőkönyvek csak 1914-től maradtak meg. (Ettől kezdve az igazgatósági ülések jegyzőkönyvei folyamatosak 1939-ig). Az első kötetben vegyesen szerepelnek a közgyűlési és az igazgatósági ülésekről felvett jegyzőkönyvek, az ülések időrendjében. A 3. kötetet tulajdonképpen az 1925-ben beolvasztott Kalocsai Közgazdasági Bank felügyelőbizottságának jegyzőkönyveként kezdték vezetni, de a beolvasztás után a takarékpénztár felügyelőbizottsági üléseinek jegyzőkönyvét is ebbe írták. Mivel csekély terjedelme miatt segédlet nem készült a kötetekhez, átlapozással kutathatók.

A pénzüzet működésére vonatkozó korábbi adatokat a Kalocsai Törvényszék cégbírósi anyagából merítettük (BKMÖL. VII. 2/c Ct. 5.) Ennek átnézését a kutatóknak is javasoljuk.

1. kötet	Jegyzőkönyv (közgyűlési és igazgatósági ülésekről vegyesen)	1914-1925
2. kötet	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1921-1939
3. kötet	Felügyelőbizottsági jegyzőkönyvek (Ebben a kötetben található a beolvasztott Kalocsai Közgazdasági Bank Rt. felügyelőbizottságának jegyzőkönyvei is)	1925-1939  1898-1925
4. kötet	Árverésen vett ingatlanok nyilvántartási könyve	1938-1939

**XI. 212**  
**A KECSKEMÉTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK**  
**RT. IRATAI**  
**1940 – 1948**

*1 doboz + 2 kötet = 0,17 ifm*

A pénzügyintézet 1922-ben a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank leányintézeteként alakult 3 millió korona tőkével. Alaptőkéje 500.000 P bemutatóra szóló 10.000 db 50 P-s részvényből állt. Alakulásakor a bank cégelnevezése *Kecskeméti Magyar Bank* volt. Ezen a néven működött 1939. április 24-ig, majd Kecskeméti Magyar Kereskedelmi Bank Rt.-re változtatta nevét.

Üzletköréhez tartozott mindenféle banki és takarékpénztári tevékenység. Tagja volt a Pénzügyi Központnak és a TÉBE-nek. 1940-ben igazgatója Nagy István volt. Az 1947-48 évi Nagy Magyar Compass még említi a bankot. Megszűnésére vonatkozó adatokat nem sikerült kikutatnunk, valószínűleg a pénzügyintézetek államosításakor került állami kezelésbe.

A pénzügyintézetnek nagyon kevés iratanyaga maradt meg, döntően a második világháború utáni időkből. Néhány kötet és pár darab szálas irat alkotja a fondot, ezért sorozatokat sem alakítottunk ki a fondon belül. A megmaradt kötetek rovanskönyvek, főkönyv és kölcsönbírálati könyv. Ezek átlapozással kutathatók. A szálas iratok között néhány nyomtatott zárszámadás és egy-két darab, más bankkal folytatott levelezés található.

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyve	1945-1947
	2. Levelezés	1945-1946
	3. Biztosítéki okirat	1942-1943, 1947
	4. Zárszámadások (nyomtatott)	1940-1943
	5. Rovanskönyv (köt.)	1946
	6. Ua. (köt.)	1947-1948
2. kötet	Főkönyv	1945-1948
3. kötet	Kölcsönbírálati könyv	1946-1948

# XI. 213

## A KECSKEMÉTI KERESKEDELMII IPARHITELINTÉZET ÉS NÉPBANK IRATAI

### 1876 - 1947

22 doboz + 2 kötet = 2,58 ífm

A pénzüintézet alapításának eszméje a „Kecskeméti Kereskedelmi Testület” köréből indult ki 1867-ben. Az 1869-ben felterjesztett alapszabály jóváhagyást akkor nem nyert. Sok huzavona után 1871. május 1-jén alakult meg az intézet, s kezdte meg működését 100.000 forint alaptőkével. 1 részvény 1 szavazatot ért. 1896-ig 100.000 forint alaptőkével működött, ekkor 150.000 ft-ra emelték fel az alaptőkét. A társaság üzletköre felölelte a banki üzletágak minden fajtáját.

A pénzüintézet részt vett a kecskeméti „Egyesült Göztéglagyár Rt.”, az „Első Kecskeméti Szőlő- és Gyümölcsstermelő Szövetkezet” alapításában. A bank történetében jelentős dátum 1910 és 1911. Ekkor épült fel a bankpalota Kecskemét főterén (Korb Flóris tervei alapján).

1912-től a bank vezetősége elvállalta az „Adria Biztosító Társulat” főigénökségi feladatait, s ettől kezdve biztosítási ügyletekkel is foglalkoztak. Az 1913. november 2-án tartott rendkívüli közgyűlésén elhatározták a „kötelező takarékbetéti üzlet” bevezetését. (1913-ban a bank elnöke Pacsu Mihály volt, az igazgatóság 13 tagból állt, köztük: Bagi László, Beretvás Pál, dr.Horváth Mihály, dr.Kecskeméti Lajos, a felügyelőbizottság tagjai között volt: Bleyer Ferenc, Katona Zsigmond). 1935-ben a bank elnöke dr. Sárközy Jenő, alelnök Baktay Albert volt.

1939-ben a Népbankba olvadt a Kerekegyházi Első Takarékpénztár Rt. Érdekeltségei voltak az említett két intézményen túl: az Ócsa-Alsónémedi Egyesült Takarékpénztár Rt.-nél, a Kecskeméti Sertéshízlalók Gőzmalma Rt.-nél és a Kecskemét városi Idegenforgalmi Iroda Kft.-ben. 1943-ban a bank elnöke még mindig dr. Sárközy Jenő, alelnöke Kovács Sándor, jogtanácsos dr.Hegedűs Ferenc volt. A pénzüintézetet 1948-ban államosították.

A megmaradt, levéltárba került iratok rendszerét a rendezés során alakítottuk ki, mivel a csekély terjedelem nem tette lehetővé, és szükségessé sem az eredeti struktúrába való rendezést. Három sorozatot alkítoztunk ki a fondon belül. Az első sorozatba kerültek a pénzüintézet irányításával kapcsolatos iratok: a közgyűlés és az igazgatóság jegyzőkönyvei. Ez utóbbi szinte az alakulástól 1942-ig teljes, sajnos csak 1936-tól van hozzá mutató. A második sorozatba a bank vagyoni helyzetével kapcsolatos iratok, a harmadikba pedig a banki tevékenységgel, kimondottan a kölcsönügyekkel kapcsolatos iratok kerültek.

**1. sorozat**  
**Vezetéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	Közgyűlési jegyzőkönyvek (köt.)	1876-1923
2. doboz	1. Ua.	1924-1947
	2. Rendkívüli közgyűlési jegyzőkönyvek	1891-1945
	3. Felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1903-1942
3. doboz	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1885-1893
4. doboz	Ua. (köt.)	1893-1900
5. doboz	Ua. (köt.)	1901-1910
6. doboz	Ua. (köt.)	1910-1915
7. doboz	Ua. (köt.)	1915-1922
8. doboz	Ua. (köt.)	1922-1928
9. doboz	Ua. (köt.)	1928-1933
10. doboz	Ua. (köt.)	1933-1936
11. doboz	1. Ua. (köt.)	1936-1942
	2. Ua.	1943-1947
	3. Igazgatósági jegyzőkönyvek mutatója (köt.)	1936-1947
	4. A Pénzüntézeteki Központ jelentése felülvizsgálatról	1922-1932 , 1946
	5. Árverésen vásárolt és zárlat alá vett ingatlanok bérjövödelmének nyilvántartása (köt.)	1933-1947
	6. Nyugdíjszabályzat	1896

**2. sorozat**  
**Vagyonkezeléssel kapcsolatos iratok**

12. doboz	Leltárok	1877-1917
13. doboz	Ua.	1920-1925
14. doboz	Ua.	1926-1928
15. doboz	Ua.	1929-1931
16. doboz	Ua.	1932-1942
17. doboz	Ua.	1943-1947
18. doboz	1. Zárszámadás	1871-1943
	2. Mérleg	1901-1943
	3. Tartalomjegyzék letét kimutatáshoz	1937-1941
19. kötet	Mérlegkönyv	1935-1947
20. kötet	Főkönyv	1934-1947

**3. sorozat**  
**Kölcsönügyletek**

21. doboz	Kölcsönügyletek	A-E
22. doboz	Ua.	F-K
23. doboz	Ua.	K-P
24. doboz	Ua.	R-Z

**XI. 214**  
**A KECSKEMÉTI LESZÁMÍTOLÓ ÉS PÉNZVÁLTÓ**  
**BANK RT. IRATAI**  
**1894 – 1948**

*3 doboz + 4 kötet = 0,54 ifm*

A bank az 1894-ben alakult Kecskeméti Kölcsönösen Segélyező Egyesületből alakult át 1895-ben részvénytársasággá. Ekkor lett a cégelnevezése Kecskeméti Leszámtoló és Pénzváltó Bank Rt.

1895. májusában a Kecskeméti Kölcsönösen Segélyező Egyesület aligazgatójának, Goitein Miksának kezdeményezésére Kecskeméti Leszámtoló és Pénzváltó Bank alapítása céljából aláírási felhívással fordultak a lakossághoz. A bank létrehozása nem volt könnyű feladat, mivel ekkor már 3 jónevű, erős pénzüintézet működött Kecskeméten. Sok nehézség árán sikerült az igazgatóság tagjai közé megnyerni dr. Kovács Pált, a kecskeméti jogakadémia igazgatóját, lapszerkesztőt. Az igazgatósági elnök mellett több neves földbirtokos, kereskedő, gyárigazgató, ügyvéd tevékenykedett a pénzüintézet vezetőségében. A bank működését 1896. január 1-jén kezdte meg. Alaptőkéje 200.000 K volt 2.000 db 100 koronás részvényben.

Alapító tagjai voltak: Goitein Miksa aligazgató, Katona Zsigmond gyógyszerész, dr. Kovács Pál jogakadémiai igazgató.

1897 elején dr. Kovács Pál igazgatósági elnök állása összeférhetetlennek bizonyult a jogakadémiai igazgatói állásával. Így bankelnöki állásáról lemondott és helyébe Szokolay Mihály ügyvédet választották.

1898-ban az alaptőkét 200 ezer koronáról 600 ezer koronára emelték. Ebben az évben nyugdíjalapot létesítettek. 1905-ben a Kecskeméti Leszámtoló- és Pénzváltó Bank egyike volt az ország leghatalmasabb, leggazdagabb vidéki pénzüintézetének.<sup>32</sup>

1936-ban megalakították a Városi Közhűtőház Kft.-t, mely működését 1937-ben kezdte meg. Az 1936. december 30-i igazgatósági ülésen elhatározták, hogy létrehozzák a Kecskeméti Első Szállítmányozási Kft.-t az export szállítások lebonyolítására.

A háborús események miatt a bank működését 1944. október 21-én Kecskeméten beszüntette és azt Budapesten, az anyaintézeténél folytatta 1944. november 1-től december 24-ig. Működését újból 1945. április 11-én kezdte meg Kecskeméten.

A pénzüintézet az 5490/1948. Korm. sz. rendelet 1. §-a alapján 1948. június 26-án beolvadt a Kecskeméti Kereskedelmi Iparhitelintézet és Népbankba.

Az iratok jellegéből adódóan 2 sorozatot alakítottunk ki a fondon belül. Az első sorozatban az igazgatóság jegyzőkönyvei az 1. világháborútól az államosításig teljesen megmaradtak, sajnos mutató nem készült hozzájuk. A pénzüintézet kapcsolatrendszerét tükröző levelezések azonban csak a 30-as évek végétől maradtak meg. A 2. sorozatban a pénzügyi iratokat mindössze két főkönyv és egy zárszámadás kötet reprezentálja. Ez utóbbi is szinte teljesen mondható, mivel a pénzüintézet megalakulásától megszűnéséig valamennyi zárszámadást egy kötetbe kötött be. Ebbe a kötetbe lettek lefűzve az alap-

<sup>32</sup> K.N.K.N. 1906. évre

szabályok és nyugdíjszabályzatok is. A kötet elején megtalálható a jogelőd, a Kecskeméti Kölcsönösen Segélyező Egyesület, néhány zárszámadása is.

A bank történetének feltárásához javasoljuk a Kecskeméti Törvényszék cégbíróági irataiban való kutatást is ( BKMÖL. VII. 3 Cg. 843/1948.sz. cégbíróági végzés).

### **1. sorozat**

#### **Működéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyve (köt.)	1914-1923
	2. Ua. (köt.)	1923-1925
	3. Ua. (köt.)	1925-1936
2. doboz	1. Ua. (köt.)	1936-1941
	2. Ua. (köt.)	1941-1944
	3. Ua. (köt.)	1945-1948
	4. Ügyvezetői ülések jegyzőkönyve (köt.)	1939-1944
3. doboz	1. Munkarend- és munkabeosztás	1939
	2. Levelezés	1938-1947
	3. Körlevelek	1946-1947
	4. Biztosítási okirat	1927-1948
	5. Egyéni kölcsönügyek	1925-1948
	6. Kimutatás a Közhűtőházba exportőrök által betárolt saját és beszolgáltatott árukról	1946

### **2. sorozat**

#### **Pénzügyi iratok**

	7. Zárszámadások (köt.)	1894-1948
	8. Mérleg- és eredmény számlák	1947-1948
4. kötet	Főkönyv	1930-1948
5. kötet	Ua.	1945-1948
6. kötet	Havi nyersmérleg	1939-1948
7. kötet	Ingatlanok könyve	1943-1947

**XI. 215**  
**A KECSKEMÉTI TAKARÉKPÉNZTÁR EGYESÜLET**  
**IRATAI**  
**(1868) 1871 – 1949**

*6 doboz + 8 kötet = 0,91 ifm*

Kecskemét első pénzintézete 1867-ben alakult 36.000 forint alaptőkével. Első igazgatója Lestár Péter, a későbbi polgármester volt. A pénzintézet tagja volt a Pénzintézeti Központnak és a TÉBE-nek. Érdekközösségben állt az Ókéscei Takarékpénztár Rt.-vel és a Lajosmizsei Takarékpénztárral. Alapítási és ipari érdekeltségei voltak a Kecskeméti Faiskola és Magtermelő Rt.-nél, a Kecskeméti Szőlősgazdák Gyümölcs- és Zöldségtermelő-, Értékesítő és Feldolgozó Szövetkezetnél, a Kecskeméti Gazdasági Gözmalom és Gözfürdő Rt.-nél, valamint a Platter János Konzervipari és Kereskedelmi Rt.-nél. 1875-ben épült fel kétemeletes székháza Kecskemét főterén (Pártos Gyula tervei alapján).

1935-ben elnöke Sárkány Béla volt, alelnök Papp György, vezérigazgató Gerber Ferenc, igazgató Horváth István, jogtanácsos dr. Nagy Mihály és dr. Szabó József. (Az igazgatóság tagjai: Bodri Béni, Dékány László, Gerber Ferenc, Hájjas István, Kecskeméti Mihály, Koncz József, Kuczka János, dr. vitéz Matolcsy Károly, dr. Nagy Mihály és Zimay Pál.) Fiókinézetei voltak Izsákon (1938-ban létesítették), Ókésckén és Lajosmizsén. 1937-ben az Ókéscei és a Lajosmizsei Takarékpénztár Rt. beolvadt a Kecskeméti Takarékpénztár Egyesületbe. 1939-ben magába olvasztotta az Izsáki Polgári Takarékpénztár Rt.-ot. Az 1943. évi igazgatóság tagjai: Sárkány Béla (elnök), Gerber Ferenc (vezérigazgató), dr. Dömötör Lajos (alelnök), Dékány László, Koncz József, Zimay Pál, Fülöp Béla, dr. Héjjas Elek, Kuczka János, ifj. Szendrey Zsigmond, Platter János, Gyenes Bertalan. A pénzintézet az 5247/1947. PM.sz. rendelettel került állami kezelésbe.

A megmaradt iratanyag nem tükrözi szervesen a pénzintézet felépítését és működését. Az egyes iratfajták elég hiányosan maradtak meg. Az igazgatóság ülésjegyzőkönyvei 1916-tól 1944-ig megmaradtak ugyan, de a 30-as évekből hiányosan. A fond iratait két sorozatra bontottuk. Az elsőbe a vezetéssel kapcsolatos iratok, a másodikba pénzügyi iratok kerültek. A beolvasztott pénzintézetek irataiból csak 1 kötet választható le fizikailag, ezt nem tartottuk célszerűnek külön állagban elhelyezni. Az iratokhoz nem készült segédlet, így átlapozással kutathatók.

**1. sorozat**

**Vezetéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Alapszabályok, kollektív szerződés, nyugdíjszabály tervezet	1897
	2. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1916-1918
2. doboz	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1919-1921
3. doboz	Ua. (köt.)	1922-1924, 1934
4. doboz	Ua. (köt.)	1935-1938

5. doboz	1. Ua. (köt.)	1943-1944
	2. Felügyelő bizottsági jegyzőkönyvek (köt.)	1928-1947
	3. Osztalék szelvények beváltási könyve (köt.)	1925-1944
6. doboz	Vegyes iratok:	
	1. Üzleti jelentések, zárszámadások	(1868)1871-1943
	2. Kecskeméti Takarékpénztár épületfalainak felköszöntője	1874
	3. Részvényes tagok névsora	1869, 1948-1949
	4. Ingatlanok adás-vétele	1946-1948
	5. Cégbírósi igazolások	1937, 1947
	6. Bérezés iratai	1945-1948
	7. Nyugdíjügyek (Gerber Ferenc, Winkler István)	1945-1948
	8. Platter János és Miklós Károly hitelügye	1931, 1945-1948
	9. Munkaviszony igazolások	1944-1948
	10. Szakszervezeti jegyzőkönyv	1945-1946

## 2. sorozat

### Pénzügyi iratok

	11. Nyitó és nyersmérleg	1947
7. kötet	Mérlegkönyv III.	1933-1947
8. kötet	Ua. IV.	1948
9. kötet	Főkönyv	1943-1948
10. kötet	Értékpapírok könyve III.	1925-1947
11. kötet	Ingatlanok könyve IV.	1925-1937
12. kötet	Ua. V.	1937-1947
13. kötet	Ua. VI.	1948
14. kötet	Főkönyvi napló (Izsáki fiók)	1939-1949





# XI. 216

## A FÉLEGYHÁZI TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI

### 1912 -1949

*1 doboz + 9 kötet = 0,39 ifm*

A takarékpénztár 1869-ben kezdte meg működését Kiskunfélegyháza székhellyel. Alapszabály szerinti célja volt: „betétek elfogadása, és azoknak a kezelés általi tőkék képzése, azok biztos elhelyezésével saját tőkéjének hasznosítása, az ipar, kereskedelem, valamint a közvagyonosodás előmozdítása”. Induláskori alaptőkéje 200.000 Ft volt, mely 4.000 db 50 Ft névértékű részvényből állt. A takarékpénztár üzletágai voltak:

- betétek kamatozásra való elfogadása,
- kölcsön, és törlesztéses kölcsön nyújtása,
- váltó leszámítása és visszleszámítás,
- magyar államkötvények és más értékpapírok vétele és eladása,
- folyószámlahitel nyújtása
- ingatlanok vétele és eladása,
- felesleges pénzkészletének más pénzügyintézeteknél való elhelyezése,
- termény- és áruaktár létesítése, a beraktározott árukra kölcsönök nyújtása,
- termények és áruk bizományba való vétele és eladása,
- mindenféle kereskedelmi és ipari ügyletekkel való foglalkozás.

A takarékpénztár kölcsönt nyújtott telekkönyvezett földbirtokra, telekkönyvezett és tűzkár ellen biztosított házakra, háztelkekre és szőlőre.

Az Állami Bankok Központi Irodája utasítása szerint az 5490/1948. Korm. sz. rendelet alapján az Angol-Magyar Bank Rt. Kiskunfélegyházi Fiókja és a Félegyházi Takarékpénztár 1948. augusztus 31-ével megszűntette önálló működését. Ez után a két pénzügyintézet összevontan, az államosított Kecskeméti Takarékpénztár és Népbank Kiskunfélegyházi Fiókjaként folytatta működését. A fiók vezetője Baller Ferenc lett. (A Kecskeméti Takarékpénztár és Népbank korábbi elnevezése Kecskeméti Kereskedelmi Iparhitelintézet és Népbank volt.)

A Félegyházi Takarékpénztár megalakulása körüli időből nem maradt meg iratanyag. (A bevezetőben írt adatokat az 1947. június 17-i, módosított alapszabályból merítettük.)

A rendezés során az iratok jellegéből adódóan 3 sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatban a pénzügyintézet vezetésével kapcsolatos iratok kerültek, sajnos sem a közgyűlési, sem az igazgatósági jegyzőkönyvek – egy év kivételével – nem maradtak meg. Az ügyfélkört reprezentáló levelezés is hiányos, csak a 30-as évekről ad gyér áttekintést. A második sorozatban a vagyon- és adóügyi iratok, a 3. sorozatban a pénzügyi iratok kaptak helyet. A hiányos iratanyagban való kutatást semmiféle segédkönyv nem könnyíti meg, az iratok átlapozással kutathatók.

### 1. sorozat

#### A pénzüintézet vezetésével kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Rendkívüli közgyűlés iratai	1947
	2. Alapszabály	1947
	3. Kecskeméti Takarékpénztár és Népbankba való beolvadással kapcsolatos iratok	1948-1949
	4. Levelezés	1937-1947
	5. Körlevelek	1932-1948
	6. Alkalmazottak személyi kartonjai: B-L	
	7. Alkalmazottak nyugdíjazásával kapcsolatos iratok	1933-1948
	8. Illetményjegyzék	1946

### 2. sorozat

#### Vagyon- és adóügyi iratok

	9. Felvételi füzet	1940, 1946
	10. Közszolgálati óvadékkügy iratai	1929-1949
	11. Vagyondézsma iratai	1947-1948
	12. Adózással kapcsolatos iratok	1947
	13. Kimutatás folyósított kölcsönökről	1940
	14. Kivonat váltó-adósokról	1946-1948
	15. Birtoklapok	1946-1948

### 3. sorozat

#### Pénzügyi iratok

	16. Mérleg	1940-1942
	17. Leltár	1940-1948
	18. Főkönyvi kivonat	1940, 1946-1947
2. kötet	Főkönyvi napló	1948-1949
3. kötet	Folyószámlakönyv	1939-1949
4. kötet	Váltómásolatok könyve	1943
5. kötet	Törlesztéses jelzalog kölcsönök	1912-1934
6. kötet	Letétkönyv	1917-1948
7. kötet	Bank mellékhelyek leszámolási számlája	1934-1949

# XI. 217

## A HALASI GAZDASÁGI BANK RT. IRATAI

### 1928 – 1950

*11 doboz + 6 kötet = 1,08 ifm*

A bank alakuló közgyűlését 1897. július 4-én tartotta Kiskunhalason. Alaptőkéje 100.000 forint (200.000 korona) volt, mely 1000 db egyenként 100 forint (200 korona) névértékű részvényből állt. Alakuláskor elnöke dr. Babó Mihály, igazgatói dr. Dobozy István és Hofmeister Ignác voltak. Egy 1948. áprilisában készült jelentés szerint a bank a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank érdekeltsége volt (60 %-ban). Alaptőkéje ekkor 250.000 Ft. Alkalmazotti létszáma pedig 11 fő. Főként kereskedelmi ügyleteket bonyolított. Az anyaintézetétől komoly támogatásban részesült. A legerősebb pénzügyintézet volt Kiskunhalason. Érdekkörébe tartozott a Halasi Villamosági Rt. Részt vett a Mészshomokkő Téglagyár Rt., valamint a Gazdasági Gőzmalom Rt. alapításában.

A bank 1948. június 23-án tartott rendkívüli közgyűlésén kimondta, hogy a Halasi Takarékpénztár az 5490/1948. sz. Korm. sz. rendelet értelmében beolvad a Gazdasági Bankba. 1948 végén a Magyar Nemzeti Bank tájékoztatást küldött a pénzügyintézetek részére, melyben arról tájékoztatta őket, hogy az ország 14 körzetében 14 „élintézetet” fognak kialakítani. Ezek a körzetek: Szombathely, Győr, Nagykanizsa, Pécs, Székesfehérvár, Baja, Szeged, Kecskemét, Szolnok, Békéscsaba, Debrecen, Nyíregyháza, Miskolc és Gyöngyös. Az „élintézetet” kívül a körzetben más pénzügyintézet csak, mint az „élintézet” fiókja működhet tovább. Fentiek következtében az 1948. december 17-én tartott rendkívüli közgyűlésen kimondták, hogy a Halasi Gazdasági Bank beolvad a Bajai Takarékpénztárba, és annak fiókjaként működik tovább. Ezzel egyidejűleg a Bajai Takarékpénztár a cégelnevezését Bácskai Takarékpénztárra változtatta, így a Halasi Gazdasági Bank a Bácskai Takarékpénztár Rt. Kiskunhalasi Fiókja lett.

A banknak jórészt csak a 40-es évekből maradtak meg iratai. Annak nagy része az intézmények és személyek részére folyósított kölcsönökkel kapcsolatos iratanyag.

Az iratok jellegének megfelelően 3 sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatba a működéssel kapcsolatos iratok kerültek, sajnos a pénzügyintézet irányítását tükröző jegyzőkönyvek alig maradtak meg. Levelezéséből sem lehet az egykori kapcsolatrendszerére következtetni. A második sorozatba a pénzügyi iratok, a harmadikba pedig a kölcsönügyletek – főleg személyeknek nyújtott kölcsönök – iratai kerültek. A személyek részére folyósított kölcsönök dossziéit abc-rendbe rendeztük. (Az egyes dossziékban a hitelfelvételhez szükséges iratok: biztosítéki okiratok, telekkönyvi iratok, meghatalmazások, a bank által készített formanyomtatványok, kérdőívek is megtalálhatók.)

### 1. sorozat

#### Működéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Jegyzőkönyvek	1947-1948
	2. Igazgatósági ülések meghívói	1947-1948
	3. A Halasi Takarékpénztár beolvasztásával kapcs. ir.	1948
	4. A Bajai Takarékpénztárba történő beolvadással kapcs. ir.	1948
	5. Revizori vizsgálatról jelentés	1947
	6. Helyzetjelentések	1948
	7. Levelezés	1942-1949
	8. Sólerakat iratai	1948
	9. Nyugdíjakkal kapcsolatos iratok	1948-1949

### 2. sorozat

#### Pénzügyi iratok

2. doboz	1. Főkönyvi kivonat (f.)	1947
	2. Ua. (f.)	1948
	3. Mérlegek	(1940) 1944-1948
	4. Nyersmérlegek	1945-1948
	5. Leltárok	1944-1949
	6. Pénztárszámlák	1945-1946
	7. Különféle pénzügyi kimutatások	
	8. Folyószámla zárlati kamatívek	1945-1948
	9. Havi jelentések	1948-1949
3. kötet	Folyószámlakönyv (személyek)	1947-1949
4. kötet	Ua. (intézmények)	1947-1949
5. kötet	Rovancsok könyve	1944
6. kötet	Ua.	1947
7. kötet	Értékpapír rovancs könyv	1944-1948
8. kötet	Költségrovancs könyv	1946

### 3. sorozat

#### Kölsönügyek iratai

9. doboz	1. Kimutatás hitelekről	1947 + é.n.
	2. Telekkönyvi iratok	é.n.
	3. Intézmények részére folyósított kölcsönök	1936-1950
	4. Egyének részére folyósított kölcsönök	1928-1948
	5. Czikk Ábrahám és ifj. Szabó János cipőgyáros kölcsönügye	1947-1949
	6. Kölcsönök kartonjai	A - ZS

10. doboz	Egyéni kölcsönügyek dossziéja	A - B
11. doboz	Ua.	C - E
12. doboz	Ua.	F - G
13. doboz	Ua.	H - I
14. doboz	Ua.	K
15. doboz	Ua.	L - O
16. doboz	Ua.	P - S
17. doboz	Ua.	SZ - Z

## XI. 218

### A KISKUNHALASI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI 1929 – 1949 (1950)

*1 doboz + 2 kötet = 0,16 ifm*

Egy takarékpénztár létesítéséről már 1869-ben tárgyalt a város közgyűlése. 3 évig tartott a szervezés. Alakuló közgyűlését 1872. május 20-án tartotta, de működését csak október 20-án kezdte meg. Cégelnevezése: „Halasi Takarékpénztár” volt. A kevésbé vagyonos néposztálynak akartak alkalmat nyújtani arra, hogy megtakarított pénzüket félretéve, annak kamataival gyarapodjanak. Az intézet alapítói voltak: Gyárfás István, Vári Szabó István, Tóth János, Szekér József, Bikády László, Varga Nagy István, Bató Antal, Szilády Áron, Török Elek, Csorba Zsigmond, Gál Endre, Csontó Lajos, Ifj. Farkas Sándor, Tóth Lajos, Mészöly István, a Hofmeister Testvérek és a Szegedi Kereskedelmi Bank. 1872-től 30 éven át Vári Szabó István volt az igazgatója, a helyettes elnök tisztségét Bikádi János töltötte be. Első pénztárnoka ideiglenesen Szekér József, végleges minőségben Martiny József volt. Első könyvelője Farkas Sándor volt, akit Mészöly István váltott fel. Alakuláskor vagyona 100.000 ft, mely 1000 db 100 ft-os részvényekből állt. A takarékpénztár üzletágai a következők voltak:

- betétek kamatozásra való elfogadása,
- előlegek nyújtása,
- jelzálogkölcsönök,
- váltóleszámtólás,
- magán kölcsönüzlet.

Előleget nyújtottak osztrák-magyar államkötvényekre és sorsjegyekre. Jelzálogkölcsönt adtak telekkönyvezett földbirtokra és szilárd anyagból készült, tűzkár ellen biztosított házakra. Az ügyfelek túlnyomó része mezőgazdasággal foglalkozott.

Az intézet fennállásának 20. évében, 1892-ben felépült a pénzüintézet új székháza, melynek földszintjén a takarékpénztár helyiségei, az emeleti részben pedig bérlakások kaptak helyet. 1920-ban a Pesti Magyar Első Takarékpénztár Egyesület érdekkörébe került.

1942. szeptember 13-án magába olvasztotta a Halasi Kereskedelmi Bank Rt.-t. Egy 1948. áprilisában készült jelentés szerint a bank és pénzváltó üzleten kívül üzletkörébe tartozott – a Magyar Általános Hitelbank megbízásából – a helyi cukorbizományosság és a Foncire Általános Biztosító Intézet helyi főügynöksége. 1948. szeptember 4-én beol-

vadt a Halasi Gazdasági Bank Rt.-be (5490/1948. Korm. sz. rend.). A Kiskunhalasi Takarékpénztár Rt. a városban az első, és fennállásáig jóhírű pénzüzete volt a városnak.

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyve	1943-1948
	2. Igazgatósági ülésekre meghívók	1946-1948
	3. Levelezés	1942-1949 (1950)
	4. Jelentés felülvizsgálatról	1948
	5. Nyilvántartások	1945-1948
	6. Nyomtatványok	1929-1948
	7. Leltárak, mérlegek	1943-1949
2. kötet	Folyószámlakönyv	1945-1948
3. kötet	Ua.	1948-1949

**XI. 219**  
**A KUNSZENTMIKLÓS-DABAS-SZABADSZÁLLÁS**  
**TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI**  
**1874 – 1949**

*21 doboz + 83 kötet = 6,51 ifm*

A Kunszentmiklósi Önszegélyező Népbank elemeiből alakult 1874. november 1-jén a Kunszentmiklós vidéki Takarékpénztár. Alapítója Leshitz Mátyás volt. A pénztintézet 1884. május 14-én a Kunszentmiklós-Dabas vidéki Takarékpénztár, 1893. november 25-én pedig a Kunszentmiklós-Dabas-Szabadszállási Takarékpénztár címet vette fel. Székhelye: Kunszentmiklós volt. Dabason és Szabadszálláson ú.n. társosztályok működtek. 1912-ben főkot nyitottak Dunaharasztin, 1918-ban Kiskörösön, 1941-ben pedig Dunavecscén, Fülöpszálláson és Ráckevén.

A pénztintézet alapszabályban elfogadott célja volt, hogy a lakosságnak lehetőséget nyújtson megtakarított pénzének gyarapítására. Foglalkozott továbbá előlegek, kölcsönök nyújtásával, ipari- és mezőgazdasági vállalatok létesítésével, váltók leszámításával, értékpapirokkal és önszegélyező csoportok alakításával is. A takarékpénztár alaptőkéje alakuláskor 750.000 korona volt, mely összeg 3.750 db 200 korona névértékű részvényből tevődött össze.

A takarékpénztár szervezete állt:  
a részvényesek közgyűléséből,  
az igazgatóságból és  
a felügyelőbizottságból.

A takarékpénztár tartamát alakuláskor 50 évben határozták meg és az 1893. november 25-i közgyűlésen 1894. január 1-jétől számított 50 évre meghosszabbították. Alapszabály módosításra került sor 1891-ben, 1893-ban, 1905-ben, 1910-ben és 1912-ben. A takarékpénztár hitelszerződéses viszonyban állt a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesülettel. 1938. április 1-jétől elvállalták a Fonciere Általános Biztosító Intézet helyi képviseletét. 1948-ban, a pénztintézetek államosítása során került állami kezelésbe.

A rendezés során külön állagokra bontottuk a központ: Kunszentmiklós, a Szabadszállási Osztály, a Fülöpszállási Fiók és a Dabasi Osztály iratait. A Fülöpszállási fiók 1934-ben beolvadt a Szabadszállási Társosztályba.

Az állagokon belül tárgyi rendszereket alakítottunk ki, így külön sorozatot alkotnak a vezetéssel kapcsolatos iratok, a pénzkezeléssel és a kölcsönügyletekkel kapcsolatos iratok.

**a/ A központ iratai  
1874 – 1949**

5 doboz + 51 kötet = 3,64 ifm

**1. sorozat**

**Vezetéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1899-1906
	2. Ua. (köt.)	1912-1913
	3. Ua. (köt.)	1913-1915
	4. Ua. (köt.)	1915-1917
	5. Ua. (köt.)	1921-1923
2. doboz	1. Ua.	1934-1948
	2. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvi másolatai	1894-1907
3. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvi kivonatai	1901-1934
	2. Igazgatósági együttes ülések jegyzőkönyve	1909-1940
	3. Igazg. és felügyelőbizottsági együttes ülések jegyzőkönyve	1916-1942
	4. Rendkívüli ülések jegyzőkönyve	1897, 1910, 1916
	5. Igazgatósági jelentések a közgyűlésnek	1899-1924
	6. Jelentések vizsgálatokról, revízióról	(1901) 1924-1947
	7. Nyugdíjszabályzat	1923
4. doboz	1. Levelezés	1894-1948
	2. Körlevelek, körözvénnyek	1928-1949





5. doboz	1. Igazgatósági jutalékokról kimutatás	1930, 1936-1942
	2. Alkalmazottak bérezése	1919, 1942-1943
	3. Kölesönügyek iratai: F-SZ	
	4. Biztosítéki okiratok	1927-1930
	5. Váltóhitel biztosítási okiratok	1931, 1933, 1941
	6. Telekkönyvi végzések	1928-1944
	7. Védett birtokosok iratai	1933-1934
	8. Kötvények	é.n.

**2. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

	9. Nyersmérleg	1928-1930
	10. Forgalmi kimutatás - mérleg	1912-1918
	11. Zárszámadások	1911-1943
6. kötet	Főkönyv	1921-1942
7. kötet	Számlakönyv	1907-1912
8. kötet	Részvénykönyv2701-3200	1905
9. kötet	Ua. 3201-3750	1905
10. kötet	Ua. XI. 6251-6875	1912
11. kötet	Ua. XV. 7501-8126	1918
12. kötet	Ua. XVII. 8753-9378	1918
13. kötet	Pénztárkönyv	1894-1897
14. kötet	Ua.	1897-1900
15. kötet	Ua.	1928-1930
16. kötet	Főkönyvi napló	1927-1934
17. kötet	Forgalmi napló	1874-1892
18. kötet	Ua.	1911-1919
19. kötet	Ua.	1928-1936
20. kötet	Ua.	1937-1941
21. kötet	Pénztárnapló	1903-1905
22. kötet	Ua.	1905-1907
23. kötet	Ua.	1908-1909
24. kötet	Ua.	1912-1914
25. kötet	Ua.	1914-1916
26. kötet	Ua.	1916-1922
27. kötet	Ua.	1922-1928
28. kötet	Ua.	1926-1927
29. kötet	Ua.	1927-1928
30. kötet	Ua.	1928-1929
31. kötet	Ua.	1931
32. kötet	Ua.	1931-1932
33. kötet	Ua.	1932-1933
34. kötet	Ua.	1933-1934
35. kötet	Ua.	1934-1935
36. kötet	Ua.	1935-1936
37. kötet	Ua.	1936
38. kötet	Ua.	1936-1937

39. kötet	Ua.	1939-1940
40. kötet	Ua.	1940-1942
41. kötet	Ua.	1942-1943
42. kötet	Ua.	1943-1946
43. kötet	Kezelési napló	1894-1898
44. kötet	Ua.,	1898-1901
45. kötet	Ua.	1901-1904
46. kötet	Ua.	1904-1907
47. kötet	Ua.	1907-1909
48. kötet	Ua.	1909-1911
49. kötet	Ua.	1920-1927
50. kötet	Ua.	1927-1930
51. kötet	Ua.	1930-1932
52. kötet	Ua.	1932-1934
53. kötet	Önsegélyző betétcsoport befizetési könyve	1918-1919
54. kötet	Ua.	1930-1944
55. kötet	Ua.	1935-1943
56. kötet	Ua.	1942-1948

## **b/ A Szabadszállási Osztály iratai 1894 – 1948**

*12 doboz + 26 kötet = 2.36 tfm*

### **1. sorozat**

#### **Vezetéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvi kivonatai	1894-1936
	2. Ua. (köt.)	1934-1946
	3. Vizsgálati jelentések	1901, 1931, 1941-1942
2. doboz	1. Levelezés	1895-1946
	2. A Pénzügyi Központ határozatai	1938-1940
	3. Havi helyzetjelentés	1948
	4. Alkalmazottak bérezésével kapcsolatos iratok	1931-1945
	5. Kölcsönbírálati jegyzék	1938-1940
	6. Kimutatás kölcsönökről	1942
	7. Biztosítási okirat	1928
	8. Hadikölcsön kötvénnyel kapcsolatos iratok	1942-1943
	9. Főre Pesti Biztosító Intézet iratai	1939-1942
	10. Adóív	é.n.
	11. Telekkönyvi betétlapok : A-ZS	

**2. sorozat**  
**Kölcsönügyletek**

3. doboz	Jelzálogos kölcsönügylek	A-F
4. doboz	Ua.	G-V
5. doboz	Ua.	H-L
6. doboz	Ua.	M-SZ
7. doboz	Ua.	T-Z

**3. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

8. doboz	1. Betétek zárlata	1921
	2. Nyersmérlegek	1932-1947
	3. Betéti könyv	é.n.
	4. Nyilvántartás a Pénzügyintézet Központtól átvett összegekről	1942-1944
	5. Védett birtokosokra vonatkozó iratok	1934-1941
9. doboz	Mérleg számla, forg. kimutatás	1894-1919
10. doboz	Ua.	1920-1940
11. doboz	Leltárak	1925-1934
12. doboz	Ua.	1935-1948
13. kötet	Főkönyv	1902-1930
14. kötet	Ua.	1930-1946
15. kötet	Ua.	1946-1948
16. kötet	Pénztárkönyv	1934-1935
17. kötet	Ua.	1935-1937
18. kötet	Ua.	1937-1940
19. kötet	Ua.	1940-1942
20. kötet	Ua.	1942-1948
21. kötet	Főkönyvi napló	1930-1942
22. kötet	Ua.	1942-1948
23. kötet	Gyűjtőnapló	1894-1917
24. kötet	Ua.	1918-1938
25. kötet	Ua.	1939-1948
26. kötet	Pénztárnapló	1930-1933
27. kötet	Ua.	1933-1934
28. kötet	Ua.	1940-1943
29. kötet	Ua.	1944-1948
30. kötet	Kezelési napló	1911-1913
31. kötet	Ua.	1913-1916
32. kötet	Ua.	1916-1920
33. kötet	Ua.	1934-1936
34. kötet	Ua.	1936-1940
35. kötet	Költség rovanec	1935-1948
36. kötet	Kölcsönök nyilvántartása	1927-1928
37. kötet	Ua.	1929-1938
38. kötet	Főkönyv (Bíró Sándor terménykereskedő Szabadszállás)	1940-1943

## c/ A Fülöpszállási Fiók iratai 1924 – 1942

3 doboz + 6 kötet = 0,43 ifm

### 1. sorozat

#### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1.doboz	1. Beolvadással kapcsolatos jkv.	1934
	2. Levelezés	1929-1942
	3. Kimutatás illetményekről	1928
	4. Kimutatás védett birtokosokról	1934-1935
	5. Kataszteri bírtokív	1935
	6. Adóívek	1939-1940
	7. Mérleg	1927-1933
	8. Leltár	1927-1932

### 2. sorozat

#### Pénzkezeléssel kapcsolatos iratok

	9. Forgalmi napló (füz.)	1924-1930
	10. Betétek nyilvántartása (füz.)	1927-1929
	11. Váltók nyilvántartása (füz.)	1924-1930
	12. Kimutatás igényelt kölcsönökről	1928-1929
	13. Biztosítási okirat	1928
2. kötet	Főkönyv	1927-1934
3. kötet	Pénztárkönyv	1929-1930
4. kötet	Ua.	1930-1931
5. kötet	Pénztárnapló	1924-1927
6. kötet	Ua.	1927-1929
7. kötet	Ua.	1930-1934
8. kötet	Kölcsönügyletek A-V	
9. kötet	Ua. CS-W	

## d/ A Dabasi Osztály iratai 1903 – 1943

1 doboz = 0,08 ifm

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvi kivonatai	1903-1943
	2. Felügyelőbizottság vizsgálati jelentése	1916
	3. Levelezés	1935-1942

**XI. 220**  
**A LAJOSMIZSEI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI**  
**1931 – 1937 (1940)**

*2 kötet = 0,06 ífm*

A takarékpénztár 1893-ban alakult. 1937-ben beolvadt a Kecskeméti Takarékpénztár Egyesületbe.

További adatokat nem sikerült kikutatni a pénzügyintézetéről, mivel mindössze két kötet iratanyaga maradt meg, ezek pedig nem tartalmazznak a működésére vonatkozóan információt.

- |          |                     |           |
|----------|---------------------|-----------|
| 1. kötet | Ingatlanok könyve   | 1931-1940 |
| 2. kötet | Értékpapírok könyve | 1931-1939 |

**XI. 221**  
**A MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK KECSKEMÉTI**  
**FIÓKJÁNAK IRATAI**  
**1930 – 1948**

*1 doboz + 6 kötet = 0,26 ífm*

A Budapest székhelyű Magyar Általános Hitelbankot a kiegyezés évében, 1867-ben alapították. A bank a Rothschild banksoport tagja volt. Az alapításban a magyar nemesség, a főúri, poltikai és kereskedelmi élet ismert személyiségei közreműködtek.

1905-ben elhatározták, hogy az ország jelentősebb pontjain fiókokat állítanak fel. Így alakult 1906. májusában Kecskeméten is egy fiókindézet. A vidéki hálózat 1907-ben 9 fiókból és 4 érdekkörébe vont intézetből állt. Fiókokat létesítettek Brassóban, Győrött, Kassán, Kecskeméten, Nagyváradon, Pécssett, Pozsonyban, Szabadkán, Temesvárott. Az érdekkörébe tartozó intézetek között volt többek között a Fiumei Hitelbank, a Szegedi Kereskedelmi és Iparbank, a Túróci Hitelbank és a Marosvásárhelyi Takarékpénztár.

A kecskeméti fiók alapítása után annak vezetőjévé Juhász Kálmánt nevezték ki, aki azelőtt a Kecskeméti Leszámitoló és Pénzváltó Bank főkönyvelője volt. A vezetőség elnöke Kornfeld Zsigmond, alelnöke Herz Gyula lett.<sup>33</sup>

A bank üzleti hatásköre kiterjedt Pest, Szolnok és Csongrád megyékre.

A banknak csak néhány kötetanyaga maradt meg, melyek az 1931-1948-ig terjedő időszakra vonatkozóak. A megmaradt szálás iratok kizárólag az egyéni hitelügylek lebonyolításával kapcsolatos iratok. Az iratok jellegeből adódóan 2 sorozatot alakítottunk ki. Az 1. sorozatba a hitelügylek iratai, a 2. sorozatba a pénzügyi iratok kerültek.

**1. sorozat**  
**Hitelügylek iratai**

1. doboz	1. Rothfeld Ignác sirkőgyáros hitelügyle	1930-1941
	2. Római katolikus egyházközség hitelügyle	1931-1939
	3. Rotteinstein Ignác hitelügyle	1931-1935
	4. A Rosembaum cég hitelügyle	1940-1941
	5. Vegyes hitelügylek	1933-1947
	6. Hiteligénylési űrlapok	1948
	7. Biztosítéki okiratok	1946-1948
	8. Telekkönyvi végzések	1941-1942, 1945

---

<sup>33</sup> K.N.K.N. 1907.

**2. sorozat**  
**Pénzügyi Iratok**

	9. Rovancsolással, revízióval kapcsolatos jelentések	1931-1938
	10. Mérleg	1945-1946
2. kötet	Mérleg	1944
3. kötet	Főkönyv	1945-1946
4. kötet	Főkönyvi gyűjtőnaplók	1948
5. kötet	Naplóösszesítő	1946-1947
6. kötet	Ua.	1947-1948
7. kötet	Szelvény rovancskönyv	1942-1944

**XI. 224**

**A DUNA-TISZA KÖZI KÖRZETI MEZŐGAZDASÁGI  
HITELSZÖVETKEZET (KECSKEMÉT) IRATAI  
1924 – 1946 (1948)**

*8 doboz = 1,05 ifm*

A szövetkezet 1924. január 6-án alakult. Székháza Kecskemét, Rákóczi út 32-34. szám alatt volt. Kizárólag agrár célokat szolgált. Fő feladata a mezőgazdasági hitel folyósítása volt. Tagja csak olyan birtokos vagy haszonbérelő lehetett, akinek kb. 100 kat. hold. földbirtoka, vagy 10 kat.holdnál nagyobb szőlőbirtoka volt, vagy ilyen nagyságú területen, mint haszonbérelő gazdálkodott. Kölcsönállományai a következők voltak:

- váltó- és kötelezvény kölcsönök,
- folyószámla kölcsönök,
- jelzálogos kötelezvény kölcsönök,
- akció kölcsönök.

A szövetkezet 1925. július 20-án belépett a Falu Szövetség tagjai közé, majd ez év októberében, az OKH körlevélben történt felhívására, a „Népegészségügyi és Munkás-védelmi Szövetség” tagja lett. 1926-ban elvállalták a Gazdák Biztosító Szövetkezete főképviseletét. 1927-ben a szövetkezet fejlődése stagnált. A saját tőke gyarapodása megállt, a betétállomány lényegesen csökkent. Ebben az évben lett a szövetkezet az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagja. Kezdetben az olcsó kamatozású hitelek folyósításával próbálták a tagokat segíteni. A pengő számításra való áttérés után a rövid lejáratú kölcsönökön kívül, hosszabb lejáratú (5-8 év) kölcsönökkel, beruházási-, dollár-és átmeneti kölcsönökkel támogatták a tagságot. A gazdaságiválság súlyos éveiben különböző akció-, termelési és tenyészállat-kölcsönöket folyósítottak, valamint igen előnyös kamatozású (4-5 %-os) középlejáratú kötelezvény-kölcsönöket.

A hitelszövetkezet tevékenységét a háborús események miatt 1944. karácsonyától 1945. május 2-ig szüneteltette. A háborút követő pénzügyi válság következtében súlyos károk érték a pénzügyintézetet. A forint bevezetése után azonban ismét megkezdte működését. 1945-ben a szövetkezet működési területe több vármegyére terjedt ki.

Az OKH azon véleménye alapján, mely szerint ugyanabban a városban két hitelszövetkezet nem működhet eredményesen (Kecskeméti Hitelszövetkezet és Duna-Tisza közti Körzeti Mezőgazdasági Hitelszövetkezet) sor került a Kecskeméten működő két hitelszövetkezet egyesítésére 1946. november 6-án. Az egyesülés után a pénzüntézet a Dél-Pest Megyei Gazdasági Hitelszövetkezet nevet vette fel.

Az állagon belül két sorozatot alakítottunk ki. Az elsőben a pénzüntézet vezető tiszteleteinek iratai, főként jegyzőkönyvek kaptak helyet. Sajnos a jegyzőkönyvek több évből hiányoznak. Mivel mutató nem készült hozzájuk, átlapozással kutathatók. A második sorozatba kerültek a működéssel, pénzkezeléssel kapcsolatos igen vegyes tárgyú iratok. Egyik iratfajta terjedelme sem érte el azt a mennyiséget, hogy az eredeti struktúrába, mintegy osztályrendszerbe rendezhettük volna az anyagot. Az egyes hitelezőknek nyújtott kölcsönök iratanyagában személyes adatok találhatóak a kölcsönt felvevő személyekről.

### 1. sorozat

#### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1924-1947
	2. Igazgatósági ülések jegyzőkönyve	1924-1944
	3. Végrehajtóbizottsági ülések jegyzőkönyve	1924-1929
2. doboz	Igazgatósági és felügyelőbizottsági együttes ülések jegyzőkönyve	1924-1946
3. doboz	1. Felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyve	1924-1937
	2. Végrehajtó- és felügyelőbizottság együttes ülésének jegyzőkönyve	1925-1932
4. doboz	Végrehajtó bizottsági ülések jegyzőkönyve	1930-1944
5. doboz	1. Vegyes jegyzőkönyvek (köt.)	1938
	2. Ua.	1939
	3. Ua.	1941
6. doboz	1. Vegyes jegyzőkönyvek	1942
	2. Ua.	1943
7. doboz	1. Közgyűléssel kapcsolatos iratok	1936
	2. Revíziós jegyzőkönyvek	1928-1930
	3. Ügyrend	é.n.
	4. Felügyelőbizottsági tagok névsora	é.n.
	5. Cégjegyzéssel kapcsolatos iratok	1924-1943
	6. Levelezés	1927-1947
	7. Körlevelek, tájékoztatók	1925, 1931-1946
	8. Körlevél (exporthitel)	1931-1932
	9. Üzletrészjegyek	1929-1933



**2. sorozat**  
**Pénzkezeléssel kapcsolatos iratok**

10. Váltók	1938, 1944
11. Biztosítéki okiratok (mellékletekkel)	1924-1944
12. Kötelezvények	1926-1946
13. Vegyes kimutatások	1930-1946
8. doboz Jelentősebb hitelügylek iratai:	
1. Liszka Lipót	1924-1936
2. Kovács Imre és neje	1929-1942
3. Pósfay Ferenc	1930-1935
4. Marton Béla és neje	1929-1937
5. Márialaky örökösök	1930-1942
6. Kláber Mór cég	1931-1939
7. Dr.Fekete Lajos	1934-1939
8. Dr.Sperr Frigyes	1940-1948
9. Rumpler Imre	1941-1946
9. doboz Folyóiratok (Szövetkezeti Szemle, Magyar Szövetkezés)	1937-1941
10. doboz 1. Pénztárkönyv (csonka)	1935-1942
2. Számlakivonatok	1935, 1939, 1941-1942
3. Leltár	1939-1944



**XI. 225**  
**AZ APOSTAGI KÖZSÉGI HITELSZÖVETKEZET**  
**IRATAI**  
**1888 – 1944**

*1 doboz + 42 kötet = 0,99 ífm*

A szövetkezet alakuló közgyűlését 1888. szeptember 20-án tartotta. A megalakulást Kercsula János községi bíró indítványozta, akit a szövetkezet elnökévé választottak. A taglétszám megalakuláskor 143 fő volt.

A szövetkezet célja: „tagjainak erkölcsi és anyagi jólétét hiteligenyeik kielégítése útján fejleszteni”. Székhelye Apostag volt. Működése kizárólag Apostag községre terjedt ki. A megalakulás tartama – az alapszabály szerint – 15 év volt. A hitelszövetkezet tagja lehetett „a szövetkezet területén élő egyén, nagybirtokos, aki a 10 korona belépési díjat kifizette. Nem lehetek tagjai becselenséggel bélyegzett egyének, valamint olyanok, akik uzsorás üzletekben vettek részt.” A tagok által fizetendő egy üzletrész értéke 25 Ft volt. A szövetkezet tagjainak kölcsönt adott: váltóra, kötelezvényre, folyószámlára. A szövetkezet a felvehető hitelt 25.000 Ft-ig terjesztette ki. Az alapszabály szerint a hitelszövetkezetet feloszlottnak akkor tekintették, ha tagjainak száma 10-re csökkent és 3 hónap alatt nem gyarapodott.

Az Apostagi Községi Hitelszövetkezet a Pest Megyei Hitelszövetkezettel szoros összeköttetésben állt, melynek a községi szövetkezet egész működésére nézve ellenőrzési joga volt. A megyei szövetkezet később a Hazai Szövetkezetek Központi Hitelszövetkezetévé alakult. Így az Apostagi Községi Hitelszövetkezet az új intézet kötelékébe lépett át 1896. januárjában. 1899. október 8-ától az 1898: XXIII. t.c. alapján alakult Országos Központi Hitelszövetkezet tagja lett.

A hitelszövetkezet megszűnésére vonatkozó iratok nem maradtak meg.

A hitelszövetkezet fennállását tekintve igen hosszú életűnek mondható, ennek ellenére kevés iratanyaga maradt meg. A megmaradt iratok nem tükrözik az intézet működése kori szervezeti felépítését, ezért nem hoztunk létre ún. „kvázi” osztályokat, hanem két sorozatot alakítottunk ki. Az egyik sorozatba soroltuk be a vezetéssel kapcsolatos iratokat, a másikba a tényleges pénzkézeléssel kapcsolatosakat.

A hitelszövetkezet működésére vonatkozó adatokat találhat még a kutató a Kalocsai Cégbírórság iratanyagában (VII. 2/c Ct. 29 sz. alatt).

## 1. sorozat

### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1. kötet	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1894-1944
2. kötet	Ua.	1908-1936
3. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyv	1923-1925
	2. Közgyűlési iratok	1889-1891
	3. Vizsálati jegyzőkönyv	1921-1922
	4. Címpéldányok	1923-1925
	5. Levelezés	1894-1934
	6. Körlevelek, tájékoztatók	1895-1944
	7. Kimutatások üzletrészről, váltókról	1903-1921
	8. Tagok névsora	1922, 1924
	9. Mérlegek	1890-1924
	10. Leltárak	1922, 1924
	11. Jegyzék hadikölcsön jegyzésről	1915-1918
4. kötet	Tagsági törzskönyv	1888-1904
5. kötet	Ua	1888-1931
6. kötet	Ua.	1912-1915
7. kötet	Ua.	1922

## 2. sorozat

### Pénzügyi iratok

8. kötet	Üzletrész befizetési könyv	1890-1898
9. kötet	Ua.	1899
10. kötet	Ua.	1899-1903
11. kötet	Ua.	1900
12. kötet	Ua.	1901
13. kötet	Ua.	1903-1909
14. kötet	Ua.	1910-1917
15. kötet	Ua.	1913-1926
16. kötet	Főkönyv	1889-1925
17. kötet	Pénztárkönyv	1898
18. kötet	Pénztárkönyv	1899
19. kötet	Ua.	1900-1902
20. kötet	Ua.	1902-1905
21. kötet	Ua.	1905-1908
22. kötet	Ua.	1909-1912
23. kötet	Ua.	1912-1915
24. kötet	Ua.	1915-1920
25. kötet	Ua.	1931-1934
26. kötet	Ua.	1935
27. kötet	Pénztárkönyv	1935-1937
28. kötet	Ua.	1939
29. kötet	Pénztárkönyvi töredékek	1893-1894
30. kötet	Pénztári napló	1888-1895
31. kötet	Ua.	1895-1901
32. kötet	Ua.	1902-1908

32. kötet	Ua.	1902-1908
33. kötet	Ua.	1908-1912
34. kötet	Ua.	1913-1937
35. kötet	Éves nyereségrészesedések	1891-1900
36. kötet	Kölcsönmegszavazási jegyzőkönyv	1904-1913
37. kötet	Ua.	1913-1927
38. kötet	Ua.	1928-1936
39. kötet	Ua.	1936-1940
40. kötet	Ua.	1940-1943
41. kötet	Kiszedési könyv	1912-1913
42. kötet	Ua.	1913-1915
43. kötet	Ua.	1919-1927

## XI. 226

### A CSÁSZÁRTÖLTÉSI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1935-1949

*1 doboz + 4 kötet = 0,16 ifm*

A hitelszövetkezet 1890. április 27-én alakult. Az alakuló közgyűlésen 108 tag 723 üzletrészt jegyzett 18.075 Ft értékben. Egy üzletrész értéke 25 Ft, a belépési díj 20 Ft volt. A szövetkezet 15 évre alakult. Alakuláskor 7 igazgatósági és 3 felügyelőbizottsági tagot választottak. Az igazgatóság tagjai voltak: Gallina Frigyes, Valter Menyhért, Fang Menyhért, Fischer Vilmos, Valter Antal, Schaibl András és Klokker Ádám.

1910-ben a szövetkezetnek 263 tagja volt, kik 765 üzletrészt jegyeztek 38.250 korona értékben.

A Népgazdasági Tanács 196/10/1949. sz. határozata alapján beolvadt a Keceli Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Jegyzőkönyv: igazgatósági és felügyelőbizottsági (köt.)	1935-1949
	2. Meghívó közgyűlésre	1949
	3. Levelezés	1949
	4. Leltárok	1946-1949
	5. Pénztárkönyv (köt.)	1942-1949
	6. Váltókölcsön nyilvántartási könyv (köt.)	1948-1949
2. kötet	Tagsági törzskönyv	1944-1949
3. kötet	Főkönyv	1935-1948
4. kötet	Pénztárkönyv	1944-1949
5. kötet	Kölcsönmegszavazási jegyzőkönyv	1941-1949

# XI. 227

## A DUNAPATAJI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1902 – 1942

7 kötet = 0,16 ifm

A hitelszövetkezet az 1898: XXIII. t.c. rendelkezései szerint alakult, a bejegyzéstől számított 25 évre. Alakuló közgyűlését 1902. május 25-én tartotta. Megalakuláskor a tagok létszáma 30 fő volt, akik összesen 92 üzletrészt jegyeztek. Egy üzletrész értéke 50 korona volt. A belépési díjat 40 fillérben határozták meg üzletrészenként. Az igazgatóság tagjai sorába választották Stefanovics Mihály, Bálint Lajos, Lőrincz M. Sándor, Tóth G. Sándor, Nagy R. István gazdálkodókat. Az igazgatóság elnöke Balla Árpád lelkész lett. A felügyelő bizottság tagjai alakuláskor a következők voltak: Faragó Gergely, Bán L. János, K.Tóth Sándor, elnöke Eötvös János adóügyi jegyző lett.

A kölcsönök kamatát 7,5 %-ban állapították meg. Betétek után 4,5 % kamatot fizettek. A költségek kamata 5 %-os volt.

1943-ban a tagok száma már 860 fő, 2497 üzletrésszel. 1948-ban az igazgatóság tagjai: Smikál József, Bán B. József, Bán G. János, Bényei II. József, Botykai János, Farkas Vince, Herczeg István, Kiss József, Z. Kovács László, Lőrincz József, Máté József, Rejtő Emilné. A szövetkezet megszűnésének pontos dátuma nem ismert, valószínűleg a többi pénzintézettel együtt 1948-ban került állami tulajdonba.

A hitelszövetkezetnek a levéltár őrizetében került iratai kötetek. Az igazgatósági ülések jegyzőkönyveit tartalmazó kötetben megtalálható az alakuló közgyűlés jegyzőkönyve is. Ez a kötet 6 év jegyzőkönyveit foglalja magába. Mutató nem készült hozzá, így átlapozással kutatható. A csekély iratmennyiség miatt nem bontottuk sorozatokra a fondot.

A kutatóknak javasoljuk a levéltár őrizetében levő Kalocsai Cégbíróság irataiban való kutatást is (VII. 2/c Ct. 87. számú irat).

1. kötet	Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei	1902-1907
2. kötet	Kölcsönmegszavazási jegyzőkönyv	1908-1916
3. kötet	Ua.	1927-1930
4. kötet	Ua.	1930-1936
5. kötet	Ua.	1940-1942
6. kötet	Ua.	1940-1942
7. kötet	Pénztárkönyv	1916-1917

# XI. 228

## A DUNAVECSEI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1888 – 1946

2 doboz + 51 kötet = 1,32 ifm

A szövetkezet 1888. április 2-án alakult. Összesen 231 tag kezdeményezte a megalakulást, 1063 üzletrésszel. A pénzügyintézet székhelye: Dunavecse volt, működése is csak Dunavecse községre terjedt ki. Megalakulásakor megfogalmazott célja: a tagok által befizetett üzletrészekből tőke gyűjtése, s a tagok részére az alapszabályban megállapított feltételek mellett hitel nyújtása. A szövetkezet tartamát megalakulásakor 10 évben határozták meg. (Alapszabálya az 1875: XXXVII. t.c. 225. §-a alapján készült.)

A szövetkezet konkrét működésére vonatkozó iratanyag kevés maradt meg a levéltár őrzésében. A főleg a tagságra és a pénzügykezelésre vonatkozó iratok kevés adattal szolgáltak a hitelszövetkezet tevékenységére vonatkozóan. A szerv működési struktúráját a megmaradt iratok csak részben fedik le, ezért nem alakítottunk ki ún. osztályokat, hanem tárgyi sorozatokba rendeztük az iratokat. A megalakulásra utaló adatokat a Kalocsai Cégbíróság (BKMÖL. VII. 2/c Ct.25.sz.) iratanyagában találtuk, melynek átnézését javasoljuk a kutatóknak is. Ebben az anyagban még 1948-as keltezésű iratokat is vannak, amiből következik, hogy a szövetkezet 1948 elején még működött. Ekkor 687 tagja volt, összesen 941 üzletrésszel.

#### I. sorozat

#### Tagnyilvántartással kapcsolatos iratok

1. kötet	Tagsági törzskönyv	1888-1923
2. kötet	Ua.	1900-1904
3. kötet	Ua.	1917-1922
4. kötet	Belépési nyilatkozat	1900-1905
5. kötet	Ua.	1905-1908
6. kötet	Ua.	1916-1923
7. kötet	Ua.	1928-1931
8. kötet	Ua.	1931-1941
9. kötet	Üzletrész befizetések	1889
10. kötet	Ua.	1890
11. kötet	Ua.	1891
12. kötet	Ua.	1892
13. kötet	Ua.	1893
14. kötet	Ua.	1894
15. kötet	Ua.	1895
16. kötet	Üzletrész befizetések	1899
17. kötet	Ua.	1900

18. kötet	Ua.	1902
19. kötet	Ua.	1904
20. kötet	Ua.	é.n.
21. kötet	Ua.	é.n.
22. doboz	1. Tagok névsora	1892, 1912-1914
	2. Kimutatások üzletrészekről, váltókról	1901-1913
	3. Osztalék kifizetési naplók	1892-1914
	4. Dunavecsei Gyümölcsértékesítő Központi Szeszfőző Szövetkezet ir.	1934-1935

## 2. sorozat

### Hitelnyújtással kapcsolatos iratok

23. doboz	1. Kötelezvények	1892, 1904
	2. Zálogjoggal kapcsolatos iratok	1896-1907
	3. Zálogjog bekebelezési kérvény	1913
	4. Telekkönyvi betétlapok: A-Z	
	5. Biztosítási kötvények	1896-1910
	6. Könyvelői jelentések	1904

## 3. sorozat

### Gabonagyűjtési akció iratai

	7. Körlevelek gabona ügyben	1920
	8. Levelezés gabona ügyben	1920-1922
	9. Beszolgáltató gabona nyilvántartása	1920
24. kötet	Kötelezvény kölcsön nyilvántartása	1910
25. kötet	Kölcsönmegszavazási jegyzőkönyv	1926-1929
26. kötet	Ua.	1929-1932
27. kötet	Ua.	1932-1935
28. kötet	Ua.	1935-1937

## 4. sorozat

### Pénzügyi iratok

29. kötet	Pénztárkönyv	1907-1908
30. kötet	Ua.	1911-1916
31. kötet	Ua.	1915-1916
32. kötet	Ua.	1922-1926
33. kötet	Ua.	1926-1928
34. kötet	Pénztárkönyv	1930-1932
35. kötet	Ua.	1932-1934
36. kötet	Ua.	1932-1936
37. kötet	Ua.	1941-1944

38. kötet	Ua.	1942-1946
39. kötet	Pénztárnapló	1889-1890
40. kötet	Ua.	1891
41. kötet	Ua.	1894
42. kötet	Ua.	1897
43. kötet	Ua.	1898-1899
44. kötet	Ua.	1899
45. kötet	Ua.	1904
46. kötet	Ua.	1906-1907
47. kötet	Ua.	1912-1914
48. kötet	Ua.	1914-1916
49. kötet	Betéti főkönyv	1909
50. kötet	Ua.	1916-1925
51. kötet	Betét személyszámla könyv	1893-1903
52. kötet	Folyószámla könyv	1942
53. kötet	Váltómásolati könyv	1906

## XI. 229

### A FOKTŐI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

#### 1916 – 1945

*3 kötet = 0.10 ifm*

A szövetkezet alakuló ülését 1888. február 15-én tartotta. Az alakulást 65 fő kezdeményezte, 156 üzletrésszel. A tagok az általuk jegyzett üzletrészen felül, annak egyszeres összegéig feleltek a szövetkezet kötelezettségeiért. Alakuláskor az igazgatóság tagjaivá választották Teleki Józsefet, Boldizsár Andrást, Bukor Jánost, Jakab Jánost, Pálfi Sándort és Mátyás Gábort.

1910-ben tagjainak száma 639 fő volt, akik 1096 üzletrészt jegyeztek 43.840 korona értékben.

A Kalocsai Törvényszék cégbírószámi iratai szerint (BKMÖL. VII. 2/c Ct. 23.) a hitelszövetkezet 1944-ben még működött.

1. kötet	Üzletrész befizetési napló	1928-1945
2. kötet	Pénztárkönyv	1916-1921
3. kötet	Ua.	1927-1931



# XI. 230

## A KECELI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1930-1950

1 doboz. + 3 kötet = 0,17 ifm

A hitelszövetkezet 1889-ben alakult 72 fővel, 15 évre. Működése csak Kecel községre terjedt ki. A szövetkezet célja tagjainak erkölcsi és anyagi jólétének fejlesztése volt azáltal, hogy takarékosági hajlamukat fejlesztik, hiteligenyüket kielégítik. Alakuláskor az igazgatóság tagjai voltak: Vosztri Szaniszló, Pozsgay Miklós, Minda György, Gutik Mihály, Flaisz Károly, Oresik András és ifj. Szekulesz Jakab.

1910-ben 446 tagja volt a szövetkezetnek, akik 569 üzletrészt jegyeztek 28.450 korona értékben.

A pénztintézet 1950. áprilisában beolvadt a Kiskörösi Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyve (köt.)	1930-1950
	2. Különféle jegyzőkönyvek	1949-1950
	3. Vezetéssel kapcsolatos vegyes iratok	1944-1945
	4. Iktatókönyv (köt.)	1940-1950
	5. Levelezés	1946-1950
	6. Belépési nyilatkozat	1944
	7. Biztosítéki okirat	1947, 1949
	8. Kötelezvények	1949
	9. Leltárak	1949-1950
2. kötet	Pénztárkönyv	1942-1949
3. kötet	Ua.	1943-1950
4. kötet	Váltókölcsonkönyv	1937-1943

## XI. 231

# A KECSKEMÉTI (1946-TÓL DÉL-PESTMEGYEI GAZDASÁGI) HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1908) 1921 – 1950 (1953)

*7 doboz + 2 kötet = 0,84 ifm*

A *Kecskeméti Hitelszövetkezet* 1886-ban alakult, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja. Az OKH-nak, a kötelékébe tartozó szövetkezetek üzletvezetésére és ügykezelésére nézve ellenőrzési, felügyeleti és – szükség esetén – intézkedési joga volt. A szövetkezet célja volt a tagok anyagi helyzetének javítása azáltal, hogy azok hiteligényeit kielégíti. A szövetkezet székhelye Kecskemét volt, de működése kiterjedt Lajosmizse, Izsák, Orgovány és Páhi községekre. A szövetkezet tagja csak az lehetett, aki a hitelszövetkezet működési területén lakott, vagy ott lévő ingatlanak, vagy vállalatnak tulajdonosa, ill. bérlője volt. A szövetkezet által folyósított kölcsönök kétfélek voltak: egyrészt olyanok, amelyeket az OKH a szövetkezet rendes hitelébe beszámított, másrészt pedig melyeket a rendes hitel keretén kívül engedélyezett.

A szövetkezet szervei voltak: a közgyűlés, az igazgatóság, és a felügyelőbizottság.

A pénzügyi kormányzat és az OKH kezdeményezésére – miszerint azokban a városokban, ahol több hitelszövetkezet működik, azokat egyesíteni kell – 1946. november 6-i közgyűlésen kimondták a Kecskeméti Hitelszövetkezet és a Duna-Tisza közti Körzeti Mezőgazdasági Hitelszövetkezet egyesítését Dél-Pestmegyei Gazdasági Hitelszövetkezet néven.

A hitelszövetkezet működési területe a fúzió után kiterjedt az abonyi, kiskőrösi, kiskunfélegyházi és kunszentmiklósi járások területére – Sükösd, Érsekcsanád és Nemesnádudvar kivételével –, Cegléd, Kalocsa, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas, Nagykőrös városokra, Lajosmizse és Kerekegyháza községekre is.

A Nép gazdasági Tanács határozata alapján az OSZH megyei kirendeltségeket szervezett. Így került sor 1949-ben a szövetkezet feladatának fokozatos kibővítésére. Változatlanul ellátta eddigi funkcióit, de feladatkörének bővítéseként az OSZH fokozatosan ráruházta a megyében lévő hitelszövetkezetek adminisztrációs, igazgatási és ellenőrzési feladatait, majd később a hitelengedélyezési funkciókat is. A megyei kirendeltség feladatát képezte a megyében lévő hitelszövetkezetek felett az OSZH megbízásából a központi felügyelet gyakorlása. A feladatok ellátásánál a kirendeltség az OSZH nevében járt el. Ezzel létrejött az Országos Szövetkezeti Hitelintézet Bács-Kiskun megyei Kirendeltsége Kecskeméten. Működését 1950. április 11-én kezdte meg.

A fond anyagát három sorozatra bontottuk. Az első sorozatban a vezetéssel kapcsolatos iratok, a másodikban a hitelügyekkel, a harmadikban pedig a pénzkézeléssel kapcsolatos iratok kaptak helyet. A hitelszövetkezet igazgatósági üléseinek jegyzőkönyveit bekötötték (1930-1947), de ugyanebben a kötetben található a felügyelőbizottság üléseinek jegyzőkönyvei is. Ugyancsak ebbe a kötetbe kerültek lefűzésre a Dél-Pestmegyei Gazdasági Hitelszövetkezet végrehajtó bizottsági üléseinek jegyzőkönyvei is (1946. november 18-tól 1947. március 17-ig).

A „levelezés” tétel iratai nagyon hiányosak, több évkör teljesen hiányzik. A „Körlevelek” címszó alatt az OSZH, a különböző bankok által kiadott körlevelek, valamint a Magyar Szövetkezés című közlönyben megjelent tájékoztatók találhatóak.

Az iratokból kitűnik, hogy a két hitelszövetkezet egyesítése után továbbra is használták a levelek címzésnél a Kecskeméti Hitelszövetkezet megnevezését, valamint használták a bélyegzőjüket is. Az egyes tételeken belül az iratok időrendbe rendezettek. Sem irattári, sem levéltári segédlet nem készült a fondhoz, így az iratok átlapozással kutathatók.

## 1. sorozat

### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Rendkívüli közgyűlési jegyzőkönyv	1946
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1947
	3. Közgyűléssel kapcsolatos iratok	1938-1949
	4. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1930-1947
	5. Igazg.-i és végrehajtóbiz.-i ülések jkv.-ei (köt.)	1948
	6. Igazg.-i és felügyelőbiz.-i ülések jkv.-ei	1947-1949
	7. Különféle jegyzőkönyvek	1946-1951
2. doboz	1. Igazg.-i és felügyelőbiz.-i tagok névsora	é.n.
	2. Igazgatósági tagok lemondása	1947-1950
	3. Alapszabályok	1921-1949
	4. Ügyrend és kezelési szabályzat	1931, 1939, 1946
	5. Ügykezeléssel kapcsolatos iratok	1950
	6. Szabályzat a takarékbet.-ek kezeléséről	1921, 1946
	7. Cégbírósági végzések, határozatok	1947-1950
	8. Címpéldányok	1947-1950
	9. Érdekeltségi könyvecskék	1932-1939
	10. Személyzeti ügyek	1941-1944
	11. Tagnévsor	1946-1949
	12. Belépési nyilatkozatok	1908, 1947-1948
	13. Tagsági könyvecske	1926-1929
	14. Levelezés	1931-1951
3. doboz	Körlevelek	1928-1950

## 2. sorozat

### Hitelügyek

4. doboz	1. Kötelezvények	1928-1950
	2. Biztosítéki okiratok	1928-1944
	3. Engedményezési okiratok	1927-1944
	4. Hiteligénylő lapok	1943, 1948
	5. Földhözjuttatottak beruházási hitelei	1947-1948
	6. Prolongáció iratai	1948
	7. Kulák kölcsönökről kimutatás	1949-1950
	8. Földbérlet-szövetkezeti kölcsön kimutatás	1950
	9. Őszi szántási hitelek	1946-1949

10.	Gyapjúfelvásárlással kapcsolatos hitelek	1949
11.	Termeléslekötési nyilatkozatok	1949
12.	Jegyzék faluvillamosítási kölesönről	1949
13.	KTSZ-ek hitelével kapcsolatos ir.	1952
5. doboz	Egyéni kölesönügyek	1948
6. doboz 1.	Különféle kimutatások	1934-1947
	2. Ua.	1949
	3. Ua.	1952
	4. A hitelszövetkezethez tartozó fmsz.-ek iratai	1948-1953
	5. Törlesztési könyvecske	1927-1941
	6. Takarékbetétállományról jelentés	1951-1952

### 3. sorozat

#### Könyvelési iratok

7. doboz 1.	Költségelőirányzatok	1950-1951
	2. Mérlegkimutatás, leltárak	1947-1948
	3. Havi felvételi füzet	1950
8. kötet	Pénztárkönyv	1950
9. kötet	Ua.	1951-1952

# XI. 232

## A KISKÖRÖSI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1924 – 1953

12 doboz + 46 kötet = 2,08 íjm

A szövetkezet az 1898: XXIII. t.c., valamint az ezt módosító és kiegészítő 1920: XXX. t.c. alapján alakult. Alakuló közgyűlését 1924. március 2-án tartotta. Ekkor 30 tagja volt, akik összesen 2291 üzletrészt jegyeztek. Egy üzletrész nagysága 10.000 korona volt. Az alakuló közgyűlésen az igazgatóság tagjai lettek: Mihály József gazdálkodó, Dr. Bíró Bálint ügyvéd, Kőszegi Károly járásbírói végrehajtó, Gönczöl János szódavízgyártó, Revaló Pál nyugalmazott községi főjegyző, Szécsényi László járásbírói főtiszt, Szilágyi Frigyes ig. tanító. Székhelye: Kiskörös, működése a kiskörösi járáshoz tartozó községekre terjedt ki. Kötelékébe tartozó községek: Akasztó, Bócsa, Császártöltés, Csengőd, Kecel, Páhi, Prónayfalva, Soltszentimre, Soltvadkert. Ebben az időben az ország valamennyi hitelszövetkezete OSZH tagként működött.

A pénzüintézet cégszövege: Kiskörösi Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, majd 1947. szeptemberétől (amikor a 8600/47 Korm. sz. rend. 12. par. 1. bek. alapján az OKH és az Országos Földhitelintézet egy szövetkezetté egyesült): Kiskörösi Hitelszövetkezet, mint az Országos Szövetkezeti Hitelintézet tagja. Fenti rendelet alapján az OSZH-nak jogai és kötelezettségei voltak a taghitelszövetkezetekkel szemben. Joga volt azok igazgatóságába egy-egy tagot megválasztásra kijelölni. Megállapította a taghitelszövetkezetek üzleti feltételeit és azt, hogy elfogadhatnak-e takarékbetétet, milyen mértékben és módon. A hitelszövetkezetek alapszabályát csak az OSZH jóváhagyásával módosíthatta. A hitelszövetkezet hivatása volt, hogy gondoskodik azon hitelszükségletek kielégítéséről, amelyek kisebb mezőgazdaságok létesítésére, termelésük biztosítására és fejlesztésére szükségesek. Feladata volt továbbá a szövetkezeti eszmék terjesztése és népszerűsítése valamint a szövetkezeti rendszer tökéletesítése.

1949-ben az alábbi községi hitelszövetkezetek olvadtak be a Kiskörösi Hitelszövetkezetbe:

1. Akasztói Hitelszövetkezet 1949. július 16-án,
2. Csengődi Hitelszövetkezet 1949. december 19-én,
3. Keceli Hitelszövetkezet 1950. áprilisában,
4. Soltszentimrei Hitelszövetkezet 1949. december 16-án,
5. Tázlári Hitelszövetkezet 1950. február 8-án.

Beolvadt még a Soltvadkert és Vidéke Hitelszövetkezet is (1947. augusztus 8.), melynek iratanyaga nem maradt meg, valamint a Bajai Takarékpénztár Kiskörösi fiókja (1948. november 15.), ennek is csak néhány szorványos irata található meg.

1953. január 1-jével a Magyar Nemzeti Bank átvette az OSZH-tól a szövetkezetek rövidlejáratú hitelügyeinek intézését. Ettől kezdve, mint az MNB Kiskörösi fiókja szerepelt.

**1. sorozat**  
**Vezetéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Közgyűléssel kapcsolatos iratok	1947-1949
	2. Bizalmas iratanyag	1950, 1951-1952
	3. Beolvadással kapcsolatos jegyzőkönyvek	1948-1950
	4. Alapszabály és függelék	1924-1949
	5. Vizsgálati jelentések, jegyzőkönyvek	1951-1952
	6. Különféle jegyzőkönyvek	1949-1953
	7. Tagváltás iratai	1948-1949
	8. Hitelszövetkezet ingatlanainak ir.	1948-1949
	9. Nyilvántartás ingatlanokról és berendezésekről (köt.)	1951
2. doboz	Levelezés	1932-1951
3. doboz	1. Ua.	1952
	2. Iktatókönyv (köt.)	1924-1930
	3. Kimenő levelek nyilvántartása (köt.)	1951
4. kötet	Egyesített névmutató	é.n.
5. kötet	Ua. (köt.)	é.n.
6. doboz	Körlevelek, tékoztatók	1934-1952
7. doboz	1. Ismertető, tájékoztatók	é.n.
	2. Alkalmazotti nyilvántartások	1943-1951
	3. Hadikölcsön kötvények	1941-1943
	4. A Bajai Takarékpénztár kiskörösi fiókja vegyes ir.	1948

**2. sorozat**  
**Hitelügyek iratai**

8. doboz	1. Biztosítéki okiratok	1946-1949
	2. Kötelezvények	1947-1949
	3. Faluvillamosítás iratai	1951-1953
	4. Perelt kölcsönök iratai	1950-1951
	5. Behajthatatlan adósok névsora	1952
	6. Jelentés pénztárnapokról	1952
	7. Jégkár biztosítási kötvények	1950
	8. Rövid, közép- és hosszú lejáratú kölcsönszámlák	1949-1950, 1952
9. doboz	1. Folyószámla nyilv.tart. lapok	1949-1953
	2. Váltókölcsön nyilv.tart. lapok	1949-1951
	3. Takarékbetétek nyilv.tart. lapja	1950
10. kötet	Takarékbetét főkönyv és Fmsz.-ek rövidlejáratú hitelei	1948-1949 1949-1952
11. kötet	Állomány-nyilvántartás	1942-1953
12. kötet	Váltókölcsön nyilvántartó könyv	1940-1949
13. kötet	Váltókölcsönök könyve	1943-1949
14. kötet	Váltómásolati könyv	1924-1927
15. kötet	Ua.	1927-1928
16. kötet	Ua.	1928-1929

17. kötet	Ua.	1929-1930
18. kötet	Ua.	1930-1931
19. kötet	Ua.	1931-1932
20. kötet	Váltómásolati könyv	1932-1933
21. kötet	Ua.	1933-1935
22. kötet	Ua.	1935-1936
23. kötet	Ua.	1936-1936
24. kötet	Ua.	1937-1938
25. kötet	Ua.	1938-1939
26. kötet	Ua.	1939-1940
27. kötet	Ua.	1941-1941
28. kötet	Kölcsönmegszavazási jegyzőkönyv	1924-1925
29. kötet	Ua.	1925-1926
30. kötet	Ua.	1926-1927
31. kötet	Ua.	1927
32. kötet	Ua.	1928-1929
33. kötet	Ua.	1928
34. kötet	Ua.	1928
35. kötet	Ua.	1928-1932
36. kötet	Ua.	1930-1931
37. kötet	Ua.	1931-1934
38. kötet	Ua.	1934-1937
39. kötet	Ua.	1937-1939
40. kötet	Ua.	1939-1940
41. kötet	Ua.	1941-1942
42. kötet	Ua.	1942-1943
43. kötet	Ua.	1943-1947
44. kötet	Ua.	1949-1950

### 3. sorozat Pénzügyi iratok

45. doboz	1. Pénztári terv	1951-1952
	2. Jövedelmezőségi terv	1952
	3. Pénzügyi előirányzat	1950-1953
	4. Pü.előirányzat és tényszámjelentés	1951
	5. Leltárok	1945-1951
46. kötet	Pénztárkönyv	1951
47. kötet	Ua.	1944-1949
48. kötet	Ua.	1944-1952
49. kötet	Főkönyv	1924-1934
50. kötet	Főkönyvi számla	1935-1942
51. kötet	Folyószámla könyv	1928-1934
52. kötet	Ua.	1931-1949
53. kötet	Letét számla könyv	1940-1949
54. kötet	Takarékbetét könyv	1939-1946

#### 4. sorozat

##### Tsz-ek, Ktsz-ek iratai

55. doboz	1. Tsz. címpéldányok	1950-1952 (53)
	2. Jegyzőkönyvek, jelentések	1950-1952
	3. Hitelmegállapodás	1949-1951
	4. Kimutatás Tsz. hitelekről	1950-1952
	5. Hiányjegyzék Tsz. kölcsönöknél	1952
	6. Földbérlet szövetségi kölcsönök	1948-1949
	7. Tsz.-ek rövidlejárátú kölcsönei	1952
	8. Tsz. egyszámlák állandó leltára	é.n.
	9. Tsz. rövidlejárátú kölcsön leltár	1950-1952
	10. Tűzkár biztosítási díjak nyilv.tart.	1951
	12. Határozatok pénzgazd.-al kapcs.-ban	1950
	13. Tsz. beruházások	1951
	14. Ktsz-ek hitelígénylese	1951-1952
	15. Ktsz-ek hitelmegállapodása	1951
	57. doboz	1. Tsz.-ek bevételi-kiadási előirányzatai
2. Tsz.-ek pénzügyi előirányzatai		1953
3. Tsz.-ek pénzügyi tervei		1951-1952
4. Tsz. zárszámadások		1949-1952

#### 5. sorozat

##### Földművesszövetkezetek iratai

58. doboz	1. Aláírásra jogosultak névsora	1950-1951
	2. Jelentések fmsz. vizsgálatokról	1951-1952
	3. Hiteligénylési lap	1950-1951
	4. Hitelmegállapodás	1951-1952
	5. Megállapodás fmsz.-ek beruházási kölcsöneire	1951-1952
	6. Beruházási részletterv	1952
	7. Fmsz. kölcsönök leltára	1951
	8. Gyapjúátvételi utalványok	1949
	9. Fizetési jegyzékek	1952
	10. Fmsz. hátraléki kimutatások	1950-1951
	11. Tényszámjelentés	1951
	12. Zárszámadás	1952
	13. Biztosítási kötvények	1948-1950
	14. Pénzügyi előirányzatok	1951-1952
	15. Zárlati kamatívek	1951-1952
	16. Áruforgalmi nyilvántartó lap	1950



## XI. 233

# A KISKUNFÉLEGYHÁZA ÉS VIDÉKE (1951-TŐL KISKUNFÉLEGYHÁZAI) HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1921) 1930-1953

8 doboz + 36 kötet = 1,75 ifm

A hitelszövetkezet az 1898:XXIII. t.c., valamint az ezt módosító és kiegészítő 1920:XXX. t.c. alapján alakult. Alakuló közgyűlését 1925. április 24-én tartotta, melyen 56 tag jelent meg, akik összesen 1.125 üzletrészt jegyeztek. Az 1925. évi alapszabály szerint a jegyezhető üzletrészek értéke 100 korona volt. A belépő tag üzletrészenként 5 korona belépési díjat és 5 korona felszerelési költséget fizetett.

Működése Kiskunfélegyházára, a szomszédos tanyákra és Gátér községre terjedt ki. 1926-ban már egy üzletrész névértéke 40 pengő volt. A tagok felelőssége az általuk jegyzett üzletrészek névértékének ötszöröséig terjedt. Az igazgatóságot a közgyűlés három évre választotta, egy tagot pedig a központ nevezett ki. Ekkor az igazgatóság tagjai voltak: Gál János, Tarjányi Mihály, Farkas Nándor, Kovács Géza, Lőrincz László, dr. Lőrincz Lázár, Matalinszky Endre, Móczár Andor, ifj. Nemes Nagy Ferenc, Szentpéteri Horváth László, Tóth Béla, dr. Tóth József. Az 1948. évi alapszabály szerint a jegyezhető üzletrészek névértéke egyenként 20 Ft volt. A belépő tag üzletrészenként 1 Ft belépési díjat és 1 Ft felszerelési költséget fizetett. Ekkor a tagok 90 %-a földműves, régi és új gazdálkodó volt. 1948. szeptemberében a hitelszövetkezet a Szent János tér 9-ből a Wesselényi u. 1.sz. alá az Angol-Magyar Bank volt üzlethelyiségébe költözött át. Innen 1949. november 22-én a Petőfi tér 1.sz. alá költöztek.

A szövetkezet a hitelszakmán kívül mezőgazdasági termények beszerzésével és értékesítésével is foglalkozott. Iparengedélyt kért:

- élő állatokkal való kereskedelemre,
- bor nagykereskedésre,
- terményekkel, magvakkal, baromfival, vaddal, általában az őstermelésből származó mindenféle növényi vagy állati eredetű, esetleg feldolgozott terméknyel, termékekkel és melléktermékekkel való nagy és kiskereskedelemre,
- őstermelésből származó gyümölcs feldolgozására.

A Magyar Országos Szövetkezeti Központ tagszövetkezete volt. Az OSZH a 4330/1949/246. MT. sz. rendelet 5.§. alapján elrendelte a Kiskunmajsai és az Alpári Hitelszövetkezetnek a Kiskunfélegyházi Hitelszövetkezetbe való beolvadását. A Pálmonostori Hitelszövetkezet 1950-ben, az Alpári és Kiskunmajsai 1951-ben olvadt be a Kiskunfélegyháza és Vidéke Hitelszövetkezetbe. (A Kömpöcpusztai Hitelszövetkezet 1949 decemberében a Kiskunmajsai Hitelszövetkezetbe olvadt be.) 1951-ben a pénzintézet működése kiterjedt Alpár, Csolyospálos, Gátér, Jászszentlászló, Kígyós, Kiskunmajsa, Kunszállás, Kömpöc, Pálmonostora, Szank és Tiszaújfalu községekre.

**1. sorozat**  
**Vezetéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyv	1948-1951
	2. Felügyelő bizottsági és igazgatósági együttes ülések jegyzőkönyve	1939, 1947-1951
	3. Beolvasó hitelszövetkezetek közgyűlési jegyzőkönyve (Alpár, Kiskunmajsa)	1951
	4. Vezetőségi ülések jegyzőkönyve	1948-1949
	5. Termelési értekezletek jegyzőkönyve	1951
	6. Vizsgálati jegyzőkönyvek	1944, 1947-1952
	7. Közgyűlési iratok	1931-1951
	8. Jelenléti ívek (közgyűlés)	1948-1951
	9. Meghívók	1932, 1943-1951
	10. Címpéldányok	1949
	11. Alapszabály és ügyrend	1942, 1948
	12. Kimutatás tüzletrészekről	1931, 1935
	13. Törvényszéki végzések	1947-1949
	14. OSZH levelezés	1952
	15. OSZH Bács-Kiskun megyei Kirendeltségének körözhívó	1952
	16. Levelezés (vegyes)	1930, 1931-1950
	17. Ua	1951-1953
2. doboz	1. Körlevelek (vegyes)	1933, 1947-1953
	2. Általános tevékenységek ügykörű körlevelek	1951
	3. Egyéni Hitelek Osztályának körlevelei	1951
	4. Tsz.-ekkel kapcsolatos körlevelek	1951
	5. Fmsz.-ekkel kapcsolatos körlevelek	1952
	6. Követelések bejelentése tárgyú körlevelek	1952
	7. Év végi zárással kapcsolatos körlevelek	1952-1953
3. doboz	1. Személyzeti ügyek iratai	1949-1954
	2. Illetményjegyzékek	1945
	3. Munkaverseny iratai	1952
	4. Jelentések incassó napokról	1951
	5. Havi adatszolgáltatási ívek	1950
	6. Felvételi füzetek (havi, évi)	(1949), 1950
	7. Havi működési jelentések	1952
	8. Állományátadási iratok	1953
	9. Panaszkönyv	1949-1950

**2. sorozat**  
**Kölcsönökkel kapcsolatos iratok**

4. doboz	1. Hadifogoly kölcsön	
	a) Jegyzőkönyvek	1948-1949
	b) Egyéni kölcsönügyek	1946-1950
	c) Levelezés	1947-1952
	d) Kimutatás	1949-1950
	e) Nyilvántartó lap	1950-1951
	2. Dollárkölcsönökkel kapcsolatos ir.	1932-1937
	3. Épület helyreállítási kölcsönök ir.	1948, 1950-1952
	4. Egyéni kölcsönügyek	1921-1943
	5. Békekölcsön akció ir.	1950
	6. Földbérlet szövetségi kölcsönök	1948
	7. Behajthatatlan kölcsönök	1952
	8. Kulák kölcsönök	1950-1951
	9. Gyapjú kölcsönök ir.	1949
	10. Cukorrépa, dohány, rostkender termelésre felvett hitelek elszámolása	1950-1951
5. doboz	Tsz.-ek iratai:	
	1. Kimutatások, jelentések	1950
	2. Elszámolási jegyzőkönyvek	1950
	3. Tsz.-ek pénzügyi tervei	1951
	4. Hitelfolyósítással kapcsolatos általános ir.	1952
	5. Összesítő kimutatások	1952
	6. Biztosítási ügyek	1952
	7. Átutalások a K.k.félegyházi Gépáll.-nak	1949-1950
6. doboz	Fmsz. iratok:	
	1. Hiteligénylési lapok	1950-1952
	2. Jelentések fmsz. vizsgálatokról	1951
	3. Egyes fmsz.-ek hitelével kapcsolatos iratok	1951
	4. Vizsgálati jelentések	1952
	5. Fmsz. hitelkeretek	1952
	6. Áruforgalmi utalványkönyvek (Kikunfélegyháza, Kiskunmajsa, Kunszállás)	1950-1952
	Értékesítő Szövetkezetek iratai:	
	7. Mezőgazdák Termelő Értékesítő és Beszerző Szövetkezet K.k.félegyháza	1947
	8. Háziipari Munkások Beszerző, Termelő és Értékesítő Szövetkezetének iratai	1948

### 3. sorozat

#### Pénzügyi iratok

7. doboz	1. Mérleg- és eredményszámlák	1931, 1935-1950
	2. Leltáarak	1931-1949
8. doboz	1. Ua.	1950-1952
	2. Főkönyvi kivonatok	1949-1951
	3. Pénzforgalmi kimutatások	1951
	4. Jövedelmezőségi terv ügyek	1952
	5. Betétkönyvek	1943, 1947-1949
9. kötet	Főkönyv	1931-1948
10. kötet	Ua.	1940-1943
11. kötet	Ua.	1941-1944
12. kötet	Ua.	1945-1950
13. kötet	Ua.	1946-1948
14. kötet	Ua.	1949-1950
15. kötet	Ua.	1950-1951
16. kötet	Mérleg főkönyv	1932-1948
17. kötet	Főkönyv (váltók)	1939-1943
18. kötet	Ua. (betétek)	1939-1941
19. kötet	Ua.	1943-1945
20. kötet	Pénztárkönyv	1922-1947
21. kötet	Ua.	1926-1947
22. kötet	Ua.	1941-1949
23. kötet	Ua.	1942-1944
24. kötet	Ua. (váltó)	1936-1950
25. kötet	Ua.	1942-1947
26. kötet	Pénztárnapló	1937-1944
27. kötet	Ua.	1941-1942
28. kötet	Ua.	1942-1943
29. kötet	Ua.	1943-1946
30. kötet	Üzletrészesek könyve	1931-1946
31. kötet	Ua.	1936-1948
32. kötet	Folyószámla könyv	1945-1948
33. kötet	Ua.	1948-1949
34. kötet	Váltókölesönök nyilv.tart. könyve	1928-1949
35. kötet	Ua.	1939-1950
36. kötet	Váltó primanota	1942
37. kötet	Belépési nyilatkozat	1940-1944
38. kötet	Számlakönyv	1942-1946
39. kötet	Letétkönyv	1947-1949
40. kötet	Ua.	1948-1949
41. kötet	Takarékbetétkönyv	1941-1950
42. kötet	Gyűjtőnapló	1950-1951
43. kötet	Ua.	1950-1953
44. kötet	Nyilv.tart. lapok ellenőrző könyve	1950-1951

**XI. 234**  
**A LAJOSMIZSEI GAZDÁK HITELSZÖVETKEZET-**  
**ÉNEK IRATAI**  
**1931 – 1950**

*5 doboz + 3 kötet = 0,33 ifm*

A szövetség 1931-ben alakult. Székhelye Lajosmizse, működése kiterjedt Lajosmizse, Ladánybene majd később Kunbaracs községekre is. Célja: a tagok anyagi helyzetének javítása azáltal, hogy indokolt hiteligényeit kielégíti, üzleti ügyeiben segít, és takarékosságra ösztönzi. A szövetség működésének tartamát határozatlan időben jelölték meg. A szövetségnek jegyezhető üzletrészek értékét 40 pengőben állapították meg. A belépő tag üzletrészenként 0,50 pengő belépési díjat és 0,50 pengő felszerelési költséget fizetett, majd 1947. augusztus 17-én tartott közgyűlésen a belépési díjat és a felszerelési költséget 1 forintban állapították meg.

A szövetséget által folyósított kölcsönöknél az adósoknak teljes fedezettel kellett rendelkezniük. A szövetség kölcsönöket adott tagjainak váltóra, kötelezvényre, folyószámlára, a tagok terményeire, háziipari vagy ipari létesítményeire. A szövetség által folyósított kölcsönök kétfélek voltak:

1. olyanok, melyeket az OKH a szövetség rendes hitelébe beszámít,
2. és olyanok, amelyeket a rendes hitelkeretén kívül engedélyez.

A kölcsönöket 5 évnél hosszabb időtartamra nem engedélyezték. A szövetség szervei: közgyűlés, igazgatóság, felügyelőbizottság.

A szövetség a Népgazdasági Tanács határozata alapján (196-10/49) – mely határozat az OSZH kötelékébe tartozó hitelszövetkezeti hálózat racionalizálását rendelte el – 1950. augusztus 15-től beolvadt a kecskeméti Dél-pestmegyei Gazdasági Hitelszövetkezetbe.

A szövetség összes irata a háborús események folytán megsemmisült. A megmaradt iratanyag összesen 0,53 ifm, mely leginkább az 1949-50-es évekből való. Az igazgatósági és felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyvének 2. kötetében számos vizsgálati jegyzőkönyvet, revizori jelentést találhatunk.

A rendezés során az iratanyagban 4 sorozatot alakítottunk ki. Az 1. sorozatba kerültek a vezetéssel kapcsolatos iratok, a 2. sorozatba a földművesszövetkezetek iratai, 3. sorozatba a hitelnyújtással kapcsolatos iratok és a 4. sorozatba a pénzügyi iratok.

**1. sorozat**

**Vezetéssel kapcsolatos iratok**

1. doboz	1. Közgyűlési iratok	1947-1949
	2. Igazgatósági és felügyelőbiz.-i ülések jegyzőkönyve (köt.)	1931-1944
	3. Ua.	1945-1950

4. Ua.	1949-1950
5. Vizsgálati jegyzőkönyvek	1949-1950
6. Alapszabály	1933, 1936, 1948
7. Ügyrend és kezelési szabályzat	1946
8. Iktatott iratok	1949-1950
9. Ikt. sz. nélküli iratok	1932-1950
10. Működéssel kapcsolatos vegyes ir.	1944, 1946-1950
11. Alkalmazottak iratai	1949-1950

## 2. sorozat

### Földművesszövetkezetek iratai

2. doboz	1. Fmsz. jegyzőkönyvek	1950
	2. Kimutatások fmsz. kölcsönökről	1949
	3. Földbérletösszetevetkezeti kölcsönök	1948-1949
	4. Fmsz. hitelek iratai	1948-1950
	5. Hiteligénylési lapok	1950
	6. Hitelmegállapodások	1948-1950
	7. Fmsz. vegyes iratai	1950

## 3. sorozat

### Hitelnyújtással kapcsolatos iratok

	8. Biztosítéki okiratok	1931-1943
	9. Kötelezvények	1947-1950
	10. Kimutatás kölcsönökről	1950
	11. Faluvillamosítás iratai	1949-1950
	12. Zálogjoggal kapcsolatos iratok: A-V	
	13. Jelzálog adások betűrendes jegyzéke (füz.)	1934-1941
3. kötet	Kölcsönmegszavazási jegyzőkönyv	1931-1936
4. kötet	Ua.	1939-1941
5. kötet	Ua.	1941-1944

## 4. sorozat

### Pénzügyi iratok

6. doboz	1. Főkönyvi kivonat	1949
	2. Mérleg	1931, 1935, 1943
	3. Leltár	1949-1950
	4. Pü. előirányzat	1949-1950
	5. Beolvadással kapcsolatos pénzügyi ir.	1950
7. doboz	1. Főkönyv (köt.)	1950
	2. Pénztárkönyv (köt.)	1931-1936
	3. Ua. (köt.)	1938-1941
	4. Ua. (köt.)	1941-1948
8. doboz	1. Ua. (köt.)	1945-1949
	2. Ua. (köt.)	1946, 1948-1949
	3. Ua. (köt.)	1949-1950

## XI. 235

# AZ Ó- ÉS ÚJKÉCSKEI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1921 – 1951

4 doboz = 0,31 ifm

A szövetkezet 1909-ben alakult, az 1898:XXXIII. t.c. alapján. Működését a 8600/1947 Korm. sz. és a 12.890/1947 Korm.sz. rendelet, valamint az 1948:XXXI.t.c. és a 6160/48 Korm.sz. rendelet és az alapszabály szerint folytatta. Működése kiterjedt Ókéske, Újkéske, Tiszainoka, Tiszakürt és Nagyrév községekre. A jegyezhető üzletrészek névértéke alakuláskor darabonként 20 Ft volt. A belépő tag üzletrészenként 1 Ft belépési díjat és 1 Ft felszerelési költséget tartozott fizetni.

### 1. sorozat

#### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Igazgatósági és felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1949-1950
	2. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1941-1950
	3. Közgyűléssel kapcsolatos iratok	1948-1949
	4. Különféle jegyzőkönyvek	1947-1950
	5. Címpéldány	1948-1949
	6. Tájékoztató az igazgatóságról és a felügyelőbizottságról	1934, 1947
	7. Alapszabályok	1921, 1948
	8. Tagnévsor	1947
	9. Iktatott iratok	1944, 1948-1950
	10. Számnélküli iratok	1943, 1947-1948
2. doboz	1. Ua.	1949-1951
	2. Iktatott körlevelek	1950
	3. Számnélküli körlevelek	1950-951
	4. A Kecskeméti Tak.pénztár és Népbank Újkécskei Fiókjának megszűnésével kapcsolatos iratok	1948

### 2. sorozat

#### Hitelnyújtással kapcsolatos iratok

3. doboz	1. Biztosítéki okiratok	1933, 1948-1949
	2. Kötelezvények	1946, 1948-1950
	3. Igazgatósági tagok kölcsönügyc	1948-1949
	4. Községi bizonyítványok földtulajdonról	1949
	5. Hiteligénylési lapok	1949-1950
	6. Kölcsönbejelentő lapok	1949
	7. Földbérlet-szövetkezeti kölcsön iratai	1948

8. Újgazdák bekebelezési iratai	1948
9. Perlésre kijelölt adósok jegyzéke	1949-1951
10. Peres ügyek iratai	1949-1951
11. Zsidók letétbe helyezett értékeivel kapcsolatos iratok	1944, 1948
12. Egysített nyugtázási könyvecske	1936-1943
13. Lábbelikészítő Kisipari Szöv. iratai	1950
14. Kimutatás üzletrészekről, kölcsönökről	1949

### 3. sorozat

#### Pénzügyi iratok

15. Mérleg	1939-1949
16. Leltárak	1940-1944
17. Pü. előirányzatok	1950
18. Havi felvételi füzet	1950
4. doboz 1. Jelzáloggal kapcsolatos iratok	1937-1948
2. Hitelbírálati könyv (füz.)	1949-1950

## XI. 236

### AZ ORDASI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

1921 – 1931

*1 kötet = 0,03 ifm*

A szövetség az 1898. XXIII. t.c. továbbá az ezt módosító és kiegészítő 1920. XXX. t.c. alapján alakult. 1920. szeptember 25-én 47 taggal, akik 70 db üzletrészt jegyeztek.

A hitelszövetkezet célja: a tagok anyagi helyzetének javítása azáltal, hogy őket takarékosagra ösztönzi, hiteligényeiket kielégíti s esetleges vállalkozásaikban, és üzleti ügyeiben segíti.

Üzleti tőkéje: előre meg nem határozott számú, 1000 korona névértékű üzletrészekből alakult. A tag felelőssége a szövetség kötelezettségeiért saját üzletrésze névértékének ötszöröséig terjedt. A szövetség tagja csak olyan egyén lehetett, aki a szövetség működési körében lakott, vagy ott fekvő ingatlanok, vagy vállalatnak a tulajdonosa volt.

Az igazgatóság 10 tagból állt, kik közül 9-et 3 évi időtartamra a közgyűlés választotta, egyet pedig a központ nevezett ki. Az alakuló közgyűlésen igazgatósági tagnak választották a következőket: id. Szabó Imre, id. Póka Lajos, Lőrincz József, Szűcs Sándor, Kovács Péter, id. Nagy Zsigmond, Ács Károly, Balázs János, id. Póka Imre gazdálkodókat.

A központ részéről igazgatósági taggá kinevezték ifj. Póka Imre községi jegyzőt.

A belépő tag már belépéskor köteles volt legalább egy üzletrészt jegyezni, melynek értéke 100 korona volt. Alapszabály módosításra került sor 1921-ben, 1924-ben, és



1931-ben. A hitelszövetkezet még 1948-ban is működött. Erre utaló iratokat a Kalocsai Törvényszék cégbírósági irataiban (a Ct. 244. sz. alatt) találhatunk. A kutatók részére javasoljuk ennek az iratnak az átnézését is.

I. kötet Pénztárkönyv

1921-1931

## XI. 237

### A SOLTSZENTIMREI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

1919 – 1949 (1950)

*1 doboz + 20 kötet = 0,59 ifjn*

A hitelszövetkezet 1918. május 26-án tartotta alakuló ülését. A cég akkori elnevezése: Pusztaszentimrei Hitelszövetkezet. Határozatlan időre alakult, egy üzletrész értéke 50 korona volt. Működése kiterjedt Pusztaszentimrere és a környező tanyákra. Igazgatósági tagok Kovács József, K. Varga Lajos, Lengyel József és Hovadszák Miklós voltak.

1924-ben módosították az alapszabályt, ettől kezdve a pénzügyintézet neve Solt-szentimrei Hitelszövetkezet lett. 1947-ben 286 tagja volt, kik 331 üzletrészt jegyeztek. Ennek értéke 6.620 ft volt.

A hitelszövetkezet 1949. december 16-án beolvadt a Kiskörösi Hitelszövetkezetbe.

#### I. sorozat

#### Vezetéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyve (köt.)	1937-1940
	2. Közgyűléssel kapcsolatos iratok	1947-1949
	3. Vegyes iratok	1947-1949
	4. Alapszabállyal kapcsolatos iratok	1949
	5. Körlevelek, tájékoztatók	1945-1949
	6. Levelzés	1934, 1945-1949
	7. Iktatókönyv (köt.)	1936-1942
	8. Ua.	1942-1949
	9. Biztosítéki okiratok	1947-1949
	10. Kötelezvények	1947-1949
	11. Földhözjuttatottak iratai	1947
	12. Államadóssági kötvények	1941
	13. Kimutatások	1947-1949
2. kötet	Postakönyv	1942-1949
3. kötet	Tagsági törzskönyv	1942-1944

**2. sorozat**  
**Pénzügyi iratok**

4. kötet	Főkönyv	1919-1947
5. kötet	Pénztárkönyv	1934-1940
6. kötet	Ua.	1936-1938
7. kötet	Ua.	1938-1941
8. kötet	Ua.	1941-1949
9. kötet	Ua.	1940-1949
10. kötet	Kölcsönmegszavazási könyv	1929-1939
11. kötet	Takarékbetét számla	1920-1949
12. kötet	Üzletrész havi befizetési könyv	1919-1942
13. kötet	Kiszedési könyv	1940-1943
14. kötet	Ua.	1950
15. kötet	Váltókölcsönök könyve	1925-1932
16. kötet	Ua.	1932-1940
17. kötet	Váltómásolati könyv	1937-1942
18. kötet	Váltólejáratok könyve	1935-1948
19. kötet	Előlegek könyve	1933-1938
20. kötet	Ua.	1942-1948
21. kötet	Letétek nyilvántartása	1934

## XI. 239

# A FONCIERE ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ INTÉZET KECSKEMÉTI FŐÜGYNÖKSÉGÉNEK IRATAI 1935 – 1948

1 doboz = 0,15 ifm

A Fonciere Általános Biztosító Intézet 1864-ben alakult. A biztosítás kiterjedt az élet-, kiházasítási-, járadék-, tanulmányi, robbanás-, tűz-, laktérveszteség és üzemszünetelési károk elleni biztosításokra, valamint betöréses lopás, pénztárküldöncök kirablása elleni biztosítás, szavatossági, autótörés-, baleset-, üvegtörés-, jég-, szállítmány-, érték-szállítmány, géptörés-, viszontbiztosítás minden ágára.

Vezér, illetve főügynökségek működtek többek között: Békéscsabán, Debrecenben, Egerben, Esztergomban, Kecskeméten, Miskolcon.

Az iratanyag a biztosító intézeten belül működő osztályok rendje szerint került rendezésre, de csekély terjedelmük miatt csak tételeket alakítottunk ki.

1. doboz	1. Autó- és balesetbiztosítási osztály	1944-1948
	2. Általános kezelési, szervezési osztály	1942-1947
	3. Betörési osztály	1942-1946
	4. Életosztály	1945-1946
	5. Gyárosztály	1944-1946
	6. Jégosztály	1938-1947
	7. Jutalékosztály	1946
	8. Pénzügyi osztály	1941-1947
	9. Post War Risk (Háború utáni kockázati bizt. osztály)	1946
	10. Üveg osztály	1942-1946
	11. Tűzbiztosítási osztály	1935-1947
	12. Titkárság	1943-1947

# XI. 242

## KECSKEMÉT VÁROS ZÁLOGINTÉZETÉNEK IRATAI

### 1886 – 1942

*1 doboz + 6 kötet + 1 füzet = 0,27 ifm*

Az intézet 1886. július 1-jén „Kecskemét sz.kir. város Zálogintézete” elnevezéssel jött létre. Székhelye: Kecskemét volt. Célja: a nála segílyt kérőknek kézi zálogra, olcsó kölcsönt nyújtani.

Üzletköre:

- kölcsön adása ingóságokra (főleg háztartási és ruházati cikkekre, ékszerekre, árukra, terményekre és értékpapírokra
- kamatozó takarékbetétek elfogadása
- elzálogosított tárgyak bizományi eladása.

Megalakuláskor 30 évre hozták létre. Alaptőkéje: 100.000 forint volt. A zálogintézet szervezete: igazgató Fördös Dezső, pénztárnok: Sárközy Mihály, ellenőr: Tóth László, becselő mester és raktárnok: Schubert Antal.

Kecskemét város th. bizottsági közgyűlése 1940. május 31-én kelt 58. kg. (13721/1940. III.sz.) határozatával kimondta a városi zálogintézet átadását a m. kir. posta-takarékpénztár részére 5 évi időtartamra, évi 3000 pengő üzletbér fizetése ellenében. A m. kir. posta-takarékpénztár zálogüzletti fiókja 1941. május 1-én kezdte meg működését.

Az intézet az iratait nem iktatta. Azokat a polgármesteri hivataltól kapta elintézésre, így csak egy nyilvántartó könyvet vezettek.

Az iratok jellegéből adódóan két sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatban a működéssel kapcsolatos iratok, a másodikban a pénzügyi iratok kaptak helyet. Az iratfajtáknak megfelelően tételeket alakítottunk ki. Azon belül az iratok időrendben követik egymást.

#### 1. sorozat

##### Működéssel kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Alapszabályok	1886-1911
	2. Levelezés	1886-1941
	3. Forgalmi kimutatások	1927-1941
2. füzet	Érkezett levelek nyilvántartása	1935-1941

#### 2. sorozat

##### Pénzügyi iratok

3. kötet	Főkönyv	1908-1935
4. kötet	Ua.	1936-1942
5. kötet	Gyűjtőnapló	1926-1934
6. kötet	Ua.	1934-1941
7. kötet	Lombard kölcsön napló	1914-1924
8. kötet	Alaptőke és takarékbetét nyilvántartás	1927-1941

# XI. 243

## AZ IZSÁKI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1949 – 1951

2 doboz = 0,16 ifm

A szövetkezet 1949. március 6-án tartotta alakuló közgyűlését, de hivatali működését csak májusban kezdte meg. Az alapító tagok voltak: Vitéz Sándor, Szőke Ferenc és Mesznéder Mária. Alapításkor a szövetkezetnek 20 tagja volt, akik összesen 20 üzletrészt jegyeztek. A tagság 90 %-a földműves volt. A szövetkezet cégszövege: Izsáki Hitelszövetkezet, mint az Országos Hitelszövetkezet tagja. Székhelye: Izsák, működési területe Izsák és Orgovány községekre terjedt ki. A szövetkezet ügyvezetője Vitéz Sándor lett.

A szövetkezet az 1947:XI. tc., a 8600/1947 Korm.sz. rendelet, a 12.890/1947. Korm.sz. rend., az 1948:XXXI. t.c. és a 2.290/1949 Korm.sz. rendeletek által előírtak alapján működött. 1951. január 31-én beolvadt a Délpest-megyei Gazdasági Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyv		1949
	2. Igazgatósági ülés jegyzőkönyve		1949
	3. Alapszabály és ügyrend		1949
	4. Levelezés		1949-1951
	5. Körlevelek		1949-1950
	6. Vegyes iratok		1949
	7. Levelezés		1949-1950
	8. Körlevelek, tájékoztatók		1949-1950
	9. Hiteligénylési lap		1950
	10. Fmsz. vegyes iratok		1949
	11. Kölcsönbejelentő lap		1949
	12. Kötelezvények		1949-1950
	13. Hitelvéleményező biz. bírálati könyve		1949
	14. Mérleg		1949
	15. Pénzügyi előirányzat		1950
2. doboz	Birtoklapok, igazolások	A-W	1949
3. kötet	Főkönyv		1949-1951

**XI. 244**  
**A KALOCSAJÁRÁSI TAKARÉK ÉS HITELSZÖVET-**  
**KEZET (1940-TŐL SÁRKÖZI HITELSZÖVETKEZET**  
**KALOCSÁN) IRATAI**  
**1938 – 1949**

*4 doboz + 11 kötet = 0,65 ifm*

A szövetkezet alakuló közgyűlését 1938. november 14-én tartotta. Az 1898:XXIII. t.c. szerint alakult. Alakuláskor a cég elnevezése: Kalocsajárásai Takaré- és Hitelszövetkezet, mint az OKH tagja.

Székhelye: Kalocsa. Működése kiterjedt: Kalocsa, Bátya, Dunaszentbenedek, Dusnok, Érsekcsanád, Géderlak, Hajós, Homokmégy, Öregcsertő, Szakmár, Uszód községekre.

A szövetkezet célja: a tagok anyagi helyzetének javítása azáltal, hogy a tagok indokolt hiteligényeit kielégíti, vállalkozásaikban segíti, takarékosagra ösztönzi, gazdasági ismeretekre oktatja, jóerkölcös üzleti tevékenységre neveli és pontosságra szoktatja.

Üzletrész tőkéje 40 pengős üzletrészekből alakult. A tagok a szövetkezet kötelezettségeiért saját üzletrészüket névértékének ötszörös összegéig feleltek. Ügyvezetője Nagy Albert lett. Az igazgatóság tagjai: dr. Kertész Gyula, Janzer István, Tarján Jenő, dr. Balogh Ferenc, dr. Mócsy István, Jakab Ferenc, dr. Leszich János, Dudás István, Filvig Máttyás, Urbán József. 1939-ben a tagok száma 216, az üzletrészek száma 903 volt.

Az 1940. június 2-án tartott rendes, és az augusztus 11-én tartott rendkívüli közgyűlésen elhatározták az eddigi „Kalocsajárásai Takaré- és Hitelszövetkezet, mint az OKH tagja” cégszöveg törlését. Az új elnevezés: „Sárközi Hitelszövetkezet Kalocsán”. Ebben az évben módosították az alapszabályt is. Ekkortól a működési területe kiterjedt Fajszi községre is.

1940. október 10-én tartott rendkívüli közgyűlésen kimondták, hogy a „Sárközi Hitelszövetkezet” átveszi a Sárközi Takarékpénztár üzletét. A Sárközi Takarékpénztár így beolvadt a Sárközi Hitelszövetkezet (Kalocsán) cégbe, amit a Kalocsai kir. Törvényszék 1941. szeptember 4-én hagyott jóvá. Alapszabály-módosításra került még sor 1947-ben és 1948-ban.

Az iratok jellegéből adódóan 4 sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatba kerültek a működéssel kapcsolatos iratok, a 2. sorozatba a kölcsönügyek iratai, a 3. sorozatba a pénzkezeléssel kapcsolatos iratok, és a 4. sorozatba a hitelszövetkezet földbérleteinek iratai kaptak helyet.

**1. sorozat**  
**Működéssel kapcsolatos iratok**

- |   |           |
|---|-----------|
| 1. doboz 1. Jogügyi iratok (törvényszéki végzések, másodpéldányok)            |           |
| 2. Levelezés  | 1938-1941 |
| 3. Illetményjegyzék   | 1940-1949 |
| 4. Hitelszövetkezet ügyvédjeinek – dr.Simig Gézának és dr.Nyári Pálnak iratai |           |
| 5. OKH tagszövetkezeteinek statisztikai adatai                                | 1942      |
| 6. Adóívek  | 1941-1947 |
| 7. Tűzbiztosítási kötvény   | 1943      |
| 8. Teherrendezési kimutatás (védett birtokosok)                               | 1940-1942 |
| 9. Főkönyvi kivonat   | 1940      |
| 10. Érdekeltségi könyvecske   | 1940-1942 |

**2. sorozat**  
**Kölcsönügylek iratai**

- |   |           |
|---|-----------|
| 2. kötet Kölcsönmegszavazási jegyzőkönyv      | 1942-1944 |
| 3. doboz Egyéni kölcsönügylek A-ZS            |           |
| 4. doboz 1. Ua. A-T                           |           |
| 2. Bejelentési jegyz. hadikölcs. kötvényekről | 1941      |
| 3. Kölcsönügylek vegyes iratai                | 1940-1949 |

**3. sorozat**  
**Pénzkezeléssel kapcsolatos iratok**

- |                               |           |
|-------------------------------|-----------|
| 5. kötet Rovatos pénztárkönyv | 1938-1939 |
| 6. kötet Pénztárkönyv         | 1939-1940 |
| 7. kötet Ua.                  | 1941-1942 |
| 8. kötet Ua.                  | 1942      |
| 9. kötet Ua.                  | 1943-1945 |
| 10. kötet Napló               | 1938-1940 |

**4. sorozat**  
**A hitelszövetkezet földbérleteinek iratai**

- |  |           |
|--|-----------|
| 11. doboz 1. Bátyai földbérletcsoport iratai | 1941-1945 |
| 2. Érsekhartai földbérlet iratai             | 1943-1946 |
| 3. Kiosztási birtokiv                        | 1943      |
| 4. Prónaifalvai ingatlan iratai              | 1941-1943 |
| 5. Pirtói Gazdaság iratai                    | 1938-1946 |
| 6. Kivetési lajstrom                         | 1942-1945 |

12. kötet	Tagsági törzskönyv- Harta	1927
13. kötet	Főkönyv – Pirtói gazdaság	1934-1937
14. kötet	Ua.	1938-1945
15. kötet	Főkönyv – mintagazdaság	1944-1946

## XI. 245

### AZ ADRIA BIZTOSÍTÓ TÁRSULAT KECSKEMÉTI VEZÉRÜGYNÖKSÉGÉNEK IRATAI

#### 1918 – 1947

*1 doboz = 0,02 ifm*

A biztosító társulatot 1838-ban Triesztben alapították. Az egyik legrégebbi és legnagyobb olasz biztosító társaság. Működését kezdettől fogva kiterjesztette Magyarországra is. Az I. Világháború után emelkedett a legjelentősebb biztosítók sorába.

Tevékenysége kiterjedt a biztosítás minden ágára. Magyarországi fiókjait 1950-1952 között az Állami Biztosító vette át.<sup>34</sup>

A kecskeméti fiók működésére vonatkozó adatokat nem sikerült kikutatnunk.

A megmaradt iratanyag csak szálas iratokból áll. Mennyisége összesen 0,02 ifm. Főleg tűzbiztosítási kötvényekből és néhány levélből áll.

1. doboz	1. Kereskedelmi Iparhitelintézet és Népbankkal kötött megállapodás	é.n.
	2. Üzletkötői megállapodások	1942-1944
	3. Levelezés	1918-1947
	4. Tűzbiztosítási kötvények	1938-1946

<sup>34</sup> Magyar Nagy Lexikon II. 162.



## XI. 246

# A PROVIDENTIA BIZTOSÍTÓ RT. KECSKEMÉTI FŐ- ÜGYNÖKSÉGÉNEK IRATAI

1945 – 1947

1 doboz = 0,01 ifm

A biztosító intézetet a Magyar Általános Hitelbank alapította. Önálló részvénytársasággá alakult 1923. június 20-án a Providentia Általános Biztosító Társaság bécsi cég magyarországi fiókjából, annak Magyarországon lévő üzletállományának átvételére.

Alaptőkéje alakuláskor 20.000,000 K volt, mely 20,000 db részvényből állt. A biztosítás minden ágával foglalkozott. Főügynökségek működtek számos vidéki városban: Szegeden, Debrecenben, Nyíregyházán, Miskolcon, Gyöngyösön, Sátoraljaujhelyen, Győrben, Pécsen, Sopronban, Sárospatakon és Egerben.

A főügynökségek száma 1943-44-ben 34-re emelkedett. Alaptőkéje 700.000 pengő lett, mely 28.000 db 25 pengő névértékű részvényre oszlott.<sup>35</sup>

A kecskeméti főügynökség pontos megalakulásának időpontját nem sikerült kikutatni. A Kecskeméti Nagy Képes Naptár 1916-ban említi először a biztosító intézetet.

A megmaradt iratanyag összesen 0,01 ifm, melyben néhány levél és üzletszerzői megállapodás található.

1. doboz	1. Levelezés	1945-1947
	2. Üzletszerzői megállapodások	1947

---

<sup>35</sup> Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompasz 1928-29, 1943-1944, 1947-48.

**XI. 247**  
**A KUNSZENTMIKLÓSI HITELSZÖVETKEZET**  
**IRATAI**  
**1909 – 1913**

*1 kötet = 0,03 ifm*

A pénzüintézet 1899-ben alakult. Tajainak száma 1910-ben 525, üzletrészek száma 1270, melynek értéke 63.500 korona volt. A szövetkezet célja az volt, hogy tagjainak hitelszükségeit kielégítse, bank- és pénzváltó ügyleteket bonyolítson le. Székhelye: Kunszentmiklós (Kálvin tér 13.). Működése kiterjedt Tass, Kunpeszér, Kunadacs községekre.

1947-ben az igazgatóság tagjai voltak: Szappanos Péter, Selyem Mihály, Csupor Albert, Illyés Zsigmond, Márki Imre, Németh Sándor, Rácz József, Szappanos Pál, Téti József, Sz.Tóth József, Tóth István gazdálkodók. A jegyezhető üzletrészek értéke darabonként 20 Ft. A belépő tag üzletrészenként 1 Ft belépési költséget fizetett. A szövetkezet szervei voltak a közgyűlés, az igazgatóság és a felügyelőbizottság.

A pénzüintézet a fellelhető cégbírósági iratok szerint 1950-ben még működött.

Levéltárunkban a szövetkezetnek csak egyetlen kötete maradt, mely a szövetkezetbe belépett tagok belépési nyilatkozatait tartalmazza.

1. kötet    Belépési nyilatkozatok

1909-1913

# XI. 248

## A FAJSZI KÖZSÉGI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1920 – 1947

1 doboz + 2 kötet = 0,06 ifm

A hitelszövetkezet 1890. március 1-én az 1875. évi 37. t.c. 225. paragrafusa értelmében alakult, 10 évre. Ekkor a tagok száma 62 volt, akik összesen 106 üzletrészt jegyeztek. 1891-ben a tagok száma 203-ra emelkedett, 322 üzletrésszel. Igazgatósági elnök volt ebben az évben Gregonics Mihály r.kat. lelkész. Az igazgatóság tagjai: ifj. Tessényi József községi jegyző, Gajdosik Győző rk. kántor, Hegedűs Antal, Somogyi Lajos, Szikora András, Szalontai Miklós gazdák. 1903. május 24-én módosították az alapszabály 3. paragrafusát. A szövetkezet cége: Fajszai községi Hitelszövetkezet helyett Fajszai Hitelszövetkezet lett. Az 1930. évi alapszabály szerint a szövetkezet célja: a tagok anyagi helyzetének javítása az által, hogy azok indokolt hiteligényeit kielégíti, gazdaságuk folytatásában, esetleges vállalkozásaikban és üzleti ügyeikben segíti. Ezzel kapcsolatban őket takarékoságra ösztönzi, gazdasági ismeretekre oktatja, üzleti pontosságra szoktatja.

A szövetkezet tagja csak az lehetett, aki annak működési körében lakott, vagy ott fekvő ingatlanak, ill. vállalatnak a tulajdonosa vagy birtokosa volt.

Szervei: a közgyűlés, igazgatóság, felügyelőbizottság

Az OKH kérelme folytán az 1920:XXX. t.c. 23. par. alapján a Cégbíróság elrendelte a szövetkezet felszámolását. (Végzés kelte: 1940. április 16.) A felszámolás évében a tagok száma 226, az üzletrészek száma 330. A felszámoló bizottság tagjai voltak: Gajdos Jenő, Lengyel János, Imre Jenő. Végelszámoló közgyűlését 1942. április 25-én tartotta. A pénztintézet könyveit és iratait a K.T. 207/253 paragrafusa értelmében 10 éven át tartó megőrzésre a Sárközi Hitelszövetkezet kalocsai cégnél helyezték el.

A pénztintézetnek nagyon kevés iratanyaga maradt meg. Működésére utaló iratokat egyáltalán nem találhatunk a fond anyagában. A bevezetőben leírt adatokat a Kalocsai Törvényszék Cégbírósági anyagából a Ct.37.sz. iratokból merítettük.

- |          |  |           |
|----------|--|-----------|
| 1. doboz | Egyéni kölcsöntügyek : G - Z   |           |
| 2. kötet | Főkönyv - Fajszai Hitelszövetkezet Ösztövért<br>Karaszai földbérletcsoport | 1920-1930 |
| 3. kötet | Főkönyv  | 1937-1947 |

**XI. 250**  
**A KISKUNFÉLEGYHÁZI KÖZGAZDASÁGI**  
**TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI**  
**1905 – 1919**

*1 kötet = 0,02 ifm*

A pénzüintézet működését 1905. április 25-én kezdte meg a felügyelő bizottsági jegyzőkönyv adatai szerint. 2500 db 200 koronás részvénnyel alakult. Vezérigazgatója Frank Miksa, elnöke dr. Bíró László lett.

1922-ben beolvadt a Magyar Általános Takarékpénztárba és annak fiókjaként működött tovább. A Nagy Magyar Compass 1938-1939-ben még említi a Magyar Általános Hitelbankot, amelynek jogelődje volt a Magyar Általános Takarékpénztár Rt., 1939-40-ben azonban már nem szerepel a Compassban. A megszűnés körülményeire vonatkozó adatunk nincs.

Mindössze egy kötet jegyzőkönyv került a levéltár őrizetébe, mely átlapozással kutatható.

1. kötet      Felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyve      1905-1919

**XI. 252**  
**A KÉCSKEI HITELINTÉZET ÉS TAKARÉK-**  
**PÉNZTÁR RT. IRATAI**  
**1924 – 1948 (1938)**

*1 doboz = 0,02 ifm*

A pénzüintézet 1924. február 9-én alakult. Székhelye Újkécske, Szolnoki u.1.sz. alatt, később a Templom tér 8.sz. alatt volt. Részvényeinek száma alakuláskor 20.000, egy részvény értéke 5.000 K volt. Anyaintézete a Tiszavidéki Hitelintézet és Takarékpénztár RT. Szolnok, mely a részvények 31 %-nak volt a tulajdonosa és a Magyar Általános Hitelbank érdekkörébe tartozott.

A vállalat tevékenységi köre kiterjedt a pénzbeli kölcsönök nyújtására, gazdasági és iparvállalatok létesítésére, jelzálogkölcsönök nyújtására, betétek kamatozásra történő elfogadására, magán vagy jogi személyek kölcsöneinek közvetítésére, ingatlanok vételére és eladására stb.

1935-ben elnöke Hainiss Dezső kormányfőtanácsos, címzetes kanonok, esperes plébános volt. Az igazgatóság tagjai 1945-ben: Miskolczy Jenő, Rózsa László, Dankó János, Rácz Lajos, Kiss András, Porga Gyula, Várkonyi Sándor, Szőke Antal és Bodonyi Sándor. 1947-ben a 14.000 lakosú Ó- és Újkécske területén az egyetlen hitelszerv volt,

amely a lakosság rendelkezésére állt. 1948-ban az ügyvezető igazgató Várkonyi Sándor, az alkalmazottak száma 4 fő volt. A Magyar Általános Hitelbankot 1948-ban államosították. Hogy ez milyen hatással volt a Tiszavidéki Hitelintézet és Takarékpénztár Rt.-re, valamint a Kécskei Hitelintézetre, erre pontos adataink nincsenek.

A fond anyaga nagyon kevés és csak szálas iratokból áll.

1. doboz	1. Felvételi füzet	1924
	2. Levelezés	1935-1948
	3. A hitelintézet házingatlanával kapcsolatos iratok	1935-1943
	4. Jelentések általános felülvizsgálatról	1934-1947
	5. Kimutatások alkalmazottakról	1948
	6. Kérdőívek hiteligényléshez	1948
	7. Ó- és Újkécskei fm.szövetkezet áruforgalmi utalványkönyvének ellenőrző lapjai	1949-1950

## XI. 253

### A JÁNOSHALMI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI

1902 – 1934

3 kötet + 1 csomó = 0,13 ifm

Alakulásáról és megszűnésével kapcsolatban nem sikerült adatokat feltárnunk.

1. csomó	1. Alapszabály	1931
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1928
2. kötet	Főkönyv	1902-1906
3. kötet	Főkönyvi napló	1921-1934
4. kötet	Nyers mérlegkönyv	1926-1932

# XI. 254

## AZ AKASZTÓI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### (1924) 1935 – 1949

1 doboz = 0,09 ifm

A hitelszövetkezet 1890. május 26-án alakult. Ekkor a tagok száma 89 volt, akik 370 üzletrészt jegyeztek. Egy üzletrész értéke 25 Ft volt. A tagok a szövetkezet kötelezettségeiért üzletrészükhöz felül, annak egyszeres összegéig feleltek. A szövetkezet 15 évre alakult. Működése csak Akasztó községre terjedt ki. Alakuláskor az igazgatóság tagjai voltak: Tóth Mihály plébános, Horváth János községi jegyző, Kaljkó Pál, Rácz Béni, Judák János, Madácsi József, Kukel Pál földművesek. 1899. július 4-én a szövetkezet belépett az OKH tagjai sorába.

1949. július 16-án beolvadt a Kiskőrösi Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Igazgatósági ülések jegyzőkönyve (köt.)	1935-1941
	2. Közgyűlési iratok	1949
	3. Alapszabály és ügyrend	1924-1949
	4. Vezetéssel kapcsolatos iratok	1947, 1949
	5. Levelezés	1946-1949
	6. Biztosítéki okiratok	1948-1949
	7. Kötelezvények	1946-1949
	8. Betétkönyv	1949
	9. Leltárok	1947-1949
	10. Egyesített névmutató (köt.)	1940
	11. Bekebelezetlen váltó tartozások (köt.)	1928-1949

# XI. 255

## A CSENGŐDI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1911 – 1949 (1950)

1 doboz + 6 kötet = 0,22 ifm

A pénzüintézet 1911. március 25-én alakult. A 42 alapító tag 161 üzletrészt jegyzett, melynek értéke 8.050 korona volt. Egy üzletrész 50 koronát ért. A belépési díj 40 fillér volt. A tagok a szövetség kötelezettségeiért üzletrészüket ötszöröséig feleltek. A cég elnevezése ekkor Csengőd és Vidéke Hitelszövetkezet volt. Működése kiterjedt Csengőd, Kiscsengőd, Kullér, Kisczebe pusztákra. Alakulásakor az igazgatóság tagjai lettek: Horváth Kálmán tanító, Orcsik András, Vörös József, Tallián János, Dobó Imre, Szabó István, Búzi Lajos kisbirtokosok.

Az 1921. augusztus 21.-i közgyűlésen módosították az alapszabályt. Ettől kezdve a szövetség neve Csengődi Hitelszövetkezet lett.

1949. december 19-én olvadt be a Kiskörösi Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Vezetőség iratai	1943, 1945, 1949
	2. Levelezés	1941-1949
	3. OSZH körlevelek	1940-1949
	4. Fmsz. hitelmegállapodások	1949
	5. Biztosítéki okiratok	1947-1948
	6. Kötelezvények	1947, 1949
	7. Kimutatások (üzletrészeiről, takarékbetétekről)	1945, 1948-1949
	8. Vegyes iratok	1945, 1949
	9. Postakönyv	1947
	10. Iktatókönyv (köt.)	1945-1950
	11. Egyesített névmutató (köt.)	1942
	12. Pénztárkönyv (köt.)	1941-1949
2. kötet	Pénztárkönyv váltómásolattal	1943-1949
3. kötet	Főkönyv	1933-1948
4. kötet	Kamatkozó kötvény kölcsön könyv	1911-1949
5. kötet	Váltókölcsönök könyve	1938-1945
6. kötet	Előlegek könyve	1941-1949
7. kötet	Letétnyilvántartási könyv	1939-1943

**XI. 256**  
**A TÁZLÁRI HITELSZÖVETKEZET IRATAI**  
**(1948) 1949 – 1950**

*1 doboz = 0,01 ifm*

1949 májusában alakult, de 1950-ben már beolvadt a Kiskőrösi Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Vezetéssel kapcsolatos iratok	1949
	2. Levelezés	1948-1950
	3. Kimutatás üzletrészekről	1950

**XI. 257**  
**A KALOCSAVIDÉKI HITELSZÖVETKEZET IRATAI**  
**1926 – 1939**

*1 doboz + 5 kötet = 0,14 ifm*

A Kalocsavidéki Hitelszövetkezet 1926. június 6-án alakult. Felszámolását 1933-ban megkezdték. Végelszámoló közgyűlését 1939. július 22-én tartotta. Ekkor egy új szövetkezetet alakítottak Kalocsajárási Takaré- és Hitelszövetkezet néven, és ennek az új szövetkezetnek adták át a felszámoló szövetkezet összes terheit, valamint egész vagyonát.

1. doboz	Egyéni kölcsönügylek iratai: G-SZ	
2. kötet	Tagsági törzskönyv	1926-1927
3. kötet	Tagsági törzskönyv - Harta	1927
4. kötet	Ua.	1926-1927
5. kötet	Főkönyv	1926-1939
6. kötet	Főkönyv-Pirtói Gazdaság	1934-1937



## XI. 258

# AZ ALPÁRI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### (1912) 1936-1951 (1952)

*1 doboz + 1 kötet = 0,09 ifm*

A pénztintézet 1902. május 24-én alakult. Székhelye Alpáron volt. Működése Alpár és Tiszaújfalú községekre terjedt ki. 1910-ben 488 tagja volt, akik 849 üzletrészt jegyeztek, összesen 42.450 korona értékben.

1944-ben az igazgatóság tagjai voltak: id. Magyar Mátyás, Gróf Károly, Osza János, Kerepesi József, Menczel Vilmos, Bársony István, Vincze Béla, Kátai Mihály, ifj. Magyar Mátyás. Ügyvezető Koós Ferenc volt.

Az 1948. évi alapszabály adatai szerint akkor az üzletrészek értéke 20 Ft volt. A belépő tag a tartalékalap javára üzletrészenként 1 Ft belépési díjat és 1 Ft felszerelési költséget fizetett. A szövetséget 1951-ben beolvadt a Kiskunfélegyháza és Vidéke Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Alapszabály	1948
	2. Levelezés	1947-1950
	3. Üzletrészesek névsora	1950
	4. A hitelszövetkezet épületének alaprajza	1936
	5. Nyilvántartás munkavállalókról	1949-1950
	6. Leltárak	1947-1950
	7. Alpári és újfalui fmsz.-ek áruforgalmi ellenőrző lapjai	1949-1950
	8. Pénztárzárások könyve (köt.)	1941-1950
	9. Levelező könyv (füz.)	1950
	10. Úa. (füz.)	1950
2. kötet	Utalványozási könyv	1912-1952

# XI. 259

## A KISKUNMAJSAI HITELSZÖVETKEZET IRATAI

### 1926 – 1951

1 doboz + 4 kötet = 0,20 ifm

A szövetkezet az 1898:XXIII. t.c., és az ezt módosító és kiegészítő 1920:XXX.t.c. alapján alakult. Alakuló közgyűlését 1926. augusztus 29-én tartotta. Alakuláskor működése csak erre a községre terjedt ki. Az 1931. évi alapszabály szerint működése már kiterjedt Szank és Jászszentlászló községekre, majd később Csolyospálos és Kunszállás községekre is.

Egy üzletész névértéke 40 pengő volt. A belépő tag üzletészenként 1 pengő belépési díjat és 1 pengő felszerelési költséget fizetett. 1940-ben az igazgatóság tagjai: Csonotos Illés, Szögi Ferenc, Tóth B. Lajos, Péter Sz. József gazdákodók, Rétei Gyula apátplébános, Juhász István szabómester, Mezei Lajos kereskedő, Bazity József, Rónyai József tanítók és Hunyadi Márton kereskedő. Ekkor ügyvezető Antus András volt. 1943. június 30-ig 577 tagja volt 1.377 üzletrésszel.

1949. decemberében magába olvasztotta a Kömpöci Hitelszövetkezetet. Ekkor a hitelszövetkezethez tartozó földművesszövetkezetek száma 7, a termelőség szövetkezeti csoportok száma 21, a kisipari termelőség szövetkezetek száma 1. 1951-ben beolvadt a Kiskunfélegyházi Hitelszövetkezetbe.

A hitelszövetkezetnek nagyon kevés iratanyaga maradt meg. Azok is elsősorban a 40-es évekből valók. A meglévő iratokból három sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatba a vezetőség iratait, a második sorozatba a hitelnyújtással kapcsolatos iratokat, a harmadikba pedig a pénzügyi iratokat soroltuk, azon belül tételeket alakítottunk ki.

#### 1. sorozat

##### A vezetőség iratai

1. kötet	Jegyzőkönyv (igazgatósági és felügy.biz.)	1938-1950
2. doboz	1. Jegyzőkönyvek	1942, 1947
	(igazgatósági és vizsgálati jkv.-k)	1949-1950
	2. Közgyűlési iratok	1944-1945
	3. Címpéldányok	1947, 1949
	4. Alapszabályok és alapszabály függelékek	1926-1949
	5. Levelezés	1941-1951
	6. Körlevelek, tájékoztatók	1950
	7. Törzslap	1947-1948
	8. Törvényszéki végzések	1943-1949
	9. A Hit.szöv. ingatlanával kapcs. ir.	1949-1951
	10. Személyzeti ügyek iratai	1949-1950
	11. A beolvadással kapcsolatos iratok	1951

## 2. sorozat

### A hitelnyújtással kapcsolatos iratok

12. Kimutatások kölcsönökről	1948-1950
13. Kulák kölcsönök	1949-1950
14. Lakóház építési kölcsönakció iratai	1950-1951
15. Tsz.-ek iratai	1950
16. Terménynapló gyűjtőkereskedőkről	1948-1949
17. Állami Mezőgazdasági Gépezem iratai	1950

## 3. sorozat

### Pénzügyi iratok

18. Mérlegek	1949-1950
19. Leltárak	1945, 1947-1950
20. Fúziós leltárak	1951
21. Havi jelentések	1949
3. kötet Előleg jegyzék	1941-1950
4. kötet Főkönyv (Gabona osztály)	1946-1950
5. kötet Egyesített névmutató	é.n.

## XI. 260

### A KÖMPÖCPUSZTAI HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1922) 1930 – 1949

1 csomó = 0,04 ifm

A szövetség alakuló közgyűlését 1922. március 12-én tartotta. Az 1898: XXIII.t.c. és az ezt kiegészítő és módosító 1920:XXX. t.c. alapján alakult. Székhelye: Kiskunmajsza-Kömpöcpusztá. Működési területe 1947-ben már Csölyospálosra is kiterjedt. Egy üzletrész értéke 200 korona volt. A belépő tag üzletrészenként 5 korona belépési díjat és 5 korona felszerelési költséget fizetett.

1947-ben az üzletrészek értéke 40 pengő lett, a belépési és felszerelési költség pedig 1 pengő. 1948-ban az igazgatóság tagjai: Kiss Mihály, Sági János, Szilágyi Ferencné, Hajagos Nándor, Kovács Antal, Szilágyi Márton, Tisoczki Lajos, Török Sándor, Varga József. 1949-ben a tagok száma 135, a jegyzett üzletrészek száma 392. Ekkor ügyvezető Kispál Imre, pénztáros Horváth Gézáné.

1949. decemberében a Nép gazdasági Tanács 196-10/1949.sz. határozata értelmében beolvadt a Kiskunmajsai HitelSZövetkezetbe.

A levéltár őrizetében maradt iratanyag mindössze egy csomó. Néhány irat kivételével valamennyi 1945 utáni. Az iratokat tárgyak alapján tételekbe soroltuk.

1. csomó	1. Alapszabályok	1922, 1925, 1944
	2. Törzslap	1947-1948
	3. Vizsgálati jegyzőkönyvek	1949
	4. Ügyrend és kezelési szabályzat	1930-1934
	5. Alkalmazottak iratai	1948-1949
	6. Levelező könyv (füz.)	1937-1939
	7. Ua. (füz.)	1944-1949
	8. Levelek	1949
	9. Kölcsönök kimutatása	1949
	10. Leltárak	1948-1949
	11. Napi pénztár kimutatás (füz.)	1943-1949
	12. A hit. szöv. beolvastásával kapcs. iratok	1949

## XI. 261

### A PÁLMONOSTORAI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1929 – 1949

*1 doboz = 0,06 ifm*

A hitelszövetkezet 1899-ben alakult. Megalapítója és később is nagy pártfogója Pallavicini Sándor örgróf volt. Ő volt a pálmonostori – akkor még pusztapéteri – határ birtokosa, aki 1894-ben addig haszonbéres területeket örökvételre felajánlotta jutányos áron a bérlőknek. Akkor az egyezség nem jött létre, de később a bérlők mégis az örgróf segítségét kérték. Ekkor az örgróf rendezte a pusztapéteriek ügyét, úgy hogy a teljesen fizetésektelen lakosságnál megmaradhatott a föld. A vételár 50 %-át az Országos Központi Takarékpénztárnál 50 éves törlesztéses kölcsönként kieszközölte, 50 %-át pedig a Központi Hitelszövetkezet nyújtotta. De ehhez szükség volt arra, hogy a Pusztapéteri (ma Pálmonostori) Hitelszövetkezet megalakuljon, olyan tőkével, hogy az alapszabályok szerinti teljes biztosítékot nyújtson. Ő jegyzett a szükséges tőke érdekében 1.360 db 50 K-ás üzletrészt, melynek értékét azonnal készpénzben befizette.

A szövetkezet bank- és pénzváltó üzletet bonyolított. 1910-ben 349 tagja volt, akik 1.836 üzletrészt jegyeztek, összesen 91.800 K értékben. Működése csak Pálmonostora községre terjedt ki. Az 1929. augusztus 8-i igazgatósági és felügyelőbizottsági ülésen elhatározták, hogy a szövetkezetnek új helyiséget kell építeni. 1931-ben a szövetkezet elnöke Payer István plébános volt. 1944-ben az igazgatóság tagjai: id. Krébecz József, Huszka János, ifj. Boldog Ferenc, Magony Gáspár, Nagy Lajos, Pozsár János voltak.

A Pálmonostori Hitelszövetkezet (a cégbírósági irat tanúsága szerint: Cg.436/1950.sz. végzéssel) beolvadt a Kiskunfélegyháza és Vidéke Hitelszövetkezetbe.

1. doboz	1. Jegyzőkönyv (köt.)	1929-1949
	2. Közgyűlési iratok	1947-1949
	3. Alapszabály függelékek	1947, 1949
	4. Címpéldányok	1948-1949
	5. Üzletrészes tagok névsora	1944-1945, 1949
	6. Levelezés	1940-1949
	7. Kimutatások	1947-1948
	8. Hadikölsön kötvények	1944
	9. Biztosítási kötvények	1931, 1943, 1948
	10. Levelező könyv (füz.)	1943-1948

## XI. 262

### A KECSKEMÉTI KÖZPONTI TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI

#### 1872 – 1903

*1 csomó = 0,01 ifm*

A takarékpénztár 1872-ben alakult. Székhelye Kecskeméten a Kossuth tér 10.sz. alatt volt. Alakuláskor igazgatója Szeless Kálmán volt. 1910-ben alaptőkéje 1.200.00 K 3 ezer darab 400 koronás részvényben.

A pénzüintézet célja volt „a takarékoság előmozdítása úgy a felnőtteknél, de különösen a gyermekeknél, hogy ez által felköltse és fejlessze már kiskorukban is a takarékoság ösztönét.” A Kecskeméti Központi Takarékpénztár honosította meg és hozta forgalomba Budapest és több vidéki nagyváros pénzüintézeteinek mintájára Kecskeméten a „házi takarékperselyt”. Ezek után rendes betéti kamatot fizetett. Takarékbetétek gyűjtése mellett „jelzálogkölsönt adott ingatlanokra, törlesztéses kölsönt földbirtokokra és szilárd anyagból épült, jó forgalmú helyen levő házakra.” Előleget adott gabonára, borra.

1916-ban az igazgatóság tagjai: elnök: Kovács Sándor, tagok: Dékány Imre földbirtokos, Brachfeld Vilmos szeszgyáros, Fodor Miklós magánzó, Fodor Sándor ügyvéd, Györffy Balázs ügyvéd, Kardos József főkönyvelő, Kecskeméti Lajos ny.tisztifőorvos, Muraközy Gyula ny.törvényszéki bírő, Sándor László földbirtokos, Szappanos István földbirtokos, Szegedy György ny. városi tanácsnok.

1926. február 7-én beolvadt a Magyar Általános Takarékpénztár Rt.-be és mint annak kecskeméti fiókja működött tovább. A beolvadás évében alaptőkéje: 300.000,000 korona névre szóló 15.00 db 20.000 K értékű részvény<sup>36</sup>.

A levéltárban a takarékpénztárnak csak üzleti kimutatásai maradtak meg, igen kis terjedelemben. Ezek évenként, nyomtatott formában jelentek meg.

1. csomó    Üzleti kimutatások    1872-1903

<sup>36</sup> K.N.K.N. 1908

Nagy Magyar Compass 1925-1926, Főszerk.: Della Vedella Mihály, Budapest 421.

**XI.263**  
**A TAKARÉKPÉNZTÁRRAL ÖSSZEKÖTÖTT**  
**HITELINTÉZET**  
**(KISKUNHALAS) IRATAI**  
**1857 – 1861**

*1 kötet = 0,12 ifn*

1856. november 15-én alakult a pénzüintézet. Működését a következő évben kezdte meg. Az önkényuralom nyomásának enyhülése következtében azonban 1861. október 14-én a város képviselő testülete megszüntette az intézetet és az alaptőkét a redemptus birtokosok adójának a kifizetésére fordítani rendelte.

1. kötet      Betéti napló

1857-1861

## **Mezőgazdasági üzemek**

# XI. 602

## A KALOCSAI ÉRSEKSÉG ERDŐGAZDASÁGÁNAK IRATAI

### 1883 – 1922

1 doboz = 0,13 ifm

Az erdőgazdaság a kalocsai érsekségi uradalmak meghatározó ágazata volt. A jobbágyfelszabadítás után 17000 kat.hold erdőterülettel rendelkezett. Ezek közül kiemelkedett a Gemenci erdő, mely a 19. század közepén másfélezer magyar holdas terület volt. A vizek behálózta és a következő 5 egységet (dűlöt, erdőrészt) alakították ki benne: Hosszútó környéke, Körös görönd környéke, Nagy Forgó melléke, Külső major sziget, Belső major sziget. A Duna-szabályozásának befejezése után az ártáren maradt erdőekben nyagarányú építkezéseket kezdtek. Erdészházakat, majorokat alakítottak ki, ahol az erdőben dolgozók elszállásolására volt lehetőség. A szárazzá vált területeken a kivágott tölgy és fűzfa helyére cser, nyárfa, a homokra akác került. A korszerűsítésre utal, hogy minden nagyobb erdősegnél létesítettek faiskolákat és vadaskertekkel, fácánosokkal gondoskodtak az állatállomány pótlásáról.<sup>37</sup>

A levéltár őrizetében az erdőgazdaságnak nagyon nevéis irata található meg, így az anyagban nem volt szükség sorozatok kialakítására. Csak az erdőörök szolgáltatíteli könyveit, és kihágási naplót tartalmaz a fond. A kihágási napló elején található egy „Utasítás”, melyet az 1880. évi erdőtörvény 41. paragrafusában foglalt határozat alapján a földművelési-, ipar- és kereskedelemügyi m.kir. minisztérium 24.931.sz. alatt adott ki. Ebbe a naplóba az erdőben elkövetett kihágások leírását, idejét, elkövető nevét, lakhelyét, az elvett zálog megjelölését, az erdőbirtokosnak vagy erdőtisztnek tett bejelentés idejét jegyezték be. Ezt a naplót az erdőörök vezették és szolgálatba mindig magukkal vitték.

A szolgáltatíteli könyvet szintén ők használták. Az erdőjárás során tapasztalt észrevételeiket jegyezték le benne. Említést tettek a bejárt erdőrészekről, az időjárásról, a Duna áradásáról stb.

A témában kutatók számára mindenképpen javasoljuk a Kalocsai Érseki Gazdasági Levéltárban történő kutatást.

- |          |  |           |
|----------|--|-----------|
| 1. doboz | 1. A Kalocsai Érsekség tulajdonát képező Ó Sükösdí erdőgondnokság Rezeti védkerületének Keresztes István felesketett erdőör által vezetett erdei kihágási naplója (köt.) | 1883-1906 |
|          | 2. Keresztes István gemenci (alsó erdő) erdőöri szolgáltatíteli könyve (köt.)  | 1899      |
|          | 3. Ua. (köt.)  | 1901      |
|          | 4. Farkas László csanádi erdőör szolgáltatíteli könyve (köt.)  | 1901-1903 |
|          | 5. Zsidamcs István erdőör működési naplója (köt.)  | 1910-1912 |
|          | 6. Az érseki erdőör szolgáltatíteli könyve (köt.)  | 1915-1922 |

<sup>37</sup> Dóka Klára: Egyházi birtokok Magyarországon a 18-19. században, Bp. METEM 1997. 163.



**XI. 604**  
**A KECSKEMÉTI FAISKOLA ÉS MAGTERMELŐ RT.**  
**IRATAI**  
**1929 – 1941**

*1 kötet = 0,04 ifm*

A „Kecskeméti Szőlősgazdák Egyesülete” 1921-ben Faiskola és Magtermelő RT.-t alapított, hogy tagjait facsemetékkal ellássa. Célja volt: kevés, de Kecskemét környékén jól bevált, nagy termést biztosító fajtákat termesztetni.

Területe: Alsóurrét vasútállomáshoz közel eső 50 kat. hold.

Az igazgatóság tagjai voltak: Németh László elnök, Csösz József alelnök, Bajnóczy Károly, dr. Dömötör Lajos, Francsek József, Héjjas Mihály, dr. Jámbor József, Kovács Sándor, Ballus Tivadar – titkár. A részvénytársaság vezetője Gouth Miklós volt (1931).<sup>38</sup>

Az Rt. működéséről több adatot nem sikerült kikutatnunk.

A levéltár őrizetében a Kecskeméti Faiskola és Magtermelő RT.-nek egyetlen kötete, egy főkönyv maradt meg.

1. kötet Főkönyv

1929-1941

---

<sup>38</sup> Bende László: A kecskeméti szőlő- és gyümölcsstermelés fejlődésének története. Kecskemét, 1929. 96.

**XI. 606**  
**A KECSKEMÉTI SZŐLŐTELEPÍTŐ VÁLLALAT**  
**IRATAI (HELVÉCIAI TELEP)**  
**1892 – 1897**

*1 doboz = 0,08 ifm*

A szőlőtelep létrehozása Wéber Ede svájci születésű pedagógus nevéhez fűződik, aki 1870-ben jött Magyarországra. A telep létrehozásának több oka volt. Egyrészt a filokszera által elpusztított szőlővidékek elszegényedett munkásosztályának megmentése, másrészt a homokos területek szőlővel való beültetése által az ország szőlő- és bortermését újra biztosítani.

Wéber Ede svájci születésű pedagógus volt. 1883-ban megvált a tanári pályától és kerepesi birtokára vonult, ahol nagy érdeklődéssel foglalkozott a homoki szőlőkultúrával és a telepítés kérdésével. 1881-ben beadott egy tervezetet a földművelési miniszternek, amelyben 40 holdnyi területet kért, hogy azt szőlővel telepítse be és a filokszera által tönkretett szőlőműves családokkal benépesítse. Kérelme nem talált támogatókra. 1891-ben bejárta az országnak azokat a vidékeit, ahol szőlőtelepítésre alkalmas helyet gondolt. Így találta meg a Kecskemét város tulajdonát képező izsáki határtól a Tiszáig lenyuló területet.

1891. november 1-én újra beadványt nyújtott be, de most már Kecskemét városhoz. Lestár Péter polgármester felkarolta az ügyét. A november 20-i közgyűlés 2000 hold átengedését és annak szőlővel való betelepítését el is fogadta. Sok huza-vona után a birtokot 1892. november 18-án adták át a társaságnak, de a munkálatokat már 1892 tavaszán megkezdték. A telepen 1894. június elején 137 ház állt készen. Minden egyes ház 7 öl hosszú és 3 öl széles volt. 700-800 személyt tudtak itt elhelyezni. A társaság a telepekkel bérszerződést kötött. Helvécia igen rövid idő alatt minta-telep lett.<sup>39</sup>

A fond elnevezésében szereplő „vállalat” szó nem egy konkrét vállalatot jelent, hanem magát az egész szőlőtelepítő vállalkozást jelöli.

A megmaradt iratanyag egy kötetből és 0,03 ifm szálás iratból áll. A szálás iratokat a „Szőlőtelepítő Vállalat” és a telepesek által kötött bérszerződések alkotják. Néhány irat utal a telepítés előzményeire, körülményeire.

1. doboz	1. A Helvéciai telep szervezésével kapcsolatos szerződések	1892-1903
	2. Bérszerződések	1892-1897
	3. Telepesek könyve (köt.)	1892-1897

<sup>39</sup> K.N.K.N. 1894.

Hulej Endre - Ö. Kovács József: Wéber Ede és Helvécia. Kecskemét. [?] 37-41.

**XI. 607**  
**A JANKOVÁCI (1875-TŐL KISSZÁLLÁSI)**  
**URADALOM IRATAI**  
**1814 – 1932**

*52 doboz + 10 kötet = 6,15 ifm*

A jankováci uradalom abban a kb. 120 évben, amelyből iratai maradtak ránk, két család, az Orczy és a Mayer család tagjainak tulajdonában volt.

Az Orczy családtagok közül Orczy Lőrinc vásárolt itt először földet. 1741-ben Ivánka, 1750-ben Kisszállás pusztát. Az uradalom többi része 1797-ben Orczy József és Orczy László révén került a családhoz a jankováci kamarai birtok megváltásával. Az ő örököseik Orczy Lajos és Orczy Lőrinc voltak. Orczy Lajos a tulajdonában lévő 1/4 részt 1846-ban eladta Orczy Lőrincnek, aki az uradalmat még ebben az évben eladta Mayer János bécsi lakosnak.

Mayer János 1862-ben meghalt, az uradalmat a gyermekei, majd azok leszármazottai örökölték, de az uradalom, mint gazdasági egység mindvégig egyben maradt. (Mayer János leszármazási tábláját ld. a bevezető után.)

Az iratokból nem derül ki, hogy az Orczyak alatt mely birtokrészek tartoztak az uradalomhoz. Mayer János földesurasága idején az alábbiakból állt: Oberhof, Tompa, Unterhof, Johanishof, Tüskös, Ivánka, Dongókút, Theresienhügel, Eduardshof.

A tulajdonosváltás időben kb. egybeesett a jobbágyfelszabadítással, a robot megszűnésével. Ez bizonyára meghatározó volt az új birtok- és termelési szerkezet kialakításában. A változások 1852-től szembetűnőek, ekkortól vannak ugyanis iktatott birtokigazgatási és könyvelőségi iratok, amelyekből nyomon követhető a gazdálkodás folyamata és eredményessége. Az uradalom az 1850-es évektől modern, bér munkán alapuló tőkés nagybirtok lett, amely hamarosan országos hírnevet szerzett. A közvetlen környezetére gyakorolt hatása is igen jelentős, hiszen több száz embert - 1854-ben pl. 400 főt - foglalkoztatott állandó jelleggel.

A birtokigazgatás az 1850-es évektől írásbeli és többszintű volt. A tulajdonosoktól illetve azok tejhatalmú megbízottaitól Bécsből iktatott levelek érkeztek a Kisszálláson lakó tiszttartóhoz, akit az idők folyamán a következőképpen neveztek: director, inspector, intéző, jószágfelügyelő, felügyelő, tiszttartó, hivatalának leggyakoribb megnevezései pedig: Herrschaft Direction, Gutsverwaltung, Rentamt, Hofrichteramt, uradalmi igazgatóság, tiszttartóság, jószágfelügyelőség. A fond birtokigazgatási iratai a tiszttartó irattárával azonosak, de alatta volt még egy igazgatási szint, mégpedig birtoktestenként. A tiszttartó az ottani vezetőkkal, az ispánokkal is döntően írásban érintkezett, amit egyértelműen igazolnak a tőlük érkező, iktatószámokkal ellátott levelek és kimutatások, valamint a tiszttartói levelezőkönyvek.

Jankovác községnek a földesúri hatalom alól való felszabadulása után az uradalom egyre jobban elszakadt a községtől, egyre zártabb egységet alkotott. Addig amíg az Orczy család több tagja is a községben lakott, a Mayer-féle birtokot irányító apparátus nem Jankovácon, hanem Kisszálláson rendezkedett be. Nem vett részt az uradalom a

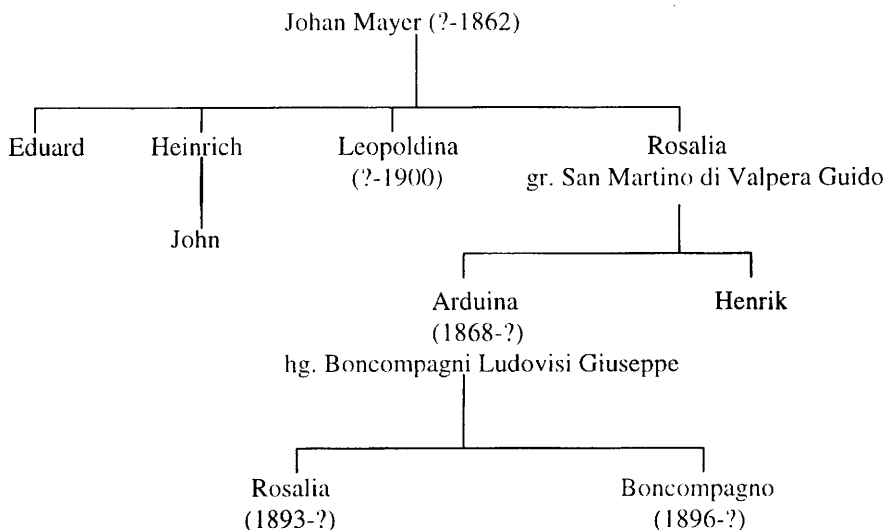
község fenntartásában sem, bár a jankováci uradalom nevet megtartotta, és csak 1875-ben kezdte magát Kísszállási uradalomnak nevezni.

A névváltozás előnye az volt, hogy Jankovác község előljárói rá akarták bírni az uradalmat a község fenntartásában való részvételre, mondván, hogy a községnek többletkiadásokat okoz az uradalom léte. Az uradalom azonban a községtől való teljes elszakadás mellett döntött. Ez a névváltozás mellett azt jelentette, hogy tevőleges szerepet vállalt Kísszállás község fenntartásában és irányításában. Az uradalmi tisztartó pl. sokáig községi bíró is volt egyszemélyben, más uradalmi tisztviselők az előljáróság munkájában segédkeztek, szerepük volt a postaszolgálat ellátásában is. Iskolát is épített az uradalom, igaz, hogy döntően az uradalmi alkalmazottak gyermekei jártak oda.

Mivel az iratok a tulajdonlás szempontjából két jól elkülöníthető részre tagolhatók, két állagot alakítottunk ki a fondon belül. Az iratok nyelve 1846-ig, az Orczy család földesurasága idején magyar, azt követően kb. a századfordulóig szinte kizárólag német. A rendezés során az iratok eredeti rendjét állítottuk vissza.

Az 1814-1846 közötti évekből megmaradt iratok döntő része polgári úrszéki és ügyészi iratanyag, amelyben a gazdálkodásról csak közvetett adatok találhatóak. Az ügyészi iratok között lévő robotosokat elmarasztaló iratokból azonban egyértelmű, hogy feudális nagybirtok volt, ahol a jobbágytelkeiken gazdálkodó jobbágyok robotban művelték a földesúri majorsági földeket. Az úrszéki és az ügyészi jegyzőkönyvek időrendben, a hozzájuk tartozó iratok jegyzőkönyvi sorszám szerinti rendben találhatóak. A jelzet nélküli iratok az adott éven belül a jelzetelt iratok után vannak elhelyezve. 1839-től nincs jelzet az iratokon, ezeket a felperesek nevének betűrendjében helyeztük el.

A birtokigazgatási és könyvelési iratokat a tulajdonváltás után, 1852-től iktatták, de a hozzájuk tartozó iktatókönyvek csak az 1850-es évekből maradtak meg. A birtokigazgatási iktatott iratok sorozatában 1888-ig csak a bejövő iratok vannak, a kimenő iratok fogalmazványai az ún. levelezőkönyvekben találhatóak. A válaszlevelek fogalmazványait 1888-tól a bejövőkre írták rá.



**a/ Az Orczy család földesurasága alatt keletkezett iratok  
1814 – 1848**

7 doboz = 0,84 ifm

**1. sorozat**

**Birtokigazgatási iratok**

1. doboz	1. Úrbéri perek 1822-1846	
	2. A jankováci uradalomhoz intézett levelek, főként vármegyei leiratok	1816-1846
	3. Kerekes József földmértők szerződésai a jankováci határ felméréséről	1829-1848
	4. Egyéb tárgyú szerződések	1844-1846
	5. Török Ignác prefectus rendelkezései	1822-1827
	6. Petes Mihály számvevő/exactor levelei	1823-1835
	7. Fizetési jegyzékek	1827-1831
	8. Jankovich Márton jankováci plébánossal kapcsolatos iratok	1821-1847
	9. A jankováci templom felújítása	1822
	10. Dézsmaborok jegyzéke	1814-1835

**2. sorozat**

**A jankováci uradalom polgári úriszékének iratai**

2. doboz	1. Jegyzőkönyv és iratok	1817, 1819
	2. Iratok	1823
	3. Jegyzőkönyv és iratok	1825-1828
	4. Iratok	1829
3. doboz	1. Jegyzőkönyv és iratok	1830
	2. Iratok	1831, 1833
	3. Jegyzőkönyv és iratok	1834-1835
	4. Iratok	1836
	5. Jegyzőkönyv és iratok	1837
4. doboz	1. Úriszéki iratok jegyzéke	1837
	2. Iratok	1838
	3. Jegyzőkönyv és iratok	1839-1840
	4. Iratok	1841
	5. Jegyzőkönyv és iratok	1842
	6. Iratok	1843
	7. Jegyzőkönyv és iratok	1844-1846
	8. A jankováci uradalom előtt folyó polgári perek lajstroma	1838-1848

5. doboz	A jankováci uradalmi ügyész/ügyvéd iratai :	
	1. Ügyvédi instructio	é.n. (1820 körüli)
	Az uradalmi ügyvédség szóbeli bíráskodásának iratai:	
	2. Iratok	1816-1827
	3. Jegyzőkönyv és iratok	1829-1838
	4. Iratok	1839
	5. Jegyzőkönyv és iratok	1840
6. doboz	1. Jegyzőkönyv és iratok	1841-1846
	2. Iratok	1847
	3. Jegyzőkönyv és iratok	1848
	(Megjegyzés: A tulajdonosváltás (1846) nem hozott változást sem az ügyész személyében, sem a munkája jellegében, ezért nem bontottuk meg a sorozatot.)	
7. doboz	1. Úrbéri munkára meg nem jelenők elmarasztalásáról készült jegyzőkönyvek	1840-1844
	2. Úrbéri munkára meg nem jelentek elmarasztalásáról készült jegyzőkönyvek fogalmazványai	1842-1846
	3. Úrbéri munkára meg nem jelentek elmarasztalásáról készült kimutatások	1840-1845
	4. Az uradalmi erdőkben történt kihágások jegyzőkönyve	1841-1843
	5. A számonkérő széken ill. bíráló úriszéken folyt, számadásokkal kapcsolatos perekhez tartozó iratok:	
	Zalabay József 1815/16 évi kasznár	1819-1820
	Szijjártó György 1829/30 évi tisztartó	1829-1842
	6. Az 1832-36 évi 14. t.c. és az 1840. évi 13. t.c. értelmében működő választott bíróság üléseinek jegyzőkönyvei és iratai	1845-1846
	7. Bűnügyekben tett intézkedések iratai	1817-1847

**a/ Mayer János és örökösei földesurasága alatt keletkezett iratok  
1846 – 1932**

45 doboz + 10 kötet = 5,31 ifm

**1. sorozat**

**Az uradalom egészére vonatkozó iratok**

1. doboz	1. Tulajdonjoggal kapcsolatos szerződések és szerződéstervezetek	1846-XX.sz. eleje
	2. Mayer János Jankovác község elleni elkülönözési perével kapcsolatos iratok	1852
	3. Puthon Ferencné szül. Mayer Leopoldina végrendelete	1899
	4. Tulajdonosi felhatalmazások	1866-1920
	5. Telekkönyvi iratok	1852-1930
	6. Kataszteri iratok	1856-1920
	7. Adózással kapcsolatos iratok: adóívek, visszatérítendő adó	1858-1893 1877-1881
	8. A budapest-szabadkai vasút Kiszállás községi vonalrészének kisajátítási tervrajza	1883

**2. sorozat**

**Birtokigazgatási iratok**

2. doboz	1. Urbárium és vele kapcsolatos levélfogalmazványok	é.n. (1847?)
	2. Egyéb tárgyú levélfogalmazványok, feljegyzések és iratmásolatok	1846-1860
	3. Jegyzőkönyvek a jankováci uradalom határaitól	1847
	4. Az uradalom vezetőinek havi üléseiről készült jegyzőkönyvek	1873-1879
	5. Levelek	1847
	6. Irat nélküli iratjegyzékek	1852-1853
	7. Tárgymutató	1852
	8. Bejövő levelek, iktatóval	1853-1854
	9. Bejövő levelek	1855-1856
3. doboz	Bejövő levelek	1857-1862
4. doboz	1. Ua.	1863-1864
	2. Tisztartói levelezőkönyv (Berichten Buch, a kimenő levelek fogalmazványai)	1863-1864
	3. Bejövő levelek	1865
5. doboz	Ua.	1866-1871
6. doboz	1. Ua.	1872-1875
	2. Tisztartói levelezőkönyv	1871-1876

7. doboz	1. Bejövő levelek	1876-1879
	2. Tisztartói levelezőkönyv	1876-1881
8. doboz	1. Bejövő levelek	1881-1883
	2. Tisztartói levelezőkönyv	1883-1884
9. doboz	Birtokigazgatási iratok:	
	1. Bejövő levelek	1884-1886
	2. Tisztartói levelezőkönyv	1885-1886
10. doboz	Bejövő levelek	1887-1888
11. doboz	Ua.	1889-1892
12. doboz	Ua.	1892-1893
13. doboz	1. Ua.	1894
	2. Levelezőkönyv (Copir-Buch) névmutatóval, amelyből csak a mutató maradt meg, a többi lap ki van tépve	1895-1896
14. doboz	Bejövő levelek	1895-1896
15. doboz	Ua.	1897-1899
16. doboz	Ua.	1899-1900
17. doboz	Ua.	1901-1902
18. doboz	Ua.	1903
19. doboz	Ua.	1904-1905
20. doboz	Ua.	1905-1906
21. doboz	Ua.	1906
22. doboz	Ua.	1907
23. doboz	Ua.	1908-1909
24. doboz	1. Ua.	1910-1911
	2. Levelezőkönyv mutatóval, amelyből csak a mutató maradt meg, a többi lap ki van tépve.	1912-1913
	3. Levél- és szerződésmásolatok	1922-1925

### 3. sorozat

#### Könyvelőségi iratok (Buchhaltunk)

25. doboz	1. Számvevői észrevételek	1846-1847
	2. Uradalmi alkalmazottak járandóságainak jegyzéke (Salarial und Conventions Tabelle)	1846-1847
	3. Iratok iratjegyzékkel	1848
	4. Iratok	1849
	5. Bajai piaci gabonaárak	1849
	6. Iratok iratjegyzékkel	1850
26. doboz	1. Uradalmi alkalmazottak járandóságainak jegyzéke	1850
	2. Számvevői észrevételek az 1848/49. évi számadásokhoz	1850
	3. Iratok	1851
	4. Iratok iratjegyzékkel	1852
27. doboz	1. Ua.	1853
	2. Iratok	1854
	3. Iratok iratjegyzékkel	1855
28. kötet	Jövedelemnapló (Rentjournal)	1856-1857



29. doboz	Iratok	1856-1857
30. doboz	Ua.	1857-1858
31. doboz	Ua.	1858
32. kötet	Uradałmi alkalmazottak járandóságainak jegyzéke (Salarial-Buch)	1859
33. kötet	Juhállomány (Schafvieh-Rechnung) - csonka	1859
34. doboz	Iratok	1859-1860
35. doboz	Könyvelőségi iratok (Buchhaltung):	
	1. Iratok	1860-1861
	2. Iktatókönyv - csonka	1858-1861
36. kötet	Uradałmi alkalmazottak járandóságai	1861
37. kötet	Napszámok járandóságai (Obst-Gebühren)	1861
38. kötet	Adósok tartozásainak törlesztése (Schulden-Buch)	1861
39. doboz	Iratok	1862-1863
40. doboz	Ua.	1863-1864
41. doboz	Ua.	1864-1870
42. kötet	Jövedelmnapló (Rent-Journal)	1865
43. doboz	1. Iratok	1871-1883
	2. Eszközleltár (Summarium der Gerathe-Rechnung)	1868-1900
	3. Ua. (Gerathe-Rechnung) birtoktestenként, Dongókút - Terézhalom)	1900-1913
44. doboz	1. Ua. Tompa - Unterhof	1901-1914
	2. Épületleltár	1925
	3. Orvosi eszközök leltára (Inventar über Chirurgische Instrumente)	1886-1903
	4. Ipartelep leltár (Technische Gewerbe Inventar-Rechnung)	1902-1903
	5. Könyvtár leltár	é.n.
	6. Az udvartelki homokbuckák szőlővel való betelepítésére vonatkozó haszonbérleti szerződések A - H	1850 körül
45. doboz	1. Ua. I - Z	1850 körül
	2. Egyéb tárgyú szerződések	1854-1921
46. doboz	Vetés- és terméskimutatások:	
	1. Fechsungs-Tabelle	1869-1874
	2. Fechsungs-Ausweis, csonka	1867-1881
	3. Summarium Fechsungs-Ausweis	1884-1896
	4. Bodenbenützung-, Fechsungs- und Ertrags-Auzweis	1868-1896
	5. Vetés és terméskimutatás, csonka	1869-1883
	6. Ua.	1910-1925
	7. Anbau-Register	1904-1916
47. kötet	Állatállomány kimutatások: Ló-, marha- és sertésállomány (Pferde, Horn- und Borstenvieh Rechnung)	1865-1870

+8. doboz	1. Ua.	1875-1878
	2. Ua. (Summarium Pferde-, Horn- und Borstenvieh Rehnung)	1884-1890
	3. Ló- és marhaállomány (Pferde und Hornvieh Rechnung)	1885-1891
	4. Ua. (Summarium Pferde und Rindvieh rechnung)	1891-1905
	5. Juhállomány (Schafvieh-Rechnung)	1889-1893
	6. Ua.	1905-1925
	7. Sertésállomány (Summarium der Borstenvieh-Rechnung)	1904
	8. Ua.(Borstenvieh-Rechnung. Oberhof)	1907-1908
	9. Ua. (Borstenvieh-Rechnung) Raktárkészlet nyilvántartások:	1913-1920
	10. (Magazin-Hauptbuch)	1879-1888
	11. Ua.	1899
	12. (Magazin-Rechnung, Unterhof)	1919
49. doboz	Pénztárkönyvek és pénztárnaplók:	
	1. Pénztárkönyv	1872
	2. Számlakönyv	1875
	3. Ua.	1877
	4. Pénztárkönyv	1887
	5. Pénztárnapló	1907-1910
	6. Pénztárkönyv (csonka)	1916
50. doboz	1. Számlakönyv	1922-1923
	2. Ua. (csonka)	1923-1924
	3. Ua. (csonka)	1924-1925
	Egyéb pénzügyi nyilvántartások:	
	4. Készletnapló (Terézhalom)	1873-1885
	5. Készletkiadási napló	1882-1913
	6. Áruszállítási jegyzék	1920-1923
	7. Napszámok jegyzéke	1890-1895
51. kötet	Napszám- és darabbérszámla (Taglohns und Accords Conto)	1900-1901
52. kötet	Anyagfogyasztási kimutatás (Materialien Rechnung)	1900-1901
53. kötet	Az ipartelep (Technische Gewerbe) iratai Pénztárnapló (Strazza)	1892-1894
54. kötet	Ua.	1911-1913
55. doboz	1. Iktatott iratok	1863-1908

#### **A szeszgyárral kapcsolatos iratok**

2. A működésére vonatkozó iratok	1855-1932
3. Alapanyag felhasználási napló (Brennerei Naturalien Rechnung)	1899-1900
4. Készletnapló (Spiritus-Rechnung)	1897-1898

#### 4. sorozat

#### A fondban talált nem uradalmi iratok

##### Kisszállás községre vonatkozó iratok:

5. Előljárási iktatott iratok	1876-1905
6. Tanítói nyugdíjárulék befizetési jegyzék	1875-1880
7. Kamarai választójoggal bíró iparosok és kereskedők lajstroma	1871-1890

##### Orci községre vonatkozó iratok:

8. Urbariális conscriptio	1814-1815
9. Gazdászattal kapcsolatos feljegyzések	1851
10. Mayer János hevesi birtokával kapcsolatos iratok	1851-1875
11. Petrovoszelo-i lakosok kihallgatási jegyzőkönyvei az 1848. április 27-i ottani eseményekről	1848
12. A Kalocsai Érseki Uradalomra vonatkozó iratok	1870-1874

##### Térképek:

13. Almás község Skizze I., III-X., XII-XIV.	1857
14. Katymár község Croquis i., Skizze II-X.	1857
15. Kunbaja község Skizze I-VI.	1857
16. Kunbajai közlegelő	1862
17. Kunbajai uradalmi legelő	1876
18. Mélykút község Skizze I-II., V-IX.	1857
19. Rudicsháza község	1822
20. A szabadka-bajai vasútvonal építéskor a bácsalmási szakasz kisajátítási tervrajza	1885
21. Ua. Kunbaja pusztai szakasz	1885

**XI. 612**  
**A KECSKEMÉTI M. KIR. KERTÉSZETI TELEP**  
**IRATAI**  
**1943 – 1948 (1949)**

*1 doboz = 0,05 ífm*

A telep 1943. október 1-jén létesült (a mai repülőtér mellett). Az üzem vezetésével a földművelésügyi miniszter rendelete értelmében Mészöly Gyula m.kir. kertészeti felügyelőt bízták meg. A város 20 k.hold területet bocsájtott a rendelkezésére. Feladatául tűzték ki, hogy a hazai és külföldi konyhakerti növényfajtákat összehasonlítsa ill. kiértékelje. A telepen egy munkavezető és 4-5 napszámos dolgozott. Bérelt birtokai voltak (1-1 k.hold) Ujkécskén, Nagyréven, Csongrádon. Telepén faiskola, konyhakert és virágkertészet is üzemelt. 1944-ben főleg konyhakerti fajták begyűjtésével foglalkoztak.

1945-1946 (aug.1-ig) a telepet a katonaság tartotta megszállva. (Ez alatt az idő alatt az iratanyag 95 %-a megsemmisült.)

A háború utáni időszakban a munka csak a terület részbeni megművelésére és gyommentesítésére szorítkozott. A kísérleti munka 1947-ben vette igazán kezdetét. Még ebben az évben engedélyt adtak ki tanterem, iroda, laboratórium, fürdőszoba, átjáró- és váróhelyiség építésére (iktatott ir. 570/1947). 1948-ban elkészültek a telep épületei, laboratóriuma, öntözőberendezése. 1948-ban a telep állami tulajdonba került, új elnevezése Állami Kertészeti Kísérleti Telep lett. A kísérleti gazdaság 1955-ben lett tájintézet, s ekkor kapta a Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kísérleti Intézet elnevezést. Az intézet a későbbiekben jelentős eredményeket ért el a növénynevelés, a homoki vetésforgórendszerek és a zöldtrágya hasznosítása terén.

A levéltár őrizetében megmaradt iratanyag nagyon kevés. Ennek ellenére az iktatott iratanyagból információt szerezhetünk a telep működésére vonatkozóan.

Az államosítás utáni időkre vonatkozóan kutatást lehet folytatni a levéltár őrizetében levő XXIX. 631 törzsszámú fond anyagában.

1. doboz	1. Iktatott iratok	1943-1945, 1949
	2. Iktatókönyv (köt.)	1943-1948

## Bibliográfia

- BÁN Péter  
1988 A Kalocsai Érseki Gazdasági Levéltár iratainak rendszere  
Levéltári Szemle 1988. 3. szám
- BENDE László  
1929 A kecskeméti szőlő- és gyümölcsstermelés fejlődésének  
története. Kecskemét.
- BÓKA József  
1968 Az első kecskeméti konzervgyár  
(In: Kecskemét 1368-1968. – Tanulmányok a város múlt-  
járól, jelenéről) Kecskemét.
- BOROVSKY Samu (szerk.)  
1909 Magyarország vármegyéi és városai Pest-Pilis-Solt-Kiskun  
vármegye monográfiája. Bp.
- DÓKA Klára  
1997 Egyházi birtokok Magyarországon a 18-19. században.
- EÖTVÖS NAGY Imre (szerk.)  
1894, 1906, 1907, 1910, 1913, 1922 Kecskeméti Nagy Képes Naptár
- GLIED Károly Dr. (szerk.)  
1970 Bács-Kiskun megye élelmiszergazdaságának 25 éve.  
Kecskemét.
- HELTAI Nándor  
1958 A nyomtatott betű útja Kecskeméten. Kecskemét.
- HELTAI Nándor (szerk.)  
1968 Száz éves a kecskeméti újságírás (In: Kecskemét – Tanul-  
mányok a város múltjáról, jelenéről.) Kecskemét.
- HULEJ Endre – Ö.KOVÁCS József  
1987 Wéber Ede és Helvécia
- JENEI Károly  
1972 Kisebbségi takarékpénztári és bankfondok. Levéltári leltárak  
56. MOL Bp.
- JOÓS Ferenc – FENYVESINÉ  
GÓHÉR Anna  
1959 Az első kecskeméti könyvnyomda története és kiadványai-  
nak bibliográfiája. Kecskemét.
- JUHÁSZ István:  
Kecskemét kronológiája (kézirat) BKMÖL. XXXIII. 8  
Különböző kéziratok gyűjteménye
- KALLÓS János (szerk.)  
1928-29., 1940-1941. Gazdasági, tőzsdei és pénzügyi kompasz. Bp.
- Kecskemét th. jogú város teljes polgári név és címtára 1940-41. Kecskemét, 1941.
- Kecskemét th. város teljes polgári cím- és névtára 1927. Kecskemét, 1927.

- KÖRÖS Gáspár dr. (szerk.)  
1975 Bács-Kiskun megye gazdasági és kommunális fejlődésének 25 éve. Kecskemét.
- KUCZKA Antal  
1992. A kecskeméti malmok története 1857-1985-ig. Kecskemét.
- LÁSZLÓ Emőke-PÁSZTOR Emese-  
SZAKÁL Aurél  
1996 Halasi csipke. Kiskunhalas.
- Magyarország vármegyéi. Bács-Bodrog vármegye II. köt. Bp.
- NAGY SZEDER István  
1924 Adatok Kiskun-Halás város történetéhez. Kiskunhalas
- OROSZ László  
1968 A Részvény-nyomda története (In: Kecskemét 1368-1968. – Tanulmányok Kecskemét múltjáról, jelenéről.) Kecskemét
- PATAKY Imre  
Iparvállalatok, iparegyesületek (Kézirat) – BKMÖL. XV.7  
Kecskemét városra vonatkozó történeti adatok gyűjteménye.
- SÁRKÖZI Zoltán – TÓTH Róbert  
1983 Szövetkezetek és mezőgazdasági vállalatok  
fondjai. Levéltári leltárak 79. MOL Bp.
- SCHACK Béla Dr. (szerk.)  
1929 Révai kereskedelmi, pénzügyi és ipari lexikona. I. köt. Bp.
- SÜMEGI György  
1996 A kecskeméti művésztelep és alkotóház. Bp.

## Vállalat- és intézménynév mutató

### A,Á

Adria Biztosító Társulat, 113  
Akadémia, 26  
Akasztói Hitelszövetkezet, 147  
Alföldi Cipőgyár, 21  
Alföldi Kecskeméti Konzervgyár, 39  
Állami Bankok Központi Irodája, 119  
Állami Biztosító, 166  
Állami Kertészeti Kísérleti Telep, 194  
Állami Mezőgazdasági Géptüzem, 177  
Állami Villamosenergia Szolgáltató Nemzeti Vállalat Kecskeméti Igazgatósága, 49  
Alpári Hitelszövetkezet, 151  
Általános Fogyasztási Szövetkezet, 72  
Általános Gépipari Központ, 11  
Általános Takarékpénztár Rt. Jánoshalma, 106  
Angol-Magyar Bank Rt., 95, 119  
Angol-Magyar Bank Rt. Kiskunfélegyházi Fiókja, 95, 119  
Angol-Osztrák Bank Budapesti Fiókja, 38  
ÁVESZ, 55

### B

Bácskai Takarékpénztár, 121  
Bács-Kiskun megyei Malomipari Egyesülés, 44  
Bács-Kiskun Megyei Nyomdavállalat, 23  
Bajai Gyapjúszövetgyár, 18  
Bajai Posztó és Takarógyár Rt., 18  
Bajai Szeszgyár és Finomító, 30  
Bajai Takarékpénztár, 100, 101, 103, 105, 106, 111, 121, 122, 147, 148  
Bajai Takarékpénztár Katymári Kirendeltsége, 103  
Bajatex Vállalat, 18  
Bajavidéki Közgazdasági Bank Rt., 100  
Bárdos és Brachfeld, 49  
Bátyai Mezőgazdasági Ipari Szövetkezet, 82  
Biztosító Intézetek Országos Szövetsége, 94  
Bogyiszlóvidéki Paprikamalom Szövetkezet, 82, 83  
Bozeni Gyümölcs- és Főzelékkonzervipari Rt. kecskeméti telepe, 38

Budapesti Börtex Cipőgyár Kecskeméti Gyáregysége, 21  
Budapesti Mechanikai Szövőgyár, 18

### Cs

Császártöltési Tejszövetkezet, 80, 81  
Csengőd és Vidéke Hitelszövetkezet, 173  
Csengődi Hitelszövetkezet, 147, 173  
Csipkeház, 19  
Csipkeszövetkezet, 19  
Csongrád Megyei Levéltár, 77

### D

Délmagyarországi Malmok Nemzeti Vállalat, 33  
Dél-Pest Megyei Gazdasági Hitelszövetkezet, 134  
Dunapataji Mezőgazdasági Ipari Szövetkezet, 82, 83  
Duna-Tisza közí Mezőgazdasági Kísérleti Intézet, 194  
Duna-Tiszaközi Áruforgalmi Rt., 61  
Dunavecsei Gyümölcsértékesítő és Központi Szeszfőző Szövetkezet, 75  
Dunavecsei Hitelszövetkezet, 81  
Dunavecsei Tejszövetkezet, 80, 81

### E,É

Egyesült Gőztéglagyár Rt., 54, 113  
Elektromos Áramszolgáltató Rt. (Kiskunfélegyháza), 49  
Élelmiszeripari Minisztérium, 39  
Első Kecskeméti Gyufagyár Rt., 15  
Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt., 22, 23, 25  
Első Kecskeméti Konzervgyár Rt., 38, 39  
Első Kecskeméti Szőlő- és Gyümölcstermelő Szövetkezet, 113  
Első Osztrák Takarékpénztár, 93

### F

Faiskola és Magtermelő Rt., 117  
Fajszi Hitelszövetkezet, 169  
Fajszi községi Hitelszövetkezet, 169  
Fajszi Paprikamalom Szövetkezet, 84

Falu Szövetség, 133  
Félegyházi Takarékpénztár, 95, 119  
Felsőbácskai Műmalom Rt., 33  
Felsőbácskai Műmalom, Milkó Pál és Károly Rt., 33  
Finomposztó Vállalat, 18  
Fiumei Hitelbank, 132  
Fogyasztási Szövetkezetek Országos Központja, 72  
Fonciére Általános Biztosító Rt., 94  
Fűszerpaprika Termeltető és Feldolgozó Nemzeti Vállalat, 77

## G

Gazdák Biztosító Szövetkezete, 133

## Gy

Gyümölcs- és Főzelékkonzerv Készítő Rt.  
Első Kecskeméti Konzervgyár, 38

## H

Halasi Csipkeműhely, 20  
Halasi Gazdasági Bank Rt., 124  
Halasi Kereskedelmi Bank Rt., 123  
Halasi Takarékpénztár, 121, 122, 123  
Halasi Villamossági Rt., 121  
Hangya Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet, 77  
Hangya Szövetkezet, 72  
Hangya Szövetkezeti Központ, 72  
Háziipari Szövetség, 19  
Hungária Nyomda, 23

## I, Í

Iparművészeti Társulat, 19  
Iparosok Országos Központi Szövetkezete, 71  
Iparügyi Minisztérium, 19  
Izsáki Polgári Takarékpénztár Rt., 117

## J

Jermann Béla Gözmalma és Gőzfürdőtelepe Rt., 44

## K

Kalocsai Közgazdasági Bank Rt., 111  
Kalocsai Szervezett Szakmunkások Mezőgazdasági Gépgyára, 73  
Kalocsai Törvényszék, 74, 81, 82, 87, 108, 112, 142, 159, 169

Kalocsavidéki Fűszerpaprika és Konzervipari Vállalat, 77  
Kalocsavidéki Paprikabeváltó Szövetkezet, 78  
Kalocsavidéki Paprikamalom Szövetkezet, 84  
Katymári Takarékpénztár Rt., 103  
Keceli Hitelszövetkezet, 138, 147  
Kecskemét és Vidéke Ipartestület, 21  
Kecskemét városi Idegenforgalmi Iroda Kft., 113  
Kecskeméti Cipőgyár, 21  
Kecskeméti Egyesült Göztéglagyár Rt., 54  
Kecskeméti Első Szállítmányozási Kft., 115  
Kecskeméti Faiskola és Magtermelő Rt., 117  
Kecskeméti Gazdasági Egyesület, 40  
Kecskeméti Gazdasági Gözmalom és Kereskedelmi Rt., 35  
Kecskeméti Gazdasági Gözmalom Rt., 35  
Kecskeméti Gazdasági Vasút, 63, 64  
Kecskeméti Hitelszövetkezet, 134, 144, 145  
Kecskeméti Hűtőipari Vállalat, 41, 50  
Kecskeméti Jótékony Nőegylet, 53  
Kecskeméti Kereskedelmi Iparhitelintézet és Népbank, 95, 115, 119  
Kecskeméti Konzervgyár, 38, 39  
Kecskeméti Kölcsonösen Segélyező Egyesület, 115, 116  
Kecskeméti Közhűtőház Hasznosító Kft., 41, 50  
Kecskeméti Leszámloló és Pénzváltó Bank, 40, 50, 115, 132  
Kecskeméti Magyar Bank, 112  
Kecskeméti Magyar Kereskedelmi Bank Rt., 112  
Kecskeméti Takarékpénztár Egyesület, 117, 131  
Kecskeméti Takarékpénztár és Népbank, 95, 119, 120  
Kerekegyházi Első Takarékpénztár Rt., 113  
Kereskedelmi és Iparügyi Kamara, 19  
Kereskedelmi Minisztérium, 19, 35  
Kínizsi Konzervgyár, 39  
Kiskőrösi Hitelszövetkezet, 143, 147, 159, 172, 173, 174  
Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatala, 47  
Kiskunfélegyházi Cipőüzem, 21  
Kiskunfélegyházi Gépgyár Nemzeti Vállalat, 11  
Kiskunfélegyházi Népbank Rt., 95  
Kiskunfélegyházi Vegyipari Gépgyár, 12  
Kiskunhalasi Háziipari Szövetkezet, 20



Kiskunhalasi Közjóléti Szövetkezet, 20  
Kiskunhalasi Nőegylet, 19  
Kiskunhalasi Takarékpénztár Rt., 124  
Kiskunmajsa, 49, 64, 151, 152, 153, 177  
Kiskunmajsa-Kömpöcpusztá, 177  
Kláber Mór cég, 135  
Konzervipari Tröszt, 39  
Központi Statisztikai Hivatal, 42  
Kunszentmiklós vidéki Takarékpénztár, 125  
Kunszentmiklós-Dabas vidéki Takarékpénztár, 125  
Kunszentmiklósi Önszegélyező Népbank, 125

## L

Labor Bizalmi Rt., 38  
Lajosmizsei Takarékpénztár Rt., 117

## M

Magyar Általános Hitelbank, 93, 123, 132, 167, 170, 171  
Magyar Általános Takarékpénztár Rt., 170, 179  
Magyar Bank és Kereskedelmi Rt., 95, 99  
Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége, 16  
Magyar Háziipari Egyesülés, 20  
Magyar Iparművészeti Társulat, 19  
Magyar Kereskedelmi Rt., 95  
Magyar Kézicsipke és Iparművészeti Rt., 19  
Magyar Leszámtoló és Pénzváltó Bank, 98  
Magyar Nemzeti Bank, 94, 121, 147  
Magyar Országos Központi Takarékpénztár, 18  
Magyar Országos Központi Takarékpénztár (MOKTÁR), 18  
Magyar Országos Levéltár, 5, 16, 18, 82  
Magyar Országos Szövetkezeti Központ, 72, 151  
Magyar Villamos Művek Tröszt, 56  
Manzini cég, 38  
Margit Gözmalom Rt., 111  
Marosvásárhelyi Takarékpénztár, 132  
MÁV, 62, 64  
Mechanikai Szövőgyár Bajai Leányvállalata, 18  
Mészhomokkő Téglagyár Rt., 121  
Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ, 72  
Miskei Paprikamalom Szövetkezet, 82, 84

## N

Népegészségügyi és Munkásvédelmi Szövetség, 133  
Népgazdasági Tanács, 138, 144, 155, 177

## O,Ó

Ócsa-Alsónémedi Egyesült Takarékpénztár Rt., 113  
Ókéscei Gözmalom Rt., 42  
Ókéscei Takarékpénztár Rt., 117  
Országos Földhitelintézet, 13, 94, 147  
Országos Központi Takarékpénztár, 18, 178  
Országos Magyar Iparművészeti Iskola, 19  
Országos Magyar Malomipari Szövetség, 42  
Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ, 72, 80  
Országos Szövetkezeti Hitelintézet Bács-Kiskun megyei Kirendeltsége, 144  
Osztrák Magyar Bank, 94  
Osztrák Nemzeti Bank, 94  
OTI, 45  
OTP Nemzeti Vállalat, 95

## Ö,Ő

Öry cég, 13

## P

Pálmonostorai Hitelszövetkezet, 151  
Paprikabeváltó és Bizományos Szövetkezet, 77  
Paprikabeváltó és Értékesítő Szövetkezet, 77  
Paprikafeldolgozó és Beváltó Nemzeti Vállalat, 77  
Paprikaipari Egyesülés, 77  
Pénzintézeti Központ, 93, 98, 114, 117, 128, 129  
Pénzügyi Központ, 99, 100, 105, 112  
Pest Megyei Hitelszövetkezet, 136  
Pesterzsébeti Gyufagyár Rt., 15  
Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület, 35, 93, 100, 125  
Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, 93, 112, 121  
Petőfi Nyomda, 23  
Pirtói Gazdaság, 165, 174  
Providentia Általános Biztosító Társaság, 167  
Pusztaszentimrei Hitelszövetkezet, 159

## R

Részvény-nyomda, 23, 25, 196

## S

Sárközi Takarékpénztár, 108, 110, 164  
Sárközi Takarékpénztár Kalocsán, 108  
Solo Zühdwaren und Chemische Fabriken  
AG., 16  
Soltszentimrei Hitelszövetkezet, 147, 159  
Soltvadkert és Vidéke Hitelszövetkezet, 147  
Somogyi Elemérné Bajai Szeszgyár és  
Finomító, 30  
Somogyi és Társa Bajai Szeszgyár, 30  
Spitzer Károly és Fiai Bajai Szeszgyár, 30  
Sükösdí Paprikamalom Szövetkezet, 82, 85

## Sz

Szabadszállási Parasztszövetkezet, 89  
Szegedi Gazdasági Vasút, 63  
Szegedi Kereskedelmi Bank, 123  
Szegedi Kereskedelmi és Iparbank, 132  
Szilády-nyomda, 22  
Szövetkezeti Paprikamalmok Központi  
Üzemvezetősége, 77

## T

Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete  
(TÉBE), 93  
Tatai Cipőgyár, 21  
Tázlári Hitelszövetkezet, 147  
Tiszavidéki Gyufagyár Rt., 15  
Tiszavidéki Hitelintézet és Takarékpénztár  
Rt., 171  
Tisztiorvosi Hivatal, 60  
Tóth László-féle nyomda, 22, 27  
Túróci Hitelbank, 132  
Tücsökpusztai Gazdaság, 100, 102

## U,Ú

Újkécskei Gőzmalom és Gőzfürdő Rt., 44  
Újkécskei Gőzmalom, Ipartelep és Kereske-  
delmi Rt., 44  
Ulrich cég, 13

## V

Városi Közhűtőház Kft., 40, 41, 50, 115  
Városi Téglagyár, 54

## Zs

Zsengellér Károly vas- és  
gépkereskedő, 13

## Földrajzi-név mutató

### A,Á

Alföld, 11

### B

Bácsalmás, 101  
Bács-Bodrog vármegye, 30, 72  
Bács-Kiskun megye, 12, 18, 20, 21, 23, 25,  
39, 41, 44, 72, 77, 144, 152  
Bácsstováros, 62  
Baracska, 62  
Bátmonostor, 62  
Bátya, 164  
Békéscsaba, 121  
Béreg, 62  
Bezdnán, 62, 63  
Bozen, 38  
Budapest, 13, 33, 65, 99, 132, 179  
Bugac puszta, 63

### C

Cegléd, 49, 80, 144

### Cs

Császártöltés, 80, 147  
Csátalja, 62  
Csolyospálos, 151, 176  
Csongrád, 77, 132

### D

Dabas, 125  
Dávod, 62  
Debrecen, 121  
Dernye, 62  
Doroszló, 62  
Dömsöd, 80  
Dunaegyháza, 74  
Dunapataj, 74, 101  
Dunaszentbenedek, 74, 164  
Dunatökény, 62  
Dunavecse, 80, 140  
Dusnok, 164

### E,É

Érsekcsanád, 144, 164

### F

Fajsz, 76, 101, 164  
Fehértó, 64, 66  
Foktó, 74

### G

Gátér, 151  
Géderlak, 74, 164  
Gige község, 100, 102

### Gy

Gyöngyös, 121  
Győr, 64, 121  
Gyula, 11, 12, 19, 22, 32, 52, 60, 86, 111,  
117, 132, 164, 170, 176, 179, 194

### H

Hajós, 101, 164  
Halas, 19, 26  
Harta, 74, 80, 166, 174  
Helvécia, 64, 184  
Hercegszántó, 62, 63  
Homokmégy, 164

### I,Í

Izsák, 144, 163

### J

Jankovác, 185, 186, 189  
Jánoshalma, 101, 106  
Jászszentlászló, 151, 176

### K

Kalocsa, 74, 76, 77, 78, 101, 144, 164  
Kaskantyú, 64  
Katymár, 101, 193  
Kecel, 108, 143, 147  
Kecskemét, 11, 12, 15, 16, 21, 22, 23, 25,  
26, 27, 35, 38, 39, 40, 48, 50, 52, 53, 54,  
55, 56, 59, 60, 61, 63, 64, 113, 117, 121,  
133, 144, 162, 183, 184  
Kerekegyháza, 144  
Kígyós, 151

Kiskunfélegyháza, 11, 12, 47, 119, 144, 151, 175, 178  
Kiskunhalas, 20, 101, 144  
Kiskunmajsa, 49, 64, 151, 152, 153, 177  
Kiskunmajsa-Kömpöcpuszt, 177  
Kisszállás község, 186, 193  
Kömpöc, 151  
Köncsög puszt, 64  
Kunadacs, 168  
Kunbaja, 101, 193  
Kunbaracs, 155  
Kunpeszér, 168  
Kunszállás, 151, 153, 176  
Kunszentmiklós, 125, 168  
Küllöd, 62

## L

Ladánybene, 155  
Lajosmizse, 144, 155

## M

Magyarország, 15, 30  
Mélykút, 101, 193  
Militics, 62  
Miskolc, 121  
Monostorszeg, 62

## N

Nagybaracska, 62  
Nagykanizsa, 121  
Nagykát, 80  
Nagykörös, 48, 144  
Nagyrév, 157  
Nemesnádudvar, 144  
Németország, 38

## Ny

Nyíregyháza, 121

## O,Ó

Ókéske, 42, 68, 88, 157  
Olaszország, 38  
Orci, 193  
Ordas, 74  
Orgovány, 64, 144, 163

## Ö,Ő

Őregsertő, 164  
Őrszállás, 101

## P

Páhi, 64, 144, 147  
Palánka, 62  
Pálmonostora, 151, 178  
Pest, 15, 72, 108, 134, 136  
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, 15, 72, 108  
Pécs, 121  
Pusztaszer, 26

## R

Románia, 38  
Rudicsháza, 193

## S

Sárköz, 76  
Solt, 15, 72, 74, 108  
Soltvadkert, 147  
Somogy megye, 100  
Sopron, 64  
Sükösd, 144

## Sz

Szabadszállás, 130  
Szakmár, 164  
Szalkszentmárton, 80  
Szank, 151, 176  
Szeged, 56, 121  
Székesfehérvár, 121  
Szerbia, 38  
Szeremle, 80  
Szolnok, 121, 132, 170  
Szombathely, 121  
Szond, 62

## T

Tass, 80, 168  
Tiszainoka, 157  
Tiszaújfal, 151, 175  
Tomba, 185, 191  
Trianon, 93, 94

## U,Ú

Újkéske, 170  
Uszód, 74, 164

## Z

Zombor, 62, 63, 101

# Tartalom

Bevezető.....	5
---------------	---

## Ipari üzemek

XI. 1	SZIJJÁRTÓ GYULA RÉZMŰVES, SZESZ- ÉS KONZERVGYÁR BERENDEZŐ ÜZEMÉNEK (KISKUNFÉLEGYHÁZA) IRATAI (1934) 1941 – 1949 (1952).....	11
XI. 2	A MAGYAR ÁLTALÁNOS GYUFAIPARI RT. KECSKEMÉTI GYÁRTELEPÉNEK IRATAI (1924) 1927 – 1948 .....	15
XI. 3	A BAJAI POSZTÓ ÉS TAKARÓGYÁR RT. IRATAI 1921 – 1939 .....	18
XI. 4	A KISKUNHALASI CSIPKEMŰHELY (CSIPKEHÁZ) IRATAI 1935 – 1944 .....	19
XI. 5	A SCHIFFER CIPÓGYÁR (KECSKEMÉT) IRATAI 1914 – 1948 .....	21
XI. 7	AZ ELSŐ KECSKEMÉTI HÍRLAPKIADÓ ÉS NYOMDA RT. IRATAI (1904) 1922 – 1949.....	22
XI. 8	A HUNGÁRIA NYOMDA ÉS LAPKIADÓ RT. (KECSKEMÉT) IRATAI 1930 – 1940.....	25
XI. 9	A SZILÁDY-NYOMDA (KECSKEMÉT) IRATAI 1837 – 1913 .....	26
XI. 10	SPITZER (SOMOGYI) KÁROLY ÉS FIAINAK SZESZGYÁRA (A SOMOGYI-FÉLE SZESZGYÁR, BAJA) IRATAI 1885 – 1948 .....	30
XI. 15	A FÜLÖPSZÁLLÁSI HENGERMALOM RT. IRATAI 1927 – 1933 .....	32
XI. 16	A FELSŐBÁCSKAI MŰMALOM RT. JÁNOSHALMI TELEPÉNEK IRATAI 1923 – 1950 .....	33
XI. 18	A KECSKEMÉTI GAZDASÁGI GŐZMALOM ÉS GŐZFÜRDŐ RT. IRATAI 1870 – 1949.....	35
XI. 19	AZ ELSŐ KECSKEMÉTI KONZERVGYÁR RT. IRATAI 1933 – 1951 .....	38
XI. 20	A KECSKEMÉTI KÖZHŰTŐHÁZ HASZNOSÍTÓ KFT. IRATAI 1936 – 1948 .....	40
XI. 21	KULIK MIHÁLY ÉS FIA HENGERMALMÁNAK (ÓKÉCSKE) IRATAI 1931 – 1949 (1953).....	42
XI. 22	AZ ÚJKÉCSKEI GŐZMALOM, IPARTELEP ÉS KERESKEDELMI RT. IRATAI (1907) 1918 – 1950.....	44
XI. 24	KISKUNFÉLEGYHÁZA MEGYEI VÁROS KÖZPONTI SZESZFŐZDÉJÉNEK IRATAI 1930 – 1936 .....	47
XI. 25	A BENEDEK JÓZSEF ÉS FIA HŰTŐHÁZ ÉS JÉGGYÁR (KECSKEMÉT) IRATAI 1937 – 1948 .....	48
XI. 29	KISKUNFÉLEGYHÁZA RT. VÁROS ELEKTROMOSMŰVÉNEK (KISKUNFÉLEGYHÁZA MEGYEI VÁROS VILLAMOSMŰVÉNEK) IRATAI 1912 – 1947 .....	49
XI. 31	A KECSKEMÉTI VÁROSI KÖZHŰTŐHÁZ KFT. IRATAI 1936 – 1947 .....	50
XI. 110	BÓKA PAP PÉTER KECSKEMÉTI LAKATOS MESTER IRATAI 1835 – 1889.....	51
XI. 119	KECSKEMÉT VÁROS FA- ÉS SZÉNÜZEMÉNEK IRATAI 1920 – 1930 .....	52
XI. 120	KECSKEMÉT VÁROS SZÖNYEGSZÖVŐ INTÉZETÉNEK IRATAI 1910 – 1913...53	
XI. 121	A KECSKEMÉTI EGYESÜLT GŐZTÉGLAGYÁR RT. IRATAI 1940 – 1948 .....	54
XI. 122	KECSKEMÉT VÁROS VILLAMOSMŰVÉNEK IRATAI (1896) 1901 – 1949 .....	55

## Kereskedelmi és közlekedési vállalatok

XI. 103	ERDŐDI SÁMUEL KECSKEMÉTI KERESKEDŐ IRATAI 1774 – 1778.....	59
XI. 104	FARAGÓ JÁNOS KECSKEMÉTI FÜSZERKERESKEDŐ IRATAI 1911 – 1928 (1946).....	59

XI. 106 AZ ÁRUFORGALMI ÉS SERTÉSHIZLALÓ RT. (KECSKEMÉT) IRATAI 1924 – 1948.....	60
XI. 111 WIST ANTAL KECSKEMÉTI KERESKEDŐ IRATAI 1850 – 1864	
XI. 112 A BAJA-BEZDÁN-ZOMBOR-APATIN HELYIÉRDEKŰ VASÚT RT. IRATAI 1912 – 1917.....	62
XI. 115 A KECSKEMÉTI GAZDASÁGI VASÚT IRATAI 1928 – 1949 .....	63
XI. 117 KERÉK FERENC FAKERESKEDŐ IRATAI 1818 – 1820 .....	68
XI. 118 SALAMON SÁNDOR BAJAI MEZŐGAZDASÁGI GÉPRAKTÁRÁNAK IRATAI 1936 – 1949.....	68

Termelő-, értékesítő és fogyasztási szövetkezetek

XI. 6 A KALOCSAI MÉHÉSZ SZÖVETKEZET IRATAI 1919 – 1925 .....	73
XI. 12 A DUNAPATAJ-ORDAS-HARTAI KÖZPONTI SZESZFŐZŐ SZÖVETKEZET IRATAI 1917 – 1924 .....	73
XI. 14 A DUNAVECSEI SZESZFŐZŐ SZÖVETKEZET (1923-TÓL GYÜMÖLCSÉRTÉKESÍTŐ ÉS KÖZPONTI SZESZFŐZŐ SZÖVETKEZET) IRATAI 1918 – 1938 .....	74
XI. 17 A KALOCSAVIDÉKI PAPRIKA-TERMELŐ, KIKÉSZÍTŐ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE 1936 – 1949 .....	76
XI. 27 KÖZSÉGI TEJSZÖVETKEZETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE 1927 – 1939.....	80
XI. 30 PAPRIKALOM SZÖVETKEZETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE.....	82
1937 – 1949.....	82
XI. 102 A BAJA ÉS KÖRNYÉKE „HANGYA” TERMELŐ, ÉRTÉKESÍTŐ ÉS FOGYASZTÁSI SZÖVETKEZET IRATAI 1919 – 1920 .....	86
XI. 107 A KISKUNHALASI „HANGYA” FOGYASZTÁSI ÉS ÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZET IRATAI 1928 – 1941 (1951).....	87
XI. 124 AZ ÓKÉCSKEI „HANGYA” SZÖVETKEZET IRATAI 1922 – 1944 .....	88
XI. 613 A SZABADSZÁLLÁSI PARASZTSZÖVETKEZET IRATAI 1946 – 1947 .....	89

Pénz- és biztosítóintézetek

XI. 201 AZ ANGOL-MAGYAR BANK RT. KISKUNFÉLEGYHÁZI FIÓKJÁNAK IRATAI 1917 – 1950 .....	94
XI. 202 A BAJAI KERESKEDELMI ÉS IPARBANK IRATAI 1927 – 1947 .....	95
XI. 203 A BAJAI MAGYAR BANK RT. IRATAI (1905), 1935 – 1948 .....	98
XI. 204 A BAJAI TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI 1848 – 1950.....	99
XI. 205 A BAJAVIDÉKI KÖZGAZDASÁGI BANK RT. IRATAI 1933 .....	104
XI. 208 A JÁNOSHALMI ÁLTALÁNOS TAKARÉKPÉNZTÁR RT. (1934-TÓL ÁLTALÁNOSTAKARÉKPÉNZTÁR RT. JÁNOSHALMA) IRATAI 1906 – 1950 .....	105
XI. 209 A SÁRKÖZI TAKARÉKPÉNZTÁR (KALOCSA) IRATAI 1873 – 1941 (1951).....	107
XI. 210 A KALOCSAI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI 1898 – 1939 .....	110
XI. 212 A KECSKEMÉTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK RT. IRATAI 1940 – 1948.....	112
XI. 213 A KECSKEMÉTI KERESKEDELMI IPARHITELINTÉZET ÉS NÉPBANK IRATAI 1876 – 1947 .....	113
XI. 214 A KECSKEMÉTI LESZÁMÍTOLÓ ÉS PÉNZVÁLTÓ BANK RT. IRATAI 1894 – 1948.....	115
XI. 215 A KECSKEMÉTI TAKARÉKPÉNZTÁR EGYESÜLET IRATAI (1868) 1871 – 1949.....	117
XI. 216 A FÉLEGYHÁZI TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI 1912 – 1949 .....	119

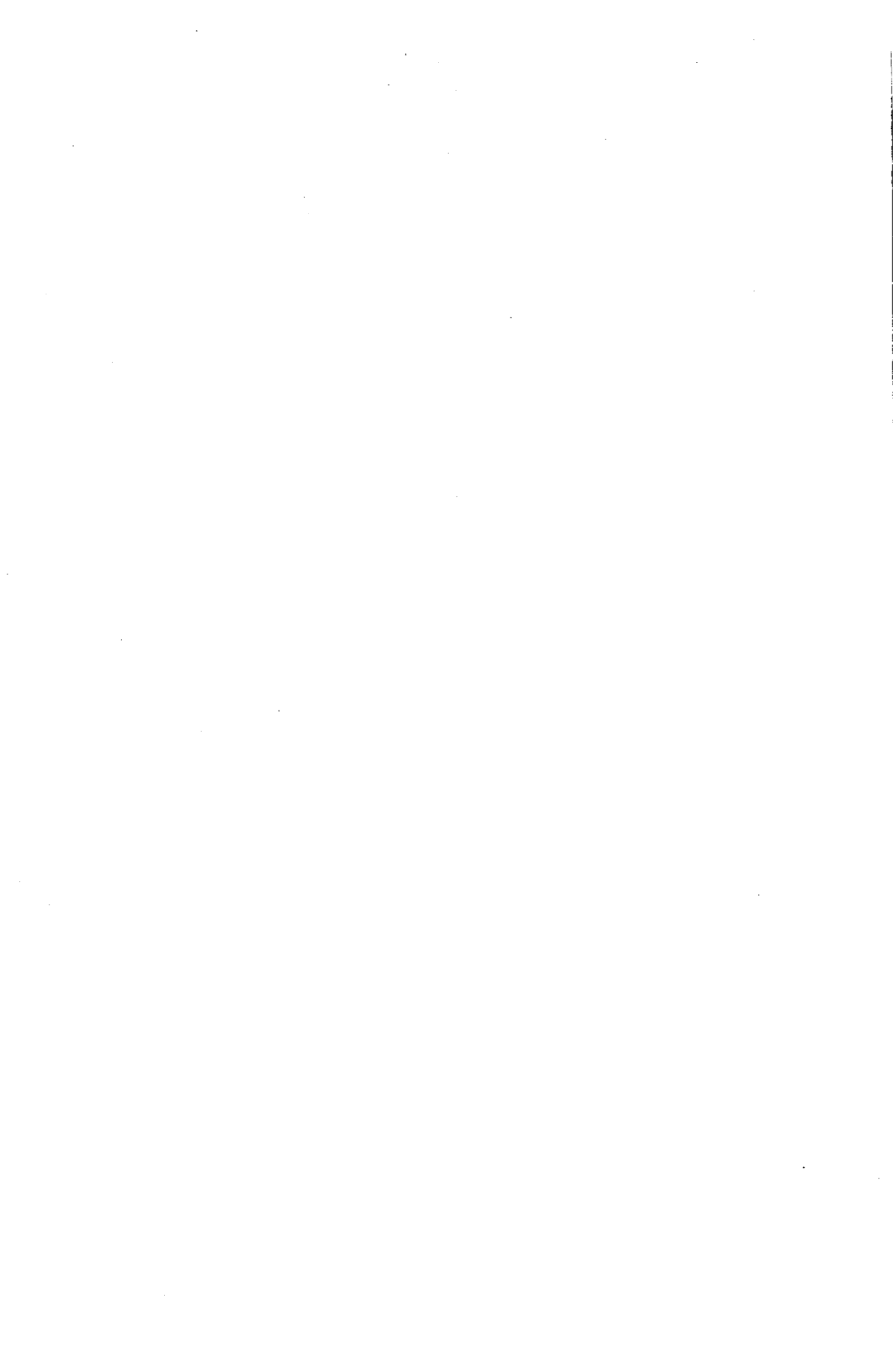
XI. 217 A HALASI GAZDASÁGI BANK RT. IRATAI 1928 – 1950.....	121
XI. 218 A KISKUNHALASI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI 1929 – 1949 (1950).....	123
XI. 219 A KUNSZENTMIKLÓS-DABAS-SZABADSZÁLLÁS TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI 1874 – 1949 .....	125
XI. 220 A LAJOSMIZSEI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI 1931 – 1937 (1940) .....	131
XI. 221 A MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK KECSKEMÉTI FIÓKJÁNAK IRATAI 1930 – 1948 .....	132
XI. 224 A DUNA-TISZA KÖZI KÖRZETI MEZŐGAZDASÁGI HITELSZÖVETKEZET (KECSKEMÉT) IRATAI 1924 – 1946 (1948) .....	133
XI. 225 AZ APOSTAGI KÖZSÉGI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1888 – 1944.....	136
XI. 226 A CSÁSZÁRTÖLTÉSI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1935 – 1949.....	138
XI. 227 A DUNAPATAJI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1902 – 1942.....	139
XI. 228 A DUNAVECSEI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1888 – 1946 .....	140
XI. 229 A FOKTÓI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1916 – 1945 .....	142
XI. 230 A KECELI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1930 – 1950 .....	143
XI. 231 A KECSKEMÉTI (1946-TŐL DÉL-PESTMEGYEI GAZDASÁGI) HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1908) 1921 – 1950 (1953) .....	144
XI. 232 A KISKÖRÖSI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1924 – 1953 .....	147
XI. 233 A KISKUNFÉLEGYHÁZA ÉS VIDÉKE (1951-TŐL KISKUNFÉLEGYHÁZAI) HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1921) 1930 – 1953.....	151
XI. 234 A LAJOSMIZSEI GAZDÁK HITELSZÖVETKEZETÉNEK IRATAI 1931 – 1950 ..	155
XI.235 AZ Ó- ÉS ÚJKÉCSKEI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1921 – 1951 .....	157
XI. 236 AZ ORDASI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1921 – 1931 .....	158
XI. 237 A SOLTSZENTIMREI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1919 – 1949 (1950) .....	159
XI. 239 A FONCIERE ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ INTÉZET KECSKEMÉTI FŐÜGYNÖKSÉGÉNEK IRATAI 1935 – 1948 .....	161
XI. 242 KECSKEMÉT VÁROS ZÁLOGINTÉZETÉNEK IRATAI 1886 – 1942.....	162
XI. 243 AZ IZSÁKI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1949 – 1951 .....	163
XI. 244 A KALOCSAJÁRÁSI TAKARÉK ÉS HITELSZÖVETKEZET (1940-TŐL SÁRKÖZI HITELSZÖVETKEZET KALOCSÁN) IRATAI 1938 – 1949	164
XI. 245 AZ ADRIA BIZTOSÍTÓ TÁRSULAT KECSKEMÉTI VEZÉRÜGYNÖK- SÉGÉNEK IRATAI 1918 – 1947 .....	166
XI. 246 A PROVIDENTIA BIZTOSÍTÓ RT. KECSKEMÉTI FŐÜGYNÖKSÉGÉNEK IRATAI 1945 – 1947.....	167
XI. 247 A KUNSZENTMIKLÓSI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1909 – 1913 .....	168
XI. 248 A FAJSZI KÖZSÉGI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1920 – 1947.....	169
XI. 250 A KISKUNFÉLEGYHÁZI KÖZGAZDASÁGI TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI 1905 – 1919.....	170
XI. 252 A KÉCSKEI HITELINTÉZET ÉS TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI 1924 – 1948 (1950).....	170
XI. 253 A JÁNOSHALMI TAKARÉKPÉNZTÁR RT. IRATAI 1902 – 1934.....	171
XI. 254 AZ AKASZTÓI HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1924) 1935 – 1949.....	172
XI. 255 A CSENGŐDI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1911 – 1949 (1950).....	173
XI. 256 A TÁZLÁRI HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1948) 1949 – 1950.....	174
XI. 257 A KALOCSAVIDÉKI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1926 – 1939 .....	174
XI. 258 AZ ALPÁRI HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1912) 1936 – 1951 (1952).....	175
XI. 259 A KISKUNMAJSAI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1926 – 1951 .....	176
XI. 260 A KÖMPÖCPUSZTAI HITELSZÖVETKEZET IRATAI (1922) 1930 – 1949.....	177
XI. 261 A PÁLMONOSTORAI HITELSZÖVETKEZET IRATAI 1929 – 1949.....	178
XI. 262 A KECSKEMÉTI KÖZPONTI TAKARÉKPÉNZTÁR IRATAI 1872 – 1903 .....	179
XI. 263 A TAKARÉKPÉNZTÁRRAL ÖSSZEKÖTÖTT HITELINTÉZET (KISKUNHALAS) IRATAI 1857 – 1861.....	180

Mezőgazdasági üzemek

XI. 602 A KALOCSAI ÉRSEKSÉG ERDŐGAZDASÁGÁNAK IRATAI 1883 – 1922 .....	182
XI. 604 A KECSKEMÉTI FAISKOLA ÉS MAGTERMELŐ RT. IRATAI 1929 – 1941 .....	183
XI. 606 A KECSKEMÉTI SZŐLŐTELEPÍTŐ VÁLLALAT IRATAI (HELVÉCIAI TELEP) 1892 – 1897.....	184
XI. 607 A JANKOVÁCI (1875-TŐL KISSZÁLLÁSI) URADALOM IRATAI 1814 – 1932.....	185
XI. 612 A KECSKEMÉTI M. KIR. KERTÉSZETI TELEP IRATAI 1943 – 1948 (1949) .....	194
Bibliográfia .....	195
Vállalat- és intézménynév mutató .....	197
Földrajzi-név mutató .....	201









350 Ft